

קובץ שפ"ט ה'תשפ"ב | שנה תשיעית

קובץ גליונות פרשת כי תשא

לפתיחת שיעורים / מוקדי מבחן בקהילות חסידיות

053-4185541

לסיוע והדרכה בפתחת שיעור חדש

052-7110206

להצטרפות ללימוד ומבחנים

02-5609000

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א

הקדישו את יקיריכם ע"ג הקבצים באחת
משיבתות השנה, ותהיו שותפים בזיכוי הרבים
הגדול להגדיל תורה ולהאדירה.

- כה אדר א' ויקהל
- ב אדר ב' פקודי
- ט אדר ב' ויקרא
- טז אדר ב' צו
- כג אדר ב' שמיני
- א ניסן תזריע
- ח ניסן מצורע
- טו ניסן חג הפסח
- כב ניסן אחרי
- כט ניסן קדושים
- ו אייר אמור
- יג אייר בהר
- כ אייר בחקותי
- כז אייר במדבר
- ה סיון נשא
- יב סיון בהעלתך
- יט סיון שלח
- כו סיון קרח
- ג תמוז חקת
- י תמוז בלק
- יז תמוז פינחס
- כד תמוז מטות
- ב אב מסעי
- ט אב דברים
- ז אלול שופטים
- יד אלול כי תצא
- כא אלול כי תבא
- כח אלול נצבים ר"ה
- ו תשרי וילך יו"כ
- חג הסוכות

הודעה

אם אצלכם אין צי"ן נקודת הכנה?

נשמח לסייע לכם!
פנו עוד היום ותוכלו להיות שותפים
בזיכוי הרבים הגדול

בברכה מרובה

מערכת "קובץ גליונות"

k.gilyonot@gmail.com | 053-3145900

זמני השבת - כי תשא

בחסות:

גיליונות דוד
לגור בבני ברק, לחיות על הסארקו!
03-900-9944

עיר	הדלק"ג	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	4:52	6:06	6:45
בני ברק	5:07	6:07	6:42
קרית ספר	5:02	6:06	6:44
בית שמש	4:52	6:06	6:45
אופקים	5:01	6:08	6:44
חיפה	4:59	6:06	6:42
ליקווד	5:18	6:49	6:58

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות.

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע. ר.

שיח אמונה

בס"ד > עלון מספר 6 > אדר א' > ענייני כיבוד אב ואם ושנה מעוברת > שמיטה תשפ"ב
פנינים וניצוצי אור המתחדשים ובאים מפיו ומשולחנו של
רשכבה"ג מרן שר התורה רבינו חיים קניבסקי שליט"א

בפצותי שיח

דבר המערכת

בסייעתא דשמיא זוכים אנו להגיש קמיה רבנן ותלמידהון את הפרק האחרון במסגרת זו בענייני מצות כיבוד אב ואם, כשבגליון זה אנו מתפרסמים לראשונה, מכתבי תורה משנים עברו בין הרב שליט"א לגיסו הגר"א ברלין שליט"א, בענין כבוד אחיו, רשימות נוספות של רבינו בעל הקה"י זללה"ה, ותשובות בכתב יד שהשיבם הרב שליט"א במיוחד לעלון הנוכחי של 'שיח אמונה'. פשוט וברור כי לא התיימרנו להקיף את כל תורת הרב שליט"א בעניני כיבוד אב, אלא להטעים את המעינים טעימות מתורתו והנהגותיו, ותן לחכם ויחכם עוד במים רבים ועמוקים.

"משנכנס אדר א' מרבין בשמחה", כך קובע רבינו במסמרות [ראו במדור 'גזני פורים קטן'], כשבשנה זו - שנה מעוברת, מתווסף חודש נוסף, ו"אין בין אדר הראשון לאדר השני, אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים בלבד" [מגילה ו' א'], מעלותיו וסגולותיו של חודש אדר, וימי הפורים, הרי הם נמשכים ומתרחבים לחודש אדר א' הנוסף. בגליון זה הרחבנו רבות אודות ענייני שנה מעוברת לגבי בר מצוה ועוד, ובענייני פורים קטן, מתורתו של הרב שליט"א, ודברי מרן בעל הקה"י זללה"ה, הכל בתוספת למדורים הקבועים.

בגליון זה מתפרסמת גם שאלה מעשית ומרתקת, שנשלחה ע"י 'קרן השביעית', בגדרי מצות השבתת השדה בשנת השמיטה, ואם יש תועלת למי שמשבית חלק משדותיו, עליה משיב הגר"ש קניבסקי שליט"א.

ושוב אנו בתפילה לבורא עולם, שלא תצא תקלה מתחת ידינו, ושפע ימי השמחה, ישפיע על כל השנה כולה. נודה לכל המגיבים ומעירים איש איש לפי כבודו ויבורך, ונזכיר את הראשונות כי נשמח מאד לקבל עוד הערות והארות והצעות לשיפור בדוא"ל המערכת, ונישא תפלה לא-ל גומל עלינו כי לא תצא תקלה ומכשול ח"ו מתחת ידינו, ותהי ידינו אמונה לשוח בשיח אמונה.

המערכת

שיח שרפי קודש

כתבי תורה מהרב שליט"א עם גיסו הגר"א ברלין שליט"א

בגדרי כבוד אחיו

כתב הרמב"ם (פ"ו מהל' ממרים הט"ו), וז"ל: ומדברי סופרים שיהיה אדם חייב בכבוד אחיו הגדול ככבוד אביו, עכ"ל.

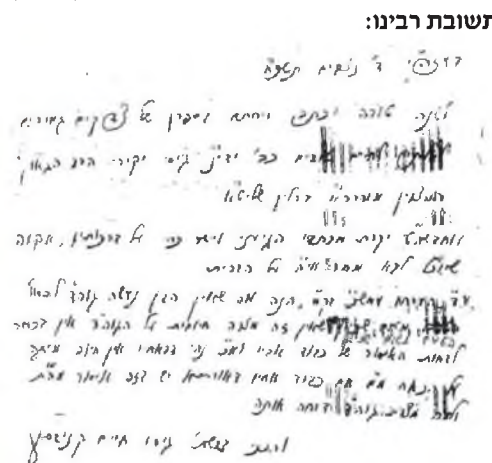
וכתב רבינו (בקריית מלך) על זה, וז"ל: ומדברי סופרים כו', נ"ב וחייב בכבוד חמיו כאביו שו"ט פ"ז ומש"כ רבנו שכבוד אחיו מד"ס מוכח בירו' מכות פ"ב ה"ה מי שהכה את בנו אין בנו השני נעשה גוה"ד כו' אבל אח שהכה את אחיו אחיו השני נעשה גוה"ד כו' משמע אפילו אחיו הגדול ואם ה' דאורייתא מ"ש בינו לאביו, עכ"ל.

מכתב השאלה:

כ"ג אלול תשכ"ח ירושלים עיה"ק תובב"א
לגיסו הנעלה הרב הגאון חו"ב מפורסם ה' חיים שליט"א
אחדשה"ט.

הריני בזה לברך אתכם בברכת מז"ט על הולדת בונכם' תזכו להכניסו בבריתו של א"א בעתו ובזמנו ולגדלו לתורה לחופה ולמע"ט ותרוו ממנו ומכל חלציכם הרבה נחת.

1 כונתו להולדת בנו חביבו של רבינו הגר"ש שליט"א.

המשך בעמוד 2

תורת שיח

ענייני שנה מעוברת במשנת הרב שליט"א

יל"פ ויותר לרואי השמש היינו העוסקים בקידוש החדש ועיבור השנה הם מוכרחים ביותר לדעת כל הקבלות והברייתות בעניינים אלו דאל"כ יכולים לקלקל כל המועדות וכדאמר לי' אבזה דר"ש לשמואל [ר"ה כ' ב'] מדהא לא ידע מר איכא

חשבון החדשים, אם משיח יבוא בשנה מעוברת

וקברום בית ישראל למען טהר את הארץ שבעה חדשים. צריך טעם למה דוקא שבעה חדשים. והנה מלחמת גוג ומגוג תהי' בסוכות כמ"ש הטור או"ח סימן ת"צ בשם רב האי גאון ולכן יהיו מוכרחים

לטהר הארץ מהמתים עכ"פ עד שבעה חדשים כדי שיוכלו להביא עכ"פ פסח שני בטהרה, ואם נימא שהשנה שמשיח יבא תהי' מעוברת הוא מדויק מאד שיגמר ממש בפסח כדי שיוכלו לעשות הפסח בטהרה.

טעמא דקרא, יחזקאל ל"ט י"ב

העוסקים בעיבור השנה צריכים בקיאות

טובה חכמה עם נחלה ויותר לרואי השמש. בבכורות נ"ב ב' פירשו דחכמה היא חריפות והיא טובה אבל בתנאי שתהי' עם נחלה זו בקיאות ע"ש. ועפ"ז

הרב שליט"א השבוע בעת טחינת החיטים למצות כמנהגו מדי שנה בשנה. לצידו חתנו הגר"י צביון שליט"א

המשך בעמוד 2

שיח שרפי קודש

בעזה"ד נציבים תשכ"ח

לשנה טובה יכתב ויחתם בספרן של צדיקים גמורים לאלתר לחיים טובים כב' ידי' גיסי יקירי הרב הגאון המצוין מוהרר"א ברלין שליט"א אחדשה"ט יקרת מכתבו הגיעני ויישר כח על ברכותיו, אקוה שיוכל לבוא מחר אי"ה על הברית²

ע"ד הערתו עמש"כ בק"מ הנה מה שאין הבן נעשה גוה"ד לכאו' הטעם משום שכיון שאין זה מצוה חיובית על הגוה"ד אין בכחה לדחות האיסור של כבוד אביו וא"כ נהי דבאחיז אין חיוב מיתה על הכאה מ"מ אם כבוד אחיו דאורייתא יש בזה איסור מה"ת ולמה מצות גוה"ד דוחה אותה³.

והנהי דוש"ת גיסו חיים קניבסקי

2 עי' יו"ד סי' רס"ה סעי' י"ב ובפת"ש שם ס"ק י"ח, בענין המנהג שלא להזמין לברית, ורבינו לא כתב בלשון הזמנה, אלא בלשון שהוא מקוה שיוכל וכו', וזה לא נחשב הזמנה, ודו"ק.
3 בנוס"א כתב רבינו [מנרה כסיוטה] ע"ג גלויות המכתב, וד"ל: תשו, מה שאין הבן נעשה גוה"ד לסאו' הטעם משום שכיון שאין זה הלכה חיובית להגוה"ד אין בכחה לדחות האיסור של כבוד אביו וא"כ נהי דבאחיז אין חיוב מיתה על הכאה מ"מ יש איסור דאורייתא אם נימא דכבודו דאורייתא ולמה מצות גוה"ד דוחה אותה, עכ"ל.
4 עי' בסוגיא דמכות (י"ב א) בהא דאין הבן נעשה גואל הדם להרוג את אביו, אם הרג לאחד מן האחים, וברש"י שם (ד"ה ה' וכו') שהכל תלוי בחיוב כבודו, ובזקנו שאינו מוזהר על כבודו [מדאין] הרי הוא נעשה גואל הדם עליו [אם הרג לאביו], ואכמ"ל.
5 עי' באורח מישור על דרכי משה הארוך ביו"ד (סי' ר"מ אות א'), ובתורה תמימה (פר' מסעי, אות ל'),

המשך מעמוד 1

תורת שיח

מילי אחריני דלא ידע כו' ואמרו [שם כ"ה א'] כך מקובלני מבית אבי אבא כו'.

טעמא דקרא, קהלת ז' י"א

כתב הרמב"ם (פ"א מהל' בכורות ה"ב): שנה של בכור היא שנת לבנה תמימה שנים עשר חדש מיום ליום. ואם היתה שנה מעברת נתעברה לו ומונה לו שלשה עשר חדש. נולדו לו שני טלאים אחד בחמשה עשר של אדר הראשון ואחד בראש חדש אדר שני. זה שנוול בראש חדש אדר שני כיון שהגיע יום ראשון באדר של שנה הבאה עלתה לו שנה וזה שנוול בחצי אדר ראשון לא עלתה לו שנה עד חצי אדר של שנה הבאה הואיל ונולד בחדש העבור מונין אותו לו.

ורבינו בהגהותיו כתב, וז"ל: ה"ב וא' ב"ח אד"ב, נ' דהיינו בב' דר"ח אבל בא' דר"ח הוא בכלל חדש שעבר ולא כמו בנדרים עי' נדרים ס' ב'.

הערות כתי"ק על הרמב"ם שם

בגדרי אדר א' ואדר ב' והמסתפק

כתב הרמב"ם (פ"ד מהלכות קידוש החודש ה"א): שנה מעברת היא שנה שמוסיפין בה חדש. ואין מוסיפין לעולם אלא אדר ועושין אותה שנה שני אדרין אדר ראשון ואדר שני. ומפני מה מוסיפין חדש זה מפני זמן האביב כדי שיהא הפסח באותו זמן שנאמר 'שמור את חדש האביב' שיהיה חדש זה בזמן האביב. ולולא הוספת החדש הזה הפסח בא פעמים בימות החמה ופעמים בימות הגשמים.

שנה שמוסיפין בה חדש. ביר' מגילה פ"א ה"ה מביא לן אי אדר הראשון תוספת או אדר השני תוספת מה ביניהון ר"ש בר רב יצחק שני כבשי עצרת ביניהון (גי' ק"ע שני כבשי ביניהון ור"ל כבשי התמיד שצריכין להיות בני שנה) נולד בט"ו באדר בשנה שאינה מעוברת ונכנס לשנה שהיא מעוברת אין תימור אדר הראשון תוספת שנה ארוכה היא (ועד ט"ו) באדר שני עדיין נחשב בת שנתה) אין תימור אדר השני תוספת אין לו אלא עד ט"ו באדר הראשון (שאז נגמר שנתו) א"ר אייבי בר נגרי מתניתא אמר כן אדר הראשון תוספת דתנינן תמן הן העידו שמעברין את השנה כל אדר שהיו אומרים עד הפורים הדא אמרה אדר הראשון תוספת אין תימור אדר השני תוספת לא קיים על שתא ומעבר לה (ר"ל איך יעבר עד הפורים שהוא באדר שני הרי כבר נגמר השנה אבל אם אדר א' תוספת יכול לעבר שנתברר שעדיין לא נגמר השנה) מר עוקבא אשכח תרין איגריין בחדא כתיב ושפר באפיי כו' מוספא על שתא תלתין יומין ובחדא כתיב ירח יומין מ"ד תלתין יומין אדר הראשון תוספת ומ"ד ירח יומין אדר השני תוספת (דס"ל אדר א' לעולם מלא ואדר ב' חסר) אין מן הדא לית ש"מ כלום דאריב"ח כו' לעולם ב' אדרים מעוברים עיבר את הראשון ולא עיבר את השני עיבר את השני ולא עיבר את הראשון מה נעשה עשוי וי"א לעולם אדר סמוך לניסן חסר (כ"נ דצ"ל ור"ל

וא"כ י"ל דעיבר את השני ולא הראשון ולכן כתב ירח ולעולם אדר הראשון תוספת) ומשמע דמסקנת היר' דאדר הראשון תוספת והתוס' בר"ה י"ט ב' ד"ה אדר כתבו דאנו נוהגין אדר הסמוך לניסן לעולם חסר דשמא בימיהן שהיו מקדשין ע"פ הראי' מסקינן דזימנן מלא זימנן חסר אבל לדידן טוב למלאות הראשון דהוא חדש העיבור שנתוסף על השנה אף על גב דאמר' (במכילתא בא פ"ב) דשנה מתעברת בסופה וביר' דמגילה איכא פלוגתא דקאמר' התם עוקבא אשכח תרין איגריין בחדא כתב ושפר באנפיו ובאנפי חברי מוסיפין על שתא תלתין יומין ובחדא כתב ירח יומין מ"ד תלתין יומין אדר הראשון תוספת ומ"ד ירח יומין אדר השני תוספת ולבסוף דחו לה דקסבר רצו שלשים רצו ירח וכ"כ התו' בס"פ קונם יין דקי"ל אדר הראשון תוספת וצ"ב מש"כ התוס' אף על גב דאמר' דשנה מתעברת בסופה ואיך מתיישב זה ואפשר עפ"ד הר"ן בנדרים ס"ג ב' דיש גורסין (והיא ג' הרמב"ם פ"י מנדרים ה"ו) קונם יין שאיני טועם עד ראש אדר עד ראש אדר ראשון עד סוף אדר עד סוף אדר השני דמשמע ל' דשני אדרים כחדש א' הן וכן הסכים הרא"ש שם בפסקיו לגי' זו וכ' דשני האדרים חשיב חד ירחא ואף על גב דשם מיירי לענין לשון בגי' א"ל דס"ל להיר' דבאמת הן כחדש א' אף על גב דבדאי מקדשין את החדש השני ומקריבין בו מוסף מ"מ לדינא נחשבין כחדש א' דהא שניהן אדר וזהו בעיית היר' אם הוסיפו על אדר בסופו עוד ל' יום או בתחלתו הוסיפו ל' יום ונ"מ לענין כבשים כנ"ל אבל השנה בודאי מתעברת בסופה דהיינו בחדש האחרון מוסיפין לה ל' יום (או כ"ט יום) וזו כונת התו' שם ועי' רמ"ה סנהדרין י"ב ב' ש"מ שעושין חדש בן ס' יום (ואף שהרמ"ה דחה זה היינו לענין שאין עושין ר"ח וכנ"ל). והתו' בסנהדרין י"ב א' ד"ה אין כתבו דאין מעברין אלא אדר ילפי' מדכתיב לחדש שנים עשר הוא חדש אדר ואי מעברין א' משאר החדשים לא הוי אדר שנים עשר משמע דס"ל דאדר השני תוספת דאי אדר הראשון תוספת א"כ גם השתא אין אדר שנים עשר ולפמש"כ דב' אדרים כחד חשיבי א"ש אבל א"כ ה' יכול לעבר גם חדש אחר ונימא דכחד חשיבי וממילא הוי אדר שנים עשר וצ"ע, ובא"ח סי' נ"ה ס"י פסק בשם תשו' ר"י מינץ סי' ט' דנער שנוול באדר בשנה פשוטה ונעשה בר מצוה במעוברת אינו ב"מ עד אדר ב' ומפרש שם טעמו משום דפורים באדר ב' אלמא דאדר ב' עיקר וצ"ע דגבי פורים קראי דרש' בגמ' ואולי ס"ל דילפי' מינה ולכאו' הול"ל טעמא משום דאדר הראשון תוספת כדמסיק ביר' ואף על גב דביא"צ פסק הרמ"א בס' תקס"ח ס"ז בשם הר"י מינץ להתענות באדר א' שם שאני דתלוי ב"ב חדש כמבואר במהר"י מינץ שם, ונראה דהחזקוני שהביא בס"פ בשלח בחר לנו אנשים שנוולו באדר השני ואין להם לירא ממכשפות שהרי אין בו מזל ובני עמלק מכשפים הם ויש להם יכולת ב"ב מזלות ובעת שאין בו מזל אין כישוף מצליח והוא ממדרש בס' הזהיר פ' יתרו אותו מדרש ס"ל דאדר השני תוספת דאי אדר א' תוספת אמאי אין מזל לאדר שני;

ביאורה"ל שקל הקודש שם

מכת לאמונה מפי מרן רש"י
הרב יצחק אייזיק ווארשל

ח' שבט ה'תשפ"ב שנת השמיטה

לכבוד רבינו מרן שליט"א

כעת בגליון "שיח אמונה" אנו עדיין עוסקים בנושא "כיבוד אב ואם" מדברי תורתו והלכותיו של רבינו שליט"א, ונתעוררנו לכמה שאלות שנמתקנו בהם בענין זה, ואמרנו אולי יזכנו רבינו שליט"א בתשובתו הרמה.

א. איתא בקידושין (ל"ב א') ד"אב שמחל על כבודו - כבודו מחול", וכן נפסק ברמב"ם (שם, הלכה ח') ובשו"ע (שם, סעי' י"ט), ונמתקנו, בכחאי גונא, שאביו אינו שומר תורה ומצוות, ואינו רוצה שיקראנו בדרך כבוד (כגון "אבא" וכד'), אלא בשמו הפרטי דוקא, וזה בגלל שהוא רואה שבנו חוזר בתשובה, ומקיים מצוות התורה, והוא אינו מעוניין שבנו יקיים המצוות, והוא בו למצוה זו, האם נחשב שמחל, ויכול שלא לכבדו, או דילמא, כיון שכל כונת האב היא כדי שלא יקיים דברי התורה הק', לא מיקרי מחילה, ונאדרבה הרי זה כמי שאמר לו אביו לעבור על דברי תורה שלא ישמע לו כדאיתא ביבמות (ו' א') ובבבא מציעא (ל"ב א') ונפסק ברמב"ם (שם, הלכה י"ב) ובשו"ע (שם, סעי' ט"ז) ?

לא ישמע לו

ב. איתא בשו"ע (יו"ד שם, סעי' ב') איזה מורא וכו' ולא יקראנו בשמו, לא בחייו ולא במותו, אלא אומר: אבא מארי וכו', עכ"ל, ויש להסתפק, מה חדין כשיש לאביו כמה שמות, האם יכול לקרוא לו בראשי תיבות וכו' וכן אם קוראים לו "אברהם ישעיהו", לקרוא לו "איש" ?

יכול

ג. הנה ידוע דעת רבינו שליט"א, דאע"ג שבגמ' (קידושין ל"א ב') כתוב שר' יוחנן אמר "אשרי מי שלא חמאן" ופירש"י שמצוה זו של כיבוד אב ואם אי אפשר לקיימה, עכ"פ ודאי במי שיוצאים שחוריו חיים וקיימים, רק מסרו אותו לאימוץ, ממתי שמותר לספר לו ע"פ חוקי המדינה, חובה לספר לו כדי שיוכל לקיים מצות כיבוד אב ואם, ולכאור יש לזה ראייה מן המדרש, דאיתא במדרש רבה (פרשת נשא, פרשה מ', אות י"ב) ובתנחומא (שם, ס' ב') שהנואף אשת איש עובר בעשרת הדברות, ועל כיבוד אב ואם הוא גם עובר, מפני שכשילד חילד שנולד ממנו, הרי יחשוב שאביו, הוא הבעל האמיתי של האשה, והרי זה אינו כי הוא נולד מהנואף, וילך ויקלל את אביו, ולא ידע שהוא אביו, ונמצא שלא נתקיימה מצות כיבוד אב ואם, ומשמע מזה, שיש חיוב לומר לאדם מי הם אביו ואמו, כדי שחם וחלילה לא יכשל בכיבודם ובמוראם, אם לא ידע מי הם, האם ראייה זו נכונה ?

נכון

ד. בדברי המדרש הנ"ל, מבואר לכאורה, שהילד שנולד מהנואף, יהא חייב לכבד את הנואף, האם יש להביא ראייה מכאן, לשיטת הרמב"ם (שם, הלכה י"א) שגם באביו רשע מחייב לכבדו, ושהרי הנואף הוא רשע שבא על אשת איש ?

אין להביא ראייה

ה. מה שרבינו שליט"א נוהג למסור שיעור ביום היארצייט של אביו מרן בעל הקהלות יעקב זצוקללה"ה, האם זה מטעם כיבוד אב ונכחו דאיתא בקידושין (ל"א ב') מכבדו במותו, וא"כ זה חיוב על כל אדם לעשות כן, וכן ביארצייט של מרנא החו"א זצוקללה"ה - זה מטעם כבוד רבו או שזהו סתם לעילוי נשמתו ורק מי שיכול לעשות כן - יעשה ?

נכון

בברכת הדיוט "עוד יגובן בשיבה" וגו'
מערכת הגליון "שיח אמונה"

4

15 ע"כ סימא בביטא ס' ע"ש ס' ע"א ודנפס שוב בנותפא מכתב מבריל "שנבר" והו המכתב הראשון שנשלח לרובין, ע"ש) ובקונטרס פניי הימים פורים חלק שירת ה' ס' א' ע"ש.
16 ע"י מה"ש בהל' 1, שבאמת מבר בארשנים שלמדו מהו דיינים (לנבי שפוטא ושפוטא בארד א' ודייני, כיון דכמות המשנה הלא למר על צד החובב שרדו הו איתו וכל השאר איתו ונהו, איהו שחר בר רביא, ע"כ חזן ממקרא מגילה ומענוני' אכל וכל ודברסו ודבגל שם עובי' דקא מערקא מגילה והו חזן ממקרא א' מיטוס

נחשדו ישראל על השביעית משום דבאתרא דר"י חמירא להו שביעית הרי דדברי ר"י קאי לפי הנהוג באתרי וכה"ג בכ"ד מר כי אתרי וכו' ... מתוך כתבי קה"י החדשים נדרים (סי' ל"ח)

בענייני פורים קטן

אמר לי הגרח"ק שליט"א שאביו מו"ר (שליט"א) זצוק"ל בפורים קטן שותה קצת יין בבוקר ולא יותר.

אמנם אני ישבתי אצל מו"ר (שליט"א) זצוק"ל בט"ו אד"א תשל"ח כאן בב"ב בעת שאכל סעודת צהרים ואמר לי מו"ר יש להרבות במשתה ושמחה היום וטוב לב משתה תמיד ויש להוסיף מאכל בסעודה (זה לא כמ"ב תרצ"ז ס"ק ד' שכתב דלא בט"ו).

אורחות רבינו [מהדורה חדשה], ח"ג, עמ' קצ"ה

צדקה בפורים קטן

י"ד אד"א (פורים קטן) תשמ"א מו"ר (שליט"א) זצוק"ל נתן לי סכום כסף צדקה משום שנאבדו לי הטו"ת אמרתי למו"ר היום פורים קטן מו"ר צחק ואמר אינם מעותי רק קבלתי לחלק ואפי' הי' מחויב לתת לא הייתי יוצא.

שם

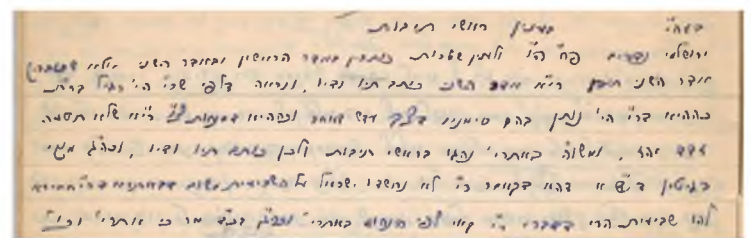

הרב שליט"א בודק את המגילת אסתר בחודש אדר לקראת ימי הפורים

בענין אין מושיבין מלך בעיבור השנה

בהא דאמרינן דאין מושיבין מלך בעיבור שנה מפני אפסניא קשה דאמאי לא אמרי' טעמא משום ל"ת ע"ר [= לא תענה על ריב], כמו בכל מקום דאין מושיבין מלך בסנהדרין מה"ט, וכן קשה מהא דחזקי המלך עיבר השנה ונהי' דגזירה דרבנן משום אפסניא י"ל דאכתי לא נגזר בימי חזקי מ"מ הא איכא משום ל"ת על [ה]ב, ולפמש"כ הר"ן ז"ל בד"ח דהא דאין מושיבין מלך בסנהדרין זהו דוקא כשאין המלך ממנין הסנהדרין אבל כשהוא ממנין הסנהדרין שפיר מושיבין ומתחילין מן הצד ע"ש אתי שפיר כמובן, אבל לפמש"כ המאירי ז"ל דבמלך א"א להתחיל מן הצד שאין זה כבודו שאחרים ידברו לפניו קשה דא"כ מה"ט לא יהא ראוי נמי לעיבור שנה, ואפשר דבעיבור השנה שמתחילין בג' ונו"נ בחמשה, הי' רשאי לישב המלך בתוך שבעה הגומרין כיון שהרוב כבר גמרו דעתם לעבר, ורק משום אפסניא חיישינן שיתאמץ המלך דוקא לגמור כדעתו ואכתי צריך עיון.

מתוך קה"י סנהדרין י"ג

שנה מעוברת בראשי תיבות - דעת ר"י בזה

ירושלמי נדרים פ"ח ה"ו ולענין שטרות כותבין באדר הראשון ובאדר השני אלא שכותבין אדר השני תיניין ר"א אדר השני כותב תל"ו ודיו', ונראה דלפי שר"י הי' רגיל בר"ת כההיא דר"י הי' נותן בהם סימנים דצ"ר עד"ש באח"ב וכההיא דמנחות צ"ו ר"א שלא תטעה זד"ד יה"ז, ומשו"ה באתרי' נהגו בראשי תיבות ולכן כותב תל"ו ודיו, וכה"ג מוקי בגיטין דג"ד א' דהא דקאמר ר"י לא

1 והיינו, דלפי ר"י א"צ לכתוב "אדר השני" אלא "אדר ת" דאות "ת" מרמזת שהוא "תינין", שפירושה "השני".

הליכות שיח

הנהגות מהרב שליט"א בענייני חודש אדר

עד שיהיה כדי להקיפה.

ד. כתב השו"ע (ביו"ד סי' רע"ג, סעי' א' [לגבי ס"ת]) "שיעור הגליון למטה ד' אצבעות בגודל ולמעלה ג'", והוא ממסכת ס"ת (פ"ב מ"ד) ושם איתא "ובלבד שלא יהיו זה וזה מרובין מן הכתב" וכתב ע"ז מרן שליט"א בפירוש דוכסוסטוס, וז"ל: **הנה המדקדקין שרוצין לצאת במגילה דעת השו"ע שיהא איש בראש דפא ועשרת בסופה ורוצין לצאת גם דעת הגר"א שאין לעשות עשרת בני המן החזו"א זצ"ל, והנה בהג"מ פ"ב ממגילה כת' דשיעור הגליונות במגילה הוא כמו ס"ת דהיינו למטה טפח ולמעלה ג' אצבעות, וטפח לדעת מרן הוא עשר צ"מ וג' אצבעות הוא ז' וחצי ס"ה י"ז וחצי צ"מ, ולפ"ז הכתב צריך להיות עכ"פ לערך י"ח צ"מ כדי שיהיה מרובה על הגליון, והנה במגילה יש י"א שורות ועוד י' שורות בין שיטה לשיטה ס"ה כ"א שורות, וצריך שיהיה אותיות גדולות שכל שורה מחזקת כמעט צ"מ שאז הכתב מרובה על הגליון, וגודל המגילה ל"ה ומחצה, וכן עשינו אצלנו בביהכ"ס בעזה"י, עכ"ל, וכן נוהג מרן שליט"א.**

ה. כתב השו"ע (בסי' תרצ"א, סעי' ד') "צריך להאריך בוא"ו דויתא" ובשעה"צ (אות י"ד) "ועכשיו לא נהגו כך אלא כדעת האומרים שיהיה הוא"ו גדולה", וצריך לזהר שיאריך הוא"ו לכוון מעלה ולא לכוון מטה שלא ייראה כנו"ן סתומה.

י"ש"כ להרב יעקב חלופסקי שליט"א - על מסירת הדברים

א. כתב רבינו שליט"א בס' הזכרונות [הנהגות מרן החזו"א זללה"ה]: לכפרת פשע אומרים בשנת העיבור עד ר"ח ניסן ולא עד בכלל (עי' מ"ב סי' תכ"ג סק"ו)¹

הידורים בכתיבת מגילת אסתר

ב. כתב השו"ע (בסי' תרצ"א, סעי' ג') "עשרת בני המן צריך לכותבה כשירה ולא כשאר שירות שחלק על גבי כתב אלא מניח חלק בין כתב לכתב ואם לא עשה כן פסולה" ובמ"ב (ס"ק י"ז) כתב "כפליים מן הכתב", והוא שיטת רש"י במגילה (ט"ז ב') שאריח הוא הכתב, ולבינה הוא החלק שהוא כפליים מן הכתב והאריח חצי לבינה, וכתב ע"ז מרן שליט"א בשיח השדה מגילה ט"ז וז"ל: **לרש"י שכתב החלק כפליים מן הכתב למדנו ב' דברים, א'. שאם פרשנדתא רחב ב' אצבעות צריך גם ואת רחב כן, וכן כל בני המן וכל הוואת כמידה זו, וב'. דצריך שיהיו כולן שוין בלי בליטה דאל"כ ל"ש כפל ביניהן וכו' ולכן ראוי לזהר לעשות שוין לכתחילה וההפסק ביניהן כפול כרש"י, עכ"ל.** וכן נוהג מרן שליט"א.

ג. כתב השו"ע (בסי' תרצ"א, סעי' ב') "חלק בראשה כדי להקיפה בו", לאלו הנוהגים שעושים מגילה גדולה של י"א שורות שהיקף המגילה רחב מאוד, כיון שצריך בכל יריעה לכתוב ג' עמודים וקשה למצוא יריעה ברוחב גם לג' עמודים וגם להקיף כולה, אם לא מצא יש לתפור ליריעה עוד יריעה בתחילתה

1 במעשה איש ח"ה דינים והנהגות שנשמעו מהגר"ח וכתבו ע"י הגר"א מן שליט"א: מר"ח ניסן לא אמרו אצלו בתפילת מוסף דר"ח "ולכפרת פשע" [שהרי הטעם שמוסיפין הוא משום שמא עיבור שלא כדיון, וזה כבר היה אחר שנכנס ניסן].

7

תחת אחד השיחים

עובדות והנהגות משולחנו של הרב שליט"א

לימים הוסיפה הרבנית לנכדה הגר"ג הוניגסברג שליט"א, וכך אמרה: "ההורים שלי (מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל ורעייתו ע"ה) זכו גם לבנים תלמידי חכמים וגם לחתנים תלמידי חכמים, כולם מיוחדים מאוד מאוד, אני לא יודעת חשבונות שמים אבל אני חושבת שאולי אחת הסיבות שזכו לכך, ההורים של הרב אלישיב גרו אתנו בבית שלנו והיו ממש כמו ההורים שלנו, ההורים שלי כל כך כיבדו אותם עד כדי כך שחשבנו שהם ההורים שלנו, כל דבר שאלנו אותם וסיפרנו להם. הם נתנו להם הרגשה כזו טובה. כשהיינו קונים בגד חדש היינו רצים ראשונים להראות את הבגד לסבתא שלנו, עוד לפני שהראנו לאמא שלנו. עד כדי כך ההורים הכניסו לנו שהסבתא והסבתא הם העיקר של הבית".

הגר"ג שליט"א שח את הדברים למרן ראש הישיבה הגר"ל זצוק"ל, מיד מרן קם מהכיסא והוציא מארון הספרים ספר 'משנת רבי אליעזר', פתח את הספר בפרשה חמישית והקריא: "רבי יהודה אומר בשכר כבוד שכיבדת אבותיך תראה בניך. יכול הדייטות, ת"ל תשיתמו לשרים בכל הארץ", "אתה רואה?!", אמר לו מרן, "זה חז"ל מפורש שבזכות כבוד הורים זוכים לבנים וחתנים תלמידי חכמים - 'שרים בכל הארץ'".

שיח אמונה

הגאון רבי יצחק שאול קניבסקי שליט"א

בנידון אם לתמוך בחקלאי שמוכן לשמור רק חלק משדותיו

באין לעולם בעוון שמיטה ופירות שביעית, וכן בשבת דף ל"ג, ואולי לכן גם נגאלין במוצאי שביעית ופ"ל החזו"א שהיינו אם ישמרו שביעית, גם מהאי טעמא דזהו מצוה כוללת לכל היהודים, יותר מכל מצוה שיש ערבות כדאי בסוטה ל"ז ב'.

מענה נראה פשוט דודאי יש זכות קדימה לאותם שרוצים לשמור אך אינם עומדים בנסיון הפרנסה וכו', ולהם כולם מחוייבים לעזור שיוכלו לשמור שמיטה ולתרום להם וכו', וזה מוטל על קרן השביעית, וככל שיותר משכנעים יהודים לשמור שביעית ואוספים כסף לזה ומונעים יהודים מלעבוד בשמיטה, מקדשים בזה את א"י ובזכות זה נגאל.

ואם קונה או שוכר מהחקלאים האלו חלק מהשדה וקרן השביעית דואגת שישמרו בשדה כל דיני שביעית, מקיים בזה ג"כ מ"ע דאורייתא של ושביתה הארץ.

ברם גם בנידון דידן שאינו שוכר או קונה קרקע מהחקלאי, אלא שמשכנעו ומפתהו ששדה אחת משדותיו שישמרו בה דיני שביעית ותומך בו בהפסדים שיהיו לו מהשדה הזאת, אף שהחקלאי גופי ימשיך הוא ופועליו לעבוד בשביעית בשאר שדותיו, ומצד הרשע הזה אין ענין למונעו דהא קיי"ל הלעיטהו לרשע וימות (ברמב"ם פ"ט ממע"ש ה"ז), ואע"ג דאמור"ר מרן שליט"א הביא בדרך אמונה (שם בסקע"א) דיש ראשונים דס"ל דהצנועים נזהרים להציל את הרשעים מן העבירה עיי"ש, לא דמי דהתם יש להם יצר לגנוב אך לא לאכול ערלה, ומצילים אותם מאכילת והנאת ערלה שבזה אינם פושעים, משא"כ בנידון דידן הוא רשע בעבודת הארץ בשביעית והלעיטהו לרשע וימות, מ"מ נראה דמצד הארץ מוטל עלינו כמה שיותר שתשבות בשביעית ולא יעשו על גבה עבירות של עבודת קרקע וכדמצינו בס"פ אחרי ולא תקיא הארץ אתכם בטמאכם אותה וכדביא רש"י שם מהת"כ שהארץ אינה מקיימת עובדי עבירה וכדאריך שם הרמב"ן, וזה רש"י והרמב"ן מיירי בעוון עריות שאינה מהמצוות התלויות בארץ, ועאכ"כ במצוות התלויות בארץ וכדמשמע שם בתחילת דברי הרמב"ן, דצריך להזהר מאד לשמור על קדושת הארץ, וודאי שכל גריווא דארעא ששומרים עליה שלא יעבדו בה בשביעית זה מוסיף בקדושתה ומשרה שכינה בארץ.

העיד הרה"ג רבי ליפא ישראלזון שליט"א, שאר בשרו של הרב שליט"א העוסק בהפצת דברי תורתו:

בעת שפגש החזו"א את מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל, כשבא לדבר עמו בלימוד, החליט להציע את בתו של הגר"ש להרב, וכך התבטא החזו"א: "ישוב הדעת שראיתי בלימוד התורה על הפנים של הרב אלישיב, רואים שאשתו מוסרת את כל כולה לתורה שלו. אז ניתן להניח שגם בתו ינקה את האווירה של התורה שקיימת בביתם, לכן כדאי לשדך אותה לר' חיים", אמר ולא יסף.

נשאלה שאלה מקרן השביעית, האם ראוי לתמוך באחד שיש לו אלפי דונם שעובדים בהם בשמיטה רח"ל ובא ואומר אם תתמכו בי באלף דונם אשמור בו שביעית ובשאר שדותי לא אשמור, השאלה האם יש ענין לתמוך בו דהא הוא בלא"ה עובד ומעביד יהודים בשמיטה, או דלמא דאנן מרוויחים שעוד חלק מהארץ שובתת בשביעית, כלומר האם תקוותינו שהארץ תשבות בשביעית או שהגברא ישמור שביעית.

תשובה:

הנה ידוע דיש מחלוקת ראשונים מי עובר כשעובדים את השדה בשביעית, דדעת הרמב"ם וסייעתו דהפועל העובד בשדה הוא עובר על הלאו, ויש ראשונים דפליגי וס"ל דהבעלים עוברים אם עובדים באיסור, ונפ"מ אם מותר ליהודי בעל השדה לתת לגוי לעבוד בשדותיו, דלהרמב"ם אינו אסור מן התורה דאי"ז מ"ז מצוות בני נח, וע"ע לשון הרמב"ם במנין המצוות שבראש הלכות שמיטה ויובל שתשבות הארץ בשביעית ממלאכתה, משמע מזה דאם עובדים באיסור גם הבעלים עובר, ועי' חזו"א סי' כ"א סק"ז דבעשה של ושביתה הארץ גם הבעלים עובר, גם לדעת הרמב"ם, וכ"ז מבואר היטב בדרך אמונה פ"א משמו"י סק"א ובצהה"ל שם, ע"ש ובפ"ח ה"ב בבה"ל שם, מכ"ז מבואר דושבתה הארץ, אין הכונה שכל קרקע בא"י שלא שובתת כל ישראל עוברים על העשה, דהעשה הוא על העובד ואולי גם על בעל השדה, ולא על אחר.

א"כ עיקר ההקמה שהקים מרן החזו"א זללה"ה את קרן השביעית הוא, משום שמצוות שביעית היא המצוה היחידה מכל תרי"ג מצוות שקשה מאד לחקלאי שכל פרנסתו הוא מעבודת האדמה, לאבד לשנה שלימה את כל מקור מחייתו, והוא מוכרח להגיע לעזרת הצבור, לכן ודאי מוטל על כל יהודי לדאוג שהחקלאים יוכלו לשמור שביעית, ולתמוך בהם, ואינו דומה לכל המצוות שאדם נופל ברשת היצה"ר, כגון שמירת שבת או טהרה שלא מוטל על כל ישראל לעזור לו, משא"כ במצוות שמיטה, והרי אם אין שומרים שמיטה מסלקים את קדושת א"י ח"ו, כי מטמאים את הארץ ולא שומרים על קדושתה, והיות ולחקלאים קשה מאד להתמודד בלי עזרת הצבור, נמצא שהקולר תלוי בצוואר כל הצבור ששוכנים בא"י ובחו"ל, ולכן חז"ל כ"כ הענישו את כל ישראל בעוון שמיטה כדאי במשנה באבות פ"ה דבר וגלות

מילה בסלע

בחור צעיר לימים, פרש בפני הרב שליט"א מכתב ובו שאלות הלכתיות, ולבסוף כתב את אשר על ליבו, ואלו היו דבריו:

אל תלך בשום אופן מהישיבה ואל תשמע להוריק הרשעים שרוצים לנתקך מהתורה אל תבא להם ואל תשמע להם ואז תצליח ותהי ת"ח ואז גם הם יהנו ממך.

אינם מרוצים בכך.

הרב שליט"א שנחרד למשמע הדברים, יצא מגדרו, וכתב לבחור תשובה לא ארוכה כל כך, אך נחרצת ביותר.

תשובתו המפעימה של הרב שליט"א מתפרסמת בפעם הראשונה בעלון 'שיח אמונה', וזה לשונו:

"אל תלך בשום אופן מהישיבה ואל תשמע להוריק הרשעים שרוצים לנתקך מהתורה אל תבא להם ואל תשמע להם ואז תצליח ותהי ת"ח ואז גם הם יהנו ממך".

א"ה בתחלה חשבתי לעשות מקורות הרמב"ם ולהדפיס בגליון הדרך אמונה כעין באר הגולה שהדפיס במשנה ברורה, אולם אמונ"ר זל"ה לא הסכים לזה ושעמו ונמוקו עמו ולכן לא עשיתי... מתוך הקדמת הרב שליט"א לקונטרס בארה של מרים, דרך אמונה ח"ה

שיחת חולין

ההנעשה והמתחדש בעניני דיומא

בהלכות השמיטה, ביאור ההלכה ושער הציון שבספר דרך אמונה להרב שליט"א ומסלול נוסף שבו לומדים ונבחנו על ה"הוספות וביאורים" שנדפסו במהדורה החדשה של 'דרך אמונה' שבהוצאת 'שיח אמונה'. המסלולים החדשים נוספים למסלולים הקבועים של רמב"ם, כסף משנה, רדב"ז, מהר"י קורקוס, ודרך אמונה. ניתן לענות על השאלות בשלמסר של 'שיח אמונה' שמספרו 03-308-5000.

מכתב חיזוק מיוחד כתב הרב שליט"א לבני הישיבה הגדולה ביתר עילית בראשות הגר"ח מן ההר שליט"א, שקבלו על עצמם ללמוד הלכות שביעית בעיון דבר יום ביומו, בתכנית שע"י מוסדות 'דרך אמונה' שבראשות הגאון רבי אחי שלום כהן שליט"א.

מכון 'שיח אמונה'

להאזנת ספרי מרן רשבי"ג הגר"ח קניבסקי שליט"א

03-30-777-00

שלמסר לשמיעת שעורי השמיטה

מהגאון רבי יצחק שאול קניבסקי שליט"א

03-308-5000

להרשמה לקבלת העלון se3077700@gmail.com

מה נהדר

מראות הוד משולחנו של הרב שליט"א בימים אלו

התרגשות רבה בקרב למעלה מרבת המשתתפים בסיום ה'משנה ברורה' במסגרת דף היומי בהלכה שע"י ארגון 'דרשו', עת הגיע הרב שליט"א להשתתף במעמד לכבודה של תורה, ולעידוד נבחני ההלכה במסגרת ארגון 'דרשו'. במכתבו למעמד

שהוקרא ע"י בנו הגר"ש שליט"א, הביא הרב שליט"א את דברי החפץ חיים שעיקר לימוד האדם צריך להיות בלימוד המביא לידי מעשה, ואת דברי החזון איש שההוראה המקובלת מפי רבותינו אשר מפיהם אנו חיים כמו מרן הב"י ומג"א ומשנה ברורה. צילום: שוקי לור

מעמד נרגש לכבודה של תורה על שולחנו של הרב שליט"א בהכתרת הגר"א ספטנר שליט"א לרב ביהכ"נ בני הישיבות ומרא דאתרא דרכות בית שמש ד'

הרב שליט"א בסיום כתיבת האותיות בספר התורה לבית הכנסת 'שערי יעקב אליהו'.

צילום: דוד זר

ילדי ת"ת אחיעזר מבית וגן בירושלים זכו להכנס לברכת הרב שליט"א

גיליון מס' 462 פרשת כי תשא
תשפ"ב שנה עשירית

לקבלת הגיליון בפקס יש לחייג
מדי שבוע למס': 073-3518015

להקדשות ע"ג הגיליון
ניתן לפנות למס' 053-3145900

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

מעניני הפרשה

מחצית השקל לכפר על חטא העגל לכפר על נפשתיכם (ל' ט"ו)

ויש להבין מדוע מחצית השקל דווקא ולא מטבע אחרת.
ונראה, דהנה איתא בירושלמי (שקלים פ"ב ה"ג) טעם למצות מחצית השקל 'לפי שחטאו בעגל במחצית היום, יתנו מחצית השקל'.
ולפי זה יש לומר כי הוא מדויק מאוד בחשבון:
בחטא העגל כל אחד הביא נזם זהב (שמות ל"ב ג') ויתפרקו כל העם את נזמי הזהב אשר באזניהם. ונזם זהב הוא משקל של בקע (בראשית כ"ד כ"ב), ובקע הוא בדיוק מחצית השקל (שמות ל"ח כ"ו בקע לגלגלת מחצית השקל).
וכנגד כל 'מחצית' שהביאו לעגל, הביאו 'מחצית' לבית המקדש לכפר (ואמנם שם היה זהב וכאן מחצית השקל של כסף, מכל מקום עיקר הקפידא על המשקל).

המחאות מסורות לגדולי הדור

ומשנתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל (ל"ג, י"א).
לכאורה, מה שייך ענין זה לפסוקים אלו העוסקים בחטא העגל?
סח רבינו: זכורני בבר מצוה של אחד מילדיו של בן דודי הגר"ח גרינמן זצ"ל, דרש שם הרב ר"ף, ובתוך הדברים אמר, הנה לכאורה לאחר מעשה נורא כזה של חטא העגל, היה מסתבר שיהושע יצא להפגין, ולהרים קול מחאה על החטא הנורא, אבל התורה מעידה עליו 'לא ימיש מתוך האהל', שהוא לא התעסק במחאות, כי ידע שדבר זה מסור לגדולי הדור, ולא הוא צריך להתעסק בזה...

אליהו הניח כנגד י"ב שבטים

ויש תעלה כבית סאתים זרע סביב למזבח (הפסרת כי תשא, מלכים א' י"ח ל"ב)
צריך טעם למה דווקא בית סאתים זרע, ולמה הוצרך הפסוק לספר זה.
ויל' שאליהו היה לו ענין שיהיה מכון כנגד י"ב שבטים, כמו שלקח שתיים עשרה אבנים כמספר שבטי בני יעקב (לעיל פס' ל"א), ולכן עשה תעלה כבית סאתים, שהוא י"ב קבין, (סאה שש קבין), קב כנגד כל שבט.
וזה גם הטעם שמילא שלוש פעמים כמות של ארבעה כדים מים (פס' לד): כדי שיהי' סך הכל י"ב כדן, כד כנגד כל שבט.

ומה שמילא בכדין דוקא מים, אפשר לומר בזה:
אליהו חשש שהם יאמרו שהכל עשה ע"י מעשה כשפים (כדאיתא ברכות ט' ב'), וידוע מ"ש בגמ' סנהדרין (ס"ז ב') שאין הכשפים שולטים במים, ולכן מילא מים, שיראו שה' הוא האלוקים.
ואכן בקשתו נתקבלה: ותפל אש ה' ותאכל את העלה... ואת המים אשר בתעלה לחכה. וירא כל העם ויפלו על פניהם ויאמרו ה' הוא האלקים ה' הוא האלקים (טעמא דקרא).

(שבענו מטוביך)

וציויתי את ברכתי

יום שישי, ערב ש"ק, בשטיבלא' המקומי בשכונתנו. שני אברכים נמרצים עומדים סמוך לדוכן התרמה של 'קרן השביעית'.

"שמיטה בסכנה"! קוראות המודעות, ומפי האברכים גם נשמעת הבקשה - הבטחה: "תרמו עבור החקלאים שומרי שבת הארץ, וזכו לברכת התורה וצויותי את ברכתי", כהוראת מרנן ורבנן שליט"א!"

אני עומד ליד הדוכן, כשלצדי ניצב מ. שכני וידידי.

"אינך חושב שיש כאן סתירה מיניה וביה?" הוא שואל אותי, וממהר להסביר את עצמו בטוב טעם: "הרי 'ממקום שבאת'. החקלאים הללו לא צריכים אותנו ואת התרומות שלנו! יש להם הבטחה ברורה משמיא, לשם מה כל ההתרומות הללו? ועוד באים בשם הבטחה 'וצויותי את ברכתי'? נו, יש להם ברכה ישירה מבואר העולם, מה הם זקוקים לתרומה שלנו?"

עם חזרתי הביתה, כשהשאלה של מ. עדין מנקרת במוחי, אני פותח את ה'דרך אמונה', ספרו של רשכבה"ג מרן שר התורה שליט"א על הלכות שביעית.

את מה שקראתי שם (פרק א' הלכה י"א, ס"ק צ"ז, ציטוט מדברי החזון איש, שביעית סימן י"ח ס"ק ג'), אני מצטט כאן, מילה במילה:

"כתב בחזון איש... ולא אמרה תורה לסמוך על הברכה להמנע מהשתדלות המחויבת בדרכי הטבע... והברכה נאמרה אחרי אשר עשו את ההשתדלות".

"ועד כמה להשתדל? מסור לחכמים על פי עיון התורה ברוח קדשם!"

(מוסף ש"ק)

להצטרפות לרשימת מקבלי הגיליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגיליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, וש"ת מרבינו.

שָׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת

על גדולי הדורות

חדש! לא בא כבושם הזה!

מדור שָׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בעזה"י

פרשת פקודי - הגאון רבי דוד פוברסקי ר"י פונב"ז (י"ד ו' אדר).

פרשת צו - שר התורה הגאון רבי יוסף ראזין זצ"ל 'הרוגוצ'ובער (י"א אדר).

פרשת שמיני - מרן הגרי"ח זונפלד זי"ע, ירושלים (י"ד י"ט אדר ב')

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להג"ל

מרן הגאון הגדול רש"ז אויערבאך זצוק"ל

(א)

הקשר עם הגרש"ז

רבינו שליט"א העריך מאוד את הגרש"ז זצ"ל, והתבטא בשבחו בהפלגה גדולה. הוא אמר עליו מספר פעמים כי 'רבי שלמה זלמן תלמיד חכם גדול ויודע ללמוד'.

אמנם הגרש"ז התגורר בירושלים, אך לעיתים מזדמנות היה רבינו נפגש איתו, חלק מהפעמים היה כאשר הגרש"ז הגיע לביקור חג בחול המועד בבית מחותנו מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, ובאותו הזמן הגיע גם רבינו, לביקור בבית חמיו הגרי"ש, שם נועדו השנים יחד, ורבינו שליט"א רחש לו כבוד והערכה רבה, ובכל פעם שהם נפגשו, היו השנים שמחים ומאושרים בשמחת התורה כשני ידידים ותיקים, כי אכן לא היה לשניהם בעולמם כי אם ד' אמות של הלכה. מלבד זה, גיסו של רבינו, הגאון רבי עזריאל אויערבאך הינו בנו של הגרש"ז, וכן גיסו של רבינו הגאון רבי שאול ברום זצ"ל היה תלמיד ומקורב מאוד להגרש"ז מצעירותו, ודרכם הזדמן לרבינו לשמוע ולראות את הגרש"ז. גם הגאון רבי אברהם הורביץ זצ"ל, שהסתופף בצילו של מרן בעל הקהילות יעקב, היה גיסו של הגרש"ז, והוא היה מעביר הרבה פסקים והלכות ממרן הסטייפלר אל הגרש"ז ודרכו היה רבינו שליט"א שומע מקורב על פסקיו של הגרש"ז.

הקהילות יעקב והמנחת שלמה

אך עם אביו של רבינו מרן הקהילות יעקב 'הסטייפלר' זצ"ל היה לו להגרש"ז קשר של ממש, שהחל מפעם אחת כאשר הגיע אל ביתו של מרן החזון איש לשוחח עמו בלימוד, בחוץ לחדר הוא פגש את מרן הסטייפלר ושם נועדו לקשר תורני, ומאז והלאה היו בידידות תורנית רבה.

כ"ג אב תשמ"ז, בהכנסת ס"ת לשיבת הר"ן בירושלים, במלאות שנתיים להסתלקות מרן הקהילות יעקב

מדוע התרוצץ הסטייפלר

בנישואיו של הגאון הגדול רבי שרגא שטינמן שליט"א (כסלו תשל"א), עם בתו הבכורה של רבינו, הגיע הגרש"ז לחופה, כדי לכבד את מחותנו וידידו הטוב מרן הגרי"ש אלישיב, שזו לו חתונת נכדתו הראשונה.

והנה, תיכף ומיד כשהבחין הסטייפלר, שהגרש"ז נכנס לאולם, הוא נחפז והלך לשני המחנות, רבינו שליט"א ולהבחל"ח הגרי"ל שטינמן זצ"ל, וביקש באופן אישי שיכבדו את רש"ז בברכה בחופה, ולא נחה דעתו, עד שהוא גם פנה לממונה על הכרות הכיבודים בחופה, וביקש ממנו שיכבדו בברכה.

והיה פלא מדוע הוא כ"כ יצא מגדרו, והרי זה לא שמחה אישית שלו אלא רק נישואי נכדה.

ואח"כ התברר הסיבה. כי תקופה קודם לכן פירסם מרן הסטייפלר מאמר מסוים שהיה נראה שיש בו משמעות נגד הגרש"ז, וכדי להראות שאין לו חלילה שום דבר עליו, אלא רק ביקורת עניינית בדבר ההוא, לכן טרח לכבדו באופן חריג (מפי הגר"ש שליט"א).

הגרש"ז זי"ע בחופת להבחל"ח הגר"ש שטינמן שליט"א

דרך אמונה הלכות כלאים

סח לנו נכדו מקורבו של הגרש"ז, הגאון רבי אהרן גולדברג שליט"א: הגרש"ז יגע הרבה בהלכות התלויות בארץ, וחשב להדפיס מחידושו על כל הלכות זרעים, ואכן התחיל בהדפסת ספרו מעדני ארץ על הלכות שביעית ותרומות, והמשיך ועסק רבות גם בהלכות כלאים, אך יד ההשגחה סובבה שנתמנה לראש ישיבת 'קול תורה' והעדיף את הרבצת התורה לתלמידים ולא יכול היה לעסוק בזה הרבה, לכן נאלץ בצער לגנוז את רעיונו. ובחודש ניסן תשמ"ד, כשיצא לאור עולם ספר דרך אמונה על כלאים שלח לו הגר"ח את הספר ע"י שליח (כמדומה ע"י גיסו רבי עזריאל שליט"א).

וכך מעיד נכדו מקורבו שליט"א:

'זכורני שמיד כשקיבל סבי זצ"ל את הספר, הוא ישב ועבר על הספר, מכריכה לכריכה, ומכיון שישבתי בסמוך אליו הבחנתי כיצד הוא מעיין בספר, והנה אני שומע אותו אומר, ספק לי ספק לעצמו, "הא טוב, טוב, הוא מביא גם את זה, ומביא גם את זה, עבודה טובה, מעניין אם מביא גם את הענין הזה, וכעבור זמן הוא ממשיך לדפדף, ואומר, אני רואה שכן מדבר על זה..." וכך התפעל ושיבח את הספר מאוד.

כעבור זמן מה ביקש שאביא לו דף ועט, ישב לכתוב מיד הערה על הספר, ובו ביום שלשל את המכתב בעצמו לתיבת הדואר'.

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

☎ 077-2092005 ☎ 053-3145900

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 - שלוחה 1586

קהילות 073-2757000 - שלוחה 4310

(מערכת וארכיון "דברי שי"ח" שומרת לעצמה את כל הזכויות ואין להעתיק ללא רשות).

כף זכות

"והוי דן את כל האדם לכף זכות"

יר"ל
לעילוי נשמתם של
מ"ה הרדוגי
האסון במירון
מוקדש השבוע לע"ג
הבחור אלעזר יצחק
קולטי ז"ל

גליון מס. 35 | אדר א' תשפ"ב | יו"ל ע"י מערכת 'קובץ גליונות'

ארחות יושר

(ממרח רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א)

ידן לכף זכות (חלק חמישי)

שוב מעשה בריכה אחת שנשכית, והלכו אחריה שני חסידים לפרותה, ונתפס אחד מהן ותכשורו בבית האסורין וכו'. הלך חבור והביא ממון והוציא את שניהם. כשיצא, אמר להם תנו לי ריבה זו שתישן עמי בבגדיה על המטה. לשחרית אמר להם: הטבילוני והטבילתי, והטבילום. אמר לטביליהם: לטבילה שלי כמה חשדתינו? אמרו לו: אמרנו, כל אותן ימים שהיה חבור בבית האסורין היה רעב וצמא, ועכשו יצא לאור העולם וחס בשך עליה, ושמא ראית קרי. אמר להם: לטבילה של ריבה זו כמה חשדתינו? אמרו לו: שכל אותן הימים שהיתה שררה בין הגוים³³ היתה אוכלת משלהם ושתה משלהם, עכשו אמרת הטבילונה כדי שתטהר. אמר להם: 'העבודה' כך היתה, (ח) ואתם שדנתינו לכף זכות -

(ט) המקום ידן אתכם לכף זכות. ובתענית (כ"א ב'): "שדר אבי זוגא דרבנן למיבדקה לאבא אומנא. אותבינהו ואכלינהו ואשקינהו וקד לקו ביסתרקי (קפל תחתיהו בגדי צמר לישן עליהו). לצפרא כריניהו ושקלינהו וקמו ונפקו להו לשוקא (למכרם) ואשכחינהו. אמרו ליה: לשיימיה מר היכי שווי. אמר להו: הכי ויחכי. אמרו ליה: ודילמא שווי טפוי? אמר להו: כהכי שקלינהו. אמרו ליה: דידך גינהו ושקלינהו מינך. אמרו ליה: במטותא מינך במאי חשדתינו? אמר להו: אמינא פדיון שבוים איקלע להו לרבנן ואבסיפו למימר לי. אמרו ליה: השתא נישקלינהו מר. אמר להו: מההוא שעתא אסתתינהו מדעתאי לצדקה. [ויש לענן מה שר המקום ידן אתכם לזכות, דרי הקדוש ברוך הוא יודע את האמת?] ויש לומר, דבכל דבר יש קצת צדדין לכף זכות, כמו שכתוב בשבת (ל"ב א'): "אפלו תשע מאות תשעים ותשעה באותו מלאך מלמד עלי לזוכה ואחד לזכות - נצול. וענן בשמירת הלשון חלק א' שער התבונה פרק ד' שכתב קצין נח].

עיונים

ח. ואתם שדנתינו לכף זכות המקום ידן אתכם לכף זכות. לכאורה, מדוע הוצרך לברכם, הלא בשמים יודעים כוונתם שהתכוונו לדנו לזכות, ואיזה תועלת ותוספת יש בכרכתו שברכם "המקום ידן אתכם לכף זכות"? תירץ ב'בנין עולם' (באבות דרבי נתן פ"ט מ"ז): כי ברכה ודיבור שמוציא אדם מפיו כאן בעולם הזה הרי זה מעורר ברכת שמים, וכמו שדרשו חז"ל (תענית כג) על הפסוק "ותגזר אומר ויקם לך": אתה גזרת מלמטה והקב"ה קיים אמריך מלמעלה. ומצינו שהקב"ה בעצמו אמר (כפרשת נשא) "ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם", אע"פ ש"אני אברכם", בכל זאת, תחילה - "ושמו", שהכהנים יברכו את בני ישראל ואח"כ אני "אברכם".

ט. המקום ידן אתכם לכף זכות. מכאור שאין אדם רוצה להיות נחשד, ויש לעיין מאימרת רבי יוסי במסכת שבת (ק"ח, ב): יהא חלקי ממי שחושדין אותו ואין בו אשמה. והיינו שרבי יוסי מביע רצון ובקשה לכך.

תירץ המהרש"א (שם קכז, ב), דברי רבי יוסי לא נאמרו אלא כמי שלא היה מביא את עצמו לידי חשד, אבל כמי שעל ידי הנהגתו גורם להביא את החשדות על עצמו, כזה לא אמר רבי יוסי יהא חלקי עמו, מאחר ולא היה לו להביא עצמו לידי חשד. עוד כתב המהרש"א, דאף שרבי יוסי אמר יהא חלקי וכו', מכל מקום אין אדם רוצה שיהיה נחשד.

ביאורים

32. ריבה. נערה. 33. היתה אוכלת משלהם. ממאכליהם הטמאים והאסורים. 34. שדר אביי. אביי שמע שכחים על 'אבא אומנא', והחליט לברוק אותו. יום אחד, שלח אביי זוג תלמידים לנסות אותו ולברוק אותו במעשיו. כאשר באו, הושיב אותם אבא אומנא, האכיל אותם והשקה אותם, וקיפל תחתיהו בגדי צמר לישן עליהו כלילה. בבוקר, אותם תלמידי

חכמים שישנו בכיתו של אבא אומנא, קיפלו את בגדי הצמר של אבא אומנא, נטלו אותם ויצאו להם לשוק למכרם. מצאו את אבא אומנא שם בשוק, אמרו לו: יעריך כבודו כמה שוים הבגדים ויתן לנו מעות בעדם. (הם התכוונו לנסותו בכך, לדאות אם יחשדם כגניבת הבגדים, או אם יאמר להם שאינם שוים כל כך וינקוב במחיר שהוא פחות משווים האמיתי). אמר להם אבא אומנא: כך וכך הם שוים. אמרו לו, ואולי הם שוים יותר? אמר להם: בסכום זה אנכי קניתי בגדים אלו. אמרו לו: הבגדים הם שלך ואנחנו לקחנו אותם מרשותך. אמרו לו: בבקשה ממך, אמרו לנו כמה חשדת אותנו כאשר ראית שלקחנו את הבגדים מבידת? אמר להם, אמרתי לעצמי, כדאי ענין של פדיון שבוים נודמן לחכמים והם היו זקוקים לכסף לצורך הפדיון, אבל התביישו לומר לי דבר זה בפירוש. אמרו לו, עכשיו יקח אותם כבודו בחזרה, כי אנחנו מתחילה לא לקחנו ממך רק לנסותך כמה תחשוד אותנו. אמר להם: מאותה שעה שחשבתי שלקחתם את הבגדים לצורך פדיון שבוים, הסתתי אותם מדעתי והחלטתי לייעדם לצדקה.

35. הרי הקב"ה יודע את האמת. אם יש צד זכות או לא, ואם אין מה שייך שידונו לזכות? 36. אפילו תשע מאות. תשע מאות תשעים ותשעה מלאכים, מקטרגים ומלמדים חובה על החולה, ומלאך אחד נוסף יש לו תשע מאות תשעים ותשעה טענות של לימודי חובה, ורק טענה אחת בלבד שלו היא לימוד זכות, ובזכותו ניצול החולה, אפילו שאותה מליצת זכות היא אחת מאלף טענות אשר שארן לימוד חובה. ומאחר ובכל דבר יש קצת צדדין לכף זכות, ולו במשהו קטן מאד, ומשום דבר קטן זה כבר מספיק שידונו אותו לזכות, ממילא מוכן הדבר ש"המקום ידן אתכם לזכות" למרות שהקב"ה יודע את האמת.

שאלה לדיון בשולחן שבת

ביום הראשון של חול המועד, השכנה תלתה כביסה מכובסת

ביום הראשון של חול המועד של פסח, ראיתי והנה חבלי הכביסה של שכנתי עמוסים בכביסה, אמנם מותר לפעמים לכבס בחול המועד לילדים, כאשר הם נותרים ללא כיגוד, אולם כבר למחרת החג נשארה ללא בגדים, ומה עוד שלא רק בגדי ילדים היו תלויים שם אלא גם מצעי מטה רבים.

איך יתכן ששכנתי הצדיקה, רומסת בריש גלי את החג, ומכבסת בחול המועד...

תשובה לשאלה משבוע שעבר

הבת אמרה: אמא לא נמצאת בבית", כאשר היא שומעת את קולה בתוך הבית

לא עברו כמה דקות והנה היא שומעת את פסיעותיה של אותה שכנה עולה במדרגות, שאלה אותה מיד, כיצד זה יתכן הרי רק עכשיו שמעתי את קולך מבעד לדלת.

ענתה לא בחיך לא את קולי שמעת, אלא שהקלטתי לילדי סיפורים על שמירת הלשון בקסטה, ובזמנם הפנוי הם מאוד נהנים לשמוע...

בדידי הוי עובדא

בארוחת בוקר שוב אכל כריך מתיקו ללא נט"י וללא ברכה, לא ראשונה ולא אחרונה. הפעם תמחתי וגם התפלאתי, ממש חילול השם. וכך המשכנו לטוס.

לאחר הנחיתה ראיתי אותו יורד ונשאר ליד המטוס ולא מצטרף לשאר הנוסעים החלטי לעמוד ולעקוב אחר מעשיו לפתע התקרב אמבולנס ומתוכו הורידו ארון מתים. כפי שהתברר לי היה זה ארונו של אביו ז"ל.

באותו רגע הבנתי, הרי ראש הישיבה הזה אונן (עד הקבורה) ואסור לו לקיים מצוות! לא השכלתי לדון אותו לכף זכות.

(שיח יוסף ח"ג, הובא בספר היכל הזכות)

עשו.

הגיעה עת הארוחה, הרב סרב לאכול מהאוכל הכשר שהוגש מטוס, הוא הוציא מתיקו כריך והחל נוגס ממנו ללא נט"י, וללא ברכה. חשבתי, אולי נטל בשדה התעופה התכוון להמשיך הסעודה במטוס. אולם לאחר האכילה הבחנתי כי לא ברך ברכת המזון.

עתה כבר התנהגותו צרמה לי והחלתי לעקוב אחריו.

עם שחר, התארגנו לתפילת שחרית אך ראש הישיבה ממשיך לישון, גם כשניסו מספר פעמים להעיר אותו - אף למנן השני לא הצטרף.

איך שייך שראש הישיבה אינו מתפלל ואינו מברך?

אחד המשתתפים בשיעורו של הרב ברוך רחנבלום שליט"א בפרקי אבות סיפר סיפור אישי על החובה לדון לכף זכות, וכך סיפר: בדידי הויה עובדא.

לפני כמה חודשים חזרתי בטיסה מגני יורד ופגשתי במטוס ראש ישיבה ידוע ומפורסם שישב לפני. בלי משים הסתכלתי עליו כי הוא ישב בשדה הראיה שלי. הנה מיד לאחר ההמראה התארגנה קבוצת נוסעים לתפילת ערבית. הראש ישיבה לא קם להתפלל. הנחתי שכדאי התפלל כבר ערבית לפני שיצא לדרך כפי שרבים אחרים

אי"ה בגליון מיוחד זה יובאו עובדות הקשורות לכף זכות. במשך השנה הקרובה יוקדש מדי שבוע גליון אחד לזכות כל אחד מארבעים וחמישה שנהרגו במידון אשר רבים מהם לא זכו לזש"ק ויהיו חיזוקים אלו לזכותם ולעילוי נשמתם הטהורה.

ניתן לשלוח עובדות ומעשים בענייני כף זכות למייל המערכת : k.gilyonot@gmail.com

כמו"כ ניתן להשתתף בהקדשה ע"ג גליון זה במס' 053-3145900

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחת רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

מזון ואינו רעב ואינו צמא, היה האדם צריך לעשות חשבון האם אני צריך לאכול ולשתות או שאינני צריך, ועד שהיה עושה את החשבונות בלא הרעב והצמא – כבר לא היה הגוף מתקיים.

ולכן בורא העולם ברא את העולם כך, וברא את האדם וגם את בעלי החיים עם טבע שמחייב לעשות דברים שהם צרכי הגוף, ולכן הגוף מצד טבעו מוכרח גם לישון ושאר צרכי הגוף, ויש טעם ומתיקות בצרכי הגוף, כדי שהטבע יימשך אליהם ובכך יתקיים העולם.

וכך גם בצורך חיי הנפש, שהם חיי הנצח, צריך שהטבע יימשך לזה, ולכן נברא האדם עם טבע של מתיקות לזכות לחיי הנצח, ולכן יש כל כך מתיקות בדברי תורה, שהם מתוקים מדבש ונופת צופים, וכפי שהזכרנו כל מיני לשונות שהתורה נמשלה בהם, כגון לחם ומים, יין דבש וחלב, כמו שמפורש בפסוקים בישעיה (נה, א) הוי כל צמא לכו למים וגו', ובעוד פסוקים בנביאים ובכתובים.

וכל זה הוא לצורך חיי הנצח והעולם הבא, מפני שתורה היא המחיה את הנפש בעולם הבא, כמו שאמרו חז"ל (כתובות קיא, ב) על הפסוק "כי טל אורות טלך" – כל המשתמש באור תורה אור תורה מחייהו, ולכך ברא הקב"ה את התורה עם מתיקות כזו, כדי שאדם יעסוק בתורה ובוזה יזכה לחיי הנצח!

דבקות בתורה – באהבתה תשגה תמיד

ועוד נאמר על התורה (משלי ה, יט) באהבתה תשגה תמיד, היינו שאהבת התורה היא גדולה כל כך, שהאדם נעשה בה כמו שוגה ופתי, וכמי שאין לו שכל, מרוב שקיעתו ומשיכתו לדברי תורה.

ומסופר בזה בגמרא (עירובין נד, ב) על רבי אלעזר בן פדת, שהיה יושב ועוסק בתורה בשוק התחתון וסדינו מוטל בשוק העליון, והיינו שהיה כל כך שקוע ומרותק לדברי תורה, עד ששכח היכן הניח את בגדו העליון, ולא זכר מהבגד, מרוב שהיו דברי תורה מרתקים אותו.

וזהו כוח מתיקות התורה, ומפני שהתורה היא חיי הנצח, לכן יש בה מתיקות מיוחדת כזו, למשוך את האדם כדי שיזכה לחיי נצח, וכך ברא הקב"ה את האדם.

ומצינו עוד בגמרא (שבת פח, א) על רבא, שישב ועסק בתורה, ובשעת לימודו לחץ על אצבעו ויצא ממנה דם, ולא הרגיש כלל בזה מרוב שהיה שקוע בלימודו, וגוי אחד אמר לו: אתם עמא פזיזא, דהיינו עם פזיז, בלי שכל ובלי הבנה, אך כאמור זהו כוח התורה ומתיקותה! וכך הטבע, באהבתה תשגה תמיד, שהלימוד מרתק כל כך עד שלא מרגישים כלל שיוצא דם, ולא מרגישים את הכאב.

וידוע על מרן הגאון רבי ברוך בער זצ"ל, שפעם ניגש אליו אדם וביקש לשאול ולהתייעץ איתו באיזה ענין, והלה דיבר ושאל, ורבי ברוך בער הקשיב ושמע, אך לא הצליח להבין מה שהלה מדבר אליו, כי ראשו היה דבוק כל כך בתורה, עד שלא היה יכול להתרכז להבין מה שדיבר אליו. באהבתה תשגה תמיד! כזו דבקות בתורה, שהיא חיי הנצח.

ומספרים שכאשר הגרמנים ימ"ש באו לקמניץ וכבשו את העיר, כל זמן שרבי ברוך בער היה שם, הם אמרו שיתנו לו את כל מה שהוא רוצה, והתייחסו בכבוד בחסד וברחמים לכל העיר, כי רבי ברוך בער נמצא שם! וזהו מכוח השפעת הקדושה של רבי ברוך בער, שהקדושה מסלקת את ההפרעות.

דבקות בתפילה – בהתפשטות הגשמיות

וכמו בדבקות בתורה, כך גם בתפילה שהיא עבודה שבלב, כבר הזכרנו מה שכתב בשולחן ערוך (או"ח צח, א) שבעלי מדרגה בתפילת שמונה עשרה היו מגיעים להתפשטות הגשמיות וקרוב למעלת הנבואה,

מצות הלב ואהבת לרעך כמוך

יש תרי"ג מצוות, ומהם יש מצוות במעשה, כגון ציצית ותפילין, שהם מעשי מצוות, ויש מצוות בדיבור, כגון קריאת שמע, ועסק התורה, ויש גם במחשבה, כמו שנאמר על עסק התורה (יהושע א, ח) והגית בו יומם ולילה, והגיון היינו במחשבה.

ויש עוד מצוות התלויות בלב, שהלב יהיה לב טוב, כגון מצות (ויקרא יט, יח) ואהבת לרעך כמוך, דהיינו אהבת ישראל, שטבע הלב יהיה כך, וזהו כבר עוד מצוה, שאינה מחשבה, אלא אופי הלב.

ובמסילת ישירים פי"א כתב שהמצוה היא ואהבת 'כמוך ממש', וזהו הטבע של עם ישראל, כי אם כך המצוה – גם הטבע כך, ורק יש סיבות חיצוניות שגורמות נגד הטבע, אבל הטבע האמיתי הוא אהבה.

ורחמיו על כל מעשיו – והלכת בדרכיו

ובגמרא (ב"מ פח, א) מובא המעשה ברבינו הקדוש, שהיו בעלי חיים בביתו, והשפחה ביקשה לטאטא אותם, אך הוא אמר לה שלא תעשה כן, מפני שכתוב (תהלים קמה, ט) ורחמיו על כל מעשיו, וגם בעלי חיים הם מעשי השם, והוא מרחם עליהם.

ובאמת יש עוד מצוה (דברים כח, ט) והלכת בדרכיו, ואמרו חז"ל (עין שבת קלג ועוד) מה הוא רחום אף אתה היה רחום.

ויש להבין אם כן מהו שמצינו בגמרא (ב"מ לב, ב) שיש שאלה האם איסור צער בעלי חיים הוא דאורייתא או דרבנן, והרי כתוב ורחמיו על כל מעשיו, ויש מצוה והלכת בדרכיו, מה הוא רחום אף אתה היה רחום, ואם כן למה שיהיה איסור רק מדרבנן ולא מדאורייתא.

והרי ורחמיו על כל מעשיו היינו גם לרחם על בעלי חיים, ולא רק שלא לצערם, ואם כן מה השאלה האם לצער אסור או מותר, וכיצד יכול להיות שמדאורייתא יהיה מותר לצער? הרי במצות והלכת בדרכיו נצטוונו ללכת בדרכי הקב"ה שהם המידות הטובות ולרחם גם על בעלי חיים. ואינו יודע תשובה לקושיא זו.

עסק התורה חיוב שהוא תענוג

ויש עוד חיוב של עסק התורה, כמו שנאמר (דברים ו, ז) ושננתם וגו' ודברת בם, והחיוב בזה הוא לכל אחד לפי כוחו, אך על כל פנים זה חיוב, ונמצא שההתמדה בתורה אינה 'מדרגה' ומידת חסידות, אלא כך הוא החיוב של מצות עשה ודברת בם, וכמו שאמר השם ליהושע "והגית בו יומם ולילה", ואמר קודם לזה "לא ימוש ספר התורה הזה מפידך", וזכרו כאן שני חלקים של עסק התורה: לא ימוש ספר התורה 'מפידך' היינו בדיבור, 'והגית' בו היינו גם במחשבה.

ולכן להיזהר מביטול תורה, אין זה רק מידת חסידות, אלא חיוב! וכבר אמרו חז"ל (סנהדרין צט, א) על מי שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק, שעליו נאמר (במדבר טו, לא) כי דבר השם בזה ואת מצוותו הפר, והמשך הפסוק שם הוא איום ונורא, אם אדם יכול לעסוק בתורה ואינו עוסק, כמובן כל אחד לפי טבעו וכפי המציאות.

ואמנם דברי תורה מתוקים מדבש (תהלים יט, יא), והתורה נמשלה לכל מיני טעמים, כגון לחם ויין, דבש וחלב, כמו שנאמר (משלי ט, ה) לכו לחמו בלחמי ושתו ביון מסכתני, וכן (שיר השירים ד, יא) דבש וחלב תחת לשונך, כי לימוד התורה נותן מתיקות, ומעניין ומושך מאד.

כל צרכי האדם נבראו עם מתיקות

והענין בזה, כי הרי הכלל ידוע, שכל דבר שהוא חיוני לגוף יש בו מתיקות, ולמשל הגוף צריך מזון, אכילה ושתיה, ולכן יש בהם טעם, כי אם לא היה טעם, ואם הגוף לא היה רעב, אזי בכל פעם שהיה הגוף צריך

ונכנס לשיבה, וכחיים הוא כבר נשוי ומזכה הרבים בתורה וביראת שמים, כל זה בזכות החצי שעה של לימוד המוסר.

כל חיזוק קטן הוא זכות גדולה

וכשעוסקים בחיזוק על ידי קביעות בספרי מוסר, בכל יום מתחזקים עוד קצת, וכל משהו חיזוק קטן, כל חיזוק קטן ברוחניות, אין לשער את הזכויות הגדולות שיש בו.

כמובן כל אחד לפי האפשרויות שיש לו, ולבעלי משפחה יש קצת טרדות, אך גם בעלי משפחה יכולים, וידוע לי מבעלי משפחה שהתחילו ללמוד בכל יום קצת, כמה דקות, חמש דקות בספרי מוסר, מה שמעניין ולא משעמם, ועל ידי זה הבית נהיה מלא שמחה, עם אווירה נעימה בבית, וכאמור אני יודע כן ממעשים שהיו, שלומדים מוסר בכל יום, כמה דקות, בספר מוסר שמעניין, וזה משנה את כל המהות של האדם, ונותן חיים מאושרים, אשריך בעולם הזה!

האושר בעולם הזה ובעולם הבא

וזו דרכה של תורה כמו שאמרו באבות (ו, ד) כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל וכו' ובתורה אתה עמל ואם אתה עושה כן אשריך בעולם הזה, ואף שישנם כל מיני קשיים: פת במלח, ומים במשורה, ועל הארץ תישן, וחיי צער תחיה, כל זה לא מפריע, כי **סוף סוף הוא אוכל ושותה כדי צרכו, ואינו רעב ואינו צמא, והוא נח כמה שצריך וכבר אינו עייף, ומאחר שהוא עמל בתורה הוא מאושר**, אשריך בעולם הזה, וזה האושר הכי גדול שיכול להיות, בעולם הזה!

ומוסיף שם התנא וטוב לך לעולם הבא, שבנוסף לכל זה גם יקבל עולם הבא, וכבר דיברנו שיש להבין מה החידוש, הרי פשוט שאם אדם עמל בתורה הוא יקבל עולם הבא, ומדוע לא?

ברם אמרנו שיש בזה קצת חידוש, כי הרי ידוע שכל הנאות העולם הזה מפסידות עולם הבא [ובמסילת ישרים האריך שכל ענייני החומריות והנאות העולם הזה, אם הם לא לשם שמים כפי מה שצריך בשביל יישוב הדעת לצורך תרי"ג מצוות, אם הם יותר מזה, זה גיהנום ומרחיק את האדם מן הקדושה].

ואם כן בדרך כלל העולם הזה מוריד מהעולם הבא, אבל בדרכה של תורה אשריך בעולם הזה – וגם טוב לך לעולם הבא, ומקבלים עוד יותר עולם הבא! כי אשריך בעולם הזה כזה שבא על ידי עמלה של תורה, שבתורה אתה עמל, אינו מוריד, אלא מוסיף עולם הבא.

וכל זה זוכים על ידי לימוד ספרי המוסר, שמחיה את האדם ומחיה את הנפש, ומחזק את המדרגה הרוחנית של האדם, ויש ספר חובות הלבבות, שכשמו כן הוא 'חובות הלבבות', כי עניינים אלו אינם מידת חסידות, אלא חובות, איך הלב צריך להיות, וצריכים להשפיע על הלב, שהלב יהיה לב כזה של חובות הלבבות, **והדרך להשפיע היא לאט-לאט, בכל יום קצת, ובכל פעם זה משפיע משהו, ועל ידי זה הלב נעשה לב מיוחד, לב טוב, לב בשלמות!**

אנו כולנו צריכים סייעתא דשמיא, לזכות לדרכה של תורה, ולזכות לאשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא, יהי רצון שנוכח לזה.

והתפשטות הגשמיות היינו כמו שאין גוף, שלא מרגישים את הגוף הגשמי מרוב הדבקות בעבודת התפילה.

וכן היו מעשים בגדולי ישראל בדורנו, וכפי שכבר סיפרנו מעשה באדם גדול שהתפלל, ולצורך הכוונה היה מוכרח לומר את התפילה בקול ולא בלחש, שעל ידי זה היה מכוון יותר, ופעם אחת כשהתפלל שמעו שהוא שחך לומר יעלה ויבוא, וביקשו להזכיר ואמרו לו 'יעלה ויבוא' 'יעלה ויבוא', אך הוא לא שמע, מתוך שהייתה התפשטות הגשמיות בתפילה, וזהו כמו שכתב השולחן ערוך.

וכעין זה היה מעשה באחד מהגדולים, שפעם אחת כשעמד להתפלל הייתה שאלה של פיקוח נפש, וביקשו לשאול אותו, ודיברו אליו והוא לא שמע, ואף שהיה ענין של פיקוח נפש, הוא לא שמע את מה שמדברים אליו, כי התפילה כל כך מרתקת אותו עד שהחושים הגשמיים בטלים ולא פועלים, וחוש השמיעה לא פעל. עד כדי כך שייך כזו התפשטות הגשמיות, והיא מדרגה של תפילה ושל דבקות.

והנה כל אלו הם מדרגות של גדולי ישראל, מדרגות של תפילה ומדרגות של תורה, ואנו איננו בעלי מדרגה כאלה, אבל **כל משהו, כל התקדמות במדרגות האלה, אין לשער את הזכויות שזוכים בזה!**

זכות התורה לרפואת ראש הישיבה

וברוח חיים על אבות (פ"א מ"א) מובא מעשה שהיה עם ה"י, שפעם היה ילד חולה, וה"י ישב ועסק בתורה עם תלמידים, ובאו אליו לבקש שיתפלל עבור החולה, ואמר להם ה"י כי אמנם אינו יכול להפסיק כעת מלימודו, אבל זאת הוא אומר, שזכות התורה שהוא לומד תהיה לרפואת החולה, וכך היה, שבאותה שעה נתרפא החולה.

וכן זכורני מימי בחרותי בישיבת לומז'ה בפתח תקוה, שהיה שם הצדיק רבי אליהו דושניצר זצ"ל, וכשהיו באים אליו לבקש שיתפלל על חולים, היה אומר לבני הישיבה שיכוונו בלימודם שזכות התורה שעוסקים תהיה לרפואת החולה.

ואף אנו נאמר, שזכות התורה שעסקנו עכשיו, תהיה **לרפואת רבינו ראש הישיבה, רבי ברוך דוב בן חיה פיגל**, לרפואה שלמה.

לימוד המוסר מחיה את הנפש

זכות התורה היא זכות עצומה מאד, וכל העניינים שדיברנו, תורה, ותפילה, ומעשים טובים, אהבת הבריות, ואהבת לרעך כמוך, אלו הם חיובים, שיש בהם הרבה מדרגות, וכדי לזכות לזה צריכים להשתדל, ומה היא ההשתדלות? ללמוד מוסר!

ומוסר שמעניין – משפיע, ואם הלימוד משעמם אין זה משפיע, אך יש הרבה ספרי מוסר שמעניינים ומשפיעים, ובישיבות יש סדר קבוע ללימוד המוסר לפני מעריב חצי שעה, וצריכים לדעת שאין זה מידת חסידות, אלא הוא דבר הכרחי לחיי הנפש.

ונספר שוב מה שכבר סיפרנו כמה פעמים, על בחור צעיר בגיל של ישיבה קטנה, שרצה ללמוד, אך היו לו הפרעות מהבית, והיה מוכרח לעבוד, אבל הוא היה בא לישיבה לפני מעריב חצי שעה ללמוד מוסר, ושאלתי אותו למה הוא לומד מוסר ולא גמרא, והשיב ואמר: אני מרגיש שזה מחיה אותי! והסוף היה שזכה לסייעתא דשמיא שהפסיק לעבוד,

דברי רבינו שליט"א בכינוס גדולי הפוסקים במעונו

למען ארגון 'בוני עולם' המסייע לחשובי בנים

הדבר ברור, כמו שכבר אמרו חז"ל (גיטין מא, ב) לא נברא העולם אלא לפריה ורביה, שנאמר לא תוהו בראה לשבת יצרה, זהו תכלית בריאת העולם, לשבת יצרה, וזו מצוה רבה (תוס' ב"ב יג, א), ובודאי כל אלו שמתעסקים בזה ועוזרים לזה, זוכים בזכויות עצומות, להרבות יהודים בעולם, שזה מקרב את הגאולה, וכמו שאמרו (יבמות סב, א) שאין בן דוד בא עד שיכלו נשמות שבגוף. זוהי זכות גדולה לכל אלו שמתעסקים בזה, התומכים, והעוסקים, וכל אלו ששייכים לזה, זכותם עצומה מאד, ויזכו בזה לפירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא!

לעילוי נשמת הרב ישראל אפרים בן הר"ר צבי שמענא זצ"ל

נלב"ע י"ג אדר תשס"ז - תנצב"ה

ולעילוי נשמת הבה"ח מיכאל ז"ל בן הר"ר פנחס דוד שמענא שיכלחט"א

נלב"ע שושן פורים תש"ע - תנצב"ה

ממגד

גרש ירחים

פניני הלכה אגדה ומוסר משלחנו של רבינו הגדול
מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א

'פיקודי ה' שרים מזמחי לב' –
אימותי הן שרים כשיוצאין מפי ישר
(מדברי מרן שליט"א ע"פ חז"ל
בילקוט תהלים)

פרשת כי תשא שנת שמיטה תשפ"ב לפ"ק * גליון 93 * עיה"ק ירושת"ו * כתבי תלמידים

'קום עשה לנו אלהים כו'

חטא העגל

טעות דור אנוש בעבודה זרה

המפרשים ביארו כי חטא העגל לא היה בכוונה של "מכיר את ריבונו ומתכוון למרוד בו", אלא זה נבע מחמת טעות של כלל ישראל, וכפי שיבואר.

הנה הרמב"ם בתחילת הלכות עבודה זרה כתב "בימי אנוש טעו בני האדם טעות גדול ונבערה עצת חכמי אותו הדור ואנוש עצמו מן הטועים היה, וזו הייתה טעותם, אמרו הואיל והאלקים ברא כוכבים אלו וגלגלים להנהיג את העולם ונתנם במרום וחלק להם כבוד והם שמשים המשמשים לפניו, ראויים הם לשבחם ולפארם ולחלוק להם כבוד, וזהו רצון האל ברוך הוא לגדל ולכבד מי שגידלו וכיבדו כמו שהמלך רוצה לכבד העומדים לפניו וזהו כבודו של מלך", עכ"ל.

והיינו שטעות העבודה זרה בדור אנוש היתה, שחשבו כי הקב"ה והמלאכים וכל הבריאה זהו כמו מלך שיש לו שרים, וכשם שהמלך אינו מנהל בעצמו את כל ענייני המדינה, אלא הוא מוסר גם תפקידים לשרים, וכל שר יש לו תפקיד שהוא מחליט בזה לפי רצונו, ויש בכוח השר לעשות טובות למי שמוצא חן בעיניו, והמלך סומך על השר ואינו מתעניין במה שהשר עושה, כך טעו בני דור אנוש וחשבו שהקב"ה אינו מנהל את כל הבריאה בעצמו, אלא מסר את השליטה לשמש ולירח ולכל צבא השמים שהם כביכול השרים המנהלים את הבריאה.

טעות דור המדבר בכח העגל

ובזה גם טעו כלל ישראל בחטא העגל, לא שכפרו במציאות הבורא, אלא חשבו כי העגל הוא כמו שר, מפני שראו שהכניסו אותו באש ויצא עגל שיש בו רוח חיים (רש"י שמות לב, ה), וחשבו בטעותם כי הקב"ה מסר לעגל הזה כוחות עצמיים שיוכל להנהיג אותם ולעשות להם טובות, וכמו שכתב הרמב"ם כי זו היתה עיקר עבודה זרה בדור אנוש, שטעו וחשבו שהקב"ה מסר כוחות לעבודה זרה, וכביכול יש בכוח העבודה זרה לעשות טובות למי שעובד אותה, ולכן היו עובדים ומשתחוים לעבודה זרה כדי לקבל טובות ממנה – על פי טעותם.

ואמנם האמת היא לא כך, אלא כל כוחות הטבע תלויים ברצון הקב"ה, ורצונו ית' הוא

המקיים את הבריאה כולה בכל רגע ורגע, וכפי שאנו אומרים בברכת יוצר אור "המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית" שהקב"ה מחדש את הבריאה בכל רגע ברצונו, ומזכירים עוד "כאמור לעושה אורים גדולים" – שלא נאמר עשה אלא עושה, והיינו מפני שהקב"ה ממשיך ומחדש את הבריאה בכל רגע ורגע, ולולא רצונו הנמשך כל הזמן לא היה קיום לבריאה כלל.

ובנפש החיים (א, ב) האריך לבאר דבר זה וכתב "כי האדם כשבונה בניין דרך משל מעץ, אין הבונה בורא וממציא אז מכוחו העץ, רק שלוקח עצים שכבר נבראו ומסדרם בבניין, ואחר שכבר סידרם לפי רצונו עם שכוחו הוסר ונסתלק מהם עם כל זה הבניין קיים, אבל הוא ית' ש' כמו בעת בריאת העולמות כולם בראם והמציאם הוא ית' יש מאין בכוחו הבלתי תכלית, כן מאז כל יום וכל רגע ממש כל כוח מציאותם וסדרם וקיומם תלוי רק במה שהוא ית' ש' משפיע בהם ברצונו ית' כל רגע כוח ושפעת אור חדש, ואילו היה הוא ית' מסלק מהם כוח השפעתו אף רגע אחת כרגע היו כולם לאפס ותוהו", עכ"ל.

והיינו שכל מה שאנו רואים את הבריאה, ונראה כאילו יש מציאות של בריאה קיימת, אין זו מציאות אמיתית, אלא האמת היא שהבריאה מתחדשת בכל רגע ורגע, ושום דבר אינו קיים במציאות, רק מכוח רצון השם ית', וכמו שאמרו חז"ל (בראשית רבה י, ו) שכל עשב ועשב יש לו מלאך שמכה אותו ואומר לו גדל, ומלאך היינו שליח מן השמים, שכוח המשלח פועל בשליח, וכל מה שהעשב גדל הוא ברצון הקב"ה, ורצונו ית' כולל את כל קיום הבריאה והתחדשות הבריאה בכל רגע ורגע, שאלמלא רצונו לא היה קיום לבריאה כלל.

אין שום כח נוסף בטבע

ובתומר דבורה (פרק א') כתב שמטעם זה נקרא הקב"ה מלך נעלב "שהרי אין דבר נסתר מהשגחתו בלי ספק, ועוד אין רגע שלא יהיה האדם ניזון ומתקיים מכוח עליון השופע עליו, והרי תמצא שמעולם לא חטא אדם נגדו שלא יהיה הוא באותו הרגע ממש שופע שפע קיומו ותנועת איבריו, עם היות שהאדם חוטא בכוח ההוא לא מנעו ממנו כלל אלא סובל הקב"ה עלבון כזה להיות משפיע בו כוח

שביעין חביבין

עוד בענין עיבור השנה בשביעית ושנת רעבון

בשבוע העבר, הבאנו מחלוקת הראשונים בענין עיבור השנה בשביעית ושני רעבון, שדעת הרמב"ם דדוקא מפני הצורך אין מעברין בהן, אבל מפני זמן האביב והתקופה ופירות האילן מעברין בכל זמן ואין מתחשבין בכלום, ע"ש שהבאנו לבאר דעתו מהגר"ז, אכן דעת הרמ"ה והר"ן, וכ"נ דעת התוס', דאין מעברין בשביעית ושני רעבון כלל, אף לא מפני האביב.

ויל"ע בעיקר האי דינא דאין מעברין בשביעית ושני רעבון, האם הוא דין דאורייתא, מאיזו דרשה או הל"מ, או שתקנ"ח היא לצורך הציבור.

ונראה שלדעת הרמב"ם דכל הך דינא אמור רק בעיבור של מפני צורך, שפיר איכא למימר שדין תורה הוא, וכמו שביארנו בזה (בשבוע העבר) דבשנת השביעית איכא צורך טפי שלא לעבר, ושוב לא שייך כלל דין העיבור דמפני הצורך.

והנה יל"ד היכא דעברו ב"ד ועיברו בשביעית ושני רעבון, האם חל העיבור בדיעבד או לא, וההר"ן בסנהדרין יא,א כתב דחל העיבור (ועי' גם ירושלמי שקלים פ"א ה"ב), ואין להקשות דבשלמא אי האי דינא דאין מעברין בשביעית הוא מדברנן, שפיר איכא למימר דבדיעבד חייל העיבור, דיל' שכל תקנת חז"ל היתה שלכתחילה לא יעברו, ולא הפקיעוהו בדיעבד, אכן אי נימא דדין תורה הוא בעיקר דין העיבור, דבכה"ג אין מעברין את השנה, א"כ אמאי יחול העיבור בדיעבד.

ואמנם הדבר מבואר, שהרי בקיה"ח כתיב 'אתם' אפי' שוגגים וכו', היינו שקידוש החודש חל בדיעבד ע"י ב"ד אפי' שלא כדין, וה"נ בעיבור השנה איכא להך דינא (כמב' בתו"כ פ' אמור) ומב' ענין זה בארוכה בדברי הר"ן שם, והארכנו בזה במס' א.

ובעיקר פלוגתת הראשונים הנזכרת, יעוי' ברמ"ה שהקצת על הכתובים מסוגיא דסנהדרין יב,א דמבואר שם שבזמן אלישע הוצרכו לעבר מפני האביב ופירות האילן, ולא עיברו לפי ששנת רעבון היתה ע"ש, ובכס"מ

הביא תשובת הר"א בר משולם שיישב דעת הרמב"ם דהתם הוצרכו לעבר מפני האביב לבד ולא מפני פירות האילן, ובעלמא אין מעברין עד שיבואו ב' סימנים, אלא שבאותה שנה נתמעט האביב כ"כ, בודאי שהיו הגדיים והטלאים רכים ודקים כי לא מצאו מרעה, ובסנהדרין י"א, מבואר דאף שאין מעברין מפני הגדיים והטלאים לחוד, אבל עושין אותן סעד לשנה להצטרף עם העיבור לחוד, ובזה שפיר אמרין שבשני רעבון אין מעברין, דהו"ל כעיבור מפני הדרכים והגשרים, עכ"ל יעו"ש.

ודבריו תמוהים, דהא שיטת הרמב"ם (פ"ד ה"ז) בסעד גדיים וטלאים אינה כן, אלא דלעולם מעברין רק מפני ב' סימנים, יעו"ש, וביאור הסוגיא לשיטתו הוא באופ"א, והדרא קושיא לדוכתה.

סימן ר"נ) שטוב לומר על כל דבר שקונה זהו לכבוד שבת, וכן כשעוסקים בשאר ההכנות לשבת, כגון שלובשים בגדי שבת ומתרחצים לכבוד שבת, טוב לומר בפה שעושים כן לכבוד שבת, כי הדיבור משפיע, אם באמת חושבים ומתכוונים לכך, ומי שאינו מתכוון לכך הרי שקר בפיו כשאומר לכבוד שבת, אבל אם באמת זוהי כוונתו, וכגון כשאוכל סעודת שבת, אפילו אם הוא אוכל להנאתו להשביע רעבונו, אבל יחד עם זה הוא משתף עוד כוונה 'לכבוד שבת קודש', אזי הדיבור משפיע ומצטרף יחד עם הכוונה.

ובאמת גם בכל השבוע, צריך שתהא הכוונה בהנאות הגוף לשם שמים, כמו שאמרו (אבות ב, יב) וכל מעשיך יהיו לשם שמים, וכגון כשהולך לישון צריך שתהא כוונתו מפני שמוכרח לישון, שאם לא יישן בלילה יהיה עייף ביום, ואז לא ילמד כראוי, וגם התפילה לא תהיה בשלמות, וכן עלול להיכשל בכעס בין אדם לחברו, כיון שהוא עייף ואין לו סבלנות. וכשהולך לישון בכוונה כזו, גם השינה שלו נחשבת עבודה למקום כמו שכתב הרמב"ם בהלכות דעות.

ואף על פי שהוא גם נהנה מהשינה, אבל עיקר כוונתו לצורך עבודת השם, וכן כשהוא אוכל, אף על פי שנהנה מאכילתו, אבל הוא משתף גם כוונה לצורך עבודת השם, וזה עיקר כוונתו.

וזוהו ענין המשמר את השבת, שכל הנהגתו בשבת היא כמו שצריך להיות בשלמות, שהוא אוכל באמת לכבוד שבת, ונוהר שלא לדבר דברים בטלים בשבת, ועוסק בתורה כמה שאפשר, עם מחשבות קדושות, וכל הראש שקוע בקדושה בשבת, על אדם כזה אמרו כאילו קיים את כל התורה כולה, כי הוא בודאי יקיים את כל התורה גם במשך השבוע, מכוח השפעת קדושת השבת.

וכפי שביארנו שזה מה שמבקשים בתפילה "והנחילנו שבת קדשך", נחלה היינו בלי הפסק (ב"ב קטז, ב), ומבקשים שכל המדרגות שזכינו בשבת, מעין עולם הבא, וכל השפעת קדושת השבת, יימשכו אצלנו גם במשך השבוע, כי כשאדם מתנהג בשבת עם כל השלמות בפרטים הנזכרים לעיל, הרי הוא מתקדש, ומתפללים 'והנחילנו' - שהקדושה תימשך גם כל השבוע בלי הפסק, ואז בשבת הבאה יתחזק יותר, ויוסיף עוד מדרגות כהנה וכהנה, ובאופן כזה נקרא משמר את השבת כהלכתו, שהשבת תביא ממילא לקיום כל התורה כולה.

וזוהו מה שכתוב (שמות לא, טז) **ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת וגו'**, ויש

תנועות איבריו והוא מוציא אותו כוח באותו רגע בחטא ועוון ומכעים להקב"ה סובל וכו', הרי זה עלבון וסבלנות מה שלא יסופר, ועיין שם עוד.

לכן האמת היא שאין שום כוחות בטבע, ומצינו שאמרו (סנהדרין סז, ב) כי כשפים מכחישים בפמליה של מעלה, והיינו שנראה כאילו שיש להם כוח, אבל האמת היא שאין להם שום כוח, אלא הכל בהשגחה פרטית ברצון השם ית' על כל פרט ופרט, וזו הייתה טעותם של כלל ישראל בחטא העגל, שלא הבינו כי הקב"ה מנהיג ומנהל את הבריאה בהשגחה פרטית אלא חשבו שהקב"ה נתן כוחות למשרתים ולשרים שינהיגו אותם ויכולים להשפיע עליהם טובות.

ובשכלנו אין אנו מבינים כיצד טעו בטעות כזאת, מפני שאין לנו מושג מהו היצר של עבודה זרה שהיה באותו הזמן, ובגמרא אמרו (יומא סט, ב) כי אנשי כנסת הגדולה ביקשו רחמים וביטלוהו ליצרא דעבודה זרה, ועוד מובא בגמרא (סנהדרין קב, ב) שמנשה אמר לרב אשי שאם הוא היה חי בתקופתו, היה מרים שולי גלימתו ורץ לעבוד עבודה זרה, ולא היה לו כוח להתגבר על היצר החזק של עבודה זרה - עד כדי כך היה חזק כוח היצר הרע המטעה כאילו אפשר לקבל שפע של טובה מעבודת כוכבים ומזלות וכו', ובזה טעו כלל ישראל בחטא העגל.

אמרו חז"ל (שמות רבה סוף פרק כ"ה) כל המשמר את השבת כהלכתו כאילו קיים את כל התורה כולה, וצריך ביאור מדוע נחשב כאילו קיים כל התורה, אמנם קיים את המצוה של ביום השביעי תשבחות, ונוהר גם מאיסורי שבת דרבנן, אבל מה זה שייך לכל התורה?

ויתכן לפרש, כי 'משמר את השבת' הכוונה לא רק שאינו עושה מלאכות האסורות בשבת, אלא כל הנהגתו בשבת היא הנהגה אחרת, הנהגה של קדושה, כמו שכתוב 'זכור את יום השבת לקדשו', היינו לזכור את השבת ולקדשה בכל הנהגתו, וכגון שלא לדבר דברים בטלים בשבת (עיין באגרת הגר"א), ומצינו שכתב המשנה ברורה (סימן ש"ז סק"ה) בשם האליה רבה: ואנשי מעשה נזהרים שלא לדבר בשבת אפילו דברים הכרחיים כי אם בלשון הקודש, ונראה שטעמם הוא למיגדר מילתא כדי שלא יבואו לשיחה בטלה.

וכתב המגן אברהם (מובא במשנה ברורה

מאמר שבועי בדרכי עבודת ד' ועניני הזמן

מפי מרן פוסק הדור

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת כי תשא תשפ"ב

ניצול הזמן ללימוד התורה בשבת קודש

"ושמרתם את השבת כי קודש היא לכם", (ל"א, י"ד).

מבואר שיום השבת הוא יום קדוש לה', והדבר פשוט שא"כ צריך למלאות את היום בתורה ועבודת ה' כי קדוש היום לאדוננו, ורבינו החזון איש זצ"ל אמר שקדושת השבת מסייעת לאדם לחדש חידושי תורה בהירים, ועל כן יש להזהר מאוד שלא לבזבז הזמן ח"ו, ולא לפגום בקדושת השבת על ידי דיבורי סרק ופטפוטים של הבל.

וכבר אמרו חז"ל (ירושלמי שבת ט"ז ג') "לא ניתנו שבתות ויו"ט לישראל אלא כדי לעסוק בהם בתורה", ומפני שבכל ימות החול בני אדם טרודים במלאכתם ומסחרם ואין להם פנאי לעסוק בתורה בקביעות, ובשבת הם פנויים ממלאכה ויכולים לעסוק בה כראוי, ועוד אמרו (תנחומא פרשת ויקהל) "אמר הקדוש ברוך הוא למשה רד ועשה לי קהילות גדולות על דבר שבת, כדי שילמדו כל הדורות הבאים אחריו להקהיל קהילות בכל שבת ולכנוס בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ללמד בהן תורה ברבים".

ובזה יש לפרש היטב לשון הפסוק (שמות ל"ה ב') "ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לה'", שבכל ששת ימי המעשה יכול האדם להתעסק במלאכתו בענייני העולם הזה, אבל בשבת קודש, היום קדוש לה' לענייני שמים.

התוס' בשבת (ק"ג ע"ב) כתבו שאין לדבר כל כך בשבת כמו בחול, והביאו בשם הירושלמי ד"בטורח התיירו שאלת שלום בשבת", והרי מבואר גודל קדושת השבת עד שבקושי התיירו לומר בו שלום. וכפי מה שהאדם ממלא את הזמן בשבת קודש לעבודת ה' ושומר את השבת בקדושה כך הוא מתקדש.

ובעוה"ר בדורות האחרונים נחלשו בישיבות סדרי הלימוד בשבת קודש, ובמקום שבשבת קודש יתחזקו סדרי הלימוד בישיבות שהרי כל רגע של לימוד התורה בשבת שקול כנגד כל המצוות, נעשה רפיון בזה, ושמעתי פעם מהגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל כי אין פלא מדוע היום אין צומחים מספיק גדולי תורה מתוך הישיבות, ומשום ששליש מהשבוע - ימי שישי שבת אינם מנוצלים כראוי על ידי בני הישיבות שמרפים ידיהם מהתורה בימים אלו, והוסיף הגאון רבי איסר זלמן זצ"ל וסיפר שבישיבת וואלז'ין לא היה שום חילוק בין שישי שבת לשאר ימות השבוע, והיו לומדים בהתמדה ושומעים שיעור בישיבה בכל יום.

וגדולי ישראל היו מנצלים מאוד את הזמן בשבת קודש ללימוד התורה, וראיתי אצל כ"ק האדמו"ר משאץ מלונדון הגאון הצדיק רבי שלום מאסקאוויטש זצ"ל, שגם בימי זקנותו לא היה הולך לישון לאחר סעודת הבוקר ביום השבת, אלא היה הולך מיד לאחר הסעודה ללמוד גמרא שעות רצופות, ובשבתות הקיץ הארוכות היה יושב ולומד משעה שתיים בצהרים עד סביבות עשר בערב [שהוא קודם השקיעה בלונדון], כדי לענג את השבת בלימוד התורה.

דברים שנאמרו בשבוע שעבר בסוף השיעור כללי לאחר סיום לימוד הסוגיא ד"תקפו כהן"

והנה בגמ' במגילה (ג' א') איתא "מבטלים תלמוד תורה למקרא מגילה", והקשו האחרונים שהלא במקרא מגילה ג"כ מקיימים מצוות עשה דתלמוד תורה והיכן יש כאן "ביטול תורה", וכתב בשו"ת בית אפרים (או"ח ס"ח) ליישב דהכונה לביטול תורה באיכות, שהוא הרי יכול ללמוד בעיון ובעומק מתוך יגיעת המחשבה, וכאשר הוא קורא מגילה במקום להתעמק בתורה הרי זה ביטול תורה, עכ"ד. **ודבריו הם יסוד גדול הנוגע לכל בחור בישיבה, שאם מתבטלים מלימוד העיון כדבעי ולומדים רק בבקאות, הרי זה בגדר "ביטול תורה", וא"כ אשרינו שזכינו בעת הזאת שבני הישיבה למדו במשך תקופה בעיון רב את הסוגיא דתקפו כהן.**

ויעזרנו השי"ת שכשם שזכינו לסיים סוגיא זו כן נמשיך ללמוד סוגיות נוספות ולסיימם, וחובת השעה עכשיו להתקדם הלאה בסוגיות שלפנינו במסכת בבא מציעא, שאם ילמדו רק כמה דפים עד סוף הזמן זהו ביזיון, וצריך להזדרז יותר ולא להתעכב כ"כ.

ומי שילמד בהתמדה ובשקיעות, יזכה לצאת בסוף הזמן ברווח גדול, ויהא משנתו סדורה בידו בהרבה סוגיות מרכזיות בענייני נשים נזיקין. ויש לידע שצריך להיות דווקא "יגע בתורה" כדי להצליח, ובלא יגיעה לא שייך להצליח, וידוע מה שאמר הגר"א (כתר ראש אות נ"א) ש"העקשן יצליח", וה' יעזרנו שחפץ ה' בידינו יצליח אכ"ר.

א.ה. לאחר תקופה של כחודש וחצי של לימוד הסוגיא ד"תקפו כהן" (בבא מציעא דף ו') בישיבתו של מרן שליט"א, ולאחר חמשה שיעורים כלליים שמסר מרן רבינו בסוגיא עמוקה זו, הורה מרן שליט"א להנהלת הישיבה לערוך "מעמד סיום", לשוש ולשמוח בשמחת התורה על שבני הישיבה זכו לעמוד במשך למעלה מחודש ימים על הסוגיא העמוקה ד"תקפו כהן".

בדבריו הדגיש מרן שליט"א כי כשם שרגילים לערוך "שמחת סיום" על סיום מסכתא, כן ראוי הדבר לערוך "שמחת סיום" כשמסיימים סוגיא שהשקיעו בה עמל ויגיעה במשך למעלה מחודש ימים וזכו ללמוד בה יסודות רבים הנוגעים לכל התורה כולה.

במהלך הסיום נשא רבינו שליט"א מדברותיו אודות דרכי הלימוד, ועורר מצד אחד על חובת בני הישיבה ללמוד בעיון - ואף לחזור על הנלמד בסדר העיון, ומצד שני על חובת השעה לנצל את הזמן עד סוף זמן חורף להספיק עוד ועוד סוגיות במסכת בבא מציעא, ולהלן הבאנו את הדברים כפי שהכיל הגליון:

"ברוך ה' זכינו לסיים לימוד הסוגיא הגדולה ד"תקפו כהן" אשר מונח בה יסודות ופרטים הנוגעים להרבה סוגיות בש"ס ופוסקים, ועלינו לשמוח בשמחת התורה על שזכינו הבורא ית' ללמוד סוגיא עמוקה ורחבה כ"כ, וכל אחד ישתדל לחזור עכשיו בסוף הסוגיא על כל מה שלמדו בסוגיא זו מתחילה ועד סוף, ובזה יזכה להעמיד את הסוגיא בידו עם כל היסודות הגדולים שבה.

שלא להעמיס עצמו באוכל יתר על המידה בסעודת היום, ואז יהא באפשרותו לאכול עוד סעודה אח"כ, ונמצא כובש את יצרו ומקדש באכילתו את השבת, וגם זמנו פנוי ביום השבת ללימוד התורה.

מצפון האמת מפריע לחוטא ליהנות ממעשיו

"וישמע יהושע את קול העם ברעה", (שמות ל"ב, י"ז).

בתרגום יונתן פירש וז"ל: "שמע יהושע ית קל עמא כד מיבבין בחדוא קדם עיגלא", ע"כ. ונראה מלשון תרגום יונתן, שתיבת "ברעה" הוא מלשון "תרועה", ותרועה זהו יבבה, וזהו מה שפירש שהם היו "מיבבין בחדוא". [מייבס - בוכים בשמחה].

אולם צריך ביאור איך יתכן שהיו "מיבבים בשמחה", והרי זהו תרתי דסתרי, שאדם שבוכה ומיבב הרי השמחה רחוקה ממנו, ואיך יתכן שהם גם בכו ויבבו וגם שמחו.

ונראה בביאור העניין עפ"י מעשה שהיה בסבא מנובהרדוק זצ"ל, שבא לעיר אחת ששהה שם אחד מתלמידיו לשעבר שפרק עול ונעשה לחוטא ומחטיא, וביקשו בני העיר מהסבא זצ"ל שידבר עם הרשע וישפיע עליו שיסור מדרכו הרעה, והסכים הסבא ודיבר על לב הרשע במשך שעה שלמה, אך דבריו לא הואילו והרשע לא שב מדרכו הרעה. שאלוהו תלמידיו, וכי אין הרבי מתחרט על שלאבד זמנו לריק בשעה שלמה, [שכפי הידוע הסבא מנובהרדוק היה מנצל הזמן להפליא וכל שעותיו ורגעיו היו מדודים ממש], והשיב להם הסבא שאינו מתחרט

כלל כי הצליח להשפיע על הרשע, שלכל הפחות לא יהא לו טעם בעבירה, כי מאחר שבשכלו התברר לו שאינו צודק בדרכו, הרי אע"פ שימשיך לחטוא מחמת תאוותו, מ"מ כבר לא יהא חוטא לתאבון אלא יחטא מתוך יגון וצער על מצבו המר שהוא נסחף אחר תאוותיו.

ועפ"י נראה לבאר היטב דברי ה'תרגום יונתן', שמצד אחד הם רקדו ושמחו, אבל יחד עם זאת היה להם צער פנימי על שהגיעו לכך, שמצפון האמת שהיה בתוך ליבם לא הניח להם להתעלם מכך שיש להם להצטער על מצבם שהגיעו לידי חטא נורא.

גודל החילוק בין שמחה להוללות

עוד נראה לבאר דקושיא מעיקרא ליתא, שבאמת יש חילוק גדול בין 'שמחה' ל'הוללות', שה'שמחה' היא עניין פנימי הממלא את האדם באושר ושמחה ורוממות אמתית, וזה לא ימצא אלא בשמחה של מצווה, אבל 'הוללות' היא על דבר ריק מתוכן, וזהו שמחה חיצונית מאוד, וגם אם ההולל ירגיש בשעת מעשה שהוא שמח כביכול, אבל מיד אח"כ ירגיש ריקן ושלא נשאר בידו מאומה משמחתו, ואין זה בגדר שמחה כלל, אלא הוא רק מצב עגום של הוללות ריקה מכל תוכן.

וזהו ביאור דברי ה'תרגום יונתן', שבחטא העגל היתה שמחתם שמחה של הוללות, ולכן מתוך שמחתם נשמע קול יבבה וצער על ריקנותם בהוללות זו שאין בה שום תוכן.

דברים שנאמרו בכינוס אלפי אלפי ישראל בסיום לימוד דף היומי בהלכה ע"י ארגון 'דרשו'

"מכאן תצא הקריאה לכולם להצטרף ללימוד בכל יום משנה ברורה הלכה למעשה"

הוא דבר קל, אלא שהיצר הרע הוא מלאך, והוא יודע כמה חשוב הוא לימוד התורה, ולכן הוא מערים ניסיונות לאדם שלא יצליח ללימוד ברציפות מידי יום, אבל ה"עקשן יצליח" ויקבל על עצמו בקבלה חזקה ללימוד בכל יום ברציפות, ועל דרך מה שכתב הרמב"ם (פ"ב מהלכות תשובה ה"ב) "עד שיעיד עליו יודע תעלומות", ובדרך זו יצליח ויעלה בידו רכוש גדול.

וזהו 'דרשו ה' ועוזו" והיינו לדרוש ולחפש את הקב"ה, ולא להיות "מסתפק במועט" אלא לחפש יותר ויותר, ומי שמצטרף ל"דרשו ה' ועוזו" והיינו שמחפש את ה' ואינו מסתפק במה שיש לו אלא מחפש איך להתעלות עוד ועוד, הוא יצליח ללימוד הלכה למעשה בכל יום.

מידת הדין מקטרגת בזמנינו

והנה בזמנינו המצב קשה מאוד, שהרשעים גוזרים גזירות שונות על שומרי התורה והמצוות, וזכורני שמו"ר הגה"צ רבי משה שניידער זצ"ל היה רגיל לומר בשעה שהרשעים היו גוזרים גזירות נגד התורה "בוער אש, ספרי תורה בוערים ואיך אנחנו יכולים לשתוק", אמנם זאת תשובתינו בשעה קשה כזאת - בחיזוק התורה כנגד מפירי התורה, ולכן אשרינו מה טוב חלקינו שזכינו היום להרבות תורה, וזהו חובותינו בשעה הזאת - לחזק את התורה שהיא הנשק שלנו. וזהו התשובה שלנו בשמים נגד השטן שמקטרג עלינו.

ואנחנו מודים לקב"ה שבזמן קשה כמו בזמנינו אנחנו יכולים להביא לו 'מתנה' של אלפים ורבבות שמסיימים לימוד משנה ברורה להשביט בכך את מידת הדין, שהלא ראשי השלטון מחרפים ומגדפים שם שמים באופן נורא, ופוגעים בקב"ה אפילו במקום קדשו במקום שכינת עוזו בכותל המערבי ומייחדים שם מקום לרפורמים, ולא היה לעולמים דבר נורא כ"כ שפושעי ישראל גירשו את השכינה הקדושה ממקומה בכותל המערבי, ובוודאי מידת הדין תובעת מה אנחנו עושים [שבאמת אנחנו צריכים לעשות הרבה ולא עושים מספיק], אמנם הלילה אנחנו מביאים לקב"ה 'מתנה' של אלפים ורבבות שקיבלו עליהם ללימוד משנה ברורה בכל יום במסגרת "דרשו", ובזה אנחנו מקווים להשביט את מידת הדין.

קשר מיוחד יש לנו עם נשיא דרשו הרה"ג ר' דוד הופשטטר שליט"א, שהלא הוא תלמיד של הגאון נפתלי פרידלר זצ"ל שהיה תלמיד מובהק של מורי ורבי הגה"צ רבי משה שניידער זצ"ל. ומו"ר זצ"ל בעצמו היה תלמיד מובהק של הקדוש החפץ חיים, והיה ממש כמו בן אצל החפץ חיים [שאשתו של מו"ר הגה"צ רבי משה שניידער זצ"ל היתה יתומה מהעיר ראדין שהחפץ חיים גידל אותה כבת, והשיא אותה למו"ר זצ"ל], ונמצא שאנחנו תלמידי תלמידיו של הקדוש החפץ חיים.

ואני מבקש מהקב"ה שכשם שזכיתי להשתתף בשמחה זו כן יזכני הקב"ה ויתן לי הכוחות להשתתף בעוד שמחות כאלו, ונזכה שיתווספו עוד רבים שיקבלו על עצמם ללימוד מידי יום ביומו משנה ברורה, וגם יצליחו לקיים את התחייבותם ולא יחסרו אפילו יום אחד.

ונמצאים אנו היום כבר סמוך ממש לביאת משיח צדקינו, שמשיח צדקינו משגיח מן החלונות ומציץ מן החרכים מתי יוכל לבוא, וה' יעזרנו שנזכה בקרוב לביאת משיח צדקינו בקרוב.

"זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו", באנו לשמוח במעמד "סיום משנה ברורה" שנלמד על ידי אלפים ורבבות.

ידוע מה שאמרו חז"ל (מגילה כ"ח ע"ב) כל השונה הלכות **מובטח** לו שהוא בן עולם הבא, ושמעתי מפי מרן הגרי"ז זצ"ל ש"מובטח לו" של חז"ל אינו צ"ק אלא מזומן, ומי הוא זה שלא ישתוקק לקבל הבטחה של חז"ל שעצם ההבטחה היא קבלת מזומן.

ונראה בביאור עניין הבטחה זו "שהוא בן העולם הבא", שהוא כעין הלשון "בן עיר שהלך לכרך" שגם בהיותו בכרך הוא עדיין קרוי בתואר "בן עיר" כיון שבעצמותו הוא בן עיר, וכך גם הלומד הלכה בכל יום הרי הוא "בן העולם הבא" עוד בהיותו כאן בעולם הזה, שהרי הוא חושב בכל מעשיו היאך לנהוג כרצון הקב"ה, ובזה הוא נקרא "בן העולם הבא" כיון שעיקר חייו ומחשבתו הוא על חיי העולם הבא.

ולכן אני קורא לחבורת דרשו - "חבורת בני העולם הבא", שכיון שלומדים משנה ברורה בכל יום, הרי הם נקראים כבר בעולם הזה "בני העולם הבא".

השמחה בשעת הסיום

והנה שמחת הסיום היא שמחה גדולה, שבזה זוכים לדבר 'מושלם'. וזכורני שבשעה שבאתי פעם להרה"ק ר' אהרן מבעלזא זי"ע, שאל אותי היכן אני לומד, וכשהשבתי לו שבישיבת חברון, ביקש ממני לומר לבחורי ישיבת חברון, שכאשר לומדים מסכתא יש להקפיד ללימוד מתחילתה ועד סופה בלא לחסר אפילו חלק קטן מהמסכת, וביאר שבכל לימוד מסכתא שאדם לומד בעולם הזה, הרי הוא בונה לעצמו כנגדו בית בעולם האמת, ואם למד מסכתא ולא סיימה, יהא לו בית חסר ופגום, והרי הוא דומה לאדם שבנה בית והשאיר בו הרבה חסרונות או פגמים וכגון שאין בו חלון או דלת וכיו"ב, ורק אם הוא מסיים את המסכתא אז יהא לו בית שלם ונאה, וע"כ יש להזדרז לסיים המסכתא, עכ"ד.

וא"כ השמחה עכשיו גדולה מאוד שאלפי יהודים זוכים עכשיו ל"דבר מושלם" ולבנות היכלות שלימים בשמים, ובפרט שזכו לסיים משנה ברורה שהוא "לימוד על מנת לקיים" שמעלתו גדולה יותר.

קריאה להצטרף ללימוד הלכה למעשה בכל יום

והמעמד כאן אינו רק "חתן תורה" אלא גם "חתן בראשית", שמכאן תצא הקריאה לכולם להצטרף ללימוד בכל יום משנה ברורה הלכה למעשה, וכבר כתב רש"י (דברים ט"ז, י) על הפסוק כי בגלל הדבר הזה יברכה ה' אלוסיך, "אפילו אמרת ליתן, אתה נוטל שכר האמירה עם שכר המעשה, והרי מבואר בדברי רש"י יסוד גדול, שעצם הדבר שהאדם מבטיח לעשות מצווה, הוא כבר מקבל ברכה על כך.

ומקווה אני שרבים יתעוררו הלילה לקבל על עצמם ללימוד משנה ברורה בכל יום, ובזה יקבלו מיד [לפני העשיה] השכר והתואר המיוחד "בן העולם הבא", ואשרי להם ואשרי חלקם שזוכים לזה.

ובאמת כל אחד יכול ללימוד הלכה בכל יום, שללימוד כמה דקות ביום הלכה

מערכי תורה

כי תשא

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

מחצית השקל תרומה לה'

במצות מחצית השקל כתוב (ל', י"ג) 'זה יתנו כל העובר על הפקודים מחצית השקל בשקל הקדש עשרים גרה השקל מחצית השקל תרומה לה'. הנה נכפל בכתוב השיעור של מחצית השקל, דבתחילה אמר 'זה יתנו כל העובר על הפקודים מחצית השקל', ואח"כ בסיום הפסוק חוזר הכתוב ואומר 'מחצית השקל תרומה לה', וצריך ביאור למה נכפל השיעור של מחצית השקל.

ונראה לבאר בזה, דהנה הרמב"ם (פ"א מהל' שקלים ה"ה) כתב וז"ל מחצית השקל זו, מצותה שיתן מחצית מטבע של אותו הזמן, אפילו היה אותו מטבע גדול משקל הקדש, ולעולם אינו שוקל פחות מחצי השקל שהיה בימי משה רבינו וכו'. ומקור דבריו בסוגיית הגמ' בבכורות, דהיכא שהוסיפו על המטבע, צריך ליתן מחצית השקל של אותו זמן, אבל בפחותו, אין פחות ממחצית השקל דעשרים גרה.

ומבואר דבשיעור דמחצית השקל, נאמרו שתי שיעורים, שיעור אחד הוא מחצית השקל של תורה שהוא עשרים גרה השקל, ועוד שיעור נאמר, מחצית השקל של שקל היוצא באותו זמן.

ולפי זה יש לפרש דזהו שכפל הכתוב את דין מחצית השקל, דבתחילה אמר הכתוב את השיעור של שקל הקדש שהוא עשרים גרה, ולכן פירש הכתוב שהוא מחצית השקל בשקל הקדש, כי שיעורו הוא בשקל של תורה, ואח"כ מסיים הכתוב עוד פעם בשיעור דמחצית השקל, דזהו הדין של מחצית השקל היוצא, שאם הוסיפו על המטבע צריך להוסיף על שיעור המחצית של תורה, ובזה לא הזכיר הכתוב שהוא מחצית בשקל הקדש, כי שיעור זה אינו שיעור שקל של תורה.

אני אעביר כל טובי על פניך

כתוב (ל"ג, י"ח-כ) 'ויאמר הראני נא את כבודך. ויאמר אני אעביר כל טובי על פניך וגו'. ויאמר לא תוכל לראות את פני כי לא יראני האדם וחי'. הנה משה רבנו ביקש מהקב"ה, הראני נא את כבודך, והשיב לו הקב"ה, אני אעביר כל טובי על פניך, ולא תוכל לראות את פני, כי לא יראני האדם וחי, ביאור הדברים נראה על פי דברי הנפש החיים בכמה מקומות, שכל ההשגה שלנו בקודשא בריך הוא, וכל שמותיו של הקב"ה, הם רק לפי מידות ודרכי הנהגתו שמנהיג את העולם, וכמו שאמרו חז"ל, שהקב"ה אמר למשה, לפי מעשי אני נקרא, אבל בעצמותו יתברך לא שייך כלל שום השגה ותפיסה, ואין לכנותו בשום שם ח"ו.

ולפי זה יש לבאר דזהו שהשיב לו הקב"ה, דאת כבודו לא יוכל לראות, כי את כבודו יתברך אי אפשר להשיג, אבל את טובי אעביר על פניך, כי כל ההשגה ששייכת בקודשא בריך הוא הוא רק את מידות ודרכי הנהגתו, ובכלל זה הוא י"ג מידות של רחמים, שאת דבר זה ילמד למשה, ותהיה לו את השגה זו.

והנה בזה לימד הקב"ה למשה רבנו את סדר י"ג מידות של רחמים. והנה בפשוטו הטעם שהוצרך ללמדו את סדר י"ג מידות דוקא עתה אחר חטא העגל, הוא משום דעכשיו שחטאו, היו זקוקים למידת הרחמים, שתגן עליהם, ועיין ברש"י שכתב, שהקב"ה אמר למשה, שאני צריך ורוצה ללמדך סדר תפלה, שכשנצרכת לבקש רחמים על ישראל הזכרת לי זכות אבות, כסבור אתה שאם תמה זכות אבות אין עוד תקוה, אני אעביר כל טובי לפניך וכו'.

ונראה דיש לומר בזה עוד, דהנה הרמב"ן בריש פרשת וארא כתב, שגילוי השכינה והדיבור עם האבות וההנהגה עמהם היה במדת הדין רפה. ונראה לבאר הענין בזה שההנהגה עמהם הייתה במידת הדין רפה, דהנה בקהלת (פרק ז' פכ"ט) כתוב, 'אשר עשה האלוקים את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים', ופירש רש"י, אשר עשה הקב"ה את האדם הראשון ישר, והמה, משנזדווגה לו חוה אשתו ונעשו שנים ונקראו המה, בקשו חשבונות רבים, מזימות ומחשבות של חטא. מבואר דקודם החטא היה אדם הראשון קודם החטא. ובנפש החיים ביאר שקודם

ובגמ' בעבודה זרה דף כ"ה איתא דהאבות נקראים ישרים. ומבואר דהאבות היו במדרגת אדם הראשון קודם החטא. ובנפש החיים ביאר שקודם החטא, היה אדם הראשון, אדם ישר לגמרי כלול רק מסדרי כוחות הקדושה לבד, וכל עניניו היו כולם ישרים קדושים ומזוככים טוב גמור, בלי שום עירוב ונטיה לצד ההיפך כלל, וכוחות הרע היו עומדים לצד, וענין בפני עצמם חוץ ממנו, ורק על ידי החטא, נתערבו כוחות הרע בתוכו ממש, עכ"ד. וזהו הביאור שקודם החטא היה נקרא ישר, דקודם החטא לא היו מעורבים בו כוחות הרע, ולא היה בו אלא כוחות הקדושה בלבד. אשר לפי זה יש לומר, דהאבות שנקראו ישרים, שגם הם היו במדרגה זו כאדם הראשון קודם החטא, לא היו צריכים את ההנהגה המיוחדת של מדת הרחמים, ואפשר להם שינהגו עמם במדת הדין, כיון שאינם מעורבים עם הרע בתוכם, ואינם כלולים אלא מכוחות הקדושה בלבד.

מעשה יש לומר, דגם כלל ישראל, כיון שעמדו על הר סיני, פסקה זוהמתו, שבזה נתקן ענין חטא אדם הראשון מהם, וחזרו להיות במדרגה זו שהם כלולים מכוחות הקדושה בלבד, וכוחות הרע אינם מעורבים בהם, ונמשך ענין זה עד חטא העגל, שאז חזרה הזוהמה ונתערבה בתוכם, כמבואר כל זה בנפש החיים. על כן, עד חטא העגל כיון שהיו במדרגת אדם הראשון קודם החטא, היו יכולים שהנהגה עמהם תהיה במידת הדין, כמו שהיה אצל האבות, דמי שהוא במדרגה של אדם הראשון קודם החטא, יכול שינהגו עמו במדת הדין, ורק כשחטאו בעגל, וחזרו להיות מעורב הרע בתוכם, אז הוא דצריכים להנהגה של מידת הרחמים, ואשר על כן, הוזקקו לגילוי של י"ג מידות רחמים.

זבשמאלה עושר וכבוד'

כתוב (ל"ד, א) 'ויאמר ה' אל משה פסל לך שני לוחות וגו'. וכתב רש"י הראהו מחצב ספירינזן מתוך אהלו, ואמר לו, הפסולת יהיה שלך, ומשם נתעשר משה הרבה. וכן אמרינן בגמ' בנדרים דף ל"ח, אמר רבי חמא בר חנינא, לא העשיר משה, אלא מפסולתן של לוחות, שנאמר פסל לך, פסולתן שלך יהא. וענין זה צריך ביאור, מהו פסולתן של לוחות, והלא מה שאינו נצרך להלוחות, אינו מן הלוחות כלל, ועוד, שאם הקב"ה רצה להעשיר את משה, מדוע ראוי להיות זאת מהלוחות דווקא.

ונראה לבאר בזה, דהנה על התורה כתוב, אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד, ומבואר דמהתורה עצמה באה עושר וכבוד, וא"כ מי שזוכה להיות שלם בתורה לגמרי, בהכרח זוכה הוא לעושר וכבוד מהתורה עצמה, דהרי כתוב דמשמאלה של התורה יש עושר וכבוד, ועל כן משה רבנו שהיה שלם לגמרי בכח התורה, ממילא מהתורה בעצמה בא לו העשירות, ועל כן כשזכה לעשירות, באה אותה עשירות מהתורה עצמה, וזהו שנתעשר מפסולת הלוחות, דהעשירות באה מעצמה של תורה.

ולפי"ז מבואר גם למה היה בלוחות פסולת, דאין זה דבר נפרד מהלוחות, אלא יש בהלוחות חלקים שהם נמצאים בלוחות בשביל שיוכלו להתעשר מהם, באופן שהוא מתעשר מהתורה עצמה.

היו ענין ראות את מוריי

אחר חטא העגל כתוב (ל"ד, ג-ל"ה) 'וירא אהרן וכל בני ישראל את משה והנה קרן עור פניו וייראו מגשת אליו. ויכל משה מדבר אתם ויתן על פניו מסוה. ובבוא משה לפני ה' לדבר אתו יסיר את המסוה עד צאתו ויצא ודבר אל בני ישראל וגו'. וראו בני ישראל את פני משה כי קרן עור פני משה והשיב משה את המסוה על פניו. ופירש רש"י שנתן המסוה על פניו לכבוד קרני ההוד שלא יזונו הכל מהם. ובשעה שהיה מדבר עם ישראל היה מסיר המסוה מעל פניו. ומבואר דאף על פי דקרן עור פני משה, ושם מסוה על פניו, מ"מ בשעה שלמד את התורה לישראל הסיר את המסוה מעל פניו.

והענין צריך ביאור דהרי מה שנתן המסוה על פניו היה זה שלא יזונו מקרני ההוד, וא"כ גם בשעה שמדבר עם ישראל ומלמדם היה צריך ליתן המסוה על פניו, ומאי שנא שעה שמדבר עמם משעה שאין מדבר עמם.

ויש לומר דהמקבל תורה מפי רב צריך לראות פני הרב בעת הקבלה, דהנה בגמרא בעירובין דף י"ג ע"ב איתא אמר רבי האי דמחדדנא מחבראי, דחזיתיה לרבי מאיר מאחוריה, ואילו חזיתי מקמיה הוה מחדדנא טפי דכתיב והיו ענין ראות את מורי. ובגמ' בהוריות דף י"ב ע"א איתא, אמר להו רב משרשיא לבריה כי בעיתו מיעל ומיגמרי קמי רבייכו וכו' וכי יתביתו קמיה חזו לפומיה דכתיב והיו ענין ראות את מורי ומבואר דהמקבל תורה מפי הרב צריך לראות פני הרב בשעת הקבלה, והוא תוספת מעלה בעצם קבלת התורה, וכך הוא המטבע של קבלת תורה תלמיד מפי הרב, שהתלמיד רואה את פני הרב, וזהו השלימות המעולה בקבלת התורה מפי הרב.

ויש לומר דכיון שכך הוא מטבע השלימות של קבלת תורה מפי הרב, ע"כ אע"פ שישאל אינם במדרגה לראות קירון עור פני משה, ואינם ראויים ליזון מקרני ההוד, מ"מ במה שנוגע לקבלת התורה ולאופן של מסירת התורה בזה צריך שיהיה נעשה בשלימות, ולכן הסיר משה את המסוה בשביל למסור להם את התורה באופן הראוי ביותר, ובמטבע השלם של מסירת התורה תלמיד מפי הרב.

ועוד שמענין ענין זה דהנה כתוב (ל"ג, ז) 'ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה', והטעם שנטה אהלו מחוץ למחנה מפורש ברש"י שאמר משה המנודה לרב מנודה לתלמיד. הרי דמשום דמנודים היו עשה כן. ואעפ"כ כתוב בסיפא דקרא 'והיה כל מבקש ה' יצא אל אוהל מועד אשר מחוץ למחנה'. וצריך ביאור כיון שהיו מנודים, ומשום הנידוי עשה כן, איך מבקש ה' היה יכול לבוא אצלו.

הרי מבואר דבמה שנוגע ושייך לתלמוד תורה למסירת התורה וקבלת התורה, ע"ז לא מהני החטא, והירידה של ישראל במדרגתם לא מגרעת בסדר התלמוד תורה וקבלת התורה מפי משה, ולכן במה ששייך לקבלת התורה מפי משה היו רשאים לבא אל תוך אהלו של משה.

היוב מיתה בע"ז

כשהכתוב מפרט את חטא העגל הוא אומר (ל"ב, ח) 'וישתחו לו ויזבחו לו ויאמרו אלהיך ישראל וגו'. הנה הכתוב מפרט ג' דברים שעשו בעגל, השתחואה, זביחה, וקבלת אלהות.

ויש לבאר עפ"י המבואר בגמ' בסנהדרין דף ס' ע"ב דעל ג' אופנים יש חיוב מיתה בעבודה זרה, על השתחואה, על זביחה או על אחד מד' עבודות, והאומר אלי אתה שזהו קבלת אלהות. וזהו שפירט הכתוב כאן ג' אופנים אלו שהם ג' האופנים שחייבים עליהם מיתה.

אהרן הכהן - קדש קדשים

הגאון ר' בן ציון פלמן זצ"ל היה רגיל להביא את הסיפור הנפלא עם המלבי"ם והמשכילים, בפרשת תצוה.

המלבי"ם היה אויבם המושבע של המשכילים, כידוע, הוא היה חוד החנית במלחמה נגדם, הם היו מתפארים שהם יודעים תנ"ך ודקדוק, אך המלבי"ם ידע יותר טוב מהם... הוא היה בזה חד בדרא.

בכל שבת, נהג המלבי"ם למסור שיעור בפרשת השבוע, והיו מתאספים שמה ציבור גדול. חוץ מן המשכילים - כמובן. שבת אחת, בפרשת תצוה, מסר המלבי"ם שיעור כדרכו, ולקראת סוף השיעור, הוא הסביר את הפסוק האחרון בפרשה: "וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה מדם חטאת הכיפורים אחת בשנה יכפר עליו לדורותיכם קדש קדשים הוא לה'", ואמר המלבי"ם על מי הולך הפסוק קדש קדשים הוא לה? על 'אהרן הכהן'.

המשכילים כבר הרבה זמן חיכו לכזו שעת הכושר, כזו מעידה של המלבי"ם... מאיפה הוא לוקח כאלו דברים? על בן אדם אומרים שהוא קדש קדשים?... מהיכא תיתי. רש"י מסביר "קדש קדשים הוא - המזבח מקודש לדברים הללו בלבד, ולא לעבודה אחרת". זה מובן, המזבח הוא קדוש! אבל בן אדם?! איך הוא משנה דברים?! ונהיה מזה רעש גדול, המשכילים פרסמו שגם המלבי"ם טועה, וממילא לא צריך להתחשב במה שהוא אומר, ויצאו נגדו באש להבה.

באו אליו החרדים לדבר ה', ואמרו למלבי"ם, רביה, יש חילול ה' גדול! קורה שיש טעויות, אבל במקום שזה יתחיל להתפרסם, שהרב יגיד שהוא חוזר בו, וממילא הכל יגמר מהר ושלוש על ישראל. אמר להם המלבי"ם, אל דאגה, אני יסדר את העניינים בשיעור בשבוע הבא.

כאשר שמעו המשכילים שהמלבי"ם עומד לחזור בו מן הטעות שלו - זה היה הישג עצום והסטורי שגם הוא טועה... באותה שבת לא היה מקום להיכנס לבית הכנסת...! כולם באו, המשכילים גדשו בהמוניהם את ההיכל, וחיכו לשמוע את מוצא פיו של המלבי"ם, שיודה בטעותו. המלבי"ם נכנס, וכמו בכל שבת - הוא מסר שיעור כדרכו בקדש. והמשכילים מחכים ומחכים... מסכנים, הם צריכים לשמוע שיעור שלם בשביל שבסוף הם ישמעו שהוא אומר טעויות... אך לא היתה להם ברירה, הם פחדו לצאת - אולי כל רגע המלבי"ם יגיד את זה, אז הם נשארו לכל השיעור של המלבי"ם, והמלבי"ם לא היה מקצר... ממש בסוף השיעור אמר המלבי"ם, אמרו לי שבשבת הקודמת אמרתי משהו לא מובן, אז אני רוצה לחזור על הדברים: קדש קדשים הוא לה', מי? אהרן הכהן! כעת התפרסם כבר יותר, לא רק שהוא טועה, אלא הוא גם לא יודע לחזור בו... ראו החרדים שכלתה אליהם הרעה, ובאו למלבי"ם, רביה! ביקשנו מהרב... כעת יתפרסם גם שהרב לא יודע לחזור בו ולהודות בטעותו...

חייך המלבי"ם ואמר: וכי בגלל שיש כמה משכילים עמי ארצות, אני צריך לחזור בי?!... הם מתגאים שהם יודעים תנ"ך, הנה פסוק מפורש שהם לא יודעים... בדברי הימים (א - כג, יג) "בני עמרם אהרן ומשה ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים הוא ובניו עד עולם..." מפורש. אהרן נבדל להיות קדש קדשים.

ובאמת - מפורסמים דברי הרמב"ם בהלכות שמיטה ויובל (יג, יג) 'ולא שבט לוי בלבד', אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להיבדל, לעמוד לפני ה' לשרתו, ולעבדו לדעה את ה', והלך ישר כמו שעשהו האלוקים, ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם - הרי זה 'נתקדש קדש קדשים', ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים וכו'.

מה המקור של הרמב"ם שכל שבט לוי הוא קדש קדשים? בפסוק הזה שכתוב הוא ובניו עד עולם... אכן הרמב"ם מוסיף ואומר לנו שכל איש ואיש יכול להתקדש ולהיות קדש קדשים.

ואיך זוכים לכך?...

הנה כתוב ברמב"ם (בפרקי הצלחה בסוף תשובות הרמב"ם) "ודע כי משכן לבד הוא הארון בו גנוזים לוחות העדות". כל יהודי, גנוזים ב לבו לוחות העדות. "וכמו כן התורה גנוזה בלבד כתובה על לוח לבד". הלא תראה אמרו יתעלה 'עם תורת בלבם' (ישע"י נא, ז)...

הדברים שהבאנו שבוע שעבר בשם הבית הלוי, זה רמב"ם מפורש בפרקי הצלחה. עם תורת בלבם, יהודי הוא ארון הקודש! בפנים - יש לו את לוחות הברית. אז מה הפלא שכל יהודי אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להיבדל לעמוד לפני ה' לשרתו וכו' כמושיכ הרמב"ם שם, הוא קדש הקדשים: מה הפלא קודש הקדשים?... ובאמת יש לנו לדעת, מה יותר חשוב, ארון הקודש שבלב כל יהודי כאמור בפרקי הצלחה הללו, או קדש הקדשים?...

ואומר הגאון רבי ברוך מרדכי אזרחי שליט"א, (וכ"כ בברכת מרדכי) דבר מאד מעניין: יש רש"י בשני גמרות שמסביר מה זה אושפיזכן לשכינה.

הגמ' בסוטה (לז, א) מביאה מחלוקת מי קפץ ראשון לים סוף. ר' מאיר אומר, כשעמדו ישראל על הים, היו שבטים מנצחים זה עם זה. זה אומר אני יורד תחילה לים, וזה אומר אני יורד תחילה לים. קפץ שבטו של בנימין וירד לים תחילה. שנא' (תהלים סח, כח), "גם בנימין צעיר רודם", אל תקרי רודם אלא רד ים. והיו שרי יהודה רוגמים אותם שנא' (שם) שרי יהודה רגמתם. לפיכך זכה בנימין ונעשה אושפיזכן לגבורה, שנאמר (דברים לג, יב) 'ובין כתפיו שכן'. ופי' רש"י, אושפיזכן לגבורה - שבית קדשי הקדשים בנוי בחלקו.

גמרא נוספת ביומא (יב, א) ומה היה בחלקו של בנימין? אולם, והיכל, ובית קדשי הקדשים, ורצועה היתה יוצאה מחלקו של יהודה ונכנסת לחלקו של בנימין ובה היה מזבח בנוי. ובנימין הצדיק היה מצטער עליה לבלעה בכל יום, שנאמר חופף עליו כל היום. לפיכך זכה בנימין הצדיק ונעשה אושפיזכן לגבורה, שנאמר ובין כתפיו שכן. ופירש רש"י, אושפיזכן, שהיה הארון נתון בחלקו.

שאל הברכת מרדכי, מי גילה רו זה לרש"י אם לא ברוח הקודש?... הרי בשני המקומות כתובות אותן מילים, זכה ונעשה אושפיזכן לגבורה. בסוטה, רש"י כותב קדש הקדשים, וביומא - ארון הקודש. מה הפשט?

אומר הברכת מרדכי, זה לא רוח הקודש זה רוח הקדושה, ומינייה וביה, לקפוץ לים - זו דרגה של מסירות נפש הכי גבוהה שיש. אך

לארון הקדש זה לא שייך, זה עוד לא מייצר זכויות לקבל תורה. מגיע לך את המקסימום - עד תורה. ומה זה? קדש הקדשים. איך זוכים לתורה?... והיה בנימין הצדיק מצטער עליו כל היום... יכלתי לזכות בעוד שטייגען קטן, לזכות גם ברצועה הזו, היתה לו תשוקה עזה לעוד קרבת אלוקים, ובחז"ל לא כתוב סתם מילים... מצטער כל היום! כשהוא קם בבוקר, כשהוא הולך בצהרים, בלילה, כל הזמן זה מלווה אותו, אוי מה שהפסדתי... עם כזה רצון ותשוקה וצער - כמה זוכים לספר תורה! ולפיכך זכה שארון הקודש נפל בחלקו. ארון הקודש - זה יותר מקודש הקדשים!

בגדי כהונה בשביל להעריך את הכהונה

בתחילת הפרשה, הקב"ה מצוה את משה רבינו ע"ה על עשיית בגדי הכהונה לכבוד ולתפארת. "ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאותיו רוח חכמה ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהן לי". נשאלת השאלה: בשלמה בכל עבודות המשכן - היתה באמת חכמה מיוחדת, וכמו למשל - טוו את העיזים - שטוו על גבי העיזים, אבל בשביל לעשות בגדים - למה צריך חכמי לב? צריך חייט טוב!... נקודה נוספת, כבר העירו המפרשים (אב"ע, ואוה"ח) למה במניין הבגדים הושמטו המכנסיים והציץ?

אומר הגאון ר' שמואל בירנבוים: בגדי כהונה - זה לכבוד ולתפארת. הרמב"ן מביא ב' פשטים: או שהיא נכבד ומפואר במלבושים נכבדים ומפוארים, כמש"כ כחתן יכהן פאר, כי אלה הבגדים לבושי מלכות הן וכו', ועל דרך האמת - לכבוד ולתפארת - לשרת בהם לכבוד ה' השוכן בתוכם ולתפארת עזם, וכו', והיו הבגדים צריכים עשייה לשמן, ויתכן שיהיו צריכים כוונה, ולכן דיבר אל חכמי לב, שיבינו מה שיעשו.

וממילא, אומר הגר"ש בירנבוים, מכנסיים זה לא לכבוד ולתפארת, אלא לכסות בשר ערוה, ולכן זה לא כתוב בפסוק. אך הביא שכתוב עוד ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהן לי. וברש"י - להכניסו בכהונה על ידי הבגדים, אז רואים שהבגדים לא נעשו רק לכבוד ולתפארת, אלא זה ההיכר תמצית לקדש אותם לכהונה. אלא אומר הגר"ש בירנבוים: שהאחד תלוי בשני כהן שלא מבין את ערך הכהונה - הוא לעולם לא יוכל להיות באמת כהן טוב.

ונרחיב: הגמרא הידועה בסוף מסכת סוכה (נו, ב), על מרים בת בילגה שהמירה דתה והלכה ונשאת לסרדיוט אחד ממלכי יוונים. כשנכנסו יוונים להיכל היתה מבעטת בסנדלה על גבי המזבח ואמרה, לוקוס, לוקוס עד מתי אתה מכלה ממונן של ישראל ואי אתה עומד עליהם בשעת הדחק וכו'. שואלת הגמ', וכי בגלל הבת קונסים את אביה?

אמר אביי - אין. וכדאמרי אינשי - שותא דינוקא בשוקא, או דאבוה או דאימיה, מה שתינוק מדבר בשוק - זה מה שהוא שמע או מאביו או מאמו.

למדו אותנו בישיבה: היא לא שמעה את מה שהיא אמרה ועשתה עד כדי כך, רק שאבא שלה לא ידע להעריך את הכהונה, הוא היה בא הביתה בלי מצב רוח, די... אין לי כח כל הזמן לעבוד, אין לי סבלנות לזה... הוא זלזל בכהונה, והבת שלו כבר פרקה עול לגמרי!!!

אם לא יודעים לכבד ולהעריך, ולדעת את האשרינו מה טוב חלקנו, קשה באמת להתעלות במעלות. וכעין מה שאומרים, אחד שלא שואף להיות 'קצות' - גם ראש ישיבה גדול הוא לא יהיה... ואחד ששואף להיות ראש ישיבה - יש לו סיכויים להיות למדן טוב. ולכן עשו את הבגדי כהונה - לכבוד ולתפארת. הבן אדם צריך להבין כמה הוא נכבד וכמה הוא גדול, וזה נותן לו את הכח והאומץ לעשות את עבודתו בשלמות. וכמו שכותב המסילת ישרים (סוף פרק ז') "כי התנועה החיצונה מעוררת הפנימית".

וכל אחד מבין, שגם אם חייל פשוט לפעמים מזלזל בעבודה שלו, רמטכ"ל לעולם לא יזלזל בעבודה שלו, הוא יודע שהכל תלוי בו! כהן שיידיע מהו התפקיד שלו, כמה הוא מרומם וכמה הוא נישא - הוא לא יזלזל בתפקיד שלו. לכן אחד משלים את השני, גם לכבוד ולתפארת, שיהיו בגדי מלכות גם לרומם אותו שיידיע כמה הוא חשוב.

היופי בלבוש של בן תורה

וממשיך הגר"ש בירנבוים, לכן באמת בני תורה לובשים בגדים מכובדים לא כמו הרחוב. לא נראה אף בן תורה שהולך עם נוצה כבוע... בני תורה לא הולכים עם נוצות...

כשהייתי ילד, היו אנשים שהלכו עם כובע קש. החזון אי"ש מאד לא אהב את זה. בן תורה עם כובע קש זה לא מכובד.

סיפר הדוד שלי, ר' דוד מישקובסקי (מנהל הישיבה), שפעם הוא היה אצל החזו"א, והחזו"א רצה להעיר לו על הכובע, שזה לא מתאים לבן תורה, ולמנהל ישיבה בפרט. אז הוא אמר לו, מה אתה עושה כשאתה הולך ברחוב ולידך עוברת פרה רעבה, והיא רואה שיש לך קש על הראש וזה מוצא חן בעיניה... תוך זמן קצר תשאר בגילוי ראש...

בן תורה מכובד, בן תורה לא לובש כובע קש, בן תורה הוא מובדל מהרחוב. הוא צריך להבין שהוא גדול, שהוא מרומם, וכשהולכים ברחוב - זה עם בגדי מלכות!

וזו בעצם העובדה שרבותינו כל כך הקפידו ללכת עם כובע וחליפה גם ברחוב, כי זה אשר בחר בנו מכל העמים, והבדילנו מן התועים!!! מי הם התועים? זה לא הולך על הערבים והגויים או משהו כזה... **והבדילנו מן התועים, כל אלו שאנחנו רואים ברחוב שמהם אנחנו צריכים להיבדל. וזה מה ששומר עלינו, הבגדי מלכות שלנו. אנחנו לא ברחוב!**

ויותר מזה: שמעתי פעם מהמשגיח הגה"צ ר' דן סגל שליט"א, בא נדבר על יופי. נשאל את כל אלו שמבנינים ביופי, אבל יופי טהור ואמיתי: (לא יופי של פרצוף), מי יותר יפה: בחור ישיבה - עם חולצה לבנה, עניבה, כובע מכובד (גם אם זה לא בורסלינו...), וחליפה. או אחד שהולך ברחוב - תסלחו לי - עם מכנסי ג'ינס קרועים... שער ארוך שעובר על 'לא ילבש', ועגילים בשיעור חזו"א...

מבחינת יופי. יופי אמיתי וטהור! מי יותר יפה? ודאי שהבן תורה הרבה יותר יפה ללא שום ספק! וא"כ... הרי יופי זה לא דבר של בן תורה, זה דבר ששייך לרחוב! ואתם הרי רוצים להיות יפים... אז למה!...

אומר ר' דן: הגמרא אומרת (שבת קיג, ב) רבי יוחנן קרי למאני מכבודותא, בגדים זה מכבד את האדם. אדם מכובד לא מתאים לו לעשות שטויות.

הם רוצים שהכל יהיה מותר, עבדא בהפקירא נחא ליה. זילא ליה, שכיחא ליה, פריצא ליה. הם רוצים לפרוק מוסרות. בכוונה, ששום דבר לא יחייב אותי! אני עושה מה שאני רוצה, ומה ש'בא לי'. וי"א שזו היתה העבודה זרה של בעל פעור. אדם רוצה לפרוק את כל המוסרות.

עצם העובדה שאני מכובד, מגבילה אותי מלעשות דברים שלא תואמים את הכבוד הזה. ולכן מאד הקפידו על בגדי כהונה.

ומה עשו החכמי לב? אומר ר' שמואל בירנבוים, קו דק מפריד בין מה שכותב המסילת ישרים (פ"יג) "אמנם מי לא ידע שמלבישת הפאר והרקמה תמשך הגאווה", וכ"כ הרמב"ם (הל' דעות ב, ב, - ו-ה, ט) לבין הרוממות של קדושה שיש בבגדי כהונה שזה לקדשו לכהן לי.

מי עושה את ההבדל הזה? החכמי לב, הם עשו לשם שמים. והלשם שמים בבת אחת מרומם את זה לרוממות דקדושה.

וכשם שבאכילת סעודת שבת - נהגו ישראל לאכול דברים הערבים לחיך. ובאופן נורמלי, יש כאלו שיהיו מזה זולל וסובא, ותוך רגע לא נודע כי באו אל קרבנה... ואצל האחרים - סעודת שבת זה מזבח! מה עושה את זה?.. הלב. אם אתה מכוון לכבוד שבת קדש - זה מזבח. ואם לא - זה סתם ארוחה...
וזה החכמי לב, וזה מה שנמצא אצל הבני תורה, למה בן תורה הולך עם חליפה וכובע? לכבד את כבוד בית המדרש. לכבד את התורה ששוכנת בקרבו. זה הפרוכת של ארון הקודש...!
לכבוד ולתפארת. הוא יודע לכבד את התורה, ממילא התורה גם מכבדת אותו.

התורה תאיר לך את הנשמה

כתוב בילקוט תהילים (יז, רמז תרע"א) א"ר אלעזר, אמר הקב"ה לאדם, נרי בידך ונרדך בידך, נרי בידך, כי נר מצוה ותורה אור. נרדך בידך - נר ה' נשמת אדם, אם שמרת את שלי אשמור את שלך.
לשון נוספת מצינו בחז"ל בפרשה (שמו"ר פרשה לו) "אמר ישראל כי אתה תאיר נרי, ואתה אומר שנאיר לפניך?! אמר להם בשביל להעלות אתכם שתאירו לי כשם שהארתי לכם".
החפץ חיים הקדוש, היה מדבר עם הקדוש ברוך הוא. פעם א' הוא אמר, רבשי"ע, תראה מה כלל ישראל עשו מן התורה שבכתב שנתנו לנו... הם נתנו לך ש"ס בבלי, וש"ס ירושלמי... גאונים, ראשונים, אחרונים, אחרונים האחרונים... עד היום התורה מתרבה ומתרבה בלי סוף! ארונות ספרים מלאים וגדושים... תראה מה שכלל ישראל עשו לך, תראה כמה מפארים ומאירים את שמך ותורתך...!
הקב"ה אמר תאירו את נרי, קחו את התורה שלי וכביכול תאירו אותה. אני רוצה להחזיק לכם טובה... ועם ישראל - מאיר!
ואומר רבי שמואל עוד, באמריקה יש הרבה שנכנסים לדיכאון נפשי עמוק, והגבירים יותר מהעניים. העניים עוד בטוחים, אם יהי' לי כסף - אני יהיה מאושר... אבל הגביר כבר יש לו את הכסף, והוא בכל זאת לא מאושר, אז הוא נכנס מהר לדכודך ודיכאון. ולפעמים זה דיכאון כ"כ עמוק, עד כדי כך שמותר לחלל עליו שבת. זה פיקוח נפש!

מה העצה?... דיכאון בא למי שהכל חשוך לו, הכל חושך. (אמנם חלק גדול זה דמיון בעלמא...) אומר הקב"ה - בא... תאיר את נרי ואני יאיר את נרדך! תלמד תורה. התורה תאיר לך את החיים, תאיר לך את הנשמה, תצא מהחושך שאתה שרוי בו... איזה מקום יש כאן לדיכאון?... תהיה מלא שמחה!!!

יש לך אוצר בידך!!! תתפלל...

דברנו פעם, אדם לא יודע ולא חושב כמה יהודי הוא מרומם, ופי כמה מרומם הבן תורה. הנה כעת ראינו שבן תורה יכול להיות קדש קדשים. למה אתה יכול להגיע! להאיר נר לקדוש ברוך הוא! לבן תורה - אין גבולות לפסגות שהוא יכול להגיע. אך הבעיה שלנו שאנשים לא מכירים בערכם...
הגאון ר' חיים קמיל זצ"ל מביא, (הרי עוד מעט מגיע פורים...) היה לנו דור שהגיעו לכזה נחות דרגה, בדיוטא התחתונה... עד כדי כך שהם ראו איך שמזלזלים בכלי הקודש והמקדש - - ולא איכפת להם... הם אכלו, ושתו, ונהנו מסעודתו של אותו רשע. ממה אתה נהנה, שמבזים את הקודש?!... אך אותו דור(!), אותו דור הגיעו להדר קבלוה בימי אחשורוש!!! המתן תורה השלם - היה בדור הזה. עם מה הם עשו את זה? עם תפילה, דברי הצומות וזעקתם.
אדם בתפילה יכול להתרומם! חז"ל אומרים "כרום זלות לבני אדם" - אלו דברים העומדין ברומו של עולם ובני אדם מזלזלין בהן. אתה לא יודע לאן אתה יכול להגיע! מאשפות ירים אביון, אתה מתרומם לשיאים! להפוך מגזירת כליה על פשע חמור ולהגיע לקבלת התורה מאהבה!
אדם לא יודע איזה אוצרות יש לו ביד, אז הוא מזלזל בזה.

כתוב במדרש שמו"ר (פרש הל"ח אות ד') קחו עמכם דברים ושובו אל ה', וכו'. לפי שישאל אומרים, רבון העולם! הנשיאים חוטאים ומביאים קרבן ומתכפר להם, משיח חוטא ומביא קרבן ומתכפר לנו. אנו - אין לנו קרבנות. אמר להם: ואם כל עדת ישראל ישגו וכו' - גם לכם יש קרבן. אמרו לו עניים אנו. אין לנו כסף להביא קרבן... אמר להם דברים אני מבקש ואני מוחל על כל עוונותיכם שנא' קחו עמכם דברים, ואין דברים אלא תורה, שנא' אלה הדברים. אמרו לו, אין אנו יודעים. אמר להם בכו והתפללו לפני - ואני מקבל.

הקב"ה מבטיח! עם ישראל אומרים אין לנו כסף לקנות לקרבנות, אין לנו שכל ללמוד תורה, אומר הקב"ה - בכו לפני! תבכו על זה, תצעקו אלי - ואני מקבל!

"דברים העומדים ברומו של עולם ובני אדם מזלזלין בהן". כל אדם נורמלי, אם הוא היה יודע כמה הוא יכול להשיג אם הוא היה משקיע בתפילה, כל החיים שלו היו משתנים! אם הוא יקפיד על תפילה, כל מה שהוא רוצה בחיים הוא יכול להשיג.

אבל בפועל, צריך לבא ולהתחנן לפני בחור, תקום לתפילה... 'תעשה טובה' לקב"ה... תבא כמה דקות קודם, אל תהיה חסידישעיר דחד שעה... (אם התפילה לוקחת לו שעה...) דהיינו לא ללכת לכל מיני קלויזים למיניהם... אתה יודע מה אתה מפסיד?!
הרי היית צריך לרוץ לישיבה. במקום רינה שם תהא תפילה, בישיבה זה תפילה, והתפילה מתקבלת פה!

אמר הגר"ח קמיל בשם השומר אמונים: אנשים חושבים, מילא אם הסטייפלער היה מתפלל... אבל מה אני?... אבל זה לא נכון. אתה! החוטא הגדול. הרי הקב"ה הבטיח קחו עמכם דברים! אין לי לא כסף להביא קרבן, לא לימוד תורה, שום דבר. בכו לפני ואני אקבל.

והמשגיח רבי דן סגל הוסיף את הפסוק בתהילים (קב, יח-יט) פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם, תכתב זאת לדור אחרון.

ייסורים של זיכוך

דבר ידוע הוא, שבעבודת ה' צריך לעמול, צריך להשקיע.

בגמרא כתוב (יבמות מז, א) תנו רבנן: גר שבא להתגייר בזמן הזה - אומרים לו, מה ראית שבאת להתגייר?... אי אתה יודע שישאל בזה הזמן דוויים, דחופים, סחופים, ומטורפין, ויסורים באים עליהן! אם אומר יודע אני ואיני כדאי - מקבלין אותו מיד. וכו'.
אומר רש"י, ואיני כדאי, ואיני ראוי להשתתף בצרתן, ומי יתן ואזכה לכך! הלאי ואני אזכה לזה.

במדרש כתוב (תחילת הפרשה) 'ואתה תצוה'. הדא הוא דכתיב זית רענן יפה פרי תאר קרא ה' שמך. וכי לא נמשלו ישראל אלא לזית בלבד?! והלא בכל מיני אילנות נאים ומשובחים נקראו ישראל וכו', למה ירמיה אמר זית רענן יפה פרי תאר? אלא מה הזית הזה, עד שהוא באילנו מגרגרין אותו, ואח"כ מורידין אותו מן הזית - ונחבט, ומשחובטין אותו - מעלין אותו לגת, ונותנין אותו במטחן, ואח"כ טוחנים אותו, ואח"כ מקיפין אותו בחבלים ומביאין אבנים, ואח"כ נותנין את שמנו. כך ישראל: באין אומות העולם וחובטין אותם ממקום למקום, וחובשים אותן, וכופתין אותם בקולרין, ומקיפין אותן טרטיטין, ואח"כ עושים תשובה והקב"ה עונה להם, הוי "זית רענן יפה פרי תאר".

ברור שכלל ישראל הם מלאים בייסורים. אבל הייסורים זה לא בשביל להעניש אותך, אלא בשביל לזכך אותך שתוכל לזכות להיות שמן זית זך. הגר - צריך להיות 'מבין', הלאי ואני אזכה! גוי שמקבל יסורים - זה עונש. יהודי שמקבל יסורים - זה לזכך אותו, ולזכות אותו.

אומר המשגיח ר' יחזקאל לוינשטיין זצ"ל: את הייסורים הללו בן אדם יכול לבחור לעצמו. אם אדם עמל בתורה, העמל התורה הזה

נקרא יסורים. ולא יהיו לו יסורים מסוג אחר. אבל אם הוא לא עמל בתורה - יש לו מבחר גדול... חולי, עניות, שלום בית, ועוד צרות, כל מיני דברים שהוא יכול לבחור, אתה בידיים שלך בוחר לך.

ועל זה אמר הכתוב (תהלים צד, יב), **"אשר הגבר אשר תיסרנו קה, ומתורתך תלמדנו", ואחז"ל אין לך אדם שאין לו יסורים. אשרי מי שיסוריו באים עליו מן התורה.**

היסורים של כלל ישראל - אלו הן יסורים של זיכוך שהגוי שרוצה להתגיייר משתוקק לזכות לזה. אבל אתה יכול לזכות לכך עם דף גמרא עם עמל התורה.

חוב תחת חוב

היה סיפור אמיתי, מאד מעניין. אברך ת"ח בא אל מרן שר התורה שליט"א ואמר לו שיש לו הרבה חובות וקשה לו להיחלץ מזה.

אמר לו הגר"ח, גם לי יש חובות... אמר האברך, אינו דומה... החובות של הרב זה בלימוד, הרב כל שנה גומר ש"ס בבלי, ירושלמי, ועוד... אני מדבר על חובות של כסף...! אמר לו ר' חיים, מי שיש לו חובות כמוני - אין לו חובות כמוך. שאל האברך, אז מה הרב רוצה, שאני יתחיל ללמוד בבלי, ירושלמי, רמב"ם ותוספתא?! אני לא יכול... אמר לו הגר"ח, לא אמרתי לך... רק ש"ס בבלי, תגמור כל שנה ש"ס בבלי. האברך הזה היה אומר ועושה, וכבר באותו היום הוא התיישב ללמוד שבע דפי גמרא ע"מ לגמור ש"ס בבלי, ותוך זמן לא רב - הכל הסתדר. (ואני יודע על מי מדובר...)

חוב תחת חוב. יסורים תחת יסורים. או חובות של ר' חיים, או חובות ממנויות. ההחלטה בידיים שלך.

מנהיג - צריך אחריות

קראנו בשבוע שעבר על הכרובים, "ופניהם איש אל אחיו", אומר בעל הטורים, "כמו שני חברים שנושאים ונותנים בדברי תורה".

שואל מרן רה"י זיע"א, מילא כמו שני חברים - מובן. פניהם איש אל אחיו. אבל מי אמר שהם מדברים בדברי תורה ולא בדברים בטלים...?

והסביר: אדם שמחייך לחבירו - לא בהכרח שזה נובע ממחשבה על הזולת. הרי אם גביר - חיוך לגביר שווה כסף, הוא נותן אח"כ תרומה גדולה... זה לא נחשב פניהם איש אל אחיו. אדם כזה - הוא חושב על עצמו. "ופניהם איש אל אחיו הכוונה היא לרצות באמת בטובת השני! וזה רק בדברי תורה.

וכעת יש דבר שהוא סוד להצלחה:

הסבא מסלבדקא פעם התבטא, אם אני לא אצליח לעשות שר' אהרן קוטלר יהיה מנהיג - אני אשב על זה בגיהנם! שאלו אותו, הרי לא חסרים בעלי כשרון בסלבדקא... למה דוקא ר' אהרן?

אמר הסבא, הוא בחור מאד אחראי. מנהיג - צריך להיות עם אחריות. יהושע היה עם אחריות. הוא סידר את הספסלים בבית המדרש. היה איכפת לו! הוא היה אחראי על הבית מדרש - וזכה להיות מנהיג. אדם בלי אחריות - לא זוכה.

כאשר ראש ישיבת סלבדקא הגרמ"ה הירש שליט"א רוצה להמליץ על בחור שהוא טוב, הוא אומר - זה בחור עם אחריות! בשביל מנהיג - נדרשת אחריות. והאחריות מתחילה מהיום! הרב שך היה אומר כל בחור יש לו אחריות על הבית מדרש. הוא יכול מחד - להיות כמו משה - שזכה וזיכה את הרבים. ע"י שבחור בא בזמן, ולומד - גם אחרים באים.

ומאידך - הוא יכול להיות חוטא ומחטיא. הוא לא בא, ובגללו עוד בחורים לא באים.

בשנותיה הראשונות של הישיבה, היה פעם בחור שבא ללמוד עם ארבעים ושנים מעלות חום! אמרו לו שילך לנוח, אך שום דבר לא עזר... הוא אמר, הרב שך היה אומר, שאם בחור לא נמצא בישיבה - הוא חוטא ומחטיא. אני לא רוצה להיות חוטא ומחטיא...

אנחנו שפחדנו על הבריאות שלו, שאלנו את מרן רה"י זיע"א, והוא אמר, תגידו לו שאחד שנמצא תמיד בישיבה, אם פעם אחת הוא לא נמצא - כולם מבינים שהוא חולה, זה לא חילול ה'... אותו בחור נרגע, והלך לשכב... מושגים של אחריות!

נבין: מי יתן את הדין על שישי שבת? אם יש מושג שבחור צעיר לא מגיע לסדר בשישי - שבת זה הרי קורע לב! זה צועק!!! מי עשה את זה?... בחור לא מגיע, עוד בחור לא מגיע, נוצר רפיון, וכאשר מתחיל להיות רפיון - זה נמשך... ואח"כ משלמים על זה לדורי דורות. בחור כזה - אולי הוא יהיה ת"ח. אבל מנהיג - הוא ודאי לא יהיה! חסר לו אחריות...

כשהחזון אי"ש נפטר, הגאון ר' מרדכי כהן (מר"י סלבדקא) שאל את הגר"ר נתן שולמן זצ"ל, מה יהיה כעת עם גזירת גיוס בנות?... אמר לו הגר"ר שולמן, ר' מרדכי! על גיוס בנות אני לא מפחד, הרבה שלוחים למקום. אבל מה עם עוד סימן בחזון אי"ש?... זה מה שחסר לנו!

מה חסר לקב"ה בדור הזה? חסר לו בחור שיאהב את התורה ויהיה אחראי! הקב"ה כן רוצה להכניס את כולם שיהיו מנהיגים, הוא כן רוצה שיהיו גדולים אמיתיים! אבל חסר לו אחראיים!...

היה צריך לנסח מודעה: הקב"ה מחפש אחראיים, מקום העבודה: בית המדרש. השכר: בזה ובבא. שכר גבוה למתאימים!

הפוך בה והפוך בה, דכולא בה!

לע"נ

צופיה בת לולו ע"ה
נלב"ע ט"ז אדר
תנצב"ה

לע"נ

הרב חיים דוד הלוי זצ"ל
רב ואב"ד ת"א
נלב"ע י"ב אדר
תנצב"ה

ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

ע"מ שנוכל להמשיך בהפצת תורתו של מורינו המשגיח שליט"א, אנו זקוקים לעזרת הציבור

לתרומות והנצחות: 054-843-6282

לקבלת הגיליון במייל: 4166058@gmail.com

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות

מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א

שנאמר ב"ש"ה"ק

תפקידנו בעוה"ז 'לקדש את החומר'

המקום להאריך מה הביאור באותם אלו שיורדים לגיהנום ואינם עולים משם לדורי דורות, שכן ודאי שגם אלו אמורים לזכות לשכר המצוות בעולם הזה].

קדושת הגוף - ההבדל בין ישראל לעמים

ונהג בגמ' במנחות (עג): אמרין, "שלמי העובדי כוכבים עולות, איבעית אימא קרא ואיבעית אימא סברא, איבעית אימא סברא עובד כוכבים לבו לשמים, ואיבעית אימא קרא אשר יקריבו לה' לעולה, כל דמקריב עולה ליהוי".

ודברי הגמ' צריכים ביאור רב, דחזינן לכאורה שיש מעלה לעובד כוכבים יותר מהישראל, שישאל יכול להקריב שלמים הואיל ומטרתו היא גם לעצמו לאכול את הבשר בירושלים, אבל העובד כוכבים 'ליבו לשמים' ואינו מתכוון אלא להקריב את עולתו כליל לה', עד שמשום כך לא שייך אצלו כלל המושג של 'שלמים', והדבר תמוה עד מאד דלכא' אמור להיות חילוף הדברים.

אולם האמת היא שבגמ' זו מבואר אחד מיסודי היסודות של היהדות שבו מובדלים ישראל מאומות העולם, שהנהגה כנודע תפסית דת הטומאה שנתייסדה על ידי יש"ו היא שלא יתכן שהאדם יהיה שייך מחד גיסא לעולם הזה ומאידך גיסא לעולם הבא, אלא או שהוא יהיה שקוע לחלוטין בגשמיות או שהוא יתנתק לגמרי מהחומר וישתייך כל כולו לרוחניות.

ומשום כך מתחלקים הגויים הנוצרים לשניים, יש את האנשים הרגילים ששקועים בכל הוויתם בעולם הזה בלי תביעות רוחניות מיוחדות היוצאות מגדר הרגיל, ויש את האנשים ה'קדושים' כביכול אצלם, כמוריהם ונזיריהם, שעל כל פנים כלפי חוץ מפרשים את עצמם מכל תאוות העולם, לא ניגשים אל אשה ואינם שותים יין ושכר, וסגורים כל ימיהם במנזרים ובשאר בתי עבודה זרה.

הוי אומר, שתפסית עולם זו אוחת שבשביל לחיות חיים מרוממים וגבוהים השייכים לרוחניות לא שייך כלל וכלל להשתמש בחיי העולם הזה, ומן ההכרח הוא להתנתק בניתוק גמור מכל דבר שיש בו ריח של גשמיות ולהתנזר מכל עניני החומר.

מה שאין כן היהדות אוחת את ההיפך הגמור, והוא גופא מה שחידשה לנו תורתנו הקדושה, שאדרבה ואדרבה, **כל עניני העולם ניתנו לנו למטרה עליונה, לקדש את החומר עצמו ואותו להעלות לגבוה, להשתמש בעולם בשביל המטרה האמיתית שלשמה נוצר, לנהוג בו בקדושה ובטהרה ולזכך אותו בשביל תכליתו, וממנו ניקח לעבוד את ה' אלו קינו.**

תפקידנו להשתמש בחומר ולקדש אותו

העולם לא ניתן לנו בשביל שלא נשתמש בו, אלא בשביל שנשתמש בו בצורה הנכונה. אפשר באמת להתגשם לגמרי ולהתנהג כבהמות וכחיות, אבל אפשר לקחת את העולם ולקדש אותו, להשתמש בו בשביל הצורך העליון לעבוד את הקב"ה ולקחת אותו כעזר וכסיוע לעניני הקדושה, וכך החומר עצמו מתעלה ומתרומם ונהפך לחפצא גמורה של 'קדושה וטהרה'.

בגמ' בחגיגה (טז). ביארו חז"ל שהאדם חציו מלאך וחציו בהמה, ואם כן מובן מאליהו שבשביל להתרומם ולהגיע לתכלית האדם אינו צריך להתנתק ולהפוך לאדם אחר, אלא לקדש את חציו הבהמי שגם הוא יהיה משוייך לחצי מלאך' וכך כל כולו יהיה מקודש לשמיים וייהפך לגברא שמהותו היא לעמוד ולשרת.

זוהי ההדגשה המופיעה בברכת מעין שלוש, שכאשר נעלה לירושלים עיר הקודש ונהיה שייכים לגמרי לקב"ה, אזי נוכל לזכות לאכול מפריה ולשבוע מטובה, אך יחד עם זאת 'לברכך עליה בקדושה ובטהרה' -

פ"ג משנה י"א. המחלל את הקדשים והמבזה את המועדות והמלכין פני חברו ברכים והמפר בריתו של אברהם אבינו עליו השלום והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה, אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים - אין לו חלק לעולם הבא.

חמשת האיסורים שאין חלק לעוה"ב

לכאורה דברי המשנה על פניהם תמוהים עד מאד, מה נשתנו אלו חמשת הדברים שהמשנה החמירה כל כך בעונשם עד שאמרה ש'אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעולם הבא', הרי כל הדברים הללו לכאורה הם איסורים בעלמא כשאר כל איסורי התורה שלא מציינו בהם חומרה יתירה ואין בהם עקירת יסודי הדת.

הדבר הראשון שנמנה במשנה הוא 'המחלל את הקדשים' דהיינו מי שחשב מחשבת פיגול וכדומה, שלא מציינו לגביו בתורה אלא איסור לאו (ולדעת הרמב"ם נראה שיש בזה איסור עשיית מום), והא ודאי שאינו חמור יותר ממי שנכשל באכילת חזיר או כל דבר אחר, שפשוט שיש לו חלק לעולם הבא.

הדבר השני הוא 'המבזה את המועדות', כלומר מי שחילל את קדושת חולו של מועד, שחמורה עוד פחות מקדושת שבת ויו"ט, ואף על פי כן נאמר עליו שאין לו חלק לעולם הבא, והדבר צ"ע.

הדבר השלישי הוא 'מלכין פני חברו ברבים' שיש בו אבק של איסור רציחה ושפיכות דמים, כפי שהביא רבינו יונה מדברי הגמ' 'דאזיל סומקא ואתי חיורא', אך גם זה צ"ב ש'הרי אף לגבי רציחה עצמה שהיא ביהרג ואל יעבור לא אשכחן שמאבד את חלקו לעולם הבא.

והדבר הרביעי: 'המיפר בריתו של אברהם אבינו', וביאר בזה רבינו יונה שעושה את עצמו כמי שאינו מהול, וגם כאן יש להבין מדוע גרוע כל כך חטאו עד שעל ידו הוא מאבד את חלקו.

וסיום המשנה הוא 'המגלה פנים בתורה שלא כהלכה', שעליו מפורש בגמ' בסנהדרין פרק חלק (צט): ובר"י שם, ש"זה מנשה בן חזקיה שהיה יושב ודורש בהגדות של דופי, אמר וכי לא היה לו למשה לכתוב אלא ואחות לוטן תמנע ותמנע היתה פילגש לאליפז", והיינו שהיה מזלזל באגדות התורה שכביכול נכתבו שלא לצורך ואין בהם שום משמעות, אך עדיין לא פורש לנו מהו החומר הגדול כל כך בחטא זה כמו החטאים הקודמים.

חלק בעולם הבא לעומת הגן עדן

וראשית דבר יש להקדים, ש'גן עדן' ו'עולם הבא' אינם אותו דבר אלא הם שני דברים שונים, ובאמת אין סברא לומר שמי שקיים מצוות כל ימי חייו אך גם נכשל בעבירות שהעובר עליהם אין לו חלק לעוה"ב יאבד את כל שכרו ולא יקבל מאומה בעמלו, אלא באמת גם הוא יקבל את השכר בגן עדן, שהוא דבר בפני עצמו ואינו אותו דבר כמו העולם הבא שיהיה לעתיד לבוא.

'גן עדן' הוא עולם הנשמות שקיים כבר כעת לכל הצדיקים שעלו לגזי מרומים, ושם הנשמות צרויות בצרור החיים ואוכלות את פרי עמלם כאן בעולם הזה, אך ה'עולם הבא' הוא העולם הרוחני שיהיה לעתיד לבוא לאחר שבעת אלפין שנים שבו כולם יהיו עם גוף ונשמה ויחיו חיי נצח, והוא תכלית תקות הצדיקים המקווים לטוב, כמו שכתב הרמב"ן בשער הגמול, ובעולם זה לא יזכו כולם להיות אלא רק מי שיש לו חלק לעולם הבא.

ומעתה כוונת המשנה שבכל חמשת הדברים האמורים אין לאדם חלק לעולם הבא, הכוונה שהוא לא יזכה לעולם הנצח שיהיה לאחר החיים כאן בעולם הזה, אך לעולם יתכן שגם הוא יזכה לגן עדן שאינו מהווה סתירה לחיים הנצחיים בעולם הבא שיהיה לעתיד לבוא [ואין כאן

והיינו שגם הטעם הגשמי שיהיה בפירות ישמש אותנו למטרה העליונה של חיי הרוחניות.

את החידוש המופלא הזה חידשה לנו התורה הקדושה, וזהו הכח האדיר שניתן אך ורק לעם ישראל, שכל מעשה ומעשה שיעשו בעולם החומר בשביל המטרה האמיתית יוכל לקדש את כל הגשם ולהעלות אותו לגבוה. מה שאין כן אומות העולם אינם יכולים להשתמש בשני הדברים כאחד, ואין להם יכולת להתקרב אל חיי החומר בלי להתגשם לחלוטין ולשקוע בתאוות העולם.

ואכן בתקופת חז"ל בבית שני היתה כת של אפיקורסים בשם 'כת האיסיים', שכפרו על הבנת חז"ל וסברו שבשביל להתקדש ולהתרומם מוכרחים לפרוש מן העולם וללכת לשדות ולמדבריות בלי כל קשר עם חיי העולם הזה.

את אותו דבר אמרו המשכילים שר"י, 'היה יהודי באהלך ואדם בצאתך', ובמשפט זה רואים את המחשבה המעוותת של אותם כופרים, שלא היה להם את היכולת להבין שהאדם יכול להעלות את הגשמיות, אלא הם סברו שהעולם הגשמי מנותק לגמרי מן הרוחניות, ובשביל לחיות עד תום את חיי העולם הזה צריכים לעזוב את חיי הרוח ולהיות כלפי חוץ כבהמה מהלכת על שתיים.

ביאור חמשת עניני המשנה

ומעתה כך הוא ביאור המשנה, שעל אף שכל מי שמקיים מצוות זוהי לגן עדן ולא מקפחים את חלקו, מכל מקום מי שלא הפריד תאוות העולם מליבו ושקע לחלוטין בעולם הזה - אינו יכול לזכות עוד לחיי העולם הבא, כי בעוד שבגן עדן מתהלכות רק הנשמות והגוף נותר בקבר, בעולם הבא זוכים כולם להיות יחד עם הגוף - וכך נהנים מזיו השכינה להתענג על ה' לעולמי עד, ומי שלא השכיל בחיי חיותו לחבר את הגוף אל הנשמה ולקדש גם אותו, לא תהיה לו יכולת לחיות הלאה את חיי העולם הבא, חיים של הגוף יחד עם הנשמה.

זוהי גם הסיבה שלמרות שעובדי כוכבים יכולים לזכות לשכר מסויים בגן עדן אם התנהגו כשורה, מכל מקום גם חסידי אומות העולם אין להם חלק לעולם הבא, הואיל וכל מהותו של העולם הבא מנוגדת למציאות של אומות העולם, להם אין את הכח לקדש את החומר ואין להם את היכולת להשתמש בו בלי להפריד אותו מן הרוחניות, וממילא לא שייך אצלם להתקדש ולהתרומם יחד עם הגוף לחיות את חיי הנצח.

ומכאן נבוא לבאר את דברי המשנה אחד לאחד: הדבר הראשון הוא 'מחלל את הקדשים' - זאת אומרת, שבהיות שיש בשלמים אכילת בעלים, זה גורם לו לזלזל בקדשים ולחשוב כאילו אין בהם קדושה, שהרי אם היו קדושים באמת ועולים על שולחן גבוה - כיצד שייך שיבוא אדם מן השורה ויכניס אותם לתוך גופו? אמנם זוהי בדיקת הטעות האמורה לעיל, שהמחלל את הקדשים אינו מבין שיתכן לקדש את הגשמיות ולהפוך אותה למציאות עליונה של קדושה, וחוסר הבנה זה של הפרדת הגוף מהרוח אינו נותן לו לזכות לחיי העולם הבא.

אותו הדבר הוא במבזה את המועדות, שאינו זוכה לקלוט כיצד שייכת מציאות כזו של 'חול המועד', דהרי ממה נפשך, אם ימים אלו הם קדושים יש לעשותם כשבתות וימים טובים ולפרוש לגמרי ממלאכה, ואם ימים אלו הם חולין איזו קדושה יש בהם, וכאשר אדם זה עוסק במלאכת דבר האבד הרי הוא חושב לעצמו שיותר לא שייך לקדש את החומר ולהחשיב את ימי המועד כימי קודש, ומכאן הוא מגיע לביזוי מוחלט במועדי ה' ומתנהג בימים אלו כימות החול.

וכן הוא גם ב'מלביץ פני חבירו ברבים', שהנה מדוע המלביץ פני חבירו נחשב כרוצח? הבאנו בזה בעבר את הביאור הפשוט ששמעתי מפי המשגיח הגר"ד סגל שליט"א, שאם מציאותו של האדם היתה רק גופו - אכן לא היה שייך 'לרצוח' מבלי לשפוך את דמו בפועל, אולם באמת מהותו האמיתית של האדם היא הנפש שנקראת 'כבוד', שנאמר 'למען יזמר כבוד', וכאשר אדם משפיל את כבודו של חבירו עד דאזיל סומקא ואתי חייוורא - הרי הוא קוטל אותו ומבטל את עצם קיומו.

ממילא זו הסיבה שגם הלבנת פנים מבטאת את חוסר ההבנה במציאותה של הנשמה שמחוברת אל הגוף, שכן אם האדם היה מבין שחבירו העשוי בדמות גשמית מורכב גם מנשמת רוח אלוקים שמפעמת בקרבו, מן הסתם לא היה מוכן לעשות מעשה רציחה שכזה, וכל הסיבה שדעתו קלה להלביץ את פניו של חבירו היא משום שאינו מייחס חשיבות לכבוד הבריות.

וזוהו גם הביאור בדבר הרביעי שבמשנה, 'המפיר בריתו של אברהם אבינו' - שכן הנה בכונה תחילה כרת הקב"ה את בריתו עם בני ישראל דוקא במקום הגופני המסמל את התאווה, בשביל להורות וללמד את המושג האמור - שכל מטרת החיים היא להשתמש בחומר בצורה הנכונה והעליונה ולקדש אותו למעלה עד גבהי מרומים, ואילו 'המפיר ברית' חושב שלא יתכן שברית בין הקב"ה ובין בני ישראל תהיה במקום טמא וגשמי כל כך, וע"כ שאין משמעות לאותה ברית.

ובזה יבואר גם סיום דברי המשנה על 'המגלה פנים בתורה שלא כהלכה', שכן כאמור אותו אחד חושב לעצמו שאותם סיפורים פשוטים שנאמרו בתורה על עסקי משפחות כגון 'אחות לוטן תמנע' יש בהם משמעות גשמית פשוטה, שזה היה קרובו של פלוני וזה היה דודו של אלמוני, וכיון שהדברים אמורים כלפי אומות העולם - הוא מזלזל בתורה וחושב שכביכול נאמרו בה דברים לבטלה.

אבל לעומת זאת פשוט וברור שכל מילה ומילה בתורה כוללת בתוכה עומק לפני משעומק עד רבדים נסתרים שאין לנו בהם שמץ של השגה, וכידוע ליודעים גם המילים 'מהיטבאל בת מטרד בת מי זהב' שנאמרו על אלופי אדום וכלפי חוץ אין בהם שום משמעות של לימוד שיש בו תועלת - מסתירים בתוכם אלפי אלפים של סודות ברזן דעלמא ובכל סדר השתלשלות הבריאה שנתגלו על ידי התנאים הקדושים (א.ה. כמפ' בזה"ק פר' תולדות קמה: יעו"ש).

לכן גם 'המגלה פנים בתורה שלא כהלכה' מצטרף לארבעת קודמיו, בלי שיעליל להבין כיצד המעשים הפשוטים והגשמיים לכאורה שמספרת התורה מהווים סימן עמוק לבנים, ומשום כך אף הוא, הגם שיש בידו תורה ומעשים טובים אינו יכול לזכות לעולם הבא, הואיל ואין לו את כלי הקיבול לחבר את העולמות המנוגדים של הגשמיות והרוחניות ולהשכיל להחזיק את העולם הרוחני בתוך העולם הגשמי.

וכאן נעוץ ההבדל בין הצדיקים בני העולם הבא לבין הרשעים ואומות העולם שאינם יכולים לזכות לחיי נצח, וכפי המבואר בגמ' במנחות (כ"ט): 'שהעולם הזה דומה לאכסדרא - צורתו כצורת האות ה"א, שכל באי עולם נכנסים בו מלמעלה וישראל כאלו שנופלים בו למטה, והיינו שכולם באים לתוך העולם הזה ומשתמשים בו, אך ישנם רק כאלו מוועטים שמעלים אותו לגבוה וזוכים לעולם הבא שצורתו קטנה כאות יו"ד, בעוד שרובם שוקעים בתוכו ונופלים בו בלי שיעלו עוד למעלה.

הנאות העולם אין ראוי שיהיו אלא לעזר ולסיוע

מכל הדברים האמורים נוכל להבין שהאדם אינו צריך בהכרח לפרוש מן העולם הזה, הוא יכול לאכול, הוא יכול לשתות והוא יכול לישון, ומלכתחילה הוא נברא עם טבעים כאלו שימשכו אותו לכל הדברים הללו, אבל כל השאלה היא - כיצד הוא עושה את זה ובשביל מה הוא עושה את זה. גם אם אדם שקוע בלימוד בכל כוחו ועושה את רצון ה', הוא יכול לגשת לעולם הזה מתוך נתינת ערך להבלים הגשמיים ולשקוע בתוך טומאת החומר, לאכול לשם אכילה ולישון לשם שינה, ועל ידי זה להתבהם לחלוטין ולהיות אדם גס וגשמי, שאינו נכנס בכלל 'קדושים תהיו'.

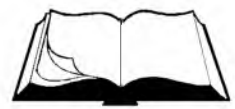
אך לעומת זאת מצד שני יכול האדם לשלוט בעצמו ולהשתמש בעולם רק בשביל עבודת ה', ובהו להתרומם עוד יותר ולקחת גם את הגשמיות עצמה ולהפוך אותה למציאות רוחנית, כך שגם הבהמיות שלו תהיה בבחינת 'בהמה אלוקית'...

באבות דרבי נתן (נו"א פ"ד ונו"ב פ"ח) הביאו את דברי הפסוק בהושע (ו', ו') 'כי חסד חפצתי ולא זבח ודעת אלוקים מעולות', ומבארים שם חז"ל ש'חסד' מקביל ל'זבח' שהוא קרבן שלמים, הואיל וקרבת השלמים מורכב משני חלקים, יש בו חלק לגבוה וחלק לבעלים, וכך גם החסד נפעל בתוך חיי המעשה על ידי עולם החולין, מה שאין 'דעת אלוקים' שהיא התורה הקדושה נמשלת ל'עולות' שכולן עולות כליל לה', בהיות שהתורה היא כולה רוחנית ואין בה שום דבר אחר מלבד חיבור ישיר לחכמת הקב"ה.

וממוצא הדברים אנו למדים שהמעלה עליונה של 'דעת אלוקים מעולות' מגיע רק אחרי המדרגה הראשונה של 'חסד חפצתי', שלאחר שהאדם מקדש את החומר ומוצא גם בתוך העולם הגשמי מקום לעשות בו את רצון הקב"ה ולהתחסד עם הבריות, אז הוא יכול להתרומם עוד יותר, להתנתק ולהפוך לגמרי למציאות רוחנית שאין בה שום גשמיות, והיא המציאות של 'דעת אלוקים' שבה האדם טובל כל כולו בתוך מי הדעת ומפריד את עצמו מכל הבל העולם.

מִי יֵדָע

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח').

גליון 462 **שאלות המצוות בשביעית, שאלות המצוות, ביאורי תפילה** אדר א' תשפ"ב

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"ל "דברי שיר" ב"ב

שאלות המצוות בשביעית

צביעה במי סלק של שביעית

◀ **שאלה:** האם מותר לגנות להשתמש במי סלק של שביעית לצביעת עבודות הילדים בגן?
תשובה:

א. כתב הרמב"ם (הל' שמיטה ויובל פרק ה' הל' ט'), שמאכל אדם שרגילים לצבוע בו, מותר לצבוע בהם לאדם, ע"י שם.

ב. אולם כל זה בצביעה עבור האדם עצמו, כליו, בגדיו או מנעליו, אבל לצבוע שולחן וכיסא אי אפשר ("חוט שני" עמ' רע"ד ד"ה ומה"ט, "ציון ההלכה" פרק ו' ס"ק קמ"ז), וא"כ פשיטא שעבודות שבגן אסור לצבוע כי לא משמשים את גוף האדם.

ג. ויש לדון אם מותר לצבוע מקל הליכה בצבע של שביעית, במקרה שלא יכול ללכת אפילו בביתו ללא עזרת המקל, ונחשב כמו בגד ומותר לצאת בו בשבת לרשה"ר (ע"י משנ"ב סי' ש"א ס"א-ס"ב), אם כך באופן זה שמא מותר גם לצבוע בצבע של שביעית.

הנחת כרוב שביעית על פצע או בצל שביעית ליד אדם מצונן

◀ **שאלה:**

א. האם מותר להניח כרוב שביעית על גבי מכה עם מוגלה כדי לנקזה או להניח בצל ליד אדם המצונן בליה כדי לעצור את השיעול (ואין בזה משום גילוי)?

ב. כרוב שביעית שאינו מגידול נקי מחרקים ואינו עומד לאכילת אדם האם מותר להשתמש בו לניקוז המוגלה?

תשובה:

א. כתב הרמב"ם (הל' שמיטה ויובל פרק ה' הל' י"א), שאסור להשתמש במאכל אדם לצורך מלוגמא שהוא לצורך רפואה, אפילו רגיל בכך כל השנים, משום דכתיב "לאכלה" ולא למלוגמא, וזה נחשב הפסד ("דרך אמונה" שם ס"ק ע"ז), ולכן להניח כרוב שביעית על פצע או בצל שביעית ליד אדם מצונן היות שאחר כך אי אפשר לאוכלם הרי"ז נחשב להפסד, ואסור.

ב. מאכל שנפסל מאכילת אדם אם מותר לעשות ממנו רפואה, פלגי בזה הר"ש והגר"א, וה"חזון איש" כתב במקום אחד שאסור, וכדעת הר"ש, ובמקום אחר מתיר כדעת הגר"א ("דרך אמונה" פרק ה' ס"ק ס"ו), ולמעשה אפשר להקל בזה ולעשות ממנו רפואה (ע"י "דרך אמונה" שם ובפרק ו' ס"ק ל"ט), ולפי"ז בנד"ד אם זה כרוב שבפועל אינו עומד לאכילת אדם אפשר להניחו על הפצע.

ג. מאכל שראוי לאדם אלא שאנשים נמנעים מלאכלו מפני שמצויים בו תולעים, כגון תאנה בזמנו, הרי"ז כמאכל שנפסל מאכילת אדם ומותר ליתנו לבהמה אע"פ שישנה אפשרות לטרוח ולבדוק כדי לאוכלו, מכל מקום נחשב שאינו עומד לאכילת אדם ("שיח אמונה" שם הערה 155).

לקנות ממי שאינו שומר שמיטה

◀ **שאלה:** מי שאינו שומר שמיטה ומוכר ירקות באריות עם הכשר, וכן ירקות שכתוב עליהם שהם משישית או מחו"ל, האם אפשר לקנות ממנו?

תשובה: אסור לקנות ממי שאינו שומר שמיטה כל דבר שיש בו זיקת שביעית (רמב"ם פרק ח' הל' י"ב), דהיינו דבר שיש בו קדושת שביעית או שישה אפשרות שנוגע בשביעית ("חזון איש" סי' י' ס"ק י"ב), ואפילו ידוע שמה שקונה לא נעשה בו איסור ("חזון איש" שם), וזהו קנס שקנסו לאלו שלא שומרים שביעית (רמב"ם שם), אבל גידולי שישית או חו"ל מותר לקנות ממנו ("חזון איש" שם, "משפטי ארץ" פרק י"ט סעיף ט"ז).

שאלות המצוות

ניקוי משקפיים עם טלית קטן

◀ **שאלה:** האם מותר לנקות משקפיים עם טלית קטן, או יש בזה משום ביזוי מצוה?

תשובה: יש סוברים שאין לעשות כן לא בטלית גדול ולא בטלית קטן, שאין זה כבוד המצוה (הגר"ש" אויערבך זצ"ל, "הליכות שלמה" תפילה פ"ג סעיף י"א הל' י"ט). ויש סוברים שמותר לעשות כן בטלית קטן כי דרך בני אדם לעשות כן גם בבגד חשוב (הגר"ש אלישיב זצ"ל, "קובץ תשובות" ח"א תשי"ג).

בירך "להניח תפילין של יד"

◀ **שאלה:** בירך על תפילין של יד "אשר קדשנו במצוותיו וציונו להניח תפילין של יד".

א. האם זה נחשב כהפסק וצריך לחזור ולברך "להניח תפילין"?

ב. האם צריך לברך שתי ברכות על תפילין של ראש?

יסוד השאלה הוא, לפי שיטת הרמ"א (סי' כ"ה סעיף ה') שמברכים שתי ברכות על תפילין של ראש, אלא שכאשר מברך על של יד, מכיון גם לשל יד ולגם לשל ראש, א"כ האם כיון שאמר "להניח תפילין של יד" צריך לחזור ולברך שתי ברכות על של ראש. וכן לדעת השו"ע שמברכים רק ברכה אחת על שניהם, האם צריך לחזור ולברך על של ראש.

תשובה:

א. עצם המילים שהוסיף לא נחשבים להפסק ורק פירט את הברכה (ומצינו כעין זה כאשר מברכים "להפריש חלה", יש המוסיפים "מן העיסה", וכן בטבילת כלים יש מברכים "יעל הטבילה", והמנהג לברך "יעל טבילת כלים", וע"ע "דרך אמונה" הל' מעשר פרק א' ס"ק ק"ט, ו"ביאור הלכה" ד"ה מברך תחילה).

ב. מסתבר דאף שהוסיף מילים אלו עדיין כוונת הברכה היא על שניהם, ואין צריך לברך על של ראש אלא ברכה אחת ("דעת נוטה" הל' תפילין אות ק"א בשם הגר"ח קניבסקי שליט"א, וע"ע שו"ת "אמרי יעקב" או"ח תשי"ו שדן בזה).

עלייה לתורה לבר מצוה של תאומים

◀ **שאלה:** תאומים שעולים לתורה בשבת שלפני הבר מצוה, כשהם עדיין קטנים, ומוציאים שלושה ספרי תורה, האם אפשר להעלות שבעה קרואים לפרשת שבוע ובספר השני תהיה העלייה השמינית עם ילד בר המצוה, והתאום השני יעלה למפטיר?

תשובה: כתב המשנ"ב (סי' רפ"ב ס"ק י"ב) 'נוהגין כהיום שאין קורין קטן כלל לשום עלייה אפילו כבר נשלם מנין הקרואים אלא למפטיר', וע"י שם, ולכן אי אפשר לתת לראשון קודם המפטיר. והעצה היא שיעשו את העלייה לתורה בשבת שאחרי יום הבר מצוה או תאום אחד יעלה למפטיר בשבת שלפני הבר מצוה, והתאום השני יעלה בשבת שאחרי הבר מצוה.

חימום חלה קפואה ע"ג סיר בשבת

◀ **שאלה:** כשמוציאים חלה מהמקפיא בשבת לפעמים חתיכת קרח מחוברת אליה, האם מותר לחממה בצורה זו?

תשובה:

א. חלה שהוצאה מהמקפיא, אסור להניחה כמות שהיא ע"ג הסיר שהרי הקרח שדבוק אליו הוא מים לא מבושלים ויש בזה איסור בישול מן התורה אם יגיע ליד סולדת בו, ולכן צריך קודם לדאוג לכך שלא יהיה קרח על החלה.

ב. להוריד מהחלה את הקרח בשבת, יש חשש איסור בורר פסולת מן האוכל ואסור אפילו לאלתר (ע"י ספר "אורחות שבת" פרק א' הערה ט"ו, ופרק ג' סעיף ק"ז), ולכן יש לחכות עד שהקרח יפסיר לפני שמניחים אותו ע"ג הסיר.

ג. גם לאחר שהקרח הפסיר, אסור לחממה על הפח עצמו בשבת משום איסור שהייה בשבת לכתחילה, אלא מותר לחממה ע"ג סיר עם אוכל או מים שעומדים על האש (שו"ע סי' רנ"ג סעיף ה').

ד. בעצם הוצאת חלה מהמקפיא בשבת, יש להזהר מאיסור בורר, משום שבדרך כלל החלה נמצאת בין שאר מיני מאכלים ואם אין זה סמוך לסעודה עצם ההוצאה יש בה איסור בורר.

שכחו בגדי שבת בתוך רכב

◀ **שאלה:** בערב שבת שבע ברכות שכחו ברכה את בגדי השבת של אם הכלה, האם מותר להוציאם מהרכב בשבת?
תשובה:

- א. לרכב יש דין של מוקצה מחמת חסרון כיס, אך הדלת היא רק כלי שמלאכתו לאיסור ומותר לצורך גופו ומקומו.
- ב. ולכן בנד"ד ששכח בגדי שבת, אם האור לא נדלק ברכב יכול לפתוח את הדלת כדי להוציא משם את הבגדים משום שזה כלי שמלאכתו לאיסור ומותר לצורך גופו ומקומו, אבל לסגור את הדלת אסור, שהרי סוגר אותה רק כדי שלא יגנבו משם את חפציו, ואסור לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור לצורך הפסד.
- ג. אולם אם ע"י זה שהדלת תישאר פתוחה זה יפריע לאנשים לעבור שם הרי"ז נחשב לצורך מקומו ומותר לסגור.
- ד. אם כשנפתחת הדלת נדלק אור, יש בזה איסור מלאכה של מבעיר, ואסור בכל אופן.
- ה. לפתוח דלת ע"י גוי, מכיון שהגוי לא מכוון לאור כלל, הרי"ז אמירה לעכו"ם בפסיק רישא ומותר, וכמבואר במשנ"ב (סי' רנ"ג ס"ק צ"ט, ע"י שם), ומה"ט מותר לומר לגוי לפתוח דלת של מקרר אף שנדלק האור על ידי זה.

טעה בברכת "מקדש ישראל וראשי חדשים"

◀ **שאלה:** בתפילת מוסף של ר"ח טעה וסיים "ברוך אתה ה' מחדש חדשים", במקום "מקדש ישראל וראשי חדשים" (התבלבל עם ברכת קידוש לבנה), האם יצא בזה?

תשובה: מסתבר שזה שינוי ממטבע שטבעו חכמים, שזה ענין אחר לגמרי ולא יצא, ואם הוא עדיין באמצע שמו"ע יחזור לברכה אמצעית, ואם כבר גמר שמו"ע יחזור ויתפלל.

"צדקה תציל ממוות"

◀ **שאלה:** נוהגים לאסוף צדקה בשעת הלוויה, האם ראוי לצעוק: "צדקה תציל ממוות"?

תשובה: אסור לקיים מצוה סמוך למת משום 'לועג לרש', ונתינת צדקה גם זו מצוה, ומה שעושים כן סמוך למת משום שאומרים שיהיה לעילוי נשמת המת, ולכן מוחל על כבודו כיון שעושים זאת לטובתו, אבל אם נותנים צדקה עבור החיים בתורת מצוה יש בזה משום 'לועג לרש', ולא נאה עושים הגבאים שאומרים "צדקה תציל ממוות" שבה מכריזים שהצדקה היא 'מצוה' שמגינה ממוות, רק יאמרו שהצדקה היא להציל המת (ספר "דברי סופרים" פרק נ"ח אות ז' בשם ספר "יש נוחלין").

בעל קייטרינג ושדכן להיות עד בחופה

◀ **שאלה:** בשעת החופה רצו לקחת את בעל הקייטרינג של שבת שבע ברכות להיות עד, והעיר אחד הנוכחים שאולי הוא עד פסול כיון שיש לו נגיעה בקידושין, והרי"ז כמו קרוב שפסול לעדות, מה הדין?
תשובה: מעשה שהיה שרצו לכבד את השדכן להיות עד בחופה, והורה הגרי"ש אלישיב זצ"ל שנחשב לנוגע אף שאפילו אם לא יחולו הקידושין לא חייב להחזיר כסף שדכות, דסו"ס מגיע לו תשלום על עבודתו שכבר נעשתה, מ"מ זה נחשב שיש לו הנאה מזה שנגמרה עבודתו ופסול לעד (הגרי"ב אלישיב שליט"א בשם אביו זצ"ל). ולפי"ז לכאורה בעל הקייטרינג שכאן באמת זה נוגע לו שהרי אם לא יחולו הקידושין, תתבטל השבת שבע ברכות, ויש כאן הפסד ממון, בודאי מסתבר לפי הנ"ל שיהא פסול לעדות (הגרי"ב אלישיב שליט"א). ויש סוברים שרק שדכן שעדיין לא קיבל את הכסף, נחשב נוגע בדבר והוא פסול לעדות. אבל אם כבר קיבל את הכסף, היות שאינו מחזיר את הכסף בכל אופן לא נחשב נוגע (הגרי"ב קרליץ זצ"ל), ומה שנהנה שנשמרה עבודתו אור דבר צדדי, ואין זה נחשב נגיעה כלל, ולפי"ז נראה דה"ה בעל קייטרינג, כיון שזה רק דבר צדדי שנגרם ע"י החופה, ואין זה נחשב נגיעה וכשר לעדות.

ראש כולל כעד קידושין

◀ **שאלה:** ראש כולל המעוניין שחתן פלוני יכנס לכולל שלו לאחר הנישואין, האם יכול ראש הכולל להיות עד קידושין, או שמא היות שהוא מאוד רוצה שחתן זה יכנס לכולל שלו (ובתור בחור לא יכול לקבלו), שמא זה נחשב נוגע ופסול לעדות?
תשובה: מסתבר שאין זה נחשב נוגע בדבר, שאין כאן נגיעה ממון כלל ויכול להיות עד לקידושין (הגרי"ב אלישיב שליט"א בשם אביו הגרי"ש אלישיב זצ"ל).

תשלום הקנס על המסכה

◀ **שאלה:** מי שנכנס לחנות בלי מסכה, ונכנסת המשטרה וקונסת אותו בחמש מאות שקלים, וגם את בעל החנות קונסים בחמש מאות שקלים על שהתיר לו להיכנס ללא מסכה, מי משלם את הקנס של בעל החנות?
והאם מועיל מה שבעל החנות תלה שלט בפתח מחוץ לחנות: 'מי שנכנס בלי מסכה ונתפס ע"י המשטרה חייב לשלם את הקנס שלו ושל בעל החנות'?

יסוד השאלה הוא, שהרי הנכנס לא מתחייב ולא עשה בו קנין, ואפילו אם עשה קנין שמא יש בו משום קנין אסמכתא.

תשובה:

- א. הקנס על החנות הוא על בעל החנות בלבד, אבל אם תלה שלט מסתבר שגם הקונה חייב לשלם את הקנס שהוטל על בעל החנות, והטעם שנחשב השלט כתנאי שאסור להיכנס לחנות אם לא מתחייב לשלם, ומי שלא מתחייב אין רשות להיכנס ועובר על איסור גזילה.
- ב. ואין זה בגדר אסמכתא אם מצוי שהמשטרה נכנסת לחנויות ונותנת קנס גם לבעל החנות, וממילא יש כאן התחייבות לשלם.
- ג. וכל זה בתנאי שהמוכר עצמו עוטה מסכה וחושש מפני החוק, אבל אם הוא עמצו לא עוטה מסכה ואינו ירא מהמשטרה, אינו יכול לדרוש מהקונים שיקחו אחריות על הקנס.

התנגדות השוכר לתיקון דירה ע"י ערבים

◀ **שאלה:** היה צורך בתיקון בדירה שכורה, והמשכיר מביא פועלים ערבים שיתקנו אותו, השוכר טוען שאשתו מפחדת מהם ויצטרך להישאר בביתו בזמן התיקון, האם אפשר לחייב את המשכיר להביא פועלים יהודיים אפילו שע"י מחיר התיקון יתייקר מאוד?

תשובה: היות שמקובל שערבים בונים בכל מקום, ורוב הפועלים הם ערבים, הרי"ז נחשב שעושה דבר שמקובל, וגם השלטונות מרשים זאת, ומותר למשכיר להביאם, ולכל היותר אולי יכול לתבוע שלפועלים יהיו תעודות רשמיות מהשלטונות שהם רשאים לעבוד, ואולי זה ירגיע את אשתו ולא יצטרך להישאר בביתו (הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שו"ת "קב ונקי" ח"א סי' תקצ"ב).

שבעה בנים

◀ **שאלה:** האם יש מקור למה שאומרים העולם שמי שיש לו שבעה בנים רצופים אינו רואה פני גיהנום?
תשובה: אין לזה מקור (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

ביאורי תפילה

"קדש לי כל בכור"

◀ **שאלה:** בפרשת "קדש לי" (שאומרים לאחר הנחת התפילין) הקב"ה אמר למשה (פס' ב') לומר להם עניני פדיון הבן, אי"כ למה משה התחיל לומר להם עניני זכירת יציאת מצרים ואכילת מצה וכו', ורק בסוף דבריו (פס' י"ג) חזר ואמר עניני פדיון הבן?
תשובה: הקב"ה אמר למשה את כל הדברים שכתובים מפס' ג' עד פס' י"ג, רק שהתורה לא רצתה להאריך בזה פעמיים, לכן כתוב רק דבר אחד שאמר הקב"ה למשה שיאמר לישראל (רמב"ן י"א, י"א, וכתב שם שיש עוד מקומות כאלה).

אמירת "מגדול" בברכת המזון בשבת

◀ **שאלה:** מדוע ביום חול אומרים בברכת המזון "מגדיל ישועות מלכו", ובשבת אומרים "מגדול"?
תשובה:

א. י"מ הטעם מפני שהשבת היא מלך גדול כנגד החול, ו"מגדול" הוא מלא בוא"ו, וחול"ם בוא"ו הוא מלך גדול, ו"מגדיל" הוא חסר יו"ד וחיריק בלא יו"ד הוא מלך קטן. ולכן כתוב בתהילים "מגדיל" כי עדיין דוד לא היה מלך, ו"מגדול" הוא בנביאים וכבר היה מלך (אבודרהם עמ' שכ"ו).

ב. י"מ עפ"י המשנה (שבת קט"ו:) שלא נתנו לקרוא 'כתובים' בשבת, אבל 'נביאים' מותר, ע"י שם ברש"י. ולפי"ז "מגדיל" שהוא בכתובים (תהילים י"ח, נ"א) אומרים רק ביום חול, אבל "מגדול" שהוא בנביאים (שמואל ב' כ"ב, נ"א) אומרים בשבת (סידוק "מקור התפילות" בשם אביו של הגאון רבי ישעיהו ברלין זצ"ל).

ג. ויש מוסיפים עפ"י רמז עפ"י הפסוק (פי בשלח י"ד, ב') וברש"י (שם) שביום השלישי ליציאת בני ישראל ממצרים (שהיה בשבת היות שיצאו ממצרים ביום חמישי), אמר להם הקב"ה שיחזרו לכוון מצרים למגדול, שזה נגד השכל, וסמכו כולם על הקב"ה, וזה הרמז 'מגדול' בשבת שיש לסמוך לגמרי על הקב"ה, ולא לעשות שום מלאכה ושום פרנסה.

הלכתא למשיחא

קדושת שביעית בבגדים הצומחים על האילנות

◀ **שאלה:** איתא בגמרא (שבת ל'): לעתיד לבוא עתיד ארץ ישראל להוציא גלוסקאות וכלי מילת, האם יהיו עליהם קדושת שביעית?

תשובה: כתב חזו"ן איש"י (שביעית סי' י"ג ס"ק ח'), שעצים שעשו בהם בית או כלים אף שהנאתם וביעורם שווה, אין עליהם קדושת שביעית, כיון שהנאתם היא לאחר שנשתנו מבריאתם, וכמו כן גם בפשתן שמויחד לעשיית בגד, כיון שאין תשמישו אלא לאחר שמשנתה בטל ממנו קדושת שביעית, ע"י שם.

ולפי"ז לעתיד לבוא שבגדי פשתן יגדלו על גבי אילנות ולא נשתנה מברייתם יחול עליהם קדושת שביעית (הגר"ח נדוד שליט"א).

הלכה למעשה

תשובות מורינו ראש בית ההוראה
במשנת מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

קידוש ונטילת ידיים בכוס חד פעמית

שאלה האם ניתן מלכתחילה ליטול ידיים ולקדש בכלי חד פעמי, ושוא השתנה הדין אחר שהתייקרו מחירי החד פעמי והכלים 'נחשבים' ומוערכים יותר.

תשובה מותר ליטול ידיים ולקדש בכלי חד פעמי (רבינו הגר"ש אלישיב).

ביאור התשובה אמנם הידור לכתחילה בכלי רב פעמי מפאת חשיבותו, כפי שאין לקדש לכתחילה בגביע עם רגל בשעה שהכוס שלמה אך רגל הכוס שבורה (משנה ברוך קפ"א), כיון שאין חשיבותה בכוס שלמה, כן הורה רבינו שאף בכוס חד פעמית נאה המוגשים בה באירועים נכבדים ואף מחירה לא זול, בכל זאת כיון ששמה 'חד פעמית' סרה חשיבותה בעיני המון העם, ואין לקדש בה לכתחילה.

ומה שפסל האגרות משה (יורה דעה ג, כג) לקדש בכלי חד פעמי משום שאין עליו שם 'כלי' וראייתו מהרמב"ם (כלים ב, א) "העושה כלים מן הלפת והאתרוג והדלעת היבשים שחקקום למוד בהן וכל כיוצא בהן טהורין, לפי שאי אפשר שיעמדו אלא זמן מועט" ולפי זה פסק שכלי העומד לשימוש חד פעמי אינו מקבל טומאה ואינו צריך טבילה. ולדבריו אף כשאין כלי אחר, אינו יכול לקדש בו.

אכן ביאר רבינו לחלק טובא בין הדימוי לכלי שחקקו בדלעת, כיון ששונה דלעת שעיקרה עומדת לאכילה וכל עשיית הכלי ממנה רק באופן ארעי כשנאלץ לחקק בדלעת צורת כוס ארעית, אך כלי חד פעמי נעשה במפעל מיוחד כאשר כל יצירתו מתחילה לשם כך, והוא כלי נכבד שאף משתמשים בו בעסודות נכבדות.

אכן מהמשך דברי האגרות משה "אם אפשר להתקיים הרבה זמן אך בשביל הזול אין משתמשים אלא פעם אחת, מסתבר שמקבל טומאה" ומדייק כן מלשון הרמב"ם "לפי שאי אפשר שיעמדו אלא זמן מועט", נראה שרוב כלים חד פעמיים בני ימינו שהם חזקים וניתנים לשימוש חוזר, נידון הכוס ככלי גמור. ולפלא היה בעיניי כאשר שמעתי בעדות נאמנה מתלמידו של הגר"מ פינשטיין זצ"ל

מעלת השמחה בקיום המצוות

לימוד בחשק ובשמחה - דוד המלך אומר בתהלים (קט"ז, טז): "בחקותיך אשתעשע, לא אשכח דבריך". השמחה בלימוד מחדירה את התורה לתוך האדם, היא מאחדת את הלומד עם התורה, הם הופכים ליחידה אחת, ואז הכל חקוק בקרבן. אומר דוד המלך: מדוע לא אשכח דבריך? מדוע הכל חי מול העיניים? מפני שבחקותיך אשתעשע.

ואולי היא-היא הסיבה שלמד בעמידה כפי שנהגו ב'דורות הראשונים' והובא במגילה (כ"א, א) "תנו רבנן: מימות משה ועד רבן גמליאל לא היו למדין תורה אלא מעומד".

אין כאן רק עניין של כבוד התורה, אלא שהלימוד בעמידה מעורר ומשמח בבחינת דע לפני מי אתה לומד, לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה.

בימלא פי תהלתך תפילת ליל שבת (עמ' שלד) מובאר מרן הגר"א י"ל שטיטמן זצ"ל: "קדשנו במצוותיך - הנה הקב"ה כבר קדשנו במצוותיו, וכאן מבקשים שיקדשנו במצוות חדשות. ויתכן שכפי מה שעושים את המצוה ביותר התרגשות ושמחה, אזי יותר מתקדשים. וזו הבקשה: קדשנו - שנוכה ליותר קדושה".

שמחה - הדבק המחבר

מדוע כה רב שכרו של המקיים מצוה בשמחה? כי השמחה היא הדבק המחבר את האדם עם המעשה. וכמו שמצאנו בשמחת חתן וכלה, הברכה היחידה בשבע ברכות שמברכים את החתן והכלה עצמם היא "שמח תשמח רעים האהובים", כי השמחה תביא הדבקות ביניהם.

ו"ל רש"י (כתובות ה, א) בבבאור ברכת משמח חתן עם הכלה "שמשבח להקב"ה שברא חתונת דיבוק איש באשה על ידי שמחה וחדוה", כלומר הדיבוק ביניהם הוא ע"י שמחה, ומדיבוק איש באשתו יש ללמוד לכל דבקות וחיבור עם הדברים שנוצר ע"י השמחה.

באגרות משה (יו"ד א, רכג) "מה שהביא כת"ה מס' העיקרים בטעם שמשח לא שבר את הלוחות תיכף כשאמר לו ה' שעשו את העגל שהוא משום דראיה מעוררת יותר הוא לע"ד דבר שח"י לומר כן אצל משה ששמע מהקב"ה, ששמיעה מה' ודאי לא גרע מראיה אף לענין התרגשות. והטעם אולי הוא מחמת שהקב"ה לא אמר לו מהמחולות, לכן היה עלול יותר שישבו בתשובה גמורה תיכף כשיראו את משה ולכן לא שברם, אבל כשראה המחולות שהוא ענין הוללות שזה לא מניח לשוב בקלות שברם". הנה כיון מדעתו לדברי הספורנו.

ויהי כאשר קרב אל המזבח ורא את העגל ומחלת ויחר אף משה וישלף מידי את תלחת וישבר אתם תחת הקר

(שמות לב, יט)

משה רבינו חוזר מהר סיני ושני לוחות הברית בידי, ומשברם למראה המחולות. למדנו שיותר ממה שהיה החטא בעצם עשיית העגל, החטא היותר גדול היה "המחולות", היא השמחה ששמחו בשעת חטא העגל.

וכותב הספורנו (שמות לב, יט-כא) "כשראה שהיו שמוחים בקלקול שעשו, בזה התקצף משה רבינו והתייאש שכבר לא יוכלו לתקון המעוות באופן שיחזרו לתמימותם והיו ראויים לאותן הלוחות". מבאר הספורנו שזו היתה טענת משה רבינו לאהרן הכהן "כי הבאת עליו חטאה גדולה: עשית את העגל משום שנקהלו להרוג אותך, אבל למה אמרת חג לה' מחר", שזאת היתה הסיבה למחולות "שהיתה רעה מעשייתו".

ואם בעבירה עיקר העונש הוא על השמחה בחטא, הרי שבמצוה עיקר השכר הוא על השמחה במצוה, ומידה טובה מרובה. וז"ל **אגרות חזון איש** (ב, צג) "אם יחליט לעזור (לאחיו) בשעת דחקו ראוי לעשות זאת בשמחה, כעושה סוכה וכשומע קול שופר ושאר מצוות, ועיקר עשיית מצוה הוא שמחתה שזכינו לכך".

זה לשון הארחות צדיקים (שער השמחה): "וכל העושה המצוות בשמחה, יש לו שכר אלה ידות יותר ממי שהמצוות עליו למשא". כלומר, אדם הלומד תורה שעה אחת בשמחה, גדול שכרו מחברו שלמד שלושה חודשים (!) בלי שמחה. **האר"י** הקדוש גילה לתלמידו הגדול ואיש סודו **רבי חיים ויטל** שכל ההשגות שזכה שנפתחו לו שערי בינה ורוח הקודש השיג בשכר שהיה שמח בלימוד התורה ובקיום המצוות (מובא במ"ב תרס"ט, יא).

"מעולם לא ישב בשעת לימודו"

הגר"ש הלוי וואזנר הספיד את מרן רבינו **הגר"ש אלישיב** בהיכל כולל חזון איש, והעלה זיכרונות מימי לימודם כאברכים צעירים בכולל ('אהל תורה' בראשות הגר"ש הילמן זצ"ל) בירושלים, וזה לשונו: "הכרתי את הצדיק הזה לפני עשרות שנים בכולל אהל תורה בירושלים. שני דברים אני לא יכול לשכוח מאותה תקופה:

א) לימודו היה תמיד בשמחה עצומה.
ב) תמיד למד בעמידה, מעולם לא ישב בשעת לימודו".

הלכה למעשה

'אגרת' ולא רק בדין כתיבתה אלא אף בקריאתה.

מעבר בשבת מול מצלמת אבטחה

שאלה שכן התקין מצלמה בבנין. האם מותר לשאר השכנים להיכנס לחדר מדרגות בשבת.

תשובה אם המסך אינו פועל, מותר, מאחר שלא נעשית תמונה. וכן כשספק אם פועל ברגע זה שעובר - מותר, שהרי הביאור הלכה (שט) מתיר פסיק רישא דלשעבר.

ביאור הדברים כאשר אין מסך, או כשהמסך מכובה, ואין התמונה מוצגת על מסך, מותר לעבור לפני העינית אף שהיא מעבירה נתונים אל מאגר ה'דיסק קשיח' כיון שאין בו שום ציור הנראה לעין בשר ואין בזה משום מלאכת כותב. אך כאשר המסך פועל ומוצגת עליו תמונה ברורה של כל העובר ושב, העובר שם נכנס בחשש איסור משום כותב.

ומכאן קריאה לכל בעל עסק אשר לו מסך דרכו הוא משגיח על הנעשה בכל פינות החנות לכבות את המסך קודם שבת עד צאת השבת ולא תוקרן עליו תמונת העוברים ושבים, אלא רק תכנס למאגר. ובכך לא יכשלו העוברים ושבים מלהיכנס בחשש איסור כותב. וימנע הרבה צער מהעוברים ושבים החוששים לעבור ליד עינית המצלמה ונאלצים לחפש לעצמם דרכים חילופיות וארוכות. הרי בלאו הכי בשבת אינו מסתכל במסך שבחנות, וכל מטרת המצלמה בשעה זו רק למקרה שאם ח"ו תתרחש פריצה ויכלו לזהות לאחר השבת את הפורצים באמצעות התמונות שנכנסו למאגר, ולזה אין צורך שתוקרן התמונה על המסך. עוד בחיי חיותו של מו"ר מרן הגר"ש אלישיב זצוקלה"ה עודד בעלי חנויות לעשות כך, וקיבלו את ההצעה בהתלהבות.

ובמקומות שמטעמי בטיחות צריכים לצפות במסך, יתכנתוהו באופן שלא יהיה פסיק רישא שתוקרן על המסך תמונת כל עובר ושב (נכתב בהרחבה בספר שיעורי מרן הגר"ש אלישיב ברכות תרח).

שהבחין בו מקדש בכוס חד פעמי ולתמיהת תלמידו שהרי בספרו הורה שלא לקדש בכוס חד"פ, השיב שדבריו באגרות משה אך ורק כוס העשויה מנייר שאינה ראויה לשימוש חוזר, אך כוס פלסטיק שבעצמותה ראויה לשימוש רב פעמי רק שמתעצלים לשטפה, נידונת ככלי חשוב וניתן לקדש עליו.

ומובן שאין בסיס לטוענים שיש לקדש בב' כוסות, שהרי לדברי האוסרים הוא חסרון בעצם הכוס, ומה יועילו שתי כוסות (שיעורי מרן הגר"ש אלישיב - ברכות תקעח).

השלמת מילים שלא שמע בקידוש ובמגילה

שאלה סועד בבית קרוב משפחה שאינו מקפיד על חיתוך המילים והגיותם בצורה ברורה. האם כאשר הוא מקדש בליל שבת וחתימת הברכה לא נשמעת בבירור, אוכל לומר בעצמי את המילים החסרות, ובכך לצאת ידי חובה בקידוש.

תשובה יאמר בלחש את כל נוסח הברכה בשעה ששומע הקידוש, כיון שאין אפשרות לצאת ידי חובה באמירת חלק הנוסח.

ביאור הדברים חידש רבינו הגר"ש אלישיב שאף לסוברים שומע כעונה לחצי ברכה (הובא בקהילות יעקב ברכות ט) ויכול לשמוע חציה ולומר בעצמו חציה, היינו דווקא כשיש משמעות למה ששומע או שאומר בפני עצמו, אך כשאומר רק מילה אחת וכיו"ב שאין לה משמעות כלל בפני עצמה, לא שייך שיאמרה לבדה. ומה שבהלל אומרים החזן והקהל חצאי פסוקים ומשלימים אלו לאלו "הוא אומר ברוך הבא והן עונין בשם ה', מכאן לשומע כעונה" (פוסק לה, ב), שונה הלל שיכולים להשלים זה לזה, כיון שזו דרכה של שירה.

ומה שבקריאת מגילה התיר המשנה ברורה (תרצ, יט) "אם החסיר לשמוע איזה תיבות בעוד שהנערים מכים המן, אפילו תיבה אחת יקרא מתוך החומש אותה תיבה שלא שמע" הרי שאף שאין משמעות במילה שחסרה, בכל זאת משלימה בפני עצמה, ביאר רבינו שהוא משום שהמגילה נקראת

כל איש יש לו בביתו אוצר

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה פָּסַל לָךְ שְׁנֵי לַחַת אֲבָנִים כְּרָאשֵׁינִים

(שמות לד, א)

"פסל לך - הראהו מחצב סנפרינון מתוך אהלו ואמר לו הפסולת יהיה שלך ומשם נתעשר משה הרבה"

(רש"י שם)

הנה מודגש כאן שהמחצב היה בתוך אהלו, ולפתע מוגלה לו הקב"ה: הנה בתוך האהל שלך נמצא המחצב יקר הערך. ראיתי מכתב נפלא מחתן כ"ק אדמו"ר האמרי אמת מגור זי"ע בו מביא קושיית חמיו על דברי רש"י הנ"ל, והלא בגמרא (נדרים לה, א) לומדים שאין השכינה שורה רק על עשיר ממושה רבנו ע"ה דנאמר "פסל - שנתעשר". וקשה, הלא גם קודם זה המעשה היה משה נביא, ואילו עשיר נעשה רק כעת מ'פסל לך'.

ותירץ מו"ח (האמרי אמת) כי העולם מספרים מעשה - וגם מאביו הוא רבינו הקדוש (השפת אמת) זצ"ל שלא היה דרכו לספר מעשה, שמע ממנו זה המעשה: איש היה בקראקא, שמו אייזיק ב"ר יענקילי. חלם לו כי בוין (וינה) תחת הגשר מונח אוצר. ונסע לוין וחפש ולא מצא.

פגעו איש ושאל לו: מה תבקש, והשיב לו כי חלם לו כי מונח בכאן אוצר.

צחק ממנו: הלא לי חלום כי בקראקא דר אחד אייזיק בר' יענקילי ובעלייתו יש אוצר, האם אסע לקראקא עבור החלום?

כשמוע אייזיק ב"ר יענקילי, נסע לביתו ומצא על עליית ביתו את האוצר.

כי כל איש יש לו בביתו אוצר, וזה הפירוש הראהו מחצב של סנפירן בביתו, כי הקב"ה הראה למשה רבינו שיש בביתו אוצר.

הדברים נפלאים, ואכן רואים זאת בחוש: מי שאינו מכיר בעושרו הגשמי ובוודאי בזה הרוחני, אינו עשיר. רק אחרי שנודע לו מהעושר, הרי הוא נעשה עשיר למפרע.

מוקד ההלכה
שע"י בית ההוראה

0722-133-466

Beithorah.co.il

להנצחה בעלון באמצעות

בקופת בית הוראה הכללי ירושלים שע"י מכון ציוני הלכה

ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא"ל:

Beithorah@gmail.com

חקרי לב

משיעורי רבינו הגאון רבי חיים קלופט שליט"א

"בית המדרש נפש החיים"

גליון מס' 42

פרשת כי תשא תשפ"ב

ואלהים זולתי לא תדע

דוד המלך אומר בתהילים (פ' ק"ו פס' י"ט-כ"ב) "נעשו עגל בחורב וישתחוו למסכה, שכחו אל מושיעם עושה גדולות במצרים". הטענה הייתה ששכחו אל מושיעם שעשה להם ניסים גדולים במצרים, "נפלאות בארץ חם נוראות על ים סוף", וצריך להתבונן וכי זאת הייתה כל הטענה ששכחו את הניסים במצרים ובים סוף.

וממשיך דוד המלך (שם פס' כ"ג) "ויאמר להשמידם לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו להשיב חמתו מהשחית", יש פה התבוננות נפלאה איך שבכל הפרשה אנתנו רואים איך שמשה רבינו נושא ונותן עם הקב"ה עניינים שלמים ויחל משה וכו' למה יאמרו מצרים וכו' אם אין פניך הולכים וכו' הראני נא את כבודך וכו', מערכות שלמות מצריכות לימוד כל מה שמשה רבינו מדבר עם הקב"ה, וזה מה שדוד המלך אומר שמשה רבינו הוא זה שעמד בפרץ להשיב חמתו מהשחית.

ובאמת צריך להתבונן בכל מעשה העגל מה התורה מלמדת אותנו, שהרי צריך שוב ושוב לשון שהתורה היא הוראה, היא ספר לימוד הלכות, ולא נכתבו בתורה סתם סיפורים מה היה עם בני ישראל במדבר, והיו דברים שבאמת התורה לא כתבה, אלא מה שהיה הוא שיהיה, דהיינו שזה מלמד אותנו את דרכי התורה דרכי האמונה דרכי ה' תברך דרכי התפילה, ואין ענין סתם לספר במה הם חטאו אם זה לא נוגע לנו.

הפסוק אומר "אבותינו חטאו ואינם ואנחנו עוונותיהם סבלנו" שהפסוק הזה בא כתוכחה, שלא נחשוב שבים פקדי ופקדתי ואנחנו סתם סובלים את עוון אבותינו בחטא העגל, כתוב בפרשה (ל"ב כ"ה) "לשמצה בקמיהם" ואמר התרגום "שום ביש לדריהון", וברמב"ן מסביר שיש פה לימוד לדורות שבחטא העגל נהיה מכושר לדורות שיחשבו אולי זה לא כ"כ נורא וזה יוצא את הקטרוג.

וצריך להתבונן בכל מעשה העגל כמה דברים, המשך חכמה שואל כתוב (ל"ב א') "ויקהל העם על אהרן ויאמרו אליו קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו", ומה הסיבה לזה "כי זה משה האיש וכו' לא ידענו מה היה לו", וצריך להבין, אם הבעיה היא שמשה לא נמצא שייקחו את אהרן למלא את מקומו, "ואהרן אחיך יהיה בנאיך", או שייקחו את יהושע, ולמה הם רצו "קום עשה לנו אלהים", וכי משה אלהים הוא שכשהוא לא נמצא צריך לעשות אלהים אחרים.

הכוזרי (מאמר א' אות צ"ז) מביא שהמלך שאל את החבר "עד שהמלך במסבו נרדף נתן ריחו" (שה"ש א' י"ב) איך קורה כזה דבר שכל ישראל ארבעים יום אחרי מתן תורה שהיו בדרגה של נעשה ונשמע הם הגיעו לדרגה כזו עצומה של קבלת אלהות בצורה הנשגבה ביותר ונתקעה האמונה בליבם, אז איך קורה "לך רד כי שיחת עמך", וענה החבר, וכן הסביר הרמב"ן ועוד ראשונים, שלא נחשוב שע"ז היא הכפירה בבורא, שעם ישראל עלה בדעתם לכפור בבורא שמים וארץ, ולא עלה בדעתם שעגל שהם בעצמם יצרו עכשיו הוא זה שהוציאים ממצרים שהרי הוא לא היה קיים אז.

אלא שצריך להבין את הפסוק (ל"ב ד') "ויאמרו אלה אלהיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים", הרי בקריאת ים סוף הם הגיעו להכרה "זה אלי ואנוהו", ובמעמד הר סיני הקב"ה דיבר איתם פנים בפנים וכמו שכותב הרמב"ן, וכי עלה בדעתם שהעגל הזה ברא שמים וארץ, וכי עלה בדעתם שהעגל הזה הוציאים ממצרים בעשר מכות, וכי טיפשים היו.

וצריך להדגיש שהסוגיא שלנו היא לא לחקור מה היה אז ובמה הם חטאו, אלא להבין מה התורה מלמדת אותנו מהסיפור הזה, וראה שיש שני מהלכים שקרובים אחד לשני שהם שתי צורות לבאר.

בדרשות הר"ן (דרוש תשיעי) שואל למה במעמד הר סיני היה צריך לומר לכלל ישראל "אנכי ה' אלהיך", הרי זה שיש בורא לעולם זה מובן בשכל פשוט, ולמה צריך להודיע כזה דבר לעם חכם ובוני, וכמו שר' אלתוך היה אומר, צריך להיות בעל תאוה גדול כדי לא לקבל את היסוד הפשוט הזה, וכמו שהמשגיח היה אומר, צריך להיות משוגע לחשוב שעולם נהיה לבד, ולדעת יותר מזה הרי' לא ישיגוהו משיגי הגוף, אלא אומר הר"ן שמה שנתגלה במעמד הוא "אשר הוצאתיך מארץ מצרים", שבורא העולם אדון הכל היה הווה ויהיה הוא מנהיג את כלל ישראל כאשר ישא האומן את היונק, "ואשא אתכם על כנפי נשרים".

וזה באמת התשובה למה כתוב "אשר הוצאתיך מארץ מצרים" ולא כתוב "אשר בראתי שמים וארץ", כמו ששאל מלך כוזר וכמו ששאל ר' יהודה הלוי את האבן עזרא.

וזה יסוד האמונה, שהוא ממרום נשגבותו שוכן עד מרום שמו פונה לכלל ישראל להוציאם ממצרים, שבמקום שאתה מוצא גדולות של הקב"ה שם אתה מוצא ענוותנותו "ואת רכא ושפל רוח אשכון" זה שהקב"ה מצווה את בני "צו אל בני ישראל", ושהקרבות הם "לריח ניחוח" נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני, זה היחידוש של מתן תורה ואת זה שמענו מפי הגבורה.

כתוב בבבאי (הושע י"ג ד') "ואנכי ה' אלהיך מארץ מצרים ואלהים זולתי לא תדע", שהפשוט הוא אנכי ה' שם הו"ו"ה שהוא מסמל קדמון בעל היכולת מאתו ומחפצו נעשה כל, הוא אלהיך מנהיג ומצווה עליך ושומע תפילתך, "ואלהים זולתי לא תדע", שלא תחפש לך משהו אחר ואפי' לא אמצעי בינך לבין, לי לבד תתפלל "כי מי גיגדול אשר לו אלהים קרובים אלי".

ומסבירים הראשונים והנפח"ב בארוכה, שהרי יש הרבה כוחות טבע עם עוצמה וכוח, ודור אנוש טעו לומר, איך נוכל לפנות לבורא שהוא נשגב מאיתנו אלא צריך סרסור בנינו לבינו ח"ו, וזה התורה מדגישה "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני", וכן עובדי הבעל לא חשבו שהבעל ברא את השמים ואת הארץ, אלא הם חשבו שהקב"ה מסר את השגחת הבריאה לבעל, עד שהם הגיעו להכרה כי "ה' הוא האלהים".

וזה יסוד קבלת עול מלכות שמים בקריאת שמע "שמע ישראל ה' אלהינו", אומר הגאון באדרת אליהו, אלהים שלנו שמשגיח עלינו בפרטות, וכל התקשרות או פניה של כל אחד היא רק לבורא עולם בעצמו, כי אתה שומע תפילה כל פה ללא אמצעי.

וכן כל החרון אף שאנחנו מוצאים בתורה זה כשפנו לאלהים אחרים אמצעים, וכתוב ברמב"ן שאין הבלד מי הוא האמצעי מלאכים או בני אדם, ונבוכדנצר רצה לסגוד לנינלי וכמו שכתוב בדניאל (ה' ז' ד') "די רוח אלהיך בך", וכתוב בגמ' שדניאל ברח כשהיה את הניסיון עם כבשן האש כי הוא חשב שהוא ייענש על זה שנבוכדנצר חשב שהוא אלהים ויקימו בו "כסילי אלהים תשרפון באש", ולכן אומר הנפח"ב שאפי' להשתעבד לבחינת רוח הקודש שבצדיק זה ע"ז ממש.

ולמשל זה דומה לבן המלך הסמוך על שולחנו שפונה למשרתי המלך שיבקשו מהמלך בשבילו, וזה מה שאומרת התורה "על פני", כל יהודי דבק בקב"ה ע"י תורה ומצוות, וזה מה שכתוב (ל"א י"ח) "ככלתו לדבר איתו" והיה צריך להיות כתוב אליו, אלא אחרי שהוא למד מהקב"ה הוא כאילו למד איתו, כל העוסק בתורה שכינה כנגדו.

ולכן מתפללים בלחש שהקב"ה נמצא איתנו, והמשמיע קולו בתפילתנו מקטני אמנה שחושב שהקב"ה רחוק כביכול, הגאון אומר שעובדי הבעל צעקו כי הם חשבו שהוא רחוק.

ולכן הכוונה הכי חשובה במצוות זה לעשות את רצון ה' כי הוא ציוה, שזה הכי מקשר אליו, וזה כל היסוד של תפילה וכמו שאומר המסילת ישרים נושא ונותן יעמו, וצריך לעמול על זה להבין שתפילה היא לא סתם שיעור באמונה, אלא אחרי האמונה התפילה היא דיבור עם הקב"ה, והאמונה היא מתי הוא עונה ואיך הוא עונה, שזה דרכי ה' שנסתרים מאיתנו.

וזה מה שכתוב בגאון וביע"ץ שאחרי התפילה צריך כל אחד לבקש דברים לעצמו בשפה שלו, שהתפילה עצמה היא בנוסח אנשי כנ"ג שזה לתיקון השלם של כלל ישראל, אבל אח"כ זה באופן פרטי כאו"א עם הקב"ה.

וככה זה בכל יום ביום חול או בשבת בחגים ובתעניות, כל הזמן עם הקב"ה, וכמו שאמר החפץ חיים שבנ"א צריך מאה פעמים ביום לעמוד ולהגיד אתה בלשון נוכח, שאפי' לאדם חשוב לא מכובד לומר כך אבל לאבא כך מדברים.

ממילא אומר הרמב"ן, "אבל העניין ברור שחשבו ישראל שמשם רבינו ע"ה שהיה להם אמצעי ושליח בינם לבין בראם נסתלק מהם" - הטעות שלהם התחילה במשה רבינו - "ואמרו לאחר שיעשה להם גוף מקבל כוח אלהים שיקרא בשם משה, שכתוב ואתה תהיה לו לאלהים יוורה להם הדרך יעלו בה כאשר היו עושים עם משה", ומסביר המשך חכמה שהם חשבו שמשם רבינו הוא כוח לאמצעי בינם לבורא, ובאמת התפקיד שלו הוא ללמד ולמסור את דבר השם נבאי.

ובמשך חכמה שואל למה שמשם חזר הם עדיין האמינו בעגל הרי הוא פה לפנינו, ולא היה צריך לשוב את הלחות, והתשובה שאם הם ייקחו את משה במקום העגל זה לא יעזור כלום, וכתוב בגמ' במנחות שהיה צריך להראות להם שאין תורה כשהם מאמינים באמצעי, וזה ביטול כל התורה כולה וביטולה של שבירת הלחות הוא קיומה, וע"ז היה יש"כ ששיברת.

וזה היסוד שאנחנו צריכים להתחזק בכל כוחותינו תמיד, וזה מה שהמסילת ישרים כותב שבמעט התבוננות מבינים, וקודם לכן כותב המסילת ישרים וקשה מאוד הציור והתשובה, שלפני שחושבים בכלל קשה מאוד הציור, אבל כשיגשים לעניין יש סייעתא דשמיא שבמעט התבוננות מגיעים לזה, וכתוב בחידושי ר' חיים שעיקר הכוונה שמעבדת זה להבין שהוא עומד לפני המלך, וזה כתוב כבר ברשב"א (סימן תכ"ג), וכי הנשים הקטנים מבינים מה שהם מתפללים שהם לא יודעים לשון הקודש, וכתוב הרשב"א א"כ פטרת את כל הנשים קטנים ועמי ארצות כי הם לא מבינים, אלא עיקר התפילה שיודע שעומד לפני הבורא העולם ושואל צרכיו.

ולכן זה חשוב להוסיף בסוף התפילה משלו כמו שהבאנו מהגאון והיעב"ץ, כי זה נותן את ההרגשה 'הנה אני מדבר איתו', וזה לא איהה חיזוק זה יסוד התורה, וזה הדיברה הראשונה בעשרת הדיברות, ולכן לא לבד לתפול ולא לזולתי בלתי אמצעי כלל השפוטנו.

וככה זה גם בתורה, ששלומדים תורה לא לומדים איהה חכמה בשביל השעשוע, אלא משתשעשים עם הקב"ה לדעת את רצון ה', "אם תבקשנה כספך וכמטמונים תחפשנה אז תבין יראת ה'" (משלי ב' ד') וכתוב בחז"ל למען תהיה יראת ה' על פניכם לבלתי תחטאו, שזה הבושת שעומדים לפני מלך מתביישים ונוכחים לפניו, "ודעת אלהים תמצא" (שם) אומר האבות דר' נתן העוסק בתורה יודע דעתו של מקום, בכל סוגיא שלומדים יודעים רצונו ומתקשרים אליו.

וכן ברמב"ם בהקדמה בסוף מנין המצוות כשהוא בא להסביר מה זה פורים אומר הרמב"ם, המגילה באה להודיע שאמת מה שכתוב בתורה (דברים ד' ז') "כי מי גדול אשר לו אלהים קרבים אליו כה" אלהיו בכל קראנו אליו", אשר קרוב לשוועתנו.

וזה מה שהתורה מלמדת אותנו פה, ובשביל זה נכתבה פרשת העגל שנראה כמה יכולה להיות הטעות גדולה בבקשת אמצעי, וזה הדבר שצריך להתחזק בו.

וכשהקב"ה אמר בתור עונש שהוא ישלח מלאך אמר לו משה רבינו לא, אם אין פניך הולכים אל תעלינו מזה, רק איתך אנחנו רוצים.

- - - נערך מכתבי תלמידים - - -

לתרומות ולהנצחה להפצת הגליון: נדרים פלוס < חיפוש מוסד > ישיבת קהלות יעקב < קטגוריית "עלון חקרי לב" >

או להשאיר הודעה ב"ק בית המדרש נפש החיים" במספר: 077-26-111-78, או במייל: ky6880427@gmail.com

לפניות, הערות והארות בכל נושא הגליון, וכן למסירת דברי תורה בכל נושא מרבינו שליט"א, ניתן ליצור קשר באופנים הנ"ל.

- כל שיעורי רבינו שליט"א ב"ק בית המדרש נפש החיים: 077-26-111-78 -

אות בשבת יו"ט וחזה"מ

וְאֵלֶּה דְּבָרֵי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לְאֹמֶר אֶךְ אֶת־שַׁבְּתָתִי תִשְׁמְרוּ כִּי אֹתוֹ הוּא בִּינִי וּבִינֵיכֶם לְדֹרֹתֵיכֶם לְעֵת כִּי אֲנִי ד' מְקַדְּשְׁכֶם: [ל"א י"ג]

במנחות ל"ו ב' א' ר"ע אומר יכול ניח אדם תפילין בשבתות וימים טובים ת"ל והיה לאות על ידך ולטוטפות בין עיניך מי שצריך אות יצאו שבתות וימים טובים שהן גופן אות, והנה בשבת נאמר (בפ' כי תשא) כי אות היא כו' אבל היכן מצינו אות ביו"ט, ויש מפרשים שיו"ט איקרי שבת, אבל עדיין ק' להסוברים שגם חול המועד אין בו תפילין וחזה"מ לא איקרי שבת.

ובבראשית א' י"ד והיו לאתות ולמועדים ולימים ושנים, ופרש"י והיו לאתות כשהמאורות לוקין סימן כו', ולמועדים על שם העתיד שעתידים ישראל להצטוות על המועדות והם מונים למולד הלבנה.

ומצינו פי' חדש בפמ"ג או"ח סי' ל"א, והיו לאתות היינו ימים טובים, ולמועדים היינו ראשי חדשים, ולפ"ז מבואר בכתוב שיו"ט נקרא אות, וא"כ שפיר אפ"ל שגם חזה"מ בכלל.

ומש"כ שר"ח איקרי מועד וציין ע"ז לעי' בס' תי"ט, הנה מצינו כן בערכין י' ע"ב שהק' בגמ' ראש חדש דאיקרי מועד לימא (הלל) ופרש"י דכתיב (איכה א) קרא עלי מועד ובפ"ד במס' תענית (כט) תמוז דההוא שתא מלווי מלייה דכתיב קרא עלי מועד. ולפ"ד הפמ"ג הרי אפ"ל דמה שאמרו בערכין ראש חדש איקרי מועד הוא ע"פ הכתוב והיו לאותות ולמועדים דזה קאי על ר"ח, אלא שרש"י שם כ' מקור אחר ולא כ' מקור זה, משום דאזיל לש' דמועדים דהך קרא קאי על ימים טובים.

מחמר בשבת אם חמור יותר ממחמר ביו"ט

עֲשֵׂת יָמִים יַעֲשֶׂה מְלָאכָהּ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת שַׁבְּתוֹן קָדֵשׁ לַד' כִּלְיָהֶעֱשֶׂה מְלָאכָהּ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מוֹת יוּמָת: [ל"א ט"ז]

הנה ביו"ט הסמוך לשבת וצריך לעשות מלאכה לצורך פקו"נ ואפשר לעשות זאת או בשבת או ביו"ט, הרי פשוט שאם שעדיף לעשות ביו"ט שהרי בשבת יש איסור סקילה וכתוב ביו"ט יש רק לאו, אבל יש לדון דהנה מצינו מחלוקת אם לאוין שאין חשובים מלאכה נאסרו ביו"ט.

ובפסחים ה' ב' ש"מ הבערה לחלק יצאת, ובתוד"ה לחלק יצאת מדקרי לה אב מלאכה, ועוד אומר ריב"א דלמ"ד ללאו יצאתה לא היה אסור ביו"ט כיון דאין שם מלאכה עליה, ומבואר בד' ריב"א שרק מלאכות נאסרו ביו"ט אבל שאר לאוין שנאמרו בשבת לא נאסרו ביו"ט, ונמצא לש' א' בתו' נאסרו גם לאוין שאינם מלאכות, ולריב"א לא נאסרו.

וע' גבורת ארי יומא דף ס"ו שאף למ"ד תחומין דאורייתא היינו רק בשבת ולא ביו"ט ובי"ט ע"ש, וע' ברמב"ן עירובין דף מ"ג וביאור הגר"א סי' ת"ד ד"ה למ"ד שמבואר לא כן, (וע' מרחשת ח"א סי' י). וע' חי' הגרע"א על שו"ע סי' תקפ"ו על מג"א ס"ק כ"ד שהוכיח

מכמה מקומות די"ב מיל ביו"ט מה"ת, והביא מכפות תמרים שנסתפק בזה. וע' באבי עזרי תנינא הל' שביתת עשור. וע' רמ"א רמ"ו ס"ג שאין שביתת בהמה ביו"ט וע"ש במג"א שהאריך בזה, וע' בגהש"ס מכות כ"א ב'.

ויל"ע להסוברים שיש לאו דמחמר ותחומין ביו"ט, איך הדין ביו"ט סמוך לשבת וצריך לעשות לצורך פקו"נ אחד מלאוין אלו, אם עדיף לעשות זאת ביו"ט יותר משבת, והיינו דבשלמא לאוין של מלאכות ודאי שעדיף ביו"ט שכן בשבת הם סקילה וביו"ט הם רק לאו, אך בדבר שיש בו רק לאו גם בשבת, האם שוה איסורו ללאו שביו"ט או שלא ששבת חמיר טפי מלאו שביו"ט.

איסור דרבנן של שבת אם חמור

מאיסור דרבנן של יו"ט

ויש להסתפק עוד אם איסורי דרבנן של יו"ט קלים יותר מאיסורים דרבנן של שבת, ונפ"מ אם צריך לעשות איסור דרבנן לחולה שאין בו סכנה אם עדיף לעשות זאת ביו"ט.

לאוין בשבת אם נעשה

מומר לכל התורה

באחיזת ח"ג סי' פ"א אות כ"ג נתקשה למאי צריך פסוק לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך כו' ותיפו"ל משום לא תאכילום שנוהג בכל התורה, והביא בשם הגר"ח דלהכי איצטרך קרא דל"ת כל מלאכה אתה ובנך דמשום לאו דלא תאכילום לא הוי אלא איסור בעלמא כשאר איסורים משא"כ משם ל"ת כל מלאכה היה איסור דשבת דחמיר כדאי' ביבמות דף ו' דשאני לאוי דשבת דחמירי ופירש"י דקי"ל מחלל שבת כעובד ע"ז, והיינו שביבמות שם ה' ב' א' יכול יהא כבוד אב ואם דוחה שבת ת"ל איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו כו' מאי לאו דאמר ליה שחוט לי בשל לי וטעמא דכתב רחמנא את שבתותי תשמורו הא לאו הכי דחי, (והיינו שהרי יש בזה כרת) ודחו בגמ' לא (ו). לאו דמחמר, והק' בגמ' אלא דקימ"ל דאית עשה ודחי ל"ת ליגמר מהכא דלא לידחה וכ"ת שאני לאוי דשבת דחמירי והא תנא בעלמא קאי ולא קפריך דתניא יכול כו', ופירש"י דקי"ל מחלל שבת כעובד עבודת כוכבים ומשום הכי אפי' לאו גרידא לא דחי, ומבואר בגמ' דכל לאו דשבת חמיר כעובד ע"ז ואפי' לאו דמחמר שאין בו כרת, ועפ"ז אמר הגר"ח דה"ה בלאו זה דלא תעשה כל מלאכה אתה ובנך שהעובר עליו כעובד ע"ז, והנה נפ"מ בזה י"ל ע"פ המבואר בעירובין ס"ט ב' ובחולין ה' ע"א דמומר לחלל שבת הוי כעובד ע"ז שדינו כמומר לכל התורה, וא"כ ה"נ לאו דמחמר יהא כמומר לכל התורה ולהגר"ח גם עושה מלאכה ע"י בנו, ובחזו"א י"ד סי' ב' ס"ק ט"ו נסתפק לענין לאו דמחמר אם נעשה מומר לכל התורה.

שבת חללי

**מרט ועוללות מתורת רבנו
צבי אליהו הלוי שמיטברג
שלמ"א**

איסור דרבנן בשבת אם נעשה מומר לכל התורה

ולענין מה שנסתפקנו באיסור דרבנן שיכול לעשותו או בשבת או ביו"ט, יש לדון הנה הגרע"א שבת בדף ג' א' הביא מס' בית הלל דהא דמומר לחלל שבת הרי הוא כמומר לכל התורה היינו אפי' באיסור דרבנן של שבת, וע"ש בשבת דף ג' א' שאם בעה"ב עושה עקירה והנחה העני פטור ומותר, והק' דיש עליו לפני עור, וכ' הגרעק"א דאמנם יש עליו איסור שבת אבל מותר משום איסור שבת, ונפ"מ דאילו היה עליו איסור דרבנן מאיסורי שבת הרי שהיה נעשה מומר לכל התורה כולה, וע' במ"ב סי' ל"ט ס"ק ו' שהביא מהפמ"ג שמסופק בזה לענין אם כשר לכתובת תפילין, וע' חזו"א יו"ד סי' ב' ס"ק ט"ו שכ' שבאיסור דרבנן אין נעשה מומר ולענין לאו דמחמר נסתפק שם אם נעשה מומר לכה"ת.

מומר לאמירה לעכו"ם בשבת

ברש"י ע"ז דף ט"ו כ' איסור אמירה לגוי בשבת משום ממצוא חפצך, ומקשים הרי איסור אמירה לגוי נהוג בכל האיסורים כמבואר בב"מ דף פ' גבי חסימה ועוד, וע' בקהלות יעקב ע"ז סי' ח' מש"כ בזה. ולהנ"ל י"ל דנפ"מ שיש בזה איסור בפנ"ע בשבת וע"כ יחשב מומר לכל התורה.

אולם יש לדחות ד"ז שהואיל ונתבאר שאיסור אמירה לעכו"ם בכל התורה הוא כעין שליחות א"כ ממילא כשאומר לגוי לעשות איסורי שבת והרי הוא כשלוחו מדרבנן, (ע' רש"י שבת קכ"ג א' ובקה"י הנ"ל), ממילא יש כאן חילול שבת דרבנן ואף שבלא האיסור המיוחד שיש בשבת יחשב כמומר לכל התורה.

ויש לדון נפ"מ דהנה הגרע"א בשבת דף ג' הביא מס' בית הלל שמומר לשבת כמומר לכל התורה הוא אפי' מומר באיסור דרבנן של שבת, וא"כ אפשר שאם הוא מומר לעשות מלאכה קודם הבדלה הרי שאם הוא משום איסור שבת אפשר שיהיה מומר לכה"ת, אבל ההבדלה גורמת לאיסור זה לא חשיב איסור שבת ואינו מומר לכה"ת. (ועמש"כ בחולין דף י"ד).

מומר לעשות מלאכה לפני הבדלה

בחי' מרן רי"ז הלוי הל' שבת שדן אם איסור מלאכה קודם הבדלה הוא משום השבת או שההבדלה גורמת לאיסור זה, ואפשר שנפ"מ לענין מומר שאם השבת גורמת הוי מומר לכה"ת ואם ההבדלה גורמת אין זה איסור שבת אינו מומר לכה"ת.

לענין הספק הנ"ל אם לאוין ואיסורים של שבת חמורים מיו"ט

והנה אם לאו דמחמר חשיב מומר לכל התורה והרי ודאי שכ"ז רק בשבת אבל ביו"ט אינו מומר לכה"ת, א"כ נמצא דלאו דמחמר בשבת חמיר מלאו דמחמר ביו"ט.

וכן להסוברים שאיסור דרבנן של שבת ג"כ נעשה מומר לכל התורה והרי ביו"ט אינו נעשה מומר לכל התורה וא"כ איסור דרבנן של שבת חמור מאיסור דרבנן של יו"ט.

עדים בחטא העגל

בדברים ל"ג ט' האמר לאביו ולאמו לא ראיתיו ואת אחיו לא הכיר ואת בניו לא ידע, פרש"י כשחטאו בעגל ואמרת מי לד' אלי נאספו אלי כל בני לוי וצויתם להרוג את אבי אמו והוא מיישראל או את אחיו מאמו או את בן בתו וכן עשו וא"א לפרש אביו ממש ואחיו מאביו, וכן בניו ממש שהרי לויים הם ומשבט לוי לא חטא אחד מהם שנאמר כל בני לוי ע"כ, וכ"ה ביומא ס"ו ב'.

והנה ביומא שם מבואר שאותם שנהרגו בסייף היו אותם שהיו בעדים והתראה, והנה כשיש עדים הרי יד העדים תהיה בו בראשונה, כדכתיב בפ' שופטים דברים י"ז ו' וכמבואר ברמב"ם פי"ג מסנהדרין ה"א, וא"כ איך אפשר שיהרגו את קרוביהם והרי פסולים להעיד על קרובים וע"כ שהיו עדים אחרים וא"כ הם ההורגים ולא הקרובים, ומצאתי בתומים סי' ל"ג ס"ק ד' שעמד בזה, וכ' דזו ראוי לש' הרמב"ם בפ"ג מהל' עדות שקרובים מן האם פסולים רק מדרבנן, וכ"ה במשך חכמה פ' תשא ד"ה ויעמוד, אבל ד' רש"י שכ' "וא"א לפרש אביו ממש ואחיו מאביו וכן בניו ממש שהרי לויים הם ומשבט לוי לא חטא אחד מהם שנאמר כל בני לוי", צ"ע דא"כ בלא"ה לא יתכן לפ' אחיו ובנו ממש כיון שפסולים לעדות וע"כ דהוא אחים מן האם וצ"ע.

חילוק פרשיות

פל"ב ל"ב ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת, (ל"ג) ויאמר ד' מי אשר חטא לי אמחנו מספרי, ובדעת זקנים מבעלי התו' "ומ"מ הוא נמחק מכל פרשת ואתה תצוה שאין משה נזכר בה לפי שקללת חכם אפי' על תנאי היא באה", והנה בתורה מצינו חילוקי פרשה פתוחה ופרשה סתומה, אבל לא מצינו שפרשיות שאנו קורין כל שבת חלוקות הם מן התורה זו מזו, אבל בד' בעה"ת כאן מבואר שיש חילוק פרשיות מן התורה ומה שאמר משה מחני מספרך נתקיים בפרשה אחת והיא פרשת תצוה. וכן יש להוכיח גם ברש"י פ' ויחי (בראשית מ"ז כ"ח) ויחי יעקב למה פרשה זו סתומה כו' ומבואר שפרשת ויחי חלוקה מפרשת ויגש ומ"מ היא סתומה.

מראות הצבאות – דף היומי

חגיגה ב' ב' תוד"ה חרש דומיא דשוטה וקטן במגילה פ"ב הכל כשרין לקרוא את המגילה חוץ מחרש שוטה וקטן כו' לא דייק הכי דהתם ע"כ במדבר קיימ' מדקרא את המגילה וברמיזה לא הוה מפיק אחרים, עכ"ל, צ"ע למה הוצרכו לכך שברמיזה לא מפיק אחרים ותיפול"ל שרמיזה אינה קריאה כלל אפי' לגבי עצמו, ואטו אילם שיכול לרמוז צריך לרמוז את כל המגילה.

ז' א' והקר רגלך מבית רעך, ופרש"י מבית רעך מבית אוהבך הקב"ה שקרא ישראל רעים שנאמר למען אחי ורעי (תהילים קכ"ב), והיינו דהואיל וישראל נקראים רעים להקב"ה ה"נ הקב"ה רע לישראל, ולכא' אפשר להביא רא' מפורשת שהקב"ה נקרא רע לישראל מהאמור בשיר השירים פ"ה ט"ז "חכו ממתקים וכלו מחמדים זה דודי וזה רעי בנות ירושלים", ומפורש שהקב"ה נקרא רע לישראל.

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס' 53

בניית המשכן והמקדש – בניית ארמון מלוכה למלכנו

אדר א' תשפ"ב

לי הכסף ולי הזהב – הצורך בתרומת ישראל למשכן

מי עשה את כל המערכת הזו? מי דאג להטמין את האוצרות הללו באדמה, הלא הבורא יתברך עשה זאת. וכבר דוד משבח ואומר: לכו נרננה להשם נריעה לצור ישענו וגו', אשר בידו מחקרי ארץ ותועפות הרים לו. 'מחקרי ארץ' היינו כל המחקרים שיכולים להיות באדמה, כל המטמונים הטמונים ומוחבאים בתוך האדמה הכל נמצא בידיים שלו – 'אשר בידו'. הוא יודע בדיוק היכן ממוקמים כל מכרות הזהב, בין אלו שכבר גילו אותם ובין אלו שעוד לא נתגלו. וכמו שנאמר: להשם הארץ ומלואה, כל הארץ וכל מה שיש בה הכל שייך להשם. והוא זה שהכניס במוחם של המשקיעים להשקיע בהרים שיש בהם מכרות, הוא הביא אותם לגלות את זה, והוא שמחזיק בכל שאר המטמונים על שלל סוגיהם.

ומעתה מתחדדת השאלה ועומדת, מדוע ציווה הקב"ה לערוך מגבית להקמת המשכן, הרי הוא יודע היכן נמצא כל הזהב שבעולם, והכל שייך לו, וכי הוא זקוק בדיוק לזהב שיש לישראל? וביותר, וכי הזהב שיש לישראל מעצמו בא להם? הלא הקב"ה הביא להם את כל זה, וכאשר הם מביאים לו את התרומה הרי זה ממנו עצמו, וכלשון הפסוק: וכי מי אני ומי עמי כי נעצור כח להתנדב כזאת **כי ממך הכל ומידך נתנו לך** (דברי הימים כט, יד), ואם הכל מאתו ית' מדוע ביקש מישראל להתנדב, הרי כשם שהביא להם את כל הכסף והזהב כך היה יכול גם להביא לבנין המשכן.

זאת ועוד, אנו רואים בשני לוחות הברית, כאשר אמר הקב"ה למשה **פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים**, היה אז צורך לחפש דווקא אבן מסוג סנפיריון, והוא שלח את משה רבינו למקום המדויק איפה יש אבנים כאלו וציווה עליו לפסול מהם לוחות. ומבואר בחז"ל (נדרים לו, א) שמהפירורים שנשרו מאותן האבנים במהלך פסילתן התעשר משה רבינו, שהוא נטל מהן והן היו אבנים יקרות מאוד ולפי שמשא לא התעסק בביזת הים כשאר ישראל, שהרי היה עסוק עם ארונם של יוסף. וכנגד זה התעשר מאבני לוחות הברית. ואם כן, כשם שבאבנים אלו הורה לו הקב"ה היכן הם ממוקמות והורה לו ליטול אותן, כך היה יכול לעשות גם עם הזהב הדרוש להקמת המשכן, שיורה למשה היכן יש זהב ויקחו משם את כל הנצרך ויקימו את המשכן.

לגלות רצון מצד ישראל שתשרה השכינה בתוכם

ב. אכן ביאור הענין הוא, שאם אנו חושבים שהתרומה להקמת המשכן היתה 'מגבית', איננו אלא טועים, הקב"ה לא זקוק לערוך מגביות עבור הקמת המשכן.

אז מה כן היה בתרומה הזו? ביאור הענין באופן פשוט הוא, דהנה אמר הכתוב: ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, הקב"ה אומר לישראל תעשו לי בית מקדש ואני אשכון בתוכם, והוא ענין נורא ונפלא, שהקב"ה בא לשכון אתנו ביחד. המציאות הזו שהקב"ה משרה שכינתו בישראל מבטאת את הקשר והחיבור החזק שיש בין ישראל להקב"ה, עד כדי כך שהוא בא לגור ביחד עם ישראל.

השראת השכינה במשכן, אין פירושה שכאילו הקב"ה צריך בית לדור בו, וכפי שאמר שלמה בשעה שבנה את בית המקדש: כי האמנם ישב אלוקים על הארץ, הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך אף כי הבית הזה אשר בניתי (מלכים א ח, כז), אומר

א. בפרשיות אלו אנו עוסקים בבנין המשכן, והנה יש להבחין במה שציווה הקב"ה **"ויקחו לי תרומה"**, מה משמעות הענין בזה, וכי כאשר הקב"ה רוצה להקים משכן הוא צריך כביכול להיעזר בתרומותיהם של ישראל בכדי לבנות את המשכן? הלא מי עושה מגביות, העניים שאין להם די ממון, וכמו שרואים שעושים מגביות עבור אלמנות ויתומים שאין להם יכולת לעמוד בעול החובות, או עבור מוסדות תורה הנתונים בקשיים כלכליים וכיוצא באלו, אך האם שמענו על מלך עשיר שיעשה מגבית ממון? וכי יתכן כדבר הזה שהקב"ה יצטרך לעשות 'מגבית' בקרב בני ישראל להקים את המשכן?

והוא פלא גדול, הלא המקרא אומר **"לי הכסף ולי הזהב נאום השם"** (חגי ב, ח), כל הכסף שיש בעולם הכל שייך להקב"ה. ומה תאמר, שישאל היו במדבר ומהיכן לפתע יהיה להם כמות כה גדולה של זהב, וכי אין להקב"ה אפשרות לקחת את ישראל למקום שיש בו מכרות זהב גדולים, ויקחו משם את כל הזהב עבור המשכן, ומה הוצרך לדרוש מישראל לתת מממנם הפרטי שלהם עבור הקמת המשכן.

לחדד השאלה, יש לתאר המציאות, היכן מוטמן כל הזהב שיש בעולם, מיום בריאת העולם ועד היום? מאיפה מוציאים אותו והיכן מייצרים אותו. אנו רואים שהזהב קיים ומפוזר בכל מקום בעולם, יש זהב בתכשיטים, יש זהב ברהיטים יוקרתיים וכיוצא ב, מהיכן לוקחים את כל הזהב הזה?

המציאות היא, יש הרבה הרים בעולם שיש בהם מכרות זהב, אלו הרים שבתוך העפר שבהם מוטמנים הרבה פירורי זהב המעורבים יחד עם גרגירי העפר. באים המשקיעים ומאתרים את המכרות הללו, מביאים מגנטיים חזקים בכדי להפריד את הזהב מהעפר, שהרי המגנט שואב אליו את המתכת, והזהב אף הוא מין מתכת, ולכן כל הזהב נשאב אליו והעפר נותר על מקומו. ולאחר שהזהב מופרד מן העפר מתיכים אותו ומעבדים אותו שיהיה זהב טהור ללא סיבים. וזכורני שסופר על יהודי אחד, שרכש ממשלת אוסטרליה זכות לערוך חיפושים אחר זהב בהר גדול במדינתה, ואכן מצא שם מכרה עצום של זהב, והשמיים העריכו שכמות הזהב שמצא שוויה הוא מיליארד דולר. והראו בתמונה איך מתיכים את הזהב הזה, והזהב ירד בציוור והיה נדמה כמו נחל.

כל הכמות הגדולה הזו של הזהב, הכל מוטמן באדמה מששת ימי בראשית, כאשר ברא הקב"ה את העולם הוא הטמין בה אוצרות גדולים אלו. והענין הוא, שהנה בורא הקב"ה אדם על הארץ, והוא הרי רוצה לדאוג לפרנסתו ושיהיו מזונותיו מצויים בידו, ומדובר כאן על מיליארדי בני אדם שיבואו במהלך אלפי השנים הבאות, כיצד יפרנס את כולם? מה עשה הקב"ה, הפך את כדור הארץ להיות מעין מחסן עבור בני האדם בכל השנים, ובמחסן הענק הזה הטמין עבורם הרבה מקורות פרנסה, יש שם מכרות של זהב, מכרות של נפט, של גז, ועוד הרבה סוגי דברים שיהיו מקור לכלכלה ולפרנסה. כמו כן הטביע חוק בטבע האדמה שיהיה בכוחה להוציא מזונות עבור האדם, לגדל חיטים, פירות וירקות, בכדי שיוכלו בני האדם לחיות כאן.

היתה השראת השכינה בישראל, ומיד באו ישראל והחלו לעסוק להקים משכן לשכינה.

והנה שלמה המלך אומר בשיר השירים: צאנה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו (ג, יא), וידוע שכל מקום שנאמר בשיר השירים 'שלמה' המכוון הוא על מלך מלכי המלכים הקב"ה, כמו שאמרו בגמ' (שבועות לה, ב): כל שלמה האמורים בשיר השירים קודש, שיר למי שהשלים שלו [והוא נפסק להלכה ברמב"ם פ"ו מהלכות יסודי התורה ה"ט]. ומקור דברי חז"ל הללו, ראיתי מפרשים, מכך ששיר השירים פותח בפסוק 'שיר השירים אשר לשלמה', ולא פירש מי הוא שלמה הזה, ואילו במשלי נאמר בתחילה 'משלי שלמה בן דוד מלך ישראל', וכן בקהלת 'דברי קהלת בן דוד'.

ומאחר שהשם 'שלמה' בשיר השירים מורה על הקב"ה, ממילא גם מקרא זה 'צאנה וראינה בנות ציון במלך שלמה' – קאי על הקב"ה. ומה הוא 'יום חתונתו' של הקב"ה, ומה הוא 'יום שמחת לבו'? אמרים חז"ל: יום חתונתו זה מתן תורה, ויום שמחת לבו זה הקמת המשכן (שמו"ר נב, ה. וכעין זה בתענית כו, ב).

צאנה וראינה בנות ציון במלכו של עולם, בעטרה שעטרה לו אמו ביום מתן תורה וביום הקמת המשכן. מה היא אותה עטרה, ומי היא אמו שעטרה לו העטרה הזו? וכי שייך לומר 'אמו' כלפי הקב"ה שהוא קדמונו של עולם. הביאור הוא, 'אמו' היא כנסת ישראל, שהקב"ה מכנה אותה בתואר אמי. וכמו שמצינו במקרא אחר שהקב"ה מחבב את ישראל וקורא אותה בתארי 'אחותי', 'רעייתי', 'יונתי', 'יתמתי', כאן אנו מוצאים עוד ביטוי אהבה גדול מאוד שהוא קורא אותה 'אמי' [כל זה מבואר בשמו"ר שם].

נמצינו למדים כוונת המקרא, שהיו שני מאורעות שבהם בא לידי ביטוי העובדה שהקב"ה הוא מלכם של ישראל, וישראל עיטרו אותו בכתר מלכות. הראשון הוא מעמד מתן תורה, שבו קיבלו ישראל עליהם את עול מלכותו, והפכו להיות עם השם, עד אז היו ישראל ללא מלך, ומאז הפכו להיות עם ששייכים להשם ית', הוא המלך שלהם. וכמו שנאמר בתורה "היום הזה נהיית לעם להשם אלוקיך" (דברים כז, ט), ואמרו בגמ' (ברכות סג, ב) שזה קאי על מעמד הר סיני. ולכן נשבעו לו 'נעשה ונשמע', שהעם צריך לקבל על עצמו לשמוע את ציוויי של המלך. ומכיוון שישראל העמידו עצמם להיות 'עם השם', ממילא הקב"ה הפך להיות מלך, כי הרי אין מלך בלא עם, ולכן מגדיר שלמה את המעמד הזה שישראל עיטרו את הקב"ה בכתר מלכות. וכמו שנאמר על מתן תורה: "ויהי בישראל מלך בהתאסף ראשי עם וגו'", 'ישורון' אלו ישראל, ומתי נהיה 'מלך' בישראל? – 'בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל', היינו בשעת מתן תורה, שאז נהיו ישראל עמו של המלך¹.

והפעם השניה שעטרו ישראל את מלכם בכתר מלכות, והביעו את העובדה שהם עבדי השם והשם הוא מלכם, היה זה בהקמת המשכן. והביאור, כי לאחר שקיבלו ישראל עליהם את הקב"ה למלך במ"ת, והפכו להיות עמו של המלך, הרי מדרך הנהגת המלכות הוא שהעם בונה בית וארמון למלך, וכולם כאחד משתתפים בבניית הבית למלכם, וכאשר התנדבו כל ישראל תרומה למשכן, הרי זה מבטא את העובדה שהשם הוא מלכם והם עמו.

וכדבר הזה אנו מוצאים במעשה המסופר בספר מלכים (א פרק ה), כאשר העמיד שלמה את מלכותו בישראל, מינה ממונים מיוחדים עבור גביית מיסים מכל העם לצורך הקמת בית המקדש והקמת בית המלוכה, כלומר שהמיסים שהוא גבה מהעם שימשו גם בכדי לבנות בית למלך, וכאמור בפסוק (מלכים א ט, טו): וזה דבר המס אשר העלה המלך שלמה לבנות את בית השם ואת ביתו. ולכאורה צריך להבין, הרי שלמה היה עשיר גדול, ומדוע היה צריך לגבות מס עבור בנין ביתו. אכן הביאור הוא, כי מדרך המלכות היא

שלמה המלך, אם באמת היינו רוצים לבנות בית להקב"ה הרי גם אם היה הבית בגודל של כל השמים ושמי השמים לא היה בזה די לבית דירה להקב"ה, שהרי הוא כבודו מלא עולם, וממילא גם הבית הזה אשר בניתי גם הוא ודאי אינו די לו. אך הקב"ה צמצם שכינתו להשרות אותה בתוך המשכן והמקדש, וכבודו ית' מלא את הבית, וראינו בחוש איך הקב"ה שוכן בתוכו כמו שנאמר "ויכס הענן את אהל מועד וכבוד השם מלא את המשכן וירא כל העם ויראו" (שמות מ, לד), ועוד נאמר בבית המקדש שבנה שלמה: והענן מלא את בית השם, ולא יכלו הכהנים לעמוד לשרת מפני הענן כי מלא כבוד השם את בית השם (מלכים א ח, י). ומה שהקב"ה משרה שכינתו בתוכו זה בא לבטא את האהבה הגדולה שאוהב הקב"ה את ישראל, ואת הקשר העמוק בין הקב"ה לישראל.

ועל ידי שהקב"ה משרה את שכינתו בישראל, הוא נותן לנו להרגיש את קדושתו, הוא רוצה להתקרב אלינו בשביל שנרגיש את קרבתו ונידבק בקדושתו ית'. וזה המתנה הגדולה ביותר שיש לאדם, וכמו שכתב המס"י בתחילת ספרו "שהאדם לא נברא אלא להתענג על השם וליהנות מזיו שכינתו שזהו התענוג האמיתי והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים להימצא", הקב"ה רצה שנרגיש את התענוג הזה, ולכן השרה את שכינתו בישראל, וכך על ידי הקירבה הגדולה הזו יכלו ישראל לחוש את קדושתו ולהידבק בו.

ואמנם הקב"ה רוצה להשרות את השכינה בישראל, אך בשביל זה צריכים אף ישראל להראות את הרצון הזה, הם צריכים להעמיד גם מבחינתם רצון ותשוקה לזכות לאותה קרבת אלוקים גדולה של השראת השכינה במשכן. ואין די רק באתערותא דלעילא, אלא צריכים גם אתערותא דלתתא. ולכן ציווה הקב"ה שיתרמו ישראל תרומה להקמת המשכן, כי בעצם התרומה הזו הרי הם מכריזים ואומרים: רצוננו שתבוא אלינו. ולכן זה היה דבר שצריך לבוא מצידם של ישראל, כמו שאמרה תורה "מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי". וזה הענין בכל תרומת המשכן, להראות רצון מצד ישראל שיקום המשכן וישרה הקב"ה את שכינתו בתוכם.

ידוע מה שאמרו חז"ל [הובא בנפח"ח ש"א פ"ד] על הפסוק "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", דלכאורה הוא פלא, שמאחר ואמר "ועשו לי מקדש" ולא אמר 'מקדשות', היה לו לומר 'ושכנתי בתוכי'. אלא דרשו, שהשראה השכינה היא בתוך לבו של כל אחד ואחד. כל אחד צריך לבנות בתוך הלב שלו מקום לשכינה.

העטרה שעטרו ישראל את הקב"ה בהקמת המשכן

ג. אכן נראה לבאר באופן נוסף ענין התרומה למשכן, שהוא תמוה כמו ששאלנו למעלה מה הצורך בתרומת ישראל להקמת המשכן.

ובאמת שיש להקשות יותר מזה, הרי אם הקב"ה רוצה לבנות משכן להשראת שכינתו בישראל, יכול הוא להוריד משכן מן השמים, וכי הוא צריך את עזרת ישראל בבנין המשכן? הלא ודאי שלא. וכשם שלעתיד לבוא יוריד הקב"ה מקדש של אש, כך היה יכול לעשות גם בהקמת המשכן. מבואר בזה, שהצורה של הקמת המשכן צריכה היתה בדווקא להתבצע על ידי ישראל, ונבאר הענין.

תחילה יש להבין עצם מהותו של המשכן, הנה תחילת העיסוק בהקמת המשכן היתה תקופה קצרה לאחר מעמד מתן תורה. במתן תורה קיבלו ישראל עליהם את עול מלכותו ית', שהתחייבו לשמור את כל מצוותיו ולקיים הוראותיו, ומיד לאחר מכן התחילו לעסוק בהקמת משכן לשכינה, שישכון השם בתוכם. וודאי ששני הדברים האלו יש ביניהם קשר, ולא במקרה בא המשכן בסמיכות למתן תורה. ובפרט שאנו רואים שמאז מתן תורה היתה השראת השכינה על הר סיני, והיא נשארה שם עד יום הקמת המשכן (כמבואר ברש"י תענית כא, ב ד"ה ההר), כלומר שמאז מתן תורה

¹ הענין הזה שישראל ממליכים את הקב"ה עליהם, ולכאורה מה הצורך בזה, הרי הקב"ה הוא 'אדון עולם אשר מלך בטרם כל יציר נברא', עוד לפני שנברא יצור אחד על פני האדמה כבר אז היה הקב"ה מלך, ויש להבין מה ענין ההמלכה שישראל ממליכים אותו. אכן הביאור הוא, שבמלכות יש שני עניינים, הראשון הוא שהמלך שולט על הממלכה שלו, והחלק השני הוא שהעם מקבלים עליהם את הנהגתו ומלכותו של המלך, והוא מתנהג לפי הוראות המלוכה, ומשלם מיסים למלכות. ולכן אמנם גם לפני בריאת העולם היה הקב"ה מלך, שהוא שלט על הכל, אבל את החלק השני שהעם מקבלים את עול המלכות – זה עוד לא היה אז, שעוד לא היה עם, ואין מלך בלא עם. ולכן כאשר באים ישראל וממליכים את הקב"ה עליהם למלך זה משלים את החלק השני של המלכות – קבלת עול המלכות על ידי העם.

המקדש, שם זה בית המלכות, וירושלים היא עיר הבירה של המלכות. ובגלל שזה ארמון המלוכה אנו מוצאים הרבה פרטי דינים בנוגע לצורת העבודה שם שצריכה היא להיעשות בצורה של כבוד ויקר, וכגון מה שבעל מוס פסול לעבודה, בבית המקדש היה רופא מיוחד שהיה ממונה לבדוק את כל הכהנים האם הם יכולים לשרת ולהקריב, או שיש בהם איזה מום שפוסל אותם, כגון שעין אחת גדולה מחברתה או כיוצא בזה. והביאור בזה, לכאורה מה יגרע חלקו של הכהן החיגר, וכי משום שהוא חיגר אינו יכול לעבוד כראוי? התשובה היא, שאין זה כבוד המלכות שמשרתיו יהיו פגומים. וכן ההלכות האמורות בבגדי כהונה, ובגדי הכהן הגדול שצריך ללבוש בגדי זהב מפוארים מאוד בשעה שהוא משרת במקדש, לכבוד ולתפארת. גם זה משום כבוד המלכות הוא, שראוי הוא למלך שמשרתיו יהיו לבושים בבגדים נאים ומפוארים וישרתו אותו בצורה מכובדת ומפוארת.

ולכן בית המקדש עצמו היה עשוי בפאר והדר, וכל הכלים שם היו כלים נאים, עשויים זהב, לרומם את בית אלוהינו, כי ארמון המלוכה צריך להיות מפואר ומכובד.²

עוד הלכה אנו רואים באותו ענין, והוא מה שציוותה התורה להעמיד שומרים לשמור על המקדש, והוא מצות עשה מן התורה, כמו שכתב הרמב"ם (פ"ח מהלכות בית הבחירה ה"א): שמירת המקדש מצות עשה. ולכן היו ממנים לוויים שיעמדו בכל לילה לשמור על מקדש. והנה בדרך כלל מעמידים שומרים במקומות הטעונים שמירה, שיש פחד מליסטים וגנבים, אך במקדש אין מקום לחשש כזה, וכי יעלה על דעתך שיעז אדם להיכנס למקדש ולגנוב משם אחד מכלי הקודש? ולמה צריך להעמיד שם שומרים, כתב הרמב"ם שם: ואף על פי שאין שם פחד מאויבים ולא מליסטים, **שאין שמירתו אלא כבוד לו**, אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין שאין עליו שומרין. כלומר העמדת השומרים בבית המקדש אינה משום שיש חשש על כליו, אלא שדרך כבוד הוא למלך שיעמדו שומרים סביב ארמונו [להבדיל אא"ה, כפי שאנו רואים במשמר בית המלוכה באנגליה, שעומדים שם על העת שומרים רבים סביב הארמון, וגם שם לא חשש גניבות מביא אותם לשם, אלא כבוד בית המלכה].

כל מזהותו של המשכן הוא רק כשנבנה ע"י ישראל

ה. למדנו שכל עניינו של המקדש הוא שמעמידים העם בית למלך, והם באים לביתו לשרתו ולעבוד אותו. ומעתה אין מקום להקשות מדוע ציווה הקב"ה את ישראל לבנות את המשכן, ולא הוריד אותו בעצמו מן השמים, שהרי כל המטרה והענין בבנין המשכן היא שצורת המלכות היא שהעם בונה את הארמון למלך, ומה שהצטוו לתרום למשכן לא היה זה בתור אמצעי לכך שייבנה המשכן, אלא זה גופא הענין והמטרה, שיבואו כל העם להעמיד בית למלך.

ולכן גם ציווה הקב"ה את ישראל לתרום להקמת המשכן, כי בזה הם נוהגים על עצמם את מנהג המלכות, שהעם כולו נרתם למטרה להעמיד בית למלך.

בואו ונחדש את המלוכה

ו. לפני מספר שנים אמרתי הדרשה הזו לקראת חודש ניסן, והוספתי מה שיש להתעורר מזה: הנה בעוד מספר ימים נעמוד ביום שהקימו ישראל את המשכן, ראש חודש ניסן, ואז זכו ישראל להביא קרבנות לפני הקב"ה ולהעמיד בית וארמון למלכם. כשהם הביאו את הנדבות להקים את המשכן, הם ישעו להרגיש שהם לא 'מעניקים' תרומה ונדבה, אלא הם 'מקבלים' ארמון לבית המלך שלהם.

והנה היום אנו לא זוכים לכל זה, יש לנו מלך שאנו העם שלו, אבל אנחנו לא זוכים להעמיד לו בית ולשרת אותו בביתו. **בואו ונחדש את המלוכה**, בואו נתחזק להמליך את הקב"ה עלינו, להעמיד עצמנו להיות עבדי השם.

שהעם משלם מיסים להעמיד את המלכות, זה חלק מצורת הנהגת המלכות על העם, ולכן היה צורך שכל העם ישתתפו בבנין ביתו של המלך שלמה.

כדבר הזה הוא גם ענין תרומת המשכן, המציאות הזו שכל העם מתאחד להירתם ולבנות מעון לשכינה, זה חלק מצורת העמדת מלכותו של הקב"ה על ישראל, שכל העם מכריז ואומר: אנו עמד ואתה מלכנו, אתה המלך שלנו ואנחנו בונים לך את ארמון המלוכה. וכמו שאמרו ישראל בשירת הים: זה קלי ואנוהו – ואבני ליה בי מקדשא, כלומר אתה הוא אלוהינו ונבנה לך בית המקדש, כי בנין בית המקדש מוכיח על ההכרח בכך שאתה הוא אלוהינו.

וזה מה שאמר שלמה: צאנה וראינה וגו' בעטרה שעטרה לו אמו – כנסת ישראל, ביום חתונתו – במתן תורה, שאז הפכו את הקב"ה להיות מלך, בזה שהעמידו עצמם להיות עמו. וביום שמחת לבו – הקמת המשכן, שביום הקמת המשכן הביעו ביטוי נוסף להיות עבדיו של הקב"ה, וכביכול עיטרו ישראל את השי"ת בכתר מלכות, שנהגו מנהג מלכות להעמיד לו בית.

בבית המקדש ובעבודת הקרבנות – כבוד המלכות

ד. מאחר ומהותו של המשכן היא מעון לשכינה, והמשכן הוא ארמון המלוכה, אנו מוצאים בכל סדרי העבודה במקדש שהם כולם מורים על הענין הזה שכאן הוא ביתו של המלך, והעבודה היא לשרת את המלך בביתו.

תחילה אנו רואים כן בקרבן התמיד, הקב"ה מצווה את ישראל: את קרבני לחמי אישי, כביכול להגיש לפניו לחם, וסדר הקרבן הוא שיקריבו ישראל מעין סעודה להקב"ה, וכמו שכל סעודה מורכבת מלחם בשר ויין [כמו שמצינו אצל יצחק אבינו, שאמרה רבקה ליעקב להביא לו שני גדיי עיזים, וכן הביא לו יין כמפורש בפסוקים, וגם הביא לו לחם], כך גם קרבן התמיד מורכב משלשת אלו, כבש אחד זה הבשר, סולת בלולה בשמן זה הלחם, ויין לנסכים.

ואמנם ודאי שכל הקרבנות מרמזים על עניינים גבוהים ורמים, אך יש בהם גם את פשוטו של דבר, שהמעשה הזה שישראל מקריבים לפני הקב"ה את הבשר והלחם ומנסכים לפניו יין, זה ביטוי לעובדה שכאן הוא בית המלך, ואנחנו עבדיו משרתים אותו ומגיישים לפניו לחם בבוקר ובין הערביים. וכמו בכל בית מלכות, שמשרתי המלך נותנים לו את מאכליו ארוחת בוקר וארוחת ערב, וכמו שמצינו אצל שלמה המלך שכל העם היו צריכים ליטול חלק בכלכל בית המלך, ולמרות ששלמה היה עשיר והיה יכול בעצמו לכלכל את ביתו, אך דרך הנהגת המלכות היא שהעם משלם את הוצאות כלכל בית המלוכה, כאמור: וכלכלו את המלך ואת ביתו (מלכים א ד, ז), כך ציווה אותנו הקב"ה להקריב לפניו את 'קרבני לחמי' בבוקר ובין הערביים. ולכן אנו מצווים לתת מחצית השקל פעם בשנה עבור הקרבנות, לכלכל את בית המלך.

וכך גם סדר אכילת הקרבנות, כולם מורים לאותה נקודה, שמשרתי המלך נמצאים ומסבים על שולחנו של המלך, והם כמו אורחים שלו. ולפיכך יש הלכה שאסור לאכול מבשר הקרבן שנותר לאחר זמנו, והטעם לפי שאין זה כבוד המלכות שהמאכלים של בית המלוכה אינם טריים, ולכן ציוותה התורה שכל הקרבנות ייאכלו בטריותם. כל קרבן לפי חומרת קדושתו, קדשי קדשים בתוך יום ולילה וקדשים קלים בתוך שני ימים. וכך גם צורת האכילה צריכה להיעשות באופן מכובד וראוי לארמון מלכות, כמו שדרשו "למשחה ולגדולה, כדרך שהמלכים אוכלים" (זבחים כח, א). והטעם לכל זה הוא לפי שכל אכילת הקרבנות זה מאכלים של המלך, והוא מארח את עמו לאכול על שולחנו, כלשון הגמ': משולחן גבוה קא זכו.

ומקום העבודה הלוא הוא בית המקדש, שהוא ארמון המלוכה. יש הרבה מלכים בעולם ולכל מלך יש את המקום שלו, אך יש מלך שהוא מעל כולם, מלך מלכי המלכים, איפה הארמון שלו? בית

² ומטעם זה גם יש מצוה גדולה לבנות בית כנסת מפואר ככל היותר, שהוא בית מקדש מעט. וזכורני שפעם הערתי להגאון רבי יהודה שפירא זצ"ל על כמה דברים שעשו בבית הכנסת שלדעתי היו מיותרים ולא היה צורך לרכוש אותם, והוא ענה לי: מה אתה אומר שזה בזבוז כסף? הרי יש פסוק 'לרומם את בית אלוהינו', וכי אנו עושים את הפאר הזה בשבילנו, הרי זה עבור ביתו של הקב"ה, ואנו רוצים ומצווים לעשותו מפואר ומרומם כראוי לארמון המלוכה.

שלנו, אבל עדיין יש לנו עבודה, והעבודה היא 'לחדש את המלוכה', להתחזק ולהעמיד חזק את ההכרה וההבנה שהוא מלכנו ואנו עם השם.

מי יתן ונזכה שוב לחזות בארמון המלך, ותחזינה עינינו בשוב מלכנו לציון ברחמים, במהרה בימינו.

כמו שמצאנו אצל שאול, לאחר שכבר נמשח למלך ועדיין חלק גדול מהעם לא קיבל אותו עליהם למלך, ואז לאחר שניצח במלחמה אמר שמואל לכל העם: לכו ונלכה הגלגל ונחדש שם המלוכה (שמואל א יא, יד). למרות ששאול כבר מלך יש מושג של 'לחדש את המלוכה', כלומר להעמיד עצמנו מחדש להיות עבדים של המלך. כך גם אנחנו צריכים להתחזק בענין הזה, נכון שהקב"ה הוא מלך

ויקחו לי תרומה מאת כל איש וגו' – כנזה הערות בלשון המקרא

א. בפרשת תרומה נאמר בתורה: ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי. הקב"ה מצווה את משה רבינו לעשות 'מגבית' להקמת המשכן, כל ישראל נקראים אל הדגל לתרום מממונם עבור המטרה הזו של הקמת המשכן, זהב, כסף, נחושת ועוד כמה סוגי תרומות.

וכבר עמדו רבים בדקדוק לשון המקרא שאמר: ויקחו לי תרומה, לכאורה היה לו לומר 'ויתנו לי תרומה'. ורגילים לבאר בזה, כי באה התורה ללמדנו שנתנית התרומה למשכן אינה 'נתינה' כי אם 'לקיחה', כי הזכות הזו ליטול חלק בהקמת המשכן היא זכות גדולה עבור הנותן, ובנתינתו הרי הוא 'מקבל' את הזכות הזו להיות שותף בהקמתו.

אם כי הערה זו אינה מוכרחת, כי בפשטות ניתן לבאר לשון הכתוב: ויקחו לי תרומה, היינו שציווה הקב"ה את משה למנות גבאים מתוך בני ישראל שהם יהיו ממונים על נטילת התרומות מכל ישראל, ושפיר דקדק המקרא לומר 'ויקחו לי תרומה', היינו שיקחו את התרומות מכל התורמים. אכן גם אם ההערה בפסוק זה אינה מוכרחת, יש להביא פסוק אחר ששם נהיה מוכרחים לומר הביאור הנזכר, שהתרומה למשכן היא נטילה, והוא המקרא האמור בפרשת ויקהל: ויאמר משה אל כל עדת בני ישראל לאמור זה הדבר אשר ציווה השם, **קחו מאתכם** תרומה להשם כל נדיב לבו יביאה וגו'. הרי ששוב הדגישה התורה לומר 'קחו מאתכם', ולא אמרה 'תנו מאתכם', ושם אי אפשר לומר שהכתוב מדבר על העמדת גבאים וממונים לקחת את התרומות, שהרי הוא מדבר אל כל ישראל והוא אומר להם "קחו מאתכם", היינו תקחו מעצמכם, ושם ודאי היה לו לומר לשון של נתינה, אלא ע"כ בא המקרא ללמדנו שהתרומה למשכן אינה נתינה אלא לקיחה, וכמו שנתבאר שהזכות ליטול חלק בהקמת המשכן היא זכות גדולה שהתורם זוכה בה.

ב. במקרא האמור: ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי, הדגישה התורה דווקא 'מאת כל איש', אבל קטן אינו יכול לתרום. והטעם, משום שהקנאת קטן אינה הקנאה, וממילא גם אם יביא זהב וכסף עדיין זה יישאר שלו ולא יהפוך להיות ממון הקדש, ולכן אינו יכול לתרום. ובאמת שלתרומת הלשכה אין קטן יכול לתרום, משום שמהתרומה הזו היו מביאים קרבנות ציבור, וממילא אם הממון נשאר פרטי של הקטן אין הקרבן נקרא 'קרבן ציבור'. אך בזה מבואר שגם להקמת המשכן צריך היה שהכל יבוא מממון הציבור, ולכן אי אפשר לקחת תרומה מקטן.

אהבת הקב"ה לישראל

שלמה המלך מתאר בשיר השירים את הקריאה הגדולה שקורא הקב"ה לישראל בתוך גלותם לשוב אליו בתשובה, הוא אומר לישראל שובו אלי ואגאל אתכם [כמו שכ' בזה"ק שאומרים בפתח אליהו]. כיצד הקב"ה פונה לישראל? אומר שלמה המלך: אני ישנה וליבי ער קול דודי דופק פתחי לי אחותי רעייתי יונתי תמתי, כל כך הרבה לשונות של אהבה וחיבה שאין לתאר, 'קול דודי' זה קולו של הקב"ה המכונה בשיה"ש בשם 'דודי', והוא קורא ואומר: פתחי לי 'אחותי', 'רעייתי' - מלשון רַעַ, וכן האשה מכונה 'רעייה', וכאן אנו מוצאים שהקב"ה מחבב את ישראל כל כך עד שהוא קורא להם 'רעייתי', וכמו שנאמר בהקמת המשכן "ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן", ונאמר 'כלת' חסר וי"ו, לומר שבאותה שעה היו ישראל נדמים כמו כלה הנכנסת לחופה, והקב"ה כחתן. ולכן בחג השבועות מנהג הספרדים לקרות הכתובה לפני קריאת התורה, בה מתואר הקשר בין ישראל להקב"ה כקשר בין חתן לכלה.

ועדיין לא זו מחבבן, עד שקראן 'יונתי'. ביאור ההקבלה בין ישראל ליונה, היינו שטבע היונה שהיא מסורה מאוד לבן זוגה, וגם לאחר מיתתו לא תינשא לאחר, וכן הוא לאחר מיתת היונה לא ישא יונה אחרת, ושמה מעיד עליה 'יונה' מלשון 'אימון'. וכך הקב"ה אומר לישראל 'יונתי', שהם נאמנים אליו ולא יחליפו אותו לעולם באלהים אחרים. ולא זו מחבבן עד שקראן 'תמתי', הוא מלשון שלימות, השלימה שלי. כל כך הרבה חיבה ואהבה מגלה הקב"ה לישראל במקרא זה.

ולא זו בלבד, הוסיף הקב"ה עוד אהבה גדולה ומכנה את ישראל בתואר 'אמי', וכמו שנאמר בפסוק "צאנה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו", אומרים חז"ל: אמר רבי יצחק, חירותי בכל המקראות ולא מצאתי שעטרה בת שבע עטרה לשלמה. רבי שמעון בר יוחאי שאל את רבי אלעזר בן רבי יוסי, אפשר שמעת מאביך מהו 'בעטרה שעטרה לו אמו'? אמר לו הן, משל למלך שהיתה לו בת יחידה והיה מחבבה ביותר מדאי והיה קורא אותה בתי, לא זו מחבבה עד שקראה אחותי ועד שקראה אמי, כך הקדוש ברוך הוא בתחילה קרא לישראל בת וכו', לא זו מחבבן עד שקראן אחותי וכו', לא זו מחבבן עד שקראן אמי, עמד רשב"י ונשקו על ראשו.

והוא נורא מאוד למתבונן, איזו אהבה גדולה מבטא הקב"ה בכך, עד שכביכול אומר הקב"ה שיש בחינה שיששראל הם כמו 'אמו' של הקב"ה, וכמו שהילד תלוי באמו, היא זו שמדריכה אותו ומייעצת לו, והיא גם קובעת לו כיצד לנהוג, כך יש בחינה מסויימת שיש לישראל את הכח לקבוע דברים בבריא, וכמו שאמרו "צדיק גוזר והקב"ה מקיים" (יעו"ו שבת נט, ב). ואם הפסוק הזה נאמר על ידי שלמה המלך, הרי זה כאילו נאמר מפי השכינה בעצמה, שהרי שיר השירים ברוח הקודש נאמר, וכל מילה שכתב שלמה המלך הכל זה ברוח הקודש מה שקיבל מלמעלה, ואם כן התואר הנכסף הזה 'אמי' הוא תואר שהקב"ה בעצמו אומר על ישראל.

לתרומות והנצחות נא ליצור קשר
טל' 054-8520936
או דרך נדרים פלוס בחיפוש 'עושה אוז', או באמצעות
הטל' 03-7630585 ש'לוחה 6465

ניתן להאזין לשיעורים ושיחות ממורינו הרב שליט"א במערכת
"קול יהודי מרוקן" 0747962335 ש'לוחה 2-2 שמעו ותחי נפשכם

הדברים נכתבו עפ"י הכנת הכותב, מתוך שיחה הנמסרת בבית הרב מידי מוצ"ש בשעה 20:15
לקבלת הגיליון במייל מידי שבוע, ניתן לשלוח בקשה לכתובת מייל: m0548468875@gmail.com

עברו ושובו

אדם יכל לחפש קיצורי דרך, להיפטר ממחויבויות. ואז הוא מגלה שטבעו האמיתי זה להכניס את הראש לתוך העול וההתחייבות. לא להתחמק. גם מאה פעמים, גם עד הדור האחרון, עברו ושובו!

לא ידענו שהיו שערים במחנה ישראל, אפשר כי זו הפעם היחידה שמצאנו שם 'שערים'. ובני לוי מצטווים לעבור ולשוב באותם שערים, ולהמית בחרב איש את קרובו.

וזו הוראה שאינה מובנת.

כי אם ההוראה היא להמית את החוטאים בחרב, מה לה לתורה לרדת לחלקים שאינם מפרטי המצוה לכאורה. כלום יצוה משה להשחית את הסכינים מימין לשמאל או לרכוס היטב את אבנם הנדן?

הרי ברור שזובחי העגל לא יעמדו בשורה ויפשטו צווארם לשחיטה, ברור שהם ינסו או למצער ילחמו, יתחבאו בכל אשר ימצאו או ישיבו מלחמה שעה, ברור גם שבני לוי יחפשו כל מצדקי למלאות את רצון ה' עד אשר יתמו חוטאים מן הארץ.

מה יש בה באותה הוראה 'עברו ושובו', הנראית לעינינו שאינה מפרטי המצוה?

מצוה קלה שבקלות

מצות שילוח הקן, הגדירה רבותינו (ירושלמי ריש פאה) כ'קלה שבקלות'. הרי היא מאותן שתי מצוות שהתפרש בהן שכר, ושכרן מרובה מאוד – למען יאריכון ימך. כיבוד אב ואם ושילוח הקן, ורבותינו למדו מכאן שאין אתה יודע שכרן של מצוות. 'השוה הכתוב מצוה קלה שבקלות למצוה חמורה שבחמורות'.

כיבוד אב ואם היא מצוה מורכבת. מסועפת. מתפתלת ומתפצלת. אין בה כללים אחידים, מלבד הצורך להיות דרוך ולכבד בכל דרך ואופן שיעשה נייחא להוריו. ביום ובלילה, בשבת ובמועד, מכבדו בחייו ומכבדו לאחר מותו.

ואין למצוה הזו שיעור. גם אם יושב בין גדולי המלכות ואמו באה ויורקת בפניו, נוטלת ארנקו ומשליכתו לים. על הכל מצווה האדם לשתוק, זה גדר כבוד הורים, וקשה עד מאוד ליישום.

שילוח הקן לעומתה – לכאורה – קלה שבקלות. אתה עובר בשדה, רואה אם רובצת על האפרוחים או על הביצים,

אם בכל התורה כולה אנו אמונים ומצווים לדעת ש'זאת התורה לא תשתנה בשום זמן חס ושלום', וקבלה בדינו מפי רבותינו שכל המאורעות שאירעו לאבותינו ונכתבו לדורות, הרי הם נדרשים בכל מקום ובכל זמן –

על אחת כמה וכמה, המקום שהתבצר לו למעשה של חטא העגל, חטא שנפקד לדורות, ביום פקדי ופקדתי.

ביום שבו פוקד ה' על עוון אחר, יתערב באותו עונש גם מפורענות חטא העגל, ואין לך כל פורענות ופורענות שבאה לעולם שאין בה מעוון העגל (סנהדרין קב.).

אם כך, כל עוד שלא הושלם תיקון העולם, נמצא שאנו עדיין בתוך חטא העגל. שהרי אם עונשו קיים עדיין בעולם, משמע שרישומו קיים עדיין, כמו כל חטא שלא התנקה לגמרי, וממילא אנו צריכים להיות עסוקים בעיקרי התשובה, להיכנס לפני ולפנים להגדרה של 'תבוא האם ותקנח צואת בנה'.

אין הכוונה שהקב"ה אל קנא ונוקם, ואין הכוונה שעברתו שמרה נצח, חלילה. חנון ורחום ה', חפץ בתשובתם של ישראל, לא יחפץ במות המת כי אם בשובו מדרכיו וחיה. אבל העבירה היתה כל כך גדולה, עד שגם אם תכבסי בנתר ותרבי לך בורית, עדיין נכתם העוון ולא הוסר הרושם לחלוטין.

עברו ושובו משער לשער

הייתה עוד התרחשות משמעותית בחטא העגל, שינוי שפעיל עד עצם היום הזה. העברת הקדושה מהבכורים ללווים.

עם ישראל חוטא. שבט לוי מתבצר בקדושתו ותומתו, איש ממנו לא חוטא. משה יורד מההר ומגלה את המראה הנורא, ובגיגו נאספים אליו כל בני לוי. 'שימו איש חרבו על ירכו', הוא מצוה אותם. 'עברו ושובו משער לשער במחנה והרגו איש את אחיו, ואיש את רעהו ואיש את קרובו'.

נוטל את האם ומשלח מהקן. הנה קיימת מצוה ששווה בשכרה למצות כיבוד אב ואם.

אפילו מאה פעמים

אבל לא בטוח שהיא אכן קלה כפי שהיא נשמעת. את העוף צריך לשלח שוב ושוב. גם אם תחזור האם לקינה, עדיין מוטל עליך לשלח פעם אחר פעם. שלח תשלח, אפילו מאה פעמים (ב"מ לא.).

לא זו אף זו. הגון של המצוה הזו, היא למרות אחריה ביערות ובהרים, להתרוצץ בין נקיקי הסלעים וחביוני הגאות, בין פרדסים ושדות עזובים, לבדוק היכן יש אם רובצת. אין זה למעשה, כי התורה כבר הגבילה זאת ל'כי יקרא', רק כאשר מזדמנת המצוה, ומכך שיש הגבלה למדנו שתמונתה הכוללת של המצוה היא אף כשאין העוף מזומן לפנדל.

כלומר, בשאר מצוות התורה אינך חייב להיכנס לתוך החיוב. אינך חייב לקנות קרקע כדי לקיים לקט שכחה ופאה, אלא אם קנית קרקע נכנסת לחיוב. אינך חייב לקנות אתון כדי לפדות פטר רחם, אלא אם יש ברשותך, לפי כל גדרי ההלכה, נכנסת לחיוב פדיון, ואינך חייב גם לקנות חדרים הרבה כדי להתחייב במוזוה. כאן התורה רואה לנכון להציב את ההגבלה, כי הגון של המצוה הוא לחפש אחריה, עד שהתורה מצוה שאין צורך.

והרי לנו מושג מה נקרא חיוב של מצוה.

ותזכור לנו אילו של יצחק בן אברהם אבינו

ואם כנים אנחנו בזה, התבאר לנו 'לבוש' נוסף בצורה של המצוה.

ונקדים –

מבקשים אנו שעקידתו של יצחק תיזכר לנו כאילו אפרו צבור ומונח על גבי המזבח (נוסח תפילה לראש השנה, ע"פ תנחומא וירא כג.). שאלו המפרשים, והלא יצחק לא נעקד בפועל, והשיבו ש'אפרו', הכוונה לאפר האיל. לא לאפר יצחק.

התירוץ הזה לא מתיישב בנקל על הלב. התפעלנו מאפרו של יצחק, ולבסוף מתברר שמדובר באפר של איל, יש כאן מן 'ירידת מתח' מהתחושה הגבוהה שחשנו קודם.

ועוד הערה בעניין אותו איל. אם ההתפעלות היא מעצם ההסכמה של אברהם לשחוט, מדוע אנו זוכרים זאת בראש השנה עם איל ולא עם המאכלת, שהיא זו המרכזית בניסיון?

והביאור הוא, כי יצחק לא ירד בחדווה מחבלי המזבח. אברהם לא שש שבנו יישאר בחיים. רצונם היה למלאות רצון אביהם שבשמים עד הסוף. לתמיד ולנצח.

בשהאיל הוקרב, חש יצחק את להב המאכלת מבתר את וורידיו, חש את להבת האש חורכת את בשרו. כל הרגשות הנעלים של יצחק, כל הרגשות הנעלים של אברהם, כולם הוטמעו בתוך האיל הזה, חלף יצחק.

זו הסיבה שדרשו רבותינו שהאיל הזה חי לעולם ומקונו יתקע בשופר גדול. הלא מצוות העקידה נמשכת בו שוב ושוב עד אין קץ!

קוה אל ה'. וקוה אל ה'!

חיופי של הלויים, הפעולה שלהם שגרמה להם לזכות בכהונה ולויה, הגיעה מאותו מקום של רגשות הקודש הנמשכים שוב ושוב. משה לא מצוה רק להמית את החוטאים, הוא מבקש 'עברו ושובו', יש כאן מימד של גבוה מעל גבוה, קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך – וקוה אל ה'. שוב ושוב, קוה ותחזור ותקוה.

צבעו האמיתי של היהודי, היא לא להרפות. עם קשי עורף שלא חדלים ולא מרפים להחזיק באמונת אומן. כשלכן מחפש את התרפים שלו, בתו לא חוששת לשבת עליהן. יודעת שהוא לא אדוק באמת בגילוליו. בקצת מאמץ תקוץ נפשו, והיה כי ירעב והתקצף וקלל במלכו ובאלהיו ופנה למעלה.

צבעו האמיתי של היהודי, זה לחפש ולהתייגע אחר ההתחייבות שלי, עד הסוף. אינני מחפש דרכים להיפטר, אינני מחפש להכניס תבואתי דרך קרפפות, תן לי לעשות עד הסוף, עם כל החושים, עברו ושובו!

שבט לוי, הנבחרים בעם, הִחְצִינוּ את טבעם הפנימי חוצה, הקרינו זאת לכל באי עולם.

ובשדברי הרמב"ם הנודעים (בסוף הלכות שמיטה ויוכל), מבקשים לצייר את דמותו של עובד השם במהרתו, זה ש'הבינו מדעו', הרי הם מדמים אותו לשבט לוי. זו הצורה הנכספת.

עברו ושובו. שובו ועברו, אל תתעייף ואל תחפש להיפטר.

קוה אל ה', חזק. וקוה!

הוצאות הגליון נתרמו השבוע
ע"י הר"ר משה בן יוכבד שליט"א
להצלחתו ברוחניות ובגשמיות

לעילוי נשמת הרב הגאון
השו"ב רבי יחיא מצרפי זצ"ל
ת. נ. צ. ב. ה.
תרומת נכדו הרב שלמה מצרפי שליט"א

מגיד דבריו ליעקב

להערות והארות
ולהצטרפות לשיטת התפוצה
במייל:
8542164@gmeil.com

שיחות מוסד על סדר הפרשיות
כולל דברי חיזוק והתעוררות בענייני עבודת ה'
שנאמרו במקלות על ידי
הגאון הגדול רבי יעקב חיים סופר שליט"א
ראש ישיבת "כף החיים"

פרשת כי תשא

סוד ההצלחה - מציאת חן בעיני ה'

בעזרת ה' יתברך נראה לעיני בעניני הפרשה, פרשת כי תשא.

וידבר ה' אל משה לך עלה מזה אתה והעם אשר העלית מארץ מצרים... הכתוב מדבר אחרי שישראל חטאו בחטא העגל והיה חרון אף גדול של הקב"ה, ועמד משה בתפילה ובתחנונים עד שעלה בידו לבטל את הגזירה. עתה אומר הקב"ה למשה רבינו שימשיכו בדרכם לארץ ישראל. ויאמר משה אל ה' ראה אתה אומר אלי העל את העם הזה ואתה לא הודעתני את אשר תשלח עמי ואתה אמרת ידעתיו בשם וגם מצאת חן בעיני. מוזכר כאן ענין החן, והוא חזר ומוזכר שוב ושוב בפרשה: ועתה אם נא מצאתי חן בעיניך הודיעני נא את דרכיך ואדעך למען אמצא חן בעיניך... ולאחר מכן שוב: ובמה יודע אפוא כי מצאתי חן בעיניך. וכן בהמשך: וידבר ה' אל משה גם את הדבר הזה אשר דברת אעשה כי מצאת חן בעיני.

המילה 'חן' היא מילה קטנה, אבל כוללת בתוכה את הכל. התרגום מתרגם תמיד את ה'חן', 'רחמי', לשון רחמים ואהבה. כלומר, אדם שמוצא חן בעיני ה' יתברך פירוש הדברים שהוא אהוב אצלו, ודא ביה כולא ביה. אחד כזה שהוא אהוב אצל ה' יתברך, יש לו את הכל.

רבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל כותב, שכל דבר וענין שמוזכר בתורה בפעם הראשונה, אותו המקום הראשון שבו הוא מוזכר הוא היסוד והשורש של אותו הדבר. אם אנחנו רוצים לדעת מהו החן ומהו כוחו, עלינו לחפש איפה הוא מוזכר בפעם הראשונה בתורה, ולראות שם מה הוא יכול לפעול.

היכן החן מוזכר פעם הראשונה? – אצל יוסף הצדיק. על יוסף כתוב (בראשית לט, ב-ד) 'ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח ויהי בבית אדוניו המצרי. וירא אדוניו כי ה' אתו וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו וימצא יוסף חן. הנה לנו יוסף 'איש מצליח', יש לו הצלחה בכל אשר הוא עושה, ומדוע? – 'וימצא יוסף חן', מפני שהוא נושא חן. הרי לנו, שסוד ההצלחה, תלוי בחן. מי שזוכה למצוא חן – זוכה להיות בגדר הזה של 'איש מצליח'.

נשיאת חן יכולה לשבר הטבע

ומי שיש לו הצלחה והוא נושא חן בעיני ה', יש לו כח ועוצמה אדירה עד שכל הטבע משתבר בעבורו, וכל סדרי הבריאה שבורא עולם חק והטבע בעולמו, משתנים לצורכו. מנין לנו? – גם כן מיוסף. הפסוק שהזכרנו אומר 'ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח וירא אדוניו המצרי כי ה' אתו וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו וימצא יוסף חן', שואלים רבותינו במדרש תנחומא (וישב ה'), 'וירא אדוניו כי ה' אתו', וכי פוטיפר הרשע היה רואה שהקב"ה עמו? הלא אנחנו לא מדברים כאן על יהודי מאמין ששמע על ה' יתברך ועל מצוותיו, אלא על פוטיפר הרשע! הוא רואה שה' נמצא עם יוסף? כיצד הוא רואה? וכי פתאום הוא נהיה בעל הרגש שהוא יכול לראות כדבר הזה?

אלא, אמרו רבותינו במדרש, שלא היה שמו של הקב"ה זז מפיו של יוסף. יוסף לא זז תנועה אחת בלעדי ה' יתברך, ולא היה רגע שלא היה זוכר בשפתיו את ה'. ומעידים רבותינו: היה נכנס לשמשו, הלא פוטיפר קנה את יוסף לעבדו, וכשהיה מגיע אליו לבית לעבדו אותו, היה מלחש יוסף ואומר, רבון העולמים אתה הוא בטחוני אתה הוא פטרוני, וכי פוטיפר הלז הוא האדון שלי? – חלילה. אתה הוא בטחוני אתה הוא פטרוני ואתה הוא אדוני האמיתי, תתני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך, זהו הדבר הראשון, ולאחר מכן – ובעיני כל רואי ובעיני פוטיפר אדוני. כך היה לוחש יוסף ומתפלל על כל פעולה ופעולה שהיה עושה בבית אדוניו.

פוטיפר רואה איך שבכל פעם שיוסף נכנס אליו, הוא לוחש איזה לחש. אמר לו פוטיפר, יוסף, מה אתה מלחש? שמה כשפים אתה עושה לי? אני רואה איך שעל כל פעולה ועל כל דבר שאני מבקש ממך לעשות, אתה מיד לוחש איזה לחש. מי יודע מה אתה עושה! ואמר לו יוסף, לא. הרי כמו שאמרו רבותינו (קדושין מט:),

עשרה קבין של כישוף ירדו לעולם ותשעה קבין מהם נטלו מצרים [והדרשנים מוסיפים שאת הקב העשירי הם גנבו...], אבל אצלנו העבריים הכישוף אסור, אלא שאני מתפלל שאמצא חן בעיניך. לפיכך כתיב 'וירא אדוניו כי ה' אתו'. לא שפוטיפר הרשע הרגיש בהשגחת ה', אלא שיוסף הוא זה שגילה לו את זה כמענה לשאלתו.

וממשיך המדרש ואומר: 'וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו'. היה יוסף מוזג לרבו קונדיטון, יוסף היה נכנס אל פוטיפר ומביא לו גביע עם יין מתוק, והיה פוטיפר אומר לו מה מזגת לי, איזה משקה הבאת לי? אומר לו – קונדיטון. אומר לו פוטיפר, לא, פסנתטון אני רוצה. עכשיו אני בדיאטה, ואני מבקש יין שאין בו הרבה מתיקות, יין יבש. והיה נהפך להיות פסנתטון. יוסף מחזיק את הגביע בידו ואומר לפוטיפר, אתה לא רוצה קונדיטון? אתה רוצה פסנתטון? – בבקשה. בגביע עכשיו יש פסנתטון. היה אומר לו פוטיפר, יין אני רוצה. התחרטתי, ועכשיו אני לא רוצה לא קונדיטון ולא פסנתטון אלא יין רגיל. היה אומר לו יוסף – קח יין. ושוב היה אומר לו פוטיפר – לא, יין מבושל אני רוצה. והיה נהיה מבושל. וכן על המים. היה אומר לו פוטיפר, לא, מים אני רוצה. והיה אומר לו יוסף – קח מים. בעוד הגביע בידו של יוסף, הוא מתהפך לכל מה שהיה מבקש, מקונדיטון לפסנתטון וממנו ליין וליון מבושל, ומיין מבושל למים, וממים לקוקה קולה... כל מה שפוטיפר מבקש – זה מתהפך בידיו של יוסף. שנאמר 'וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו'. ביד שלו עצמו.

יש לך הצלחה גדולה מזו? – כל מערכת הטבע משועבדת ומתבטלת למי שהוא דבוק בה' יתברך כיוסף הצדיק. ומנין באה ההצלחה הזו? – ממצאת החן. כשיש את מציאת החן אצל ה' יתברך, כל כללי הטבע הם אחרים.

חן וכבוד יתן ה'

איך מוצאים חן? – יש אחד שחשוב שאפשר להשיג חן על ידי 'אבני חן'... הוא חושב שאם ילך ויקנה טבעת עם 'אבן חן' שמסקלה חצי טון ויענוד אותה על האצבע, כך יהיה לו חן... כל אלו הם דברים בטלים, ולא זו הדרך ולא זו העיר.

דודי ראש הישיבה רבי יהודה צדקה זצ"ל היה אומר, שכל אחד יש לו שני דברים שהוא רוצה. האחד, הוא מבקש למצוא חן בעיני הבריות, שיאהבו אותו כולם ויסתכלו עליו בעין טובה, והדבר השני הוא שייכבדו אותו. אבל את הדברים האלו, אף אחד לא יכול להשיג בידיו שלו. אדם יכול לתת כסף לאנשים כדי שייכבדו אותו, ובאמת כאשר הוא יכנס כולם יעמדו לפניו, אבל כל זה מה השפה ולחוץ ולא חן וכבוד אמיתי. חן אמיתי שאדם באמת מוצא חן בעיני אנשים, זו מתנה שרק בורא עולם נותן לאדם, וכמו שנאמר (והיה פד, יב) 'חן וכבוד יתן ה'.

אין מציאות כזו שאדם יוכל לקנות לעצמו חן או כבוד בדרך של חטיפה וכיבוש. וכן הוא מרגיל בפומא דאינשי לומר 'כל הרודף אחרי הכבוד הכבוד בורח ממנו', וכעין המאמר הזה יש בגמרא בעירובין (יג, ו) ומעשים רבים היו בזה לאורך הדורות, בכאלו שניסו להשיג לעצמם כבוד או חן בדרך הזרוע ולא עלתה בידם. 'חן וכבוד בעיני ה', רק הוא יכול להשפיע חן או כבוד על האדם. אלא מאי? – אדם יכול לעשות דברים שיגרמו לכך שהקב"ה יתן לו חן. ועלינו לבדוק ולחפש מהם הדרכים שבאמצעותם אנחנו יכולים למצוא חן בעיני ה' יתברך.

משה אוהבן של ישראל היה ומצטער בצרתן

והנה אנחנו רואים בפרשה שלנו שמשנה רבינו זכה לחן. הלא לכן הענין הזה של החן מוזכר שוב ושוב, 'אמצא חן בעיניך', 'מצאת חן בעיני ועוד. אנחנו צריכים לשאול את עצמנו, מה עשה משה רבינו שזכה למצוא חן בעיני ה' יתברך. וכך כתב הרמח"ל (בחינוך דף ע"ן החיים) שזוהו עיקר גדול בתורה, שייבקש אדם בלבבו מה עשו הראשונים אבות העולם שכך חשק ה' בהם, מה עשה משה רבינו ע"ה ומה עשה דוד משיח ה' וכל הגדולים אשר היו לפניו, ויעלה בשכלו מה טוב לאדם כל ימי חייו לעשות כן גם הוא וטוב לו. כשאדם ידע מה היו הדרכים של

אבותינו להשיג חן בעיני ה' יתברך, הוא יוכל ללכת אף הוא בדרכיהם ולזכות להצלחה האמיתית.

נקיים את מצוותו של הרמח"ל, למשמש ולהפש מה עשה משה רבינו ומה עשו האבות שמצאו חן בעיני ה'.

החיד"א מביא את דברי מהר"ו זצ"ל (שערי קדושה חלק ב' שער ד'), כי לא זכה משה לכל מעלותיו, הלא אנתנו לא יכולים לשער ולתאר את אפס קצרו של משה רבינו, בחיר היצירה האנושית. אחד מ"ג עיקרי האמונה הוא שלא קם ולא יקום עוד נביא כמשה, וכתב הרמב"ם (הלכות תשובה ט, ב) שאפילו מלך המשיח שיבוא במהרה בימינו, תהיה מדרגת נבואתו קרובה לזו של משה. אבל כמשה ממש? – לא קם. ומה היה המפתח הגדול שבאמצעותו זכה משה לכל הדרגות הנשגבות שלו? – לא זכה משה לכל מעלותיו אלא שהיה אוהב לישראל ומצטער בצרתן.

את מה רואה מהר"ו זצ"ל כנקודה המרכזית שבגללה זכה משה למה שזכה? – על שהיה אוהב את ישראל ומצטער בצרתן. וכמו שאמרנו (שמות דב א, כז) רבותינו ז"ל על הפסוק (שמות ב, יא) 'וירא בסבלותם'. הרי משה רבינו גדל בביתו של פרעה מלך מצרים, והוא המעודת להיות יורש העצר של פרעה ולמלוך אחריו. מה חסר לו בחיים? – לכאורה, הוא יכול לעלות על היאכטה ולשוט בנילוס באין מפריע... אבל מה הוא עושה? יוצא ורואה בסבלם של אחיו בני ישראל, ולא די בזה, אלא הוא 'נותן את עיניו ולבו להצטער בצרתן, הוא כואב את כאבם ואומר לאחיו כמו שאמרנו רבותינו (שם) 'מי יתן מותי תחתך'. אין זו מליצה, אלא כפשוטו ממש. אומר משה רבינו לישראל עשועבד שם בעבודת פרך, כדאי לי והגון לי למות תחתך.

משה רבינו לא מתעלם מהסבל של אחיו, אלא 'וירא בסבלותם'. וכן, ממשיך מהר"ו, מה שדרשו רבותינו על הפסוק שבפרשה שלנו (שמות לב, לב) 'ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת', והפסוק הזה הוא מפליא את הלב, וקשה למצוא לו חבר ודע.

מדוע? – מפני שאחרי שעשו ישראל מה שעשו וחטאו בחטא העגל, היה חרון אף גדול והמצב של כלל ישראל היה קשה ומסוכן. וקל להבין למה היה חרון אף שכזה, כמו שאמרנו רבותינו (ושבת פה:) 'עלובה כלה שמקלקלת תחת חופתה', שהרי משה רבינו עולה בהר לקבל את התורה, האש עדיין לוהטת בראש ההר וכמו שכתב רש"י במסכת תענית שהיתה האש לוהטת עד שנה שנייה, דהיינו, שניכר לכל השראת השכינה השורה על ההר, ועם כל זה הם למרגלות ההר הולכים ועושים להם את העגל ואומרים 'אלה אלהיך ישראל'. לכן היה חרון אף עצום והקב"ה אומר 'הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם'. ובשעת החירום הזו עומד משה רבינו לעורר רחמי שמים.

משה רבינו לא מכחיש את החטא של עם ישראל, ואדרבה, מודה בחטא של עם ישראל ואומר 'אנא חטא העם', כי עיקר העיקרים שאם אדם חטא, שיוודה בחטאו ולא יכחיש את החטא. וכך מצאנו שאמר הקב"ה (וידבר ב, לה) 'הגני נפשך אותך על אמרך לא חטאתי, כי כשאדם מכחיש את החטא שחטא בו – זה הגרוע מן הכל. אך עומד משה רבינו ואומר 'למה יאמרו מצרים, נכון שבני ישראל חטאו, אבל אם תכלה את ישראל יהיה חילול ה' עצום שיאמרו האומות שלא היה בו כח להעלותם לארץ ישראל וכמו שדרשו רבותינו (ברכות לב, א) 'שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך'.

אחר כך אומר משה 'זכור לאברהם יצחק וישראל עבדיך אשר נשבעת להם בך', משה רבינו מעורר את זכות האבות הקדושים שנשבעת להם 'אברהם את זרעכם ככוכבי השמים וכל הארץ הזאת אשר אמרתי אתן לזרעכם ונחלו לעולם'. וכך ממשיך משה רבינו בנאום הסגוריה שלו על ישראל, עד שמגיע לשיא, ואומר 'אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת'.

מה הכוונה במה שאומר משה רבינו 'אם תשא חטאתם', ואיזה לימוד זכות יש בזה על ישראל? מה זו סיבה למחול לישראל על חטאם? אך אמרו רבותינו, כי משה רבינו טוען כאן טענה מופלאה לזכותם של ישראל. אומר משה רבינו להקב"ה, נכון שבני ישראל חטאו, אבל הם לא אשמים. מי שאשם בחטא הזה של חטא העגל הוא אני! ולכן – מחני נא מספרך אשר כתבת, אם צריך להעניש כאן מישהו, זה אותי ולא אותם.

משל למה הדבר דומה, לאחד שזכה להיות אוהבו של מלך, והמלך לא זו מחבבו עד שמינה אותו להיות ראש השרים היושב ראשונה במלכות. לאותו אחד שהתמנה זה עתה להיות ראש השרים, היה קרוב משפחה, וכשהוא שמע שדודו או בן דודו נהיה ראש השרים, שמח מאוד. למה שמח? – כי הוא ידע שמעכשיו הוא יכול לעשות כל שברצונו לעשות. הוא יכול ללכת לחנות ולגנוב כמה דברים, ואם בעל החנות יבוא ויתפוס אותו, יגיד לו: 'אתי אתה מתחיל? אתה יודע מי זה הבן דוד שלי? – המשנה למלך'... מה יעשה בעל החנות? – יאמר לעצמו 'התעלמות, פעמים שאתה מתעלם מהם'... יגיד לזה הגנב, 'לא ראיני אותך, לך מכאן ויותר אל תחזור'. ואם בכל זאת בעל החנות לא יירתע ויתבע אותו לדיון,

יתקשר הגנב אל קרובו השר ויאמר לו 'דודי היקר, תשמע מה שקרה איתי. כך וכך היה מעשה, וכמו שאומרים היום העולם, 'היתה לי מעידה'... יש לי משפט בעוד כמה ימים ואני סומך עליך שתסדר את הענינים, תעלים את החיק עם השופט וכיוצא, כדי שחלילה לא אודשע בבית המשפט ויהיה חילול לכבוד המשפחה'... כמו שגם נהגו האידנא...

וכך אכן היה. הלך אותו קרוב משפחה וגנב כמה דברים מכמה חנויות עד שנתפס. קבעו לו מועד למשפט והוא התקשר בהרדה אל הדוד שלו וביקש את עזרתו. הדוד דאג לו והפעיל את הקשרים שלו, ואכן העלימו עין ופטרו אותו לשלום.

אותו אחד ראה שזה עסק טוב ומצליח, והלך לגנוב עוד פעם... גנב פה וגנב שם, עד שנתפס שוב. התקשר עוד פעם אל הדוד שלו וביקש, 'תשמע דודי היקר, היתה לי עוד פעם מעידה... אמור להיות לי משפט בעוד כמה ימים, ואני מבקש את עזרתך'. הדוד ניסה להפעיל שוב את הקשרים שלו, וגם הפעם, למרות שכבר לא היה קל כמו מקודם, בסוף הצליח להשיג לו חנינה.

בפעם השלישית שהתקשר אליו האחין וביקש שיחליץ אותו מן המיצר, הבין הדוד השר שזה לא יכול להמשך כך. מילא פעם אחת ושניה, אבל עכשיו בכל פעם שהוא ישיג לו עזרה וחנינה, ילך אותו קרוב משפחה ויגנוב? – זה לא יכול להמשך כך.

בא השר הזה אל המלך ואמר לו, 'תראה אדוני המלך. אכן קרוב המשפחה שלי חטא שוב ושוב, אבל הוא לא אשם בכל זה. להיפך, הוא מיסודו אדם טוב, ומי שאשם בכל הגניבות האלו זה אני'. התפלא המלך: 'אתה אשם?' 'הרי אתה לא גנבת כלום?' השיב לו השר, נכון, אבל מי נתן לו את הביטחון ואת הכח לגנוב? למה הוא בכלל הלך וגנב? הרי אם תצא ותבדוק תראה שפעם הוא לא היה גונב, אז מה קרה פתאום שהוא התחיל לגנוב? – בגלל שאני נהייתי לשר. הוא סומך עלי ואומר 'מה אכפת לי אם אתפס, הלא 'אחות' לנו בבית המלך', הדוד שלי יעזור לי ויסדר לי את כל הענינים. מכה זה הוא עשה מה שעשה, ובגלל זה הוא ממשיך לגנוב שוב ושוב.

ובכן, אדוני המלך, אמר השר – יש לי פתרון. תפטר אותי מהתפקיד, והכל יבוא על מקומו בשלום. ברגע שאני אפסיק להיות שר, גם אותו אחד יפסיק למעול ולגנוב. כל הסיבה שהוא גונב זה מפני שהוא נשען עלי ויודע שאני כשר יכול לעזור לו, אבל אם תפטר אותי ואשוב להיות כאחד האדם, ידע אותו קרוב משפחה שאין לו על מי לסמוך עוד ויפסיק לגנוב.

זה מה שעשה משה רבינו. הוא בא אל הקב"ה וטוען, עם ישראל קדושים וטהורים, בני אברהם יצחק ויעקב. האי הם חטאו? – נכון, אבל אני אשם. למה הם חטאו? – כי הם סומכים עלי, על אוהבו של מלך. ואם כך הם פני הדברים, יש לי פתרון: 'מחני נא מספרך אשר כתבת'. תפטר אותי מהתפקיד שלי, ואז תראה כמה הם קדושים וטהורים וחסידיים.

זהו מנהיג, שלוקח את האשמה על ראשו. באותו הזמן שבני ישראל חטאו בחטא העגל משה בכלל לא היה שם אלא היה בשמי שמים ולומד תורה מפי הגבורה, ולמרות זאת הוא לוקח על עצמו את האשמה ואומר 'אם אין – מחני נא מספרך אשר כתבת'. זהו מנהיג שמסור לעם ישראל בכל נפשו ומאודו.

אין הקב"ה אוהב אלא למי שאוהב את ישראל

וזו היא האפשרות היותר גדולה למציאת חן שיכול אדם למצוא חן בעיני בוראו. וכך לימד אותנו המסילת ישרים בפרקי החסידות (פרק ט, א) כאשר בא לבאר את הדרגה של החסיד. 'כתב הרמח"ל: כוונת החסידות לטובת הדור, דהיינו, שראוי לכל חסיד שיתכוון במעשיו לטובת דורו כולו לזכות אותם ולהגן עליהם. החסיד לא עובד את עבודת ה' רק בשביל עצמו, בשביל העולם הבא שלו ובשביל הקשר שלו עם ה' יתברך, אלא הכוונה במעשיו היא לטובת כל דורו, לזכות אותם ולהגן עליהם.

הצדיק והחסיד עושה את כל הפעולות שלו לצורך הכלל. איך הוא עושה את זה? – על ידי הכוונה שלו, כמו שממשיך הרמח"ל: 'זה צריך שיעשה בכוונת עבודתו לשם כל ישראל, ולכן תקנו רבותינו בנוסח של הלשם יחוד', 'בשם כל ישראל'. כי אנתנו כולנו כאיש אחד, וכשאנתנו עושים איזה מצוה אנתנו מתכוונים לעשות אותה בשם כל כלל ישראל.

מוסיף המסילת ישרים, וגם בתפילתו בפועל, שיהיה מתפלל על דורו לכפר על מי שצריך כפרה ולהשיב בתשובה את מי שצריך לה וללמד סגוריה על הדור כולו. ואכן, הגמרא במסכת סוטה דרשה את כל הדברים הללו על משה רבינו, שהוא היה מתפלל על העם שישבו בתשובה ומלמד סגוריה על ישראל. ומי שעושה את הדברים האלו, עושה את כל פעולותיו לשם הכלל ומתפלל על ישראל תמיד, אשריו ואשרי חלקו. הוא נכנס בגדר החסיד, והוא זה שזוכה למצוא חן בעיני ה', כמו שממשיך המסילת ישרים וכותב: כי אין הקב"ה אוהב אלא למי שאוהב את ישראל.

פרשת כי תשא תשפ"ב

מישבטי התורה

הליכות חיים

בס"ד

בגד שניתן לניקוי יבש ואבד

שאלה

אדם מסר את חליפת השבת שקנה לאחרונה יחד עם המכנסיים למכבסה לניקוי יבש. וכשבא לקחתם כעבור שלושה ימים, קיבל רק את מכנסיו אולם החליפה לא נמצאה. ולבקשת בעל המכבסה הסכים לחכות שבוע נוסף לצורך חיפושים אחריה, אבל עדיין לא נמצאה. לפיכך שילם בעל המכבסה ללקוח כפי המחיר שסוכם ביניהם. והלקוח הוסיף כסף נוסף וקנה לעצמו חליפה חדשה.

כעבור חודשיים נמצאה החליפה בפניה נידחת במכבסה, וכעת פונה בעל המכבסה ללקוח, שיקח את אותה ויחזיר לו את הכסף שקיבל ממנו. אולם הלקוח מסרב להיענות לבקשתו, בטענה שאין לו צורך בשתי חליפות חדשות לשבת. וכשקיבל את הכסף תמורת החליפה - בכך הוא מכר את החליפה לבעל המכבסה, וממילא אינו מעוניין כעת לקנותה ממנו בחזרה. עם מי הצדק?

ומה הדין במקרה דומה, אם בטעות בעל המכבסה נתן את החליפה ללקוח אחר, וכעבור חודש כשהלקוח השני הבחין בטעות, הוא החזירו למכבסה, אלא שהראשון מסרב לקבלו ולהחזיר את הכסף שקיבל תמורתו מהסיבה שהוזכרה לעיל?

תשובה

א. אם החליפה נמצאה במכבסה - חייב לקבלה ולהחזיר את הכסף שקיבל תמורתה, ולא מתחשבים בטענותיו. 1

ב. במקרה שהחליפה ניתנה בטעות לאדם אחר והוחזרה לאחר שהבעלים קיבל את שווייה מבעל המכבסה, בנידון זה נחלקו רבותינו הראשונים והפוסקים. ומחלוקתם היא: האם בכסף ששילם בעל המכבסה הוא קנה את החליפה או שלא קנאה והבגד נשאר עדיין שייך לבעליו בכל מקום בו הוא נמצא. ולכן מחמת הספק לא ניתן לחייב את הלקוח הראשון לקבלו.

אולם ודאי שלכל הדעות יש מן היושר שיקחנו הלקוח בחזרה. מאחר ויש ברשותו את המכנסיים, ולכן בתוספת הו'קט תהיה לו חליפה נוספת. משא"כ לבעל המכבסה אין לו מה לעשות עם הבגד, ואפילו אם יצליח למוכרו, יקבל עבורו סכום זעום בלבד. 2

מקורות

1. מבואר בגמ' בב"מ (לה.) מעשה באחד שהפקיד נזמים אצל חבירו, וכשבא המפקיד לקבלם בחזרה אמר לו השומר - איני זוכר היכן הנחתים. ואמר רב נחמן, שאי ידיעה היכן הפקדון נמצא נחשבת פשיעה, שאפילו שומר חנם מתחייב על כך. ולכן חייב השומר לשלם למפקיד את תמורתם. ומבואר בשו"ע חו"מ (סי' רצא, ז), ובש"ך שם (ס"ק טז) שהשומר צריך לשלם את תמורתם מיידית,

והמפקיד אינו צריך להיענות לבקשת השומר שיחכה לו מספר ימים או יותר מכך עד שיחפש אחריהם.

וממשיכה שם הגמ', שלבסוף לאחר ששילם השומר למפקיד עבור הנזמים - נמצאו הנזמים. וכשרצה השומר להחזירם למפקיד ולקבל תמורתם את הכסף ששילם לו - סירב המפקיד לקבלם בחזרה. והורה רב נחמן, שאם הנזמים נמצאו בבית השומר - חייב המפקיד לקבלם בחזרה ולהחזיר לשומר מה ששילם לו עבורם. והטעם לכך הוא, כי רשותו וביתו של השומר במקום שבו נמצא הפקדון, מוקנה למפקיד להניח שם את פקדונו, ולכן מקום זה נחשב כביתו של המפקיד.

לפיכך כשנמצאו כעת הנזמים בבית השומר, נמצא שהנזמים מעולם לא יצאו מרשות המפקיד, ולכן הכסף שקיבל המפקיד - ניתן בטעות, ולא חל כאן מקח, כי הוא ממשיך להחזיק בביתו את הנזמים למרות שלא ידע היכן הם מוחבאים בביתו.

לכן אפילו אם ירצה השומר להשאיר את הנזמים ברשותו בתמורה לכסף ששילם עבורם, כגון אם המחיר שלהם עלה בנתיים בשוק, בכל זאת אם המפקיד ירצה אותם בחזרה, הוא יכול לכופף את השומר להחזיר לו את הנזמים בתמורה לכסף שקיבל ממנו.

לפי זה גם בנידון השאלה דנן, מכיון שבעל המכבסה לא מעוניין בבגד - חייב הלקוח להחזיר לו את הכסף שקיבל תמורתו. כי התברר כעת, שהבגד שנמצא במכבסה - מעולם לא יצא מרשותו ומבעלותו של הלקוח, וא"כ הכסף ששולם עבורו - היה בטעות, ולכן צריך להחזיר את המצב לקדמותו, וכל אחד יקח את שלו בחזרה.

2. אם הבגד יצא מרשות המכבסה לאדם אחר, במקרה זה, למרות שהלקוח השני לא ידע ממנו ולא התכוון לקנותו, בכל זאת מכיון שהפקדון לא נמצא ברשות בעליו, נחלקו רבותינו הראשונים, האם תמורת קבלת המפקיד את הכסף מהשומר, נקנה הפקדון לשומר, וממילא כשנמצא אח"כ לא ניתן לחייב את המפקיד לקנותו בחזרה מהשומר. וכך סוברים: רבינו חננאל בפירושו שם בגמ', רש"י בד"ה שומא בטעות, הרמ"ך שהובא שם בשטמ"ק, וכך משמע שפסק הטור חו"מ (ס"ס"ק קג, יג) וכפי שדייק בדבריו שם בפרישה, ובסמ"ע (ס"ק כט), וכן דעת הט"ז שם (ס"ק יא).

לעומת זאת הרמב"ם (פ"ח משאילה הל' א), הרמב"ן שם בחידושיו, והשו"ע חו"מ (ס"ס"ק ק"ג, יא) סוברים, שלמרות שהשומר שילם את שוויית הפקדון, אולם החפץ נשאר עדיין שייך למפקיד בכל מקום שנמצא. אלא שתמורת התשלום המפקיד מקנה לשומר את הרווח החיצוני שיכול להגרם מהפקדון.

כגון, אם מחיר הנזמים עלה בשוק מיום התשלום עד הזמן שנמצאו, במקרה זה הרווח מיוקר הנזמים שייך לשומר. כלומר, בעל הפקדון הקנה לשומר את הפקדון מהרגע שמשך אותו כשקיבלו לשמירה, לצורך קבלת הרווח שיהיה ממנו, ובתנאי - שהשומר ישלם או אפילו יסכים מרצונו לשלם לו תמורתו כשהפקדון יאבד. מושג

שנקרא בחז"ל: הקנאת הגוף - לפרי. אולם לעולם הפקדון שייך לבעליו בכל מקום שבו הוא נמצא.

לאור האמור בנידון השני של שאלתינו, לדעת הרמב"ם, הרמב"ן, והשו"ע - צריך בעליו הראשונים לקבל את הבגד שנמצא מבעל המכבסה, כי מעולם הוא לא יצא מבעלותו, למרות הכסף שקיבל תמורתו. אולם לדעת רבינו חננאל, רש"י, הרמ"ך, הטור, והט"ז - קנאו בעל המכבסה, ולכן לא ניתן לחייב את בעליו הראשונים לקנותו בחזרה ממנו.

לפיכך מחמת הספק - אי אפשר לכופ את בעליו הראשונים לקנות את הבגד בחזרה. אבל ודאי שלכל הדעות היורש וההגינות הוא, שיחזיר את הכסף שקיבל תמורתו. מאחר וללקוח בצירוף המכנסים שברשותו, תהיה לו חליפה שבתית נוספת. משא"כ בעל המכבסה יתקשה מאד למכור את הבגד המשומש כפריט בודד ללא מכנסים, ואפילו אם ימצא לבסוף קונה, הוא ישלם לו מחיר זעום בלבד.

מסרים ורעיונות בפרשת השבוע

מעט מגדלות של דור מקבלי התורה

בפרשת כי תשא (פרק לב) מסופר בהרחבה על החטא החמור שעשו הדור שיצאו ממצרים. ומהראוי שננסה להבין מעט ע"פ דברי חז"ל כיצד קרה הדבר? הרי הדור הזה ראו כל כך הרבה ניסים גלויים שהקב"ה עשה להם במצרים, בקריעת ים סוף, במדבר, ולבסוף במתן תורה, ששם זכה כל אחד מהם באופן אישי שהקב"ה ידבר עמו. וכפי שנאמר בספר דברים (ה, ד) "פנים בפנים דיבר ה' עמכם בהר מתוך האש". וכתוב שם בהמשך (ה, כא) "הן הראנו ה' אלוקיננו את כבודו, ואת גדלו... ראינו כי ידבר אלוקים את האדם - וחי". וא"כ כיצד קרה שאחרי כל מה שראו, עשו את העגל לאחר ארבעים יום ממתן תורה?

ומצד שני כתוב בגמ' עבודה זרה (ד:): שהקב"ה אמר על הדור של מקבלי התורה כמו שכתוב בדברים (ה, כ) "מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי כל הימים". וכתב רש"י בגמ' שם וז"ל: בסיני נאמר, אלמא גיבורים ואמיצי לבב היו ביראתם אותי ע"כ. א"כ איך דרגתם הגבוהה משתלבת עם החטא החמור של עשיית העגל?

מה היה חטאם של ישראל בעשיית העגל

אמנם מבואר בשמות (לב, ז) שהקב"ה אמר למשה "לך רד - כי שחת עמך - אשר העלית מארץ מצרים", ופי' רש"י בד"ה שחת עמך וז"ל: שחת העם - לא נאמר, אלא - עמך. דהיינו, הערב רב שקבלת מעצמך וגירתם ולא נמלכת בי - הם שחתו והשחיתו ע"כ. וכך גם כתוב במדרש שמ"ר (מב, ו) שהערב רב הם אלו שחטאו בפועל בסגידה לעגל, ובאמירה שהוא האלוה שהוציא אותם מארץ מצרים וכו', אולם עם ישראל לא היה לו שום קשר פעיל עם העגל. אלא שישאל חטאו בכך שלא מיחו בערב רב, ושתקו כאשר הערב רב אמרו עליו "אלה אלוהיך ישראל" כמבואר

שם באורה"ח הקדוש שמות (לב, ח). וגם כשירד משה מהר סיני ואמר (לב, כו) "מי לה' - אלי" רק שבט לוי בא אליו, ואילו שאר השבטים נשארו במקומם.

אבל עדיין קשה, למה באמת לא מיחו בערב רב, הרי הקב"ה דיבר עמם את שתי הדברות הראשונות שבעשרת הדברות - פנים בפנים, וא"כ הם ידעו שהעגל כולו שקר ואחיות עיניים, ומעשה כישוף שנעשה ע"י המכשפים מהערב רב. כמבואר שם בתרגום יונתן ב"ע, ולפי"ז לא מובנת שתיקת כלל ישראל?

למה לא עזרו לבני ישראל שלא יכשלו בחטאם?

והנה התיירוץ על מה שהתקשינו מיושב על פי דברי רבי יהושע בן לוי, ורב יוחנן בשם רבי שמעון בן יוחאי שאמרו בגמ' עבודה זרה (ד:): וז"ל: לא עשו ישראל את העגל - אלא ליתן פתחון פה לבעלי תשובה וכו'. ופי' רש"י שם וז"ל: כלומר, גיבורים היו ושלטים ביצרם היו, ולכן לא היה ראוי להתגבר יצרם עליהם. אלא גזירת מלך [כלומר - גזרת הקב"ה] היתה - לשלוט בהם, כדי לתת פתחון פה לבעלי תשובה. שאם יאמר החוטא - לא אשוב, משום שלא יקבלוני, אומרים לו - צא ולמד ממעשה העגל, שכפרו ונתקבל תשובתם עכ"ל.

וכמדומה שביאורו של רש"י הוא, שחלילה לומר שהקב"ה גזר עליהם שיחטאו, כי זה נוגד את הבחירה של האדם. ובודאי שהקב"ה לא יגזור על האדם שיעבוד עבודה זרה, ויכפור בו, ויתחייב מחמת זה סקילה. אלא כוונת רש"י היא, שמאחר והתבאר בפ' כי תשא שבני ישראל עצמם לא חטאו בעשיית העגל, וכל חטאם היה בכך שלא מיחו בערב רב, וממילא הם נפלו מדרגתם הגבוהה בגלל שלא קנאו לה'. והסיבה לאי מחאתם נבעה ממה שכתוב שם בגמ', שהקב"ה עצמו גרם לכך שלא ימחו לתועלת הדורות הבאים, כדי שהחוטאים ידעו שלמרות חטאם, אם ישובו בתשובה שלמה יתכפר להם עוונם, כמו שה' כיפר לבני ישראל שחטאו בכך שלא מיחו על עושי העגל, ולכן לא ימנעו החוטאים בכל הדורות מלחזור בתשובה.

אמנם מדברי המהרש"א שם משמע שחולק על רש"י וסובר, שבני ישראל חטאו מרצונם בעגל, אלא בגלל צידקתם היו ראויים שהקב"ה יצילם וימנע מהם שיחטאו בחטא גדול כזה, מאחר וליבם היה שלם עם ה'. אלא אמרו חז"ל, שהקב"ה בכוונה לא סייע בידם שיוכלו להתגבר על יצרם, כדי לפתוח פתח לבעלי תשובה בדורות הבאים, שלא ימנעו מלעשות תשובה.

ואדרבה מחטא העגל נלמד, שלמרות החטא הגדול, בגלל שעשו תשובה - זכו לעשיית המשכן כלומר, הקב"ה הבטיח שיעשו לו משכן - וישכון בתוכם. וכפירוש האלשיך הקדוש, שבתוכו לא נאמר אלא בתוכם כלומר - בתוך כל אחד בנפרד. נמצא שגם למהרש"א לא היתה גזירת שמים שיחטאו חלילה, אלא נגזר למנוע מלסייע להם להתגבר על יצרם שמשכם לחטא.

ומבואר עד כה, שדור יוצאי מצרים שקיבלו את התורה מאהבה, היו אכן הדור הגדול והמשובח ביותר שהיה אי פעם בעם ישראל.

נפשם כפשוטם של דברים, והסירו מרצונם את הכתרים הנ"ל כדי לעשות נחת רוח לקב"ה.

נמצאנו למדים, שדור מקבלי התורה בחרו מרצונם למות - כדי לקיים את רצון הקב"ה. ושבת לוי הגדילו לעשות בכך יותר משאר השבטים. נמצא שבמותם נתנו לנו מושגים מה נקרא "עבד ה'". ומיהו עובד ה' האמיתי.

כיצד הקב"ה גרם להם לחזור בתשובה

והנה לאחר שלמדנו מעט לאיזה דרגות נשגבות העפילו דור מקבלי התורה, נתבונן מעט כיצד הקב"ה הביא אותם למרות חטא העגל, שיגיעו לדרגות רוחניות גדולות כאלו. כתוב בתחילת הפרשה (ל, יב) "כי תשא את ראש בני ישראל" ומפרש שם האורה"ח הקדוש, שהיות ופרשה זו של בניית המשכן נאמרה לאחר חטא העגל, והיה ראשם וכל מהותם של אנשי הדור מצד עצמם - מושפל ומדוכא ביותר בגלל חטאם, לפיכך במצב כזה לא שייך שיעבדו את הקב"ה. כלומר, למרות שאדם שחטא צריך לשוב בתשובה על חטאו, אולם אם חטאו גורם לו להיות במצב רוח דכאוני - הוא עושה הפוך מרצון הבורא ית"ש. ואדרבה עליו להתרומם בבחינת "החלש יאמר - חזק אני", ומעתה להתחיל בשמחה וטוב לב את עבודת הבורא ית"ש. ובכל רגע נתון יכול כל אדם מכל מצב שנמצא בו, להתרומם לדרגות נשגבות ביותר, וזה מה שהקב"ה רוצה מאיתנו למרות מעשינו בעבר.

לפיכך אמר הקב"ה למשה "כי תשא את ראש בני ישראל" כלומר - תרים להם את ראשם למעלה שיתעלמו מחטאם, ואדרבה יתגאו שהם בני הקב"ה שרוצה למרות חטאם לראות אותם שמחים ולא מושפלים. ולכן מרוב חיבתו אליהם ולמרות מה שעשו, הוא רוצה בקירבתם ומצווה עליהם לבנות לו משכן להשרות בו את השכינה, ובזכות המשכן השכינה תשרה בכל אחד ואחד כדברי האלשיך, ושכנתי בתוכו - בתוך כל אחד. ומכאן נלמד אורחות חיים גם ביחס אלינו, שאע"פ שאצל רוב בני אדם ישנם במשך החיים תקופות חלשות בעבודת ה' וגם בתיפקוד היומי, מכל מיני סיבות, אולם צריך שנדע שהקב"ה רוצה מאיתנו תמיד שנתחזק מתוך שמחה, ובכל מצב שבו אנו נמצאים נתחיל מאותו הרגע דף חדש ומבלי להתבונן בשלב הראשון על העבר, ורק ע"י נשיאת הראש נוכל להתגבר על המכשולים.

ולימדנו הקב"ה שזוהי גם הדרך היעילה ביותר להתנהג כלפי ילדינו או תלמידינו שמתנהגים או לומדים שלא כראוי, וכן כשמתעסקים עם אנשים שעדיין לא שומרים תורה ומצוות, שהשלב הראשון והעיקרי הוא - להרים את ראשם ע"י מילים ופירגון, ולעודדם אפילו בדבר הקטן שעושים ואפילו אם עדיין לא עשו בפועל מה שביכולתם לעשות. ולעודד כל תכונה טובה שיש להם מבלי להתייחס כלל לעבר או לדברים אחרים שאינם טובים שעדיין הם עושים אותם, וחזקה על מילים טובות ועידוד - שיגרמו לשיפור ניכר ולמעשים טובים יותר.

וכלשון רש"י בגמ': גיבורים היו ביראת שמים, ושליטים ביצרם. ודווקא בגלל גדלותם ידע הקב"ה, שאם יסובב שיגרם להם חטא דק בדבר מסוים, ואפילו שהוא בשב ועל תעשה כפי' רש"י, הם יעשו הכל כדי שיתכפר להם עוונם. ומהם ילמדו כל הדורות שאין מניעה מהחוטאים מלשוב בתשובה. ואדרבה לאחר עשיית תשובה שלמה, יכול החוטא להגיע לדרגה גבוהה יותר מאשר היה לפני שחטא. כמו שזכו בני ישראל לאחר תשובתם, לבנות משכן שמחמתו זכו שהשכינה שכנה מעתה בכל אחד ואחד.

למה הסכימו ישראל לוותר על עדיינם שהם כתרי הודו שהיו על ראשם?

לאור האמור עד כה בגדלות אותו הדור, נתבונן עתה בדרגה נשגבה יותר שהגיעו אליה. כתוב בפרשה (לג, ה-ו) שהקב"ה אמר למשה לאחר שחטאו בהקשר לעגל, שיאמר לבני ישראל שירידו מעליהם את עדיינם, שהם שני הכתרים שכל אחד מהם קיבל בהר סיני לאחר שאמרו מרצונם "נעשה ונשמע". ואכן כתוב "ויתנצלו בני ישראל את עדיינם מהר חורב" כלומר, הקב"ה לא רצה לקחת כתרים אלו מעליהם ללא רשותם, מאחר ונתן להם אותם במתנה, א"כ מעתה הם הבעלים עליהם, ולכן אי אפשר לקחת מהם את רכושם ללא הסכמתם.

ומבואר שם ברמב"ן בשם המדרש, שמעלת כתרים אלו היתה - שמלאך המוות לא יכול לפגוע באדם שכתרים אלו עליו, בגלל שמותיו של הקב"ה שהיו בהם. נמצא שלכל אחד מהם היתה בעלות על "קמיע לחיי נצח", כמו שהיה מובטח לאדם הראשון קודם חטאו. אולם ידעו בני ישראל, שאפילו אם יחיו לעולם, אבל היות והקב"ה כועס עליהם בגלל חטאם בהקשר לעגל שעשו הערב רב, ולמרות שחטאם היה דק, אולם הוא לא ימחק מהם. לפיכך בגלל צידקתם, יראתם, ואהבתם הגדולה לקב"ה, הם ביטלו את רצונם - לרצונו, והורידו מרצונם כתרים אלו, וידעו שמחמת זה הם ימותו, והעיקר שחטאם הזעיר יתכפר להם, כפי רצון הקב"ה.

ולפי זה נבין עוד יותר את גדלותם של שבט לוי, למה דווקא בהם בחר הקב"ה שישרתו אותו בעבודות המשכן, ובבית המקדש. שהרי שבט לוי לא חטא כלל, ואדרבה למען קיום רצון הבורא ית"ש, הם הרגו אפילו את הקרובים שלהם כמו: אבי אמם, או אחיהם מאמם וכדברי משה רבינו בפ' זאת הברכה (לג, ט) "האומר לאביו ולאמו - לא ראיתיו, ואת אחיו - לא הכיר, ואת בניו - לא ידע, כי שמרו - אמרתך, ובריתך ינצורו" וע"ש בפ' רש"י. וא"כ למה הם הורידו מרצונם את עדיינם, הרי כל אחד מהם היה מוחזק "בקמיע לחיי נצח", והם הרי לא חטאו?

אלא בגלל ששבט לוי ידעו שלאחר חטא העגל רצון הקב"ה הוא שהעולם יתנהל כפי שגזר על האנושות לאחר חטא אדם הראשון, כלומר - שלא יחיו לעולם. ולכן אפילו שהם לא חטאו, ולא היו צריכים לכפר על עוונם, ואפילו שלא היה ניתן לקחת מהם בשום אופן כתרים אלו שניתנו להם במתנה, אבל מאחר והבינו שרצון הקב"ה שמעתה המוות ישלוט בכל הבריאה, לפיכך הם מסרו את

חגיגה יא:

אכילת חלק מדג שהוכן באופן יוקרתי לסעודת מצוה

שאלה

קייסרינג יוקרתי הוזמן להכין סעודת שבע ברכות למחותנים עשירים. ולצורך הסעודה הכינו דג שלם גדול, שהניחו על מגש מווסף, ושמו אותו על שולחן החתן בקידמת האולם. עובר אורח שעבר במקום התאוה לטעום מהדג, ולקח לעצמו בעין יפה חתיכה ראויה להתכבד, ואכלה עוד לפני שהגיעו אורחי סעודת השבע ברכות.

כעבור עשרים דקות, הגיעו המלצרים וגילו לתדהמתם שנאכל חלק ניכר מתחילתו של הדג, ובכך הוא איבד "את מראהו וחשיבותו", ולכן כקייטרינג יוקרתי הבינו שלא יכולים להגיש בפני האורחים את הדג במצבו הנוכחי, דבר שעוד יפגע באורחים, לפיכך לקחוהו בחזרה למטבח.

לאחר שעה הגיע בחשאי האדם שהזיקו למנהל הקייטרינג והתוודה בפניו על מעשהו, ורוצה לשלם לו את הזיקו הממוני. והנה בעל הקייטרינג טוען לו, שישלם לו עבור כל הדג ששווי שמונה מאות ₪ למי שמזמין אצלו דג כזה באופן נפרד, והוא יתן לו את יתרת הדג שנשאר. אמנם האדם שאכל טוען, מה שאכלתי שווה לכל היותר חמישים ₪, ויתרת הדג נשארה עדיין בבעלות הקייטרינג, וביחס לנזק שגרם למה שנשאר - דינו כגרמא בלבד שפטור בדיני אדם. עם מי הצדק?

תשובה

מסתבר שבעל הקייטרינג צודק שהאכילה מהדג גרמה נזק ישיר לשוויות של כל הדג ולא רק ביחס לחלק שנאכל. אולם מכיון שלדג שנשארו יש עדיין שוויות ממונית להימכר בחנויות לפי משקל, לפיכך אם למשל ניתן לקבל עבורו בחנויות שלוש מאות ₪, ישלם האוכל חמש מאות ₪ או שיקבל מה שנשארו מהדג וישלם בסך הכל שמונה מאות ₪.

מקורות

מבואר בגמ' בחגיגה (יא:) שגזל ועריות נפשו של האדם חומדת אותם - ומתאוה להם. ואכן בנידון השאלה כך קרה, שאדם גזל אוכל בגלל שתקפה אותו לפתע תאוה למאכל משובח שראו עיניו.

והנה ביחס לחלק מהדג אותו אכל אותו אדם - דינו כגזול, ובעת הגבהתו את המאכל לצלחתו או לפיו, עשה בכך קנייני גזילה. ולכן ביחס לתשלום שחייב עבור כמות האוכל שאכל מהדג, מחשבים זאת באופן יחסי לפי גודלו של הדג, ולפי עלות של שמונה מאות ₪ לכל הדג.

אלא שביחס לרוב הדג שנשאד עדיין טוען האוכל, מכיון שאותו הוא לא הגביה, לכן הוא לא קנאו בקנייני גזילה, כמו כן הוא לא עשה בידיו ביתרת הדג כל מעשה מזיק, לפיכך הדג נשאד עדיין

בבעלותו של בעל הקייטרינג, ולכן הוא פטור מלשלם עליו. כי לכל היותר מעשהו נחשב כגרמא שפטור בדיני אדם.

אמנם מבואר בגמ' בב"מ (מד.) שרבה אומר לגבי שומר ששלח יד בחבית יין שקיבל לשומרה, ולקח ממנה רביעית יין, וכתוצאה מכך גרם לשאר היין שבחבית להחמיץ. אז אע"פ ששולח היד בפקדון לא הרים את החבית, בכל זאת מכיון שדרך היין להחמיץ כאשר הוא נמצא בכלי שאינו מלא ביין, לפיכך לקיחת רביעית מהיין שנמצא בחבית, נחשבת כמזיק בידים גם ליין שנשאר בחבית, כי כל היין שבחבית נחשב כיחידה אחת. ולכן למרות שלא נגע בשאר היין שבחבית, נחשב שהזיק בחיצו את היין שנשאר שם, ומעשיו הם שגרמו ליין שנשאר להחמיץ. לפיכך חייבו רבה לשלם בדיני אדם גם עבור היין שהחמיץ כדין אדם המזיק. וכך גם נפסק להלכה בשו"ע חו"מ (סי' רצב,ג) ללא חולק.

לאור האמור נלע"ד שניתן לכאורה לדמות את נידון השאלה לדברי רבה. מאחר וגם בנידון השאלה דנן, היות והדג הוכן באופן יוקרתי לסעודת המצוה, נמצא שכל הדג בשלימותו מהוה יחידה אחת, ורק כשהוא שלם ניתן להביאו כאוכל יוקרתי, ועבור דג כזה כשהוא שלם משלמים שמונה מאות ₪. משא"כ אם הדג אכול באופן שניכר לכל שחסר לו "בחשיבותו" - צודק בעל הקייטרינג שבאופן הזה לא שייך להניחו על שולחן החתן בסעודת העשירים כדי לפאר את המעמד. אלא שבמקרה זה ניתן לכל היותר להגישו חתוך לפרוסות בשמחה הזאת או בשמחות אחרות שיהיו לבעל הקייטרינג.

לפיכך אכילת חלק מהדג נחשבת - כמעשה מזיק בידי כלל הדג הנ"ל, כי באכילתו מהדג - ביטל מיד לחלק הדג שנשאר את חשיבותו כדג יוקרה, והפכו לדג שנמכר בחנויות לפי משקל, וממילא הוא שווה פחות כסף. ולכן נחשב האוכל שבאכילתו זרק את חיציו לדג שנשאר, למרות שלא הגביהו ולא נגע בו, כי כל הדג הינו יחידה אחת. וכמו הלוקח רביעית יין שאמר רבה שבמעשהו הוא מזיק לשאר היין שבחבית, אע"פ שלא נגע בו, ולא הגביהו ממקומו, מאחר וכל היין שבחבית נחשב כיחידה אחת, ולכן נזק בחלק מהיין כמוהו כנזק בכל היין שמהוה חלק בלתי נפרד ממנו.

לכן למסקנת הדברים, דינו של האוכל על יתרת הדג שנשאר - כאדם המזיק, אולם מאחר ולא הכניסו לרשותו, לכן הדג נשאר עדיין בבעלותו של בעל הקייטרינג, וצריך האוכל לשלם לו את השוויות הממונית שהפחית לו. לפיכך אם למשל יתרת הדג שנשארה שווה להמכר בחנות לפי משקל בשלש מאות ₪, יתחייב האוכל לשלם לו חמש מאות ₪ או שיקח את יתרת הדג שנשארה וישלם לו שמונה מאות ₪ כפי שנמכר דג שלם מעושן במצב שאכלו.

ולפי"ז יוצא בנידון השאלה, שאם לאחר שהראשון אכל מהדג, אכלו ממנו אח"כ אנשים נוספים ללא קבלת רשות, הם ישלמו לבעל הקייטרינג על החלק שכל אחד אכל מהדג, לפי שוויות של שלש מאות ₪ לדג שלם, כפי שנמכר דג במצב זה בחנויות לפי משקל. מאחר והתבאר לעיל, שלאחר אכילת הראשון מהדג מעתה שוויותו של הדג נמדד כפי מה שראוי למוכרו בשוק לפי משקל, לכן האחרים שאכלו אחריו, הם אכלו מדג ששווה שלש מאות ₪ כשהוא שלם.

מעייני החידוק

גליון 46 שנה ב'

לעילוי נשמת מו"ח הגאון הגדול רבי אברהם ב"ר שמשון רפאל ארלנגר זצוק"ל

יבואר גודל הענין של מחצית השקל ויבואר דבריו של המהרש"א דעיקר רוממות ישראל על האומות הוא בהקמת המשכן

בפרשת כי תשא כתוב כי תשא את ראש וכתוב שם לתת מחצית השקל וברש"י בפסוק ט"ו כתב דיש ג' עניני תרומה תרומה אחת תרומת אדנים כשהתחילו בנדבת המשכן ונתנו כל אחד מחצית השקל ומהם נעשו האדנים והשנית שמנאן בהקמת המשכן ומזה קנו קרבנות ציבור וזה היה ע"י מחצית השקל והשלישית היא תרומת המשכן כמו שנאמר כל מרים תרומת כסף ונחשת ולא היתה יד כולם שוה בה אלא איש מה שנדבו לבו עיי"ש. וכבר עמדו המפרשים דבשלמא בקרבנות ציבור מובן הדבר מדוע היתה יד כולם שוה בה משום דקרבנות ציבור שייכת לכל עם ישראל לכפר על העבירות בעינן שיד כולם שווה בה אבל בבנין האדנים שזה הקמת המשכן מדוע אמרינן דיד כולם שווה בה שנותנין מחצית השקל כל אחד בשווה. ועוד קשה דידוע בכל הסוגיה בב"ב בדף י' שמדברת בגודל ענין הצדקה א"ר אבהו אמר משה לפני הקב"ה כמה תרום קרן ישראל אמר לו בכי תשא, וצ"ע דהרי בכי תשא מדובר רק בנתינה מועטת דהיינו מחצית השקל דהוא עשרה גרה ומדוע לא הביא את פרשת תרומה דשם כתוב כל אשר ידבנו לבו יביאו את תרומתי זהב וכסף ונחשת. ויעוין במהרש"א שם דכתב דע"י בנין המשכן נתרוממו ישראל מכל האומות שירדה שכינה לעולם, וצ"ע מדוע דווקא ע"י המשכן נתרוממו ישראל יותר מכל האומות הרי התרוממות ישראל היה בקבלת התורה בהר סיני וזה היה לפני הקמת המשכן ומדוע רק הכא נתרוממו ישראל. וידוע מה דמבואר במפרשים דעיקר פרשת כי תשא נאמרה אחרי חטא העגל וכתב בעה"ט שפרשת כי תשא סמוכה לסוף פרשת ואתה תצוה שכתוב שם וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה מדם חטאת הכיפורים אחת בשנה יכפר עליו לדתכם קדש קדשים אחת בשנה יכפר עליכם וכו' וכתב בעה"ט דגם ביוה"כ צריך ליתן כפר נפשו כי אז כל העם נמנין ועוברין לפניו ונהגו לפסוק צדקה ביוה"כ עיי"ש. וידוע דכל יוה"כ היה אחרי חטא העגל. והנראה בזה דידוע דברי רבינו בחיי בפרשת פקודי צוה ה' אותו כן עשה וז"ל וזה תשלום העשיות שבסיפור המשכן ומפסוק ועשו לי מקדש ועד כאן תמצא רמ"ח עשיות במלאכת המשכן וכליו אחת לאחת למצא חשבון והם כנגד רמ"ח מצוות עשה שבתורה ובלבד שתסיר את עשיות אלוהי הנכר אשר בתוכם שאותן העשיות אינם מכלל החשבון וכל השאר תמצאם רמ"ח בכיון וראיתי בספר יחי ראובן לגה"צ הרב ראובן קרלנשטין זצ"ל דהביא את ספר באר

יוסף דהאריך בדברי רבינו בחיי ובתו"ד כתב דבכל כלי וקרבן שבמשכן היה מכוון כנגד מצוות עשה אחרת וכתב בשם המדרש [רבה במדבר י"ב י"ג] המשכן שקול כנגד העולם נוטה שמים כיריעה ובמשכן כתיב ועשית יריעות עזים לאוהל כתיב בשני ויהי רקיע ויהי מבדיל ובמשכן כתיב והבדילה הפרוכת לכם בשלישי כתיב יקוו המים מתחת השמים ובמשכן כתיב ועשית כיור נחושת וכן הלאה עיי"ש ולכן בצלאל שעשה את המשכן וכליו יודע היה לצרף אותיות שנבראו שמים וארץ ובזה בנה את המשכן דהיינו בעולם הקטן שקרוי משכן נמצא בריאת כל העולם דהיינו שמים וארץ ים ויבשה. וידוע ג"כ דברי הבעה"ט בפרשת פקודי [ל"ח כ"ז] שכתב מאת האדנים כנגד מיוסדים על אדני פז וכנגדם תקנו מאה ברכות כל יום. ומזה רואים דברי המהרש"א בב"ב דעיקר התרוממות ישראל מכל העמים היא דוקא בהקמת המשכן דאע"ג דעיקר התורה נתנה בהר סיני ושם כבר היה אתה בחרתנו מכל העמים מ"מ כ"ז שלא היה הקמת המשכן דמונח במשכן כוח של רמ"ח מצוות שבתורה לא היה עדיין התרוממות ישראל מכל האומות וזה נגמר דווקא בהקמת המשכן דהוא בית המקדש ולפ"ז אפשר לומר מדוע דווקא בהקמת המשכן נאמר בגמ' ב"ב בכוח של נתינת צדקה אע"ג דהוא נתינה מועטת דהרי כל היסוד של המשכן על גודל העשיות של רמ"ח עשיות ואם המשכן היה נבנה ע"י כל אשר ידבנו לבו דהיינו דהמשכן היה קם ע"י כמה עשירים כבר היה חסר בכוח של המשכן דהוא כולו כאשר צוה ה' את משה, ואפשר להוסיף עוד ע"ז דידוע דברי הביה"ל דהאריך בעון חטא העגל דאי"ז כפשוטו ע"ז ממש אלא שבני ישראל חשבו שכל כוחם זה בנוי ע"י משה רבנו וכוחו של משה זה כוח עצמי והוא מקשר בינם לבין הקב"ה וכשנעדר משה ביום המ' אבדה תקותם לפי הבנתם בכוחו של משה ומש"ה חפשו לעשות משהו כמו משה רבנו לפי הבנתם ומזה יצא עגל מסכה והוסיף דמש"ה נכתבה פרשת פרה אדומה כתשובה על חטא העגל דתבא אם ותקנח צואת בנה כידוע דזה פרה אדומה וע"ז אמר שלמה המלך אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני ונאמר ע"ז זאת חוקת התורה דאין בזה שום הבנה משום דהקב"ה אמר לישראל שכל כוחו של משה זה כאשר צוה ה' את משה וכתב עוד הביה"ל דמש"ה בכל פרשיות ויקהל כתוב כל הזמן כאשר צוה ה' את משה ללמדך שכל כוחו של משה אינו כוח עצמי אלא כאשר צוה ה' את משה ולפי דברי רבינו בחיי מבואר היטב דבכל העשיות של המשכן יש רמ"ח עשיות דהיינו דבהקמת המשכן צמצם הקב"ה את כל העולם למשכן ועי"ז כבר אין פחד מכוחו של הע"ז של העגל וכן בדורנו דאין ביהמ"ק אין לקב"ה בעולמו

אלא ד' אמות של הלכה בלבד דכל הכוח של דורנו הוא הישה"ק ובתי הכנסת דשם זה עיקר השראת השכינה כמו שאמר מרן החזו"א דעיקר ההצלה של הדור הזה הוא הישה"ק דזה כמו תיבת נח דהוא מגין על כל המבול בעולם כידוע. וזה כל הרעיון שיש בהקמת המשכן יותר מקבלת התורה בהר סיני דעדיין לא היה משכן וכיון דלא היה משכן היה עדיין חטא העגל ובהקמת המשכן כבר היה תקון לחטא העגל כמו שכתוב דמחצית השקל הוא לכפר על בני ישראל. והארכנו כמה פעמים בדברי החת"ס דגם במצרים כ"ז שיעקב אבינו ושבטי י-ה היו חיים לא התחיל השעבוד משום דעם ישראל היו מושפעים ומובדלים ממצרים ע"י יעקב ובניו וכשמת יעקב ובניו התחילו להתערב עם מצרים ואז התחיל הגלות של מצרים ובה צריך להתחזק בדברי המדרש שכתב וימת יוסף אע"פ שמת יוסף אלוקיהם של אלו לא מת דהיינו דבודאי כשהצדיק בעולם יש לו הרבה השפעות בעולם אבל עיקר כוחו של הצדיק זה מכוח הקב"ה ומש"ה גם שיעקב אבינו מת צריך לדעת שהקב"ה זה היה הוה ויהיה ובכל הדורות רואים דע"י פטירת גדולי ישראל הרבה אנשים נשברים משום דכל תלותם בקב"ה הוא מכוח הצדיק אבל צריך לזכור תמיד את דברי המדרש אע"ג שמת יוסף אלוקיהם של אלו לא מת. ולפי כל הדברים הנ"ל שהקמת המשכן הוא תכלית ההתרוממות שיש בישראל יותר מכל האומות כנ"ל מובן היטב מדוע ממעטים בתרומת האדנים בנתינה מועטת כמו מחצית השקל וגם הענין של חציו ללמדנו דכיון דעיקר המשכן הוא השראת השכינה ובה מתבטל הכוח של חטא העגל דיסודו דיש כוח אחר חוץ מאין עוד מלבדו ומש"ה צריך למעט בממון ולתת רק מחצית השקל שלא ליחס את המשכן לעשירים יותר מלעניים אלא עיקר המשכן הוא בלתי לה' לבדו.

יבואר עוד בקושיית האוה"ח מדוע הראה הקב"ה מטבע של אש במחצית השקל

ושמעתי עוד דידוע מה דאחז"ל משה נתקשה בצורת המטבע של מחצית השקל והראה לו הקב"ה מטבע של אש, והק' האוה"ח הק' מדוע דווקא מטבע של אש, ושמעתי לומר דידוע דיש ד' יסודות עפר מים רוח ואש ומכל הג' יסודות (עפר מים רוח) א"א להרבות יותר ממה שיש אבל באש אפשר להדליק עם נר אחד עיר שלמה ומדינה שלמה ובה הראה הקב"ה למשה בכוח של נתינת צדקה דע"י שאדם נותן מעט הוא מדליק בעצמו אש להבה להקב"ה, וכן בכל התחזקות מועטת אפשר לתקן את הכל. וידוע כמה מרן הגר"י לוינשטיין זצ"ל היה מרבה לדבר בכוח קבלות קטנות בימים

נוראים והיה נגד קבלות גדולות משום דדווקא ע"י קבלות קטנות אפשר להגיע לקובץ על יד ירבה וזה הכוח של מחצית השקל שהוא נתינה מועטת ועי"ז קם כל המשכן. ועוד חיזוק ראיתי בספר זרע שמשון דכתב דע"י מחצית השקל דהוא עשר גרה אפשר לקנות עשר חטאות משום דחטאות אין לו קצבה עי"ש, ועוד רואים בגודל הנושא של השתתפות עם הציבור דזה כל הכוח של כי תשא שכל העם משתתפים בהקמת המשכן כמו שכתב ברמב"ם בפרשת בא דכל מטרת הבריה שיתכנסו כולם בבתי מדרשיות ויתפללו בציבור וזה כל הכוח של כי תשא דברוב עם הדרת מלך.

יבואר עוד דברי האוה"ח הק' בג' מקומות דבנין בית המקדש השלישי תלוי בעסק התורה

ביארנו בפרש ואתה תצוה את דברי האוה"ח הק' דכ' דבית השלישי יהיה ע"י משה רבנו ואין משה רבנו חפץ לגאול את הבטלנים מן התורה, ושמעתי דברי חיזוק מהגאון ר' יעקב חיים סופר שליט"א ראש ישיבת כף החיים דהקשה הרי משה רבנו גדל בארמונו של פרעה והיה לו כל העוה"ז ומ"מ יצא וחיפש את צרתן של ישראל ואמר ימות מאה כמשה ואל ימות נפש אחת מישראל וכל חייו התפלל על עם ישראל כמו בחטא העגל ובמרגלים וגם בעדת קרח וכן בלשון הרע של מרים שאע"פ שכולם היו כנגדו מ"מ משה רבנו מתפלל עבורם ולא מסתכל על שום נגיעות וכל מטרתו זה להציל את עם ישראל ואילו בגאולה השלישית שעם ישראל סובל את כל הסבל הנוראי של הגלות וכל המחלות והשואה הארורה והשואה הנוראית שיש היום בריבוי נשירות שיש בעם ישראל עד שאפי' ר' יוחנן שקבר י' בנים אמר ייתי ולא אחמיניה מדוע משה רבנו אין חפץ לגאול אותנו מחמת שאין אנו עסוקים בתורה, ושמעתי לומר בזה דבודאי אם כל ביהמ"ק השלישי היה ענין של ממון בודאי בתוך כמה שעות היה כל עם ישראל מעמיד את הכסף לבנין ביהמ"ק השלישי אלא כל הענין של הבית השלישי יהיה בנוי ע"י אש מן השמים וכל מה דהקב"ה מבקש מעם ישראל להרבות בעסק התורה ולהקים עוד שיעורי תורה ועוד כוללים ועוד מצוות ובודאי שאם היינו משקיעים בדור הזה להרבות בחיזוקים בעוד שעות של לימוד התורה ובעוד חיזוקים היה בא משיח צדקנו וזה השטן מונע מאתנו להתחזק בזה וצריך לחזק את הענין של ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים וע"י ההתחזקות של ריבוי הכוללים והישה"ק יבנה הבית השלישי במהרה בימינו אמן.

ברכת מזל טוב חמה ולבבית נשדר קמיה האי צורבא מרבנן שייף ועייל שייף ונפיק לא פסיק פומיה מגירסא

ה"ה אליהו אלתר רוזנפלד יצ"ו

אשר טרח רבות וזיכה את הרבים בכישרונו הרב והאציל מחכמתו לפאר ולהאדיר את עלון "מעייני החיזוק"

לרגל בואו בברית האירוסין עב"ג תח"י

יה"ר שיזכה להקים בית נאמן בישראל על אדני התורה והיראה דורות ישרים מבורכים בבנין עדי עד

מעייני החיזוק

לזכות ידידי הרב יונתן חיים בן מלכה הי"ו שכל העלונים הוא בזכותו ע"י ידידו משה בן שרה ומשפחתו

לעילוי נשמת האשה החשובה מרת יוכבד בת ר' ברוך פנחס ע"ה

לזכות ידידינו הרב משה והרב רפאל חסן להצלחה בכל העניינים ולע"נ אביהם הרב יהושע בן מרים ז"ל

לזכות החתן המופלג הרב אליהו אלתר רוזנפלד ובברכת שיזכו לבנות בית נאמן בישראל

מסביב לשולחן

עלון שבועי לבני הישיבות סביב נושא מהפכני בעיון בהלכה באגודה ובמוסר

עורך: הרב שלמה רוזנשטיין

נושא השבוע:
קידוש ידים ורגלים,
המקור בפרשה:
ורחצו ידיהם ורגליהם
(ל, כא)

פרשת כי תשא

משולחן גבוה

הרב מאיר שולביץ

עקרי העניין

מרן שר התורה רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א

נוסח הברכה בקידוש ידים ורגלים

לענין קידוש ידים ורגלים במקדש, ראיתי בסדר רב עמרם גאון בסדר הגש"פ שכתב בענין שיש שהיו מברכין על מים אחרונים על רחיצת ידים, וכתב ע"ז לא מצינו רחיצה ושטיפה כל עיקר, שמא במקדש כשהיו כהנים רוחצים היו מברכים על רחיצת ידים [נ' כוונתו על רחיצת ידים ורגלים] שנא' ורחצו אהרן ובניו, עכ"ל. ומבואר דלא פסיקא לי' אם במקדש היו מברכין על רחיצת ידים או על נט"י.

אמנם ראיתי מי שהביא מס' מעשה רוקח דף ט"ו (ואינו תח"י) שהעתיק תשו' רב עמרם וז"ל במקדש אף כשהיו הכהנים רוחצים ידיהם, היו מברכין על רחיצת ידים, חלילה לא כי אלא היו מברכין על נטילת ידים, וכתב ורחצו אהרן ובניו, ומתרגמין ויקדשו (ובר"ץ גיאות דף ק"א ב' כתב לענין מים אחרונים שאין לנו ברכה על הנטילה אלא על נט"י בלבד). וכ"נ בראב"ן חולין סי' נ"ד], ומבואר היו מברכין על הכלי הזה על נט"י, ולכן תקנו בכל הנטילות על נט"י. וצ"ל אע"ג דמצוה לקדש מהכיוור ולא משאר כלי שרת כמש"כ הרמב"ם פ"ה מכה"מ ה"ג, צ"ל כיון שנטול בכלי מהכיוור הוא כמו הכיוור וכו'.

(נחל איתן סי' יד אות ב)

רחיצת רגלינו זו ע"ג זו

בהוריות י"ג ב', מבואר דרחיצת רגלינו זו ע"ג זו קשה לשכחה. ובהערות לס' שמירת הנפש אות פ"א הקשה מהא דזבחים י"ט ב' דמצות קידוש ידים ורגלים לר' יוסי בר"י דמניח שתי רגלינו זו ע"ג זו. ופשוט דלק"מ דכיון דילפי' שם מקרא דמצותו בכך כדפירש"י שם, פשיטא דלא יזיק כלום דשומר מצוה לא ידע דבר רע. (שיח השדה קונטרס הזכרון)

אם צריך בגדי כהונה

דנו אם קידוש ידים ורגלים טעונים בגדי כהונה, והרב שליט"א הוכיח ממשכת יומא (כ"ד ב') שהגמ' דנה אי פייס בבגדי כהונה, ואם יש קידוש ידים ורגלים בבגדי כהונה, הרי שכבר היה עליהן בגדי כהונה משום קידוש ידים ורגלים, שהרי תנן במסכת תמיד (פ"ב מ"א) ראוהו אחיו שירד וכו', מיהו וקדשו ידים ורגלים, ושם (פ"ג מ"א) בואו והפיסו, משמע שקידוש ידים ורגלים היה קודם, וא"כ מה נסתפקה הגמ' איך נהגו בפייס, אם בבגדי כהונה, הרי היה בגדי כהונה קודם, וע"כ מוכח שקידוש ידים ורגלים אין צריכים בגדי כהונה. (דרך שיחה)

ידים לתפלה, שיתכוין לזה, כטעם נשיאות כפים. והרחיצה היא המצוה, וכ"כ בתשובת הרשב"א סי' קצ"א 'ורחצו - מכאן אמרו (ברכות ט"ו א') נטילת ידים לתפלה. וכתב בתורה תמימה, ר"ל משום דתפלה הוי כנגד קרבן, כמ"ש בברכות כ"ו ב'. ואמנם נראה דאין זה אלא אסמכתא בעלמא, וראיה לזה, שהרי בתפלה קיי"ל אם אין לו מים מנקה ידיו בצרור או בעפר או בכל מידי דמנקי כמבואר בסוגיא כאן, ואלו בקרבן צריך מים דוקא ואם אין לו מים אינו עובד ואם עבד עבודתו פסולה, כמבואר בזבחים י"ט ב'. וע' ברמב"ם פ"ד ה"ג מתפלה כתב וז"ל, בכל התפלות צריך לרחוץ ידיו לבד, ובתפלת שחרית צריך לרחוץ גם רגליו, ותמה הראב"ד וכתב לא ידעתי רגליו מנ"ל, והמפרשים טרחו הרבה ביישוב הדברים. ולי נראה פשוט, דתפס הרמב"ם בשיטתו של הרשב"א דמקור חיוב נטילת ידים לתפלה ילפינן מקרבן כמבואר לפנינו, וא"כ מכיון דכאן כתיב ורחצו את ידיהם ואת רגליהם א"כ גם בתפלה כן, ונראה מאוד מה שחילק בזה בין תפלת שחרית לשאר תפלות היום ע"פ מש"כ הוא בריש הלכות תפלה דמן התורה הוי חיוב התפלה רק פעם אחת ביום, ולכן באותה הפעם בתפלה ראשונה של יום שהיא תפלת שחרית צריך לרחוץ כמו שרחצו הכהנים קודם הקרבה, היינו הידים והרגלים, משא"כ שארי תפלות היום שאינן אלא מדרבנן והוי הקפידא רק אנקיותא בעלמא צריך לרחוץ רק הידים לבד מפני שהידיים עסקניות הן, ודו"ק. - והנה בברכות נ"ג ב' איתא, במתניתא תני, והתקדשתם והייתם קדושים, והתקדשתם אלו מים ראשונים והייתם קדושים אלו מים אחרונים, ואינו מבואר טעם דרשה זו משמעותה ומקורה, ונראה קרוב לדאי שזו היא הברייתא השנויה בתנב"א (ח"א פט"ו) על פסוק שלפנינו, רחיצת ידים מה"ל מגלן, מן משה ואהרן ובניו דכתיב בבואם וגו', ואצל ישראל מהו אומר והתקדשתם, מכאן היה ר"ג אוכל חוליו בטהרה, ע"כ, ור"ל כמו שנתקדשו משה אהרן ובניו נתקדשו ברחיצה כמו כן ישראל דכתיב בהו לשון קדושה יתקדשו ברחיצה. ובתוס' חולין ב' ב' ד"ה טמא כתבו שאסור לטמאות גופו באוכלין טמאין כדדרשינן והתקדשתם והייתם קדושים אזהרה לבני ישראל שיאכלו חוליהן בטהרה, עכ"ל, וכתב על זה הגרי"ב בגליון וז"ל לא ידעתי מקום דרשה זו, ועיין בברכות נ"ג ב' דרשינן והתקדשתם למילתא אחריתא, עכ"ל, ולדעתי נראה ברור שכיונו התוס' לדרשה דתנב"א שהבאנו:

ד] מחלוקת ראשונים איזה כניסה מחוייבת בקידוש ידים ורגלים. כתב רש"י (כאן על הפסוק) בבאם אל אהל מועד - להקטיר קטרת שחרית ובין הערבים, או להזות מדם פר כהן המשיח ושעירי עבודה זרה: והנה רש"י שיטתו מבוארת בתוס' ביומא (ה: סד"ה להביא), שאין חיוב קידוש ידים ורגלים דאורייתא אלא כשנכנס לעבוד אבל לא בביאה ריקנית. והריצב"א (שם) חולק וסובר שבכניסה לאהל

עיקרי העניין קידוש ידים ורגלים

א] מקור העניין. בפר' פרשת כי תשא פרק ל פסוק יח - כא, וְעֲשִׂיתָ כִּיֹּר נְחֹשֶׁת וְכָנֹךְ נְחֹשֶׁת לְרַחֵצָה וְנָתַתָּ אֹתוֹ בֵּין אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וְנָתַתָּ שָׁמָּה מִיָּם: וְרָחֲצוּ אֶהָרָן וּבָנָיו מִמֶּנּוּ אֶת יְדֵיהֶם וְאֶת רַגְלֵיהֶם: כְּבָאֵם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד יְרָחֲצוּ מִיָּם וְלֹא יָמְתוּ אוֹ כְּגִשְׁתֶּם אֶל הַמִּזְבֵּחַ לְשֶׁרֶת לְהַקְטִיר אֲשֶׁה לִיקְלֹק: וְרָחֲצוּ יְדֵיהֶם וְרַגְלֵיהֶם וְלֹא יָמְתוּ וְהִיָּתָה לָהֶם חֵק עוֹלָם לֹא וְלִנְרָעוֹ לְדֹרֹתָם.

ב] בטעם המצוה. כתב כאן ברמב"ן שמות וז"ל ורחצו אהרן ובניו וגו' - הרחיצה הזו דרך כבוד שלמעלה, כי כל הקרב לשולחן המלכים לשרת וליגע בפת בג המלך וביין משתיו רוחץ ידיו בעבור היות הידים עסקניות. והוסיף כאן לרחוץ הרגלים בעבור היות הכהנים משרתים יחפים ויש בני אדם שיש ברגליהם זוהמא וכיעור: ועל דרך האמת, בעבור היות ראש האדם וסופו הידים והרגלים, כי הידים למעלה מכל גופו בהגביהו אותן, והרגלים למטה, והם בצורת האדם רמז לעשר הספירות שיהיה כל גופו ביניהם, וכמו שאמרו בספר יצירה (פרק ו) כרת לו ברית בין עשר אצבעות ידיו ובין עשר אצבעות רגליו במלת הלשון ובמלת המעור, לפיכך נצטוו משרתי עליון לרחוץ הידים והרגלים. והרחיצה הזאת לקדושה תרגם אותה אונקלוס, עכ"ל.

וראה עוד בספר החינוך פרשת כי תשא מצוה קו, משרשי המצוה, היסוד הקבוע שאמרנו להגדיל כבוד הבית וכל המלאכות הנעשות שם, על כן ראוי לנקות הידים, שהן העושות במלאכה, בכל עת יגעו הכהנים בעניני הבית. ומזה השורש אמרו זכרונם לברכה [זבחים דף י"ט ע"ב] שאין הכהן צריך לקדש ידיו בין עבודה לעבודה אלא פעם אחת בבוקר ועובד כל היום וכל הלילה, והוא שלא יישן ולא ישיל מים ולא יסיח דעתו. נראה מכל זה שאין הכוונה ברחיצה מתחילה אלא להגדיל כבוד הבית, שאפילו היה טהור ונקי בתחילת בואו שם צריך לרחוץ, ומשהתחיל בעבודה אין צריך עוד לרחיצה בין עבודה לעבודה עכ"ל.

ג] הלימוד לתפילה. ברמב"ן כאן בסו"ד כתב ומן הענין הזה תקנו רבותינו נטילת

הגאון רבי אשר וייס שליט"א
ראש ישיבת דרכי תורה

גדרי קידוש ידים ורגלים וגדר נט"י

הנה את עיקר דין נטילת ידים לתפילה, למדו חז"ל [ברכות טו,א] מקרא דארחץ בנקיון כפי ואסובבה את מזבחך ה'. מכאן ניתן ללמוד שעיקר דין נטילת ידים לתפילה, נתקנה מעין קידוש ידים של הכהנים בעבודת המזבח, והוא משום שתפילה עצמה דומה לעבודת הקרבנות, כמבואר בברכות שתיקנו תפילות כנגד תמידין. אולם מצאנו חידוש נפלא בשו"ת הרשב"א [ח"א סי' קצ"א] שכתב דנטילת ידים שחרית בקומו משנתו תוקנה דומיא דקידוש ידים מן הכיור, ובחידושו לחולין ק"ז כתב הרשב"א עוד, דנט"י לסעודה היו דומיא דקידוש ידים מן הכיור, עיי"ש. ולמדנו מכך חידוש דלא רק נטילת ידים לתפלה היא דומיא דקרבנות, אלא אף נט"י לסעודה ובקומו משנתו נלמדים מעבודת המקדש.

ונראה להוסיף בביאור השייכות של נטילת ידים שחרית וקודם סעודה לקידוש ידים ורגלים של כהני המקדש. ובהקדם ביאור שני דינים חלוקים בקידוש ידים ורגלים. כי הנה על דברי הפסוק 'ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם', כתב רש"י, בבת אחת היה מקדש ידיו ורגליו, וכך שנינו בזבחים, כיצד קידוש ידים ורגלים מניח ידו הימנית על גבי רגלו הימנית, וידו השמאלית על גבי רגלו השמאלית, ומקדשן. ומשמע בזבחים שם דאופן זה דקידוש דאורייתא הוא, וכדילפינן מקרא דאת ידיהם ואת רגליהם, וזו צורת המצוה ואופן קיומה. אך יש להקשות מהא דתנינן [זבחים כט,ב] דהמטיל מים טעון קידוש ידים ורגלים, ומבואר התם דרגליו טעונות קידוש משום ניצוצות, וידיו טעונות קידוש משום דמצוה לשפשף. מכאן משמע דאלמלא טעמא דמצוה לשפשף, היה מקדש רגליו בלבד, ולא היה שום צורך בקידוש ידיו. והנה אם אופן הקידוש הוא בהנחת יד הימנית ע"ג רגלו הימנית, איך יכול לקדש את רגליו בלבד. ועיין במנחת חינוך [מצוה קו] שהוסיף להקשות מהא דהמסיח דעתו טעון קידוש ידים ורגלים, ולכאורה המסיח דעתו מידי בלבד אינו טעון אלא קידוש ידים, ואף המסיח דעתו מידי אחת אין ידו השנייה טעונה קידוש, והרי לן דאיכא קידוש לחצאין, וצ"ע בהאי הלכתא. [ועיי"ש במנ"ח מש"כ ליישב].

ונראה ליישב בזה, דהנה מצינו דאיכא קידוש ידים אף בלא קידוש רגלים מדאורייתא, כמו שמצינו בספרי [פ' קרח סי' שמ"ט] לענין אכילת תרומה, דכהן האוכל תרומה חייב לקדש ידיו כיון שאכילת תרומה היא עבודה, ועיי"ש בספרי שביארו שאינו כעבודה שצריך בה לקדש גם את רגליו, משום שעבודה נעשית בכל גופו, שהרי ריציפת ביהמ"ק מקודשת ואסור שיהא דבר החוצץ בין רגליו לריציפת העזרה, אבל אכילת תרומה אינה אלא בידיו, ולכן סגי שיקדש ידיו בלבד. ומכאן משמע דבמצות הקידוש אזלינן לפי ענין העבודה, ולכאורה צריך עיון דהלא צורת הקידוש היא שיקדש יד ורגל בבת אחת.

והנראה בזה בדבין קידוש דעבודה ב' דינים בן, וכבר עמד בזה בחידושי ר' אריה לייב מאלין [ח"ב סי"א] והאריך לחקור בהאי דינא דקידוש ידים ורגלים אי דין הקידוש ב"גברא" הוא, וכבגדי כהונה דאמרו בהם דכשאין בגדיהם עליהם אין כהונתן עליהם, וכזר חשיבי. או שמא דקידוש זה "צורך עבודה" הוא, ואף אם לא קידש אין ריעותא בכהונתו, ולא חשיב כזר. ועיי"ש שהאריך בראיות דתרוויהו איתנייהו ביה, מחד כהן שלא קידש ועבד עבודה חייב מיתה, ומשמע לכאורה דדינו ככהן מחוסר בגדים, ומאיך מהאי דינא דלינה פוסלת בקידוש ידים ורגלים שמעינן דתורת עבודה אית לה, וכפסולא דבשר הקודש, וכתב עוד ראיות לכך, עיי"ש.

ולפי זה אפשר לומר דב' דינים אלו חלוקין הם ביסודם, דבקידוש שענינו הכשר דגברא צריך קידוש יד ורגל, כי רק בזה נעשה הגברא מקודש, ולא ידיו ורגליו בלבד נתקדשו אלא דע"י מעשה הקידוש נתקדש הכהן והוכשר לעבודה. ובדין זה נאמרה ההלכה באופן הקידוש וצורתו דמניח ידו ע"ג רגלו כנ"ל. אבל באיך דינא דקידוש עבודה, צריך לקדש ידיו בלבד, שבהם עושה עבודה, כשם דבעינן שיהיו כלי השרת מקודשין, ולכן לא צריך בקידוש זה יד ורגל.

והנה האי דינא דהמטיל מים טעון קידוש ידים ורגלים אין ענינו להכשר דגברא, אלא קידוש לצורך עבודה, ובקידוש זה לא נתחדש האי דינא דמניח ידו ע"ג רגלו ומקדשן. וכן בכהן המסיח דעתו, דבאלה לא נפסל גברא, אלא דטעונין אותן האברים קידוש לצורך עבודה, ובקידוש זה לא בעינן קידוש ידיו ורגליו כהדדי. וכן לגבי כהן האוכל תרומה, דאע"פ שצריך קידוש ידים, מ"מ אין הקידוש הופכו לכהן הראוי לאכול תרומה, דהא אף עבד כהן ובהמתו אוכלין בתרומה, והא דבעינן קידוש ידים אינו אלא משום דאכילת תרומה חשיבא כעבודה, ומדין קידוש דעבודה ליכא חוב לקדש אלא את המעון קידוש, משא"כ דין קידוש לטהרה דגברא דנאמר בו האי דינא דמניח ידו רגלו ומקדשן כהדדי.

והנה לאור דברי הרשב"א שהובאו לעיל בפתח דברינו, נראה ששני דינים אלו שנאמרו בקידוש ידים ורגלים דכהני המקדש, האחד להכשיר את הגברא והשני לצורך עבודה, הן הן שני דיני נטילת ידים, האחד נט"י שחרית והאחר נט"י קודם לסעודה. כי בקומו בבוקר משנתו נחשב האדם לבריאה חדשה, כמו שתיקנו 'המחזיר נשמות לפגרים מתים', ולכן צריך אדם להכשיר את הגברא לעבודה ה' ע"י נטילת ידים שחרית. אבל בבואו לאכול את סעודתו, אע"פ שגופו הוכשר כבר בנט"י שחרית, עדיין צריך נט"י מדין עבודת הכהנים, כי מצוים אנו להיות לו ית' ממלכת כהנים וגוי קדוש, וצריכים להעלות את אכילתנו לדרגת אכילת תרומה וקדשים, כנודע מדברי הספה"ק. ונמצא שב' דיני נטילת ידים, נט"י שחרית ונט"י קודם סעודה, נובעים ונמשכים מב' דינים דקידוש ידים ורגלים דכהני המקדש.

(בנתיבות ההלכה)

מועד חייב אף בביאה ריקנית, ורק בגישה אל המזבח אין חיוב אלא בעבודה. וכך מפרש פשטיה דקרא: 'בבאם אל אהל מועד - ביאה לבד אף בלא עבודה ירחצו מים ולא ימתו. או בגשתם אל המזבח לשרת, להקטיר וגו' שירות דוקא ומה שמבואר בגמרא זבחים יט: שאין חיוב משום 'שלא רחוצ' ידים ורגלים' בביאה ריקנית - לפרש"י קאי גם על כניסה לאהל מועד, ואילו לריצב"א קאי רק על כניסה לעזרה, אבל הנכנס להיכל שלא רחוצ' חייב מיתה דכתיב 'בבאם אל אהל מועד ירחצו מים ולא ימתו' - הא אם לא ירחצו ימותו, שבתורה נאמרו כללות, ומכלל לא אתה שומע הן:

[ה' בגדר הזין שבלא קידוש מחלל . חקר הגרא"ל מאלין (ח"ב יא) בגדר פסולא ד'אינו רחוצ' ידים ורגלים' שמבואר במשנה (רפ"ב זבחים) שמחלל עבודה, האם הוא דין בגברא שיש עליו פסול שלא רחוצ', בדומה לפסול 'טמא' ו'שתוי יין' ו'פרוע ראש', או שמא גדר הדין הוא בעבודה עצמה שהיא טעונה קידוש באופן חיובי, כלומר, לא שהרחיצה מסלקת פסול הגברא אלא הרחיצה גופא נדרשת לעבודה. ואמר הגרא"ל שמשטיט הריצב"א הנ"ל שמחייב קידוש אף בביאה ריקנית הרי מוכח שיש דין על הגברא אף בלא עבודה כלל. ומאיך הוכיח מהא דלרבי לינה פוסלת בקידוש יו"ר [זבחים יט:], שאם קידש יו"ר קודם עלה"ש, משעלה השחר צריך לקדש אעפ"י שלא הסיח דעתו, דעולה"ש עושה לינה בקדשים כדפרש"י - מזה משמע שאינו הסרת פסול הגברא שאינו רחוצ', דהא הכא הגברא כבר רחוצ' ולא שייך פסול 'לינה' להחזירו למצב שאינו רחוצ', אלא מוכח שהעבודה טעונה קידוש בחיוב, הלכך כשם שהלינה פוסלת בקדשים כך היא פוסלת קדושה חיובית זו שחלה בקידוש דאמש. וביותר הכריח כן מהא דאמר רבי חייא בר יוסף דלרבי מי כיור נפסלים למתירים כמתירים ולאברים כאברים, כלומר פסול לינה דחילל נמי אמים לרבי, חל כלפי עבודות הדם והקמצים בשקיעת החמה וכלפי עבודת האברים בעלות השחר - הרי שהעבודה גופא טעונה קידוש ועל כן שייך שהמים כשרים לעבודה זו ופסולים לעבודה אחרת, אבל אם דין הקידוש שייך רק לכשרות הגברא, אין שייך לחלק בכשרות המים בין עבודה זו לעבודה אחרת. **ומהמת כן הוציא הגרא"ל ששני דינים יש בקיו"ר; הסרת פסול שעל הגברא (ומצד זה טעון קידוש אף בלא עבודה להריצב"א), ודין נוסף שהעבודה טעונה קידוש (ומצד זה יש חלות פסול לינה בקיו"ר).**

[ו' הלכות נוספות. בגמ' זבחים יט ע"ב, דרשו מן הפסוק את ידיהם ואת רגליהם - ת"ר, כיצד מצות קידוש נותן ידו הימנית ע"ג רגלו הימנית וידו השמאלית ע"ג רגלו השמאלית ומקדש . עוד ראה בירושלמי יבמות פ"ב ה"א, שדרשו את ידיהם ואת רגליהם - תנ"י, ביד עד הפרק וברגל עד הסוכך. עוד בגמ' זבחים שם, דרשו מן לשרת - קידוש ידים ורגלים מעומד, דכתיב לשרת, ושירות מעומד הוא:]

בדין קידוש ידים ורגלים לצורך עבודת הפרה

בבית הלוי ח"א סי' ה' הביא הא דאיתא בזבחים יט: דבשעת קידוש ידים ורגלים צריך להיות לבוש בבגדי כהונה, אך אם אינו לבוש הרי זה מחוסר לבישה וגישה ואין המים מקדשים, וחיידש בבית הלוי דהך דינא דמחוסר לבישה אינו דין רק במעשה הקידוש בלבד, אלא הוא דין בחלות הקידוש, דאף אחר שקידש אם פשט בגדיו צריך לקדש יו"ד שנית, דבאותה שעה הוא מחוסר לבישה וגישה, [ובסק"ז כתב דמ"מ ע"כ אינו מעכב, רק לכתחילה הוא דצריך קידוש, יעו"ש]. והקשה בספר מוסיפי היום לידידי הגאון ר' משה מאיר לבנה קושיא מחודדת על דברי הבית הלוי, דהנה תנן בפרה [פ"ג מ"ז] שהיו מטמאין את הכהן השורף את הפרה ואח"כ היה טובל בהר המשחה, והנה דעת ר' חייא בר יוסף בזבחים כ: דהשורף את הפרה צריך לקדש יו"ד במקדש בכלי שרת, באופן דלפי"ז נמצא דאחר שכבר קידש ידיו ורגליו במקדש חוזר ופושט בגדיו בשעת טבילה, ולא מצינו שיהא צריך לילך שוב לבית המקדש לקדש ידיו ורגליו, וצ"ע. ובפרשת כי תשא [פ"ל פ"ח] הארנתי, ואכתוב הדברים בקצרה, כי הנה נתבאר שם דבדין קידוש יו"ד איכא תרתי, חדא דין בהכשר העבודה שתהא נעשית במי שהוא רחוק ידים ורגלים, ושנית קידוש הגברא להכשירו לעבודה, ועי' בזבחים יט: דמעשה הקידוש היו כמעשה עבודה וטעון עמידה, ועי' דאי"ז הכשר עבודה בלבד, אלא הוא כעין מעשה עבודה, ואשר לכן מנאו הר"מ במנין המצוות מצוה כ"ד כמצוה בפנ"ע.

מעתה נראה, דהלכה זו דיליף בסוגיא דזבחים שם, [שלא יהא מחוסר לבישה], הוא משום דחלות הקידוש יו"ד נתפס בו רק בהיותו כהן מוכשר לעבודה, וכיון שפשט בגדיו ושוב אינו כהן כביהונו הראוי לעבודה, צריך לקדש יו"ד שנית, ברם בנידון קידוש האמור מהלכות העבודה, בזה עיקר הדין תלוי רק בשעת מעשה העבודה עצמה אם נעשית בכהן שקידש יו"ד, ומה שהיה מחוסר לבישה לפני העבודה לא איכפת לו.

הלא מעתה מיושב [למה אין ריעותא דמחוסר לבישה וגישה בעבודת הפרה], דהנה נראה לחקור בדין קידוש ידים ורגלים לעבודת הפרה, אם מצוותו מעשה הקידוש, או דיסוד הדין אינו אלא בגוף עבודת הפרה שתהא נעשית בכהן הרחוק ידים ורגלים, ועחי' הגר"ל ח"ב סי' י"א מש"כ בזה, ויתבאר לקמן דאין בזה דין קידוש בפנ"ע אלא רק מדיני הכשר העבודה, וא"כ בזה לא איכפ"ל מה שמחוסר לבישה כמש"נ.

ויסוד לזה, דתנן בפרה [פ"ד מ"א] דקודם עבודת הפרה צריך לקדש ידיו ורגליו, וכתב הר"מ בפיה"מ שם דהוא משום דחטאת קרייה רחמנא, ועבודת חטאת טעונה קידוש ידים ורגלים, ותמה במשנה אחרונה דהלא אף חטאת הנעשית בבמה אינה טעונה קידוש יו"ד, כמבואר בזבחים קיט: דאין קידוש יו"ד בבמה דכתיב ובקרבכם אל 'המזבח' ירצו, וא"כ לו יהא דין הפרה כדיו חטאת, הא פרה זו בחוץ נעשית כמעשה במה, ולמה יהא צריך קי"ד, ועמש"נ ע' תרס"ג.

ובדבר אברהם ח"א סי' ז' סק"ד תירץ, דכיון דמ"מ אין חטאת בבמה, א"כ ע"כ ההיקש דפרה לחטאת היינו לחטאת פנים. אלא שהקשה ע"ז דאם נימא דפרה אדומה איתקיש לחטאת פנים, א"כ למה צריך ילפותא דעבודת הפרה צריכה כהונה דכתיב אלעזר וחוקה, ודריש ביומא מב. דצריך בה כהונה לעיכובא, הלא כל חטאת טעונה כהונה, וא"כ נלמד גם דין זה דבעינן כהונה מהדרשא דחטאת קרייה רחמנא, יעו"ש שדחק וצ"ע.

ובזבחים יז: תניא דאם אונן שרף את הפרה כשרה, ופרש"י [ד"ה כשרה] דפרה קדשי בדה"ב היא ואין האונן פסול בה, ותמהו בתוס' [ד"ה שרפה] דהלא לכל שאר פסולי קרבן ילפינן פרה מקרבן, כמבואר בספרי שאם היזה דם הפרה שלא לשמה פסול דחטאת קרייה רחמנא, וכן איתא בחולין יא. מה שטרפה פוסלת בפרה משום דחטאת קרייה רחמנא, וא"כ למה אונן לא יפסל לעבודת הפרה מהר"ט דחטאת קרייה רחמנא.

והנראה בדעת רש"י, דדוקא בהלכות גוף הפרה בעצמה ועבודותיה אמרינן דחטאת קרייה רחמנא, ולכן כל איסורי מזבח פוסלים בפרה, משום דמהה פסולין בגופה של פרה, משא"כ פסול אונן אינו פסול בגוף עבודת הפרה, אלא דהוא פסול בהעובד, וזה לא נלמד ממה דאיתקיש לחטאת, ומיושבת בזה קושיית הדבר אברהם למה לא למדו דין כהונה ממה שנקראת חטאת, והיינו דלא ילפינן דיני העובד בפרה מהלכות הקרבנות.

אכן לפי"ז יקשה מה דמבואר בזבחים שם דעבודת הפרה טעונה קידוש ידים ורגלים, והמקור לזה כבר נתבאר מדברי הר"מ שהוא משום דחטאת קרייה רחמנא, וקשה דכמו דלא ילפינן בפרה הלכות העובד מדיני הקרבנות, דכוותה הוא שאינו בדין למילף גם דין קידוש ידים ורגלים מחטאת, דהלא אף הוא דין מהלכות העובד שיהא רחוק ידים ורגלים, וא"כ למה באמת ילפינן שצריך קידוש ידים ורגלים בעבודת הפרה.

ברם למש"נ דבדין קידוש יו"ד נאמר דין נוסף בגוף העבודה עצמה, [ואף באופן דלא נצטווה גופו של עובד לקדש יו"ד], א"כ י"ל דבאמת כל מה דפרה צריך קידוש יו"ד אינו אלא מהלכות העבודה, וזה שפיר ילפינן מדחטאת קרייה רחמנא, נמצא לפי"ז דמה דתנן בפרה אדומה שצריך לקדש ידיו ורגליו, זהו רק מדין קידוש יו"ד שבגוף העבודה, אך דין קידוש הגברא להיותו מוכשר לעבודה לא בעינן בפרה.

מעתה מבואר היטב מש"נ דפרה אין שום ריעותא במה שהוא מחוסר לבישה וגישה, דהלא כל דין קידוש ידים ורגלים בפרה אינו מהלכות הגברא להתקדש לעבודה, אלא רק מהלכות העבודה עצמה, ובזה נתבאר דלא איכפ"ל מה שהוא מחוסר לבישה, דחסרון זה לא נאמר אלא בהגברא שיהא מקודש לגישה, פרט למי שמחוסר מעשה לפני גישה, אבל בדין קידוש לעבודה אין חסרון במה שמחוסר לבישה וגישה, וכמש"נ.

'קידוש ידים ורגלים'

'ועשית כיור נחשת וכנו נחשת לרצחה' מטרת עשיית הכיור היא 'לרצחה'. מוסיף הספורנו: 'זה הכלי לא הוזכר למעלה עם שאר הכלים. כי לא הייתה הכוונה בו להשכינ שכינה במקדש כענין הכוונה באותם כלים' אבל היתה הכוונה להכין את הכהנים לעבודתם.

כלי המשכן ייעודם 'להשכינ שכינה במקדש'. מה שאין כן, כיור הנחשת שייעודו 'להכין את הכהנים לעבודתם'. בבואם אל אהל מועד ירחצו מים ולא 'ימותו' או בגשתם אל המזבח לשרת' 'ורצחו ידיהם ורגליהם ולא ימותו'.

שלוש פעמים נאמר בחמשת פסוקי פרשת הכיור הקצרה: 'ורצחו'. בכל שלושת הפעמים מתרגם אונקלוס 'ורצחו' 'ויקדשון' ללמדנו כי כדי 'להכין את הכהנים לעבודתם' עליהם 'להתקדש' לכן נקראת רחיצה זו 'קידוש ידים ורגלים'.

הרמב"ן כותב: 'הרחיצה הזו דרך כבוד שלמעלה כי כל הקרב לשולחן המלכים לשרת. רוחץ ידיו בעבור היות הידיים עסקניות'. 'והוסיף כאן לרחוץ הרגלים בעבור היות הכהנים משרתים יחפים ויש בני אדם שיש ברגליהם זוהמא וכיעור'.

מלבד ענין ה'כבוד' שיש בזה, מוסיף הרמב"ן וכותב: 'ועל דרך האמת' יש ברחיצת ידים ורגלים רחיצת וטיהור כל הגוף. כי הידיים למעלה מכל גופו בהגביהו אותן והרגלים למטה'. מי הכיור מטהרים ומקדשים את כל הגוף.

מביאים בשם כ"ק ה'בית ישראל' שהוסיף שהידיים הם כלי המעשה של האדם ואותם חייב אדם לרחוץ ולטהר כדי שלא ישפיע מהחומרות בהם עסוקים ואת הרגלים המובילות אותו לכל מקום צריך לטהר מהשפעת המקומות בהם מהלך. ידיו ורגליו של הכהן צריכות להיות מובדלות בקדושה ובטהרה.

בפרשת ויקהל 'ויעש את הכיור נחשת. במראות הצבאת אשר צבאו פתח אהל מועד' רש"י מפרש: 'בנות ישראל היו בידן מראות שרואות בהן כשהן מתקשטות. ואף אותן לא עכבו מלהביא לנדבת המשכן' 'והיה מואס משה בהן מפני שעשויים ליצר הרע' אמר לו הקב"ה קבל כי חביבין עלי מן הכל שעל ידיהם העמידו הנשים צבאות רבות במצרים'. במקום אחר מביא הרמב"ן מהמדרש: 'לכל מלאכת המשכן קבלו תכשיטין מן הנשים' 'יח ונזם טבעת וכוזם כפי מדרשו יותר נמאס אבל שם נתערבה כל הנדבה'.

עוד מביא הרמב"ן שאין חשבון מדה ומשקל לכיור, מפני שלעשיית הכיור השתמשו בכל המראות הצובאות שהביאו הנשים ומבאר בזה את הכתוב: 'אשר צבאו פתח אהל מועד' 'והנשים בראותן כן נאספות ובאות צבאות צבאות לתת כולן מראותיהן'.

רבנו ה'מכתב מאלהו' במאמרו: 'סוד בנין בית המקדש - הקרבת הלב' כותב על זה: 'וכל זה היה כמצוות התרומה למשכן לתת בכל הלב היינו לתת הלב עצמו עם התרומה'. 'שהמקדש נבנה על ידי שמנדיבים את הלב עצמו'.

וכותב שם: 'אנו רגילים במאמר: 'מתוך שלא לשמה בא לשמה' אבל טועים בפירושו. לא ה'שלא לשמה' מביא את ה'לשמה' אלא נקודת הלשמה מרככת את בחינת השלא לשמה עד שנקל אחר כך להתגבר עליה ולגרשה'.

זאת מלמדת אותנו התורה בכיור הנחשת' כותב ה'מכתב מאלהו' 'אלו חביבין עלי מן הכל' 'שם נתערבה כל הנדבה' כי כך היא הדרך אל השלמות הענקית של בנין המשכן, לערב את הקודש אל החול ולהכחיש את כח החול. את השלא לשמה, עד שיקל להם לעלות אל נדבת כל לב'.

בעשיית הכיור נאמר: 'ונתת שמה מים', 'ונתת שם מים' 'ויתן שמה מים לרצחה' ה'משך חכמה' לומד מההדגשה 'שמה' 'שם' ולא נאמר ונתת 'בו' מים. כי 'מקום זה' מקומו של הכיור נקבע במקום המקודש 'בין אהל מועד ובין המזבח' כי זהו המקום 'שמה מקדשים הכהנים ידיהם ורגליהם'.

כל התנאים הללו שנאמרו בעשיית הכיור וכו', ה'מראות הצובאות' בהם בחר הקב"ה לחומר ממנו יעשה הכיור. המיקום בו נקבע הכיור 'בין אהל מועד ובין המזבח' והחובה המוטלת על הכהנים 'ורצחו ידיהם ורגליהם ולא ימותו'.

כולם יחד מלמדים אותנו עד כמה חשוב 'קידוש ידים ורגלים' עד כמה עלינו לשמור מכל משמר על קדושת ידינו ועל קדושת רגלינו.

חיוב נטילת ידים לתפילת שחרית מנחה וערבית

נאמר בפרשת כי תשא "ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם בבואם אל אהל מועד ורחצו מים" (שמות פ"ל י"ט). הרמב"ן (שם) כתב "הרחצה הזו דרך כבוד שלמעלה, כי כל הקרב לשלחן המלכים לשבת וליגע, רוחץ ידיו בעבור הידים עסקניות". כמו"כ כתב הרמב"ן (שם) להסביר למה בבוקר צריך ליטול ידים "לא תקנוה מגדר זכר לקידוש ידים ורגלים בעבודת בית המקדש כיון דתפילה במקום תמידין תקנום, אלא משום דתפילה עצמה חשובה עבודה, וזו העבודה הוא מגדר "נשא לבבינו אל כפים אל קל בשמים", הרי שזו העבודה מתייחסת לכפים ולכן יש בה רחיצת ידים".

מובא בגמ' ברכות י"ד ע"ב "אמר רבי יוחנן הרוצה שיקבל עליו עול מלכות שמים שלימה יפנה ויטול ידיו ויניח תפילין ויקרא ק"ש ויתפלל זהו היא מלכות שמים שלימה, אמר רבי יוחנן כל הנהנה ונוטל ידיו ומניח תפילין וקורא ק"ש ומתפלל מעלה עליו הכתוב כאילו בנה מזבח והקריב עליו". מדברי הרמב"ם משמע דחיוב נטילה זו (בבוקר) הוא משום התפילה כמובא בריש פ"ו מהלכות תפילה, ומה שכתב בפ"ז מהלכות תפילה דבנטילת ידים שחרית זכר דין נטילת ידים לק"ש ולתפילה, ולא משום רוח רעה ששורה על הידים בשינתו. וכן משמע מדברי הרא"ש בברכות פרק תשיעי סימן כ"ג וז"ל "כי משי ידיה אמר אקב"ו על נטילת ידים, לפי שידי של אדם עסקניות הם ואי אפשר שלא ליגע בבשר המטונף בלילה, תקנו ברכה קודם שיקרא ק"ש ויתפלל", לפי הרא"ש יוצא שנטילת ידים בבוקר הוא משום נקיות, ולכן הוא נוהג רק ביוזע בודאי שידי מטונפות, אבל בסתם ידים אין צריך נטילה, ולכן לדבריו אין צריך כלל לנטילת ידים מעיקר הדין רק נהגו ליטול בכלי, וכן משמע משו"ת הרשב"א ח"א סימן קצ"ג שכתב הטעם שנוטלים אחר שינה ברכת על נטילת ידים, "וי"ל לפי שבשחרית אנו נעשים כבריה חדשה וכו' ולפיכך אנו צריכים להתקדש בקדושתו וליטול ידינו מן הכלי ככה שמקדש ידיו מן הכיור קודם עבודתו", וכן משמע מלשון המאירי בקונטרס בית יד דחיוב נטילה בשחרית הוא משום חיוב נטילה לתפילה. (עי' בשו"ע או"ח סימן צ"ב וסימן רל"ג על חיוב נטילת ידים לפני תפילה).

צריך ליטול ידים בכלי לתפילה וכפי שכתב הרמב"ם בהלכות ברכות פ"ו ה"ב "כל הנוטל ידיו צריך להזהר בארבעה דברים במים עצמן שלא יהיו פסולין לנטילת ידים ובשיעור שיהא כדין רביעית לכל שתי ידים ובכלי שיהיו המים באין מכח נותן, משמע מדבריו שהשוה דין נטילת ידים של ק"ש ותפילה לדין נטילת ידים לאכילה כמו שכתב בפ"ו מהלכות ברכות ה"ב דאף בנטילת ידים לק"ש ולתפילה יש להזהר בארבעה דברים אלו.

בס' מעשה רב מהגר"א זצ"ל סעיף ג' מובא "עיקר נטילת ידים לתפילה נתקן ולכן יש לברך ליטול ולברך בכל תפילה", וכך משמע ממש"כ בשו"ע סימן ד' סעיף א' "ירחץ ידיו ויברך על נטילת ידים". וכתב בביאור הגר"א "ירחץ ידיו לתפילה, ברכות ט"ו ע"א דמובא (שם) "כל הנפנה ונוטל ידיו ומניח תפילין וקורא ק"ש ומתפלל עליו הכתוב אומר כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן, משמע מדבריו דבכל התפילות שחרית

מנחה וערבית צריך ליטול ידיו בכלי. ולכאורה כך משמע מהרא"ש בברכות פ"ט סימן י"ג שכתב בטעם נטילת ידים שחרית "לפי שידי של אדם עסקניות הן ואי אפשר שלא יגע בבשר המטונף בלילה תקנו ברכה קודם שיקרא ק"ש ויתפלל". משמע מדברי הרא"ש דנטילת ידים שחרית משום נקיות לתפילה ולא דווקא בשחרית ולכל התפילות צריך נטילה משום נקיות, אלא דבשחרית בודאי צריך ליטול ידיו בודאי נגע בלילה בבשר המטונף, משא"כ בכל התפילות אין צריך ליטול ידיו אלא א"כ יודע שנגע במקום המטונף, וכן מבואר ברמב"ם בהלכות תפילה פרק ד' ה"ב והלכות ברכות פ"ו ע"ב דתקנו נטילת ידים לכל התפילות, אולם מדברי הרשב"א בתשובות סימן קצ"א משמע שרק בשחרית שאנו נעשים בריה חדשה צריכים אנו להודות לו על שבראנו לכבודו לשבתו ולברך בשמו, לפיכך צריכים אנו להתקדש ליטול ידינו מן הכלי ככה המקדש ידיו לעבודה". משמע מדברי הרשב"א דלא תקנו נטילה בברכה משום נקיות לתפילה ומספיק בנקיות בעלמא, ורק בשחרית יש תקנה מיוחדת ליטול ידיו ככה המקדש ידיו לעבודה. והיוצא מזה דהגר"א סובר כדעת הרא"ש דעיקר נטילת ידים לתפילה משום נקיות ולא כדברי הרשב"א דרק בשחרית תקנו נטילה, ולכן סובר הגר"א דיש ליטול ולברך משום נקיות בכל התפילות. וכן מובא במעשה רב סעיף ס"ג "לתפילת מנחה וכן לערבית נוטל ידיו ומברך על נטילת ידים".

בשו"ת תשובות והנהגות ח"א או"ח סימן ע"ב כתב להעיר על מה שמזלזלין בעיקר החיוב ליטול ידים לתפילה, דנוטלין רק מקצת מים באצבעות כמו מים אחרונים, ולכן כתב שצריך להזהר בזה מאד ליטול ברביעית ולכתחילה בכלי כדין, ו אף קודם תפילת מנחה ומעריב, ומוסיף שאף על הנשים מוטל לנהוג כך ליטול ידים ברביעית ובכלל קודם שיתפללו גם קודם מעריב לפי שזהו צורך וכהנה לתפילה שעומד לפני הקב"ה.

אולם מדברי הלבוש באו"ח סימן ב' משמע שכתב להלכה דדין כלי הוא רק בנטילת שחרית אבל במנחה וערבית א"צ כלי. וכתבו האחרונים דכך משמע מדברי השו"ע ריש סימן ד' בהלכות נטילת ידים שחרית שכתב דלכתחילה טוב להקפיד על כלי וכח גברא ושאר דברים המעכבים בנטילת ידים לסעודה, אולם בסימן צ"ב ובסימן רל"ג דשם מוזכר הלכות נטילת ידים לתפילה לא הוזכר רק שמצוה לחזר אחר נטילה במים ולא הזכיר כלל דין כלי וכח גברא (עי' בביאור הלכה סימן רל"ג).

בשו"ת ושב הכהן סימן א' כתב דלכתחילה יש לדקדק בנטילת ידים לתפילה כמו בנטילת ידים לסעודה. בס' שערי רחמים סימן נ"ד ובמגיה ס"ק ו' כתב דאף שלא נהגו כהגר"א לברך בכל התפילה בנטילה בברכה, אבל מחויב להדר ליטול ידיו כדין בכל התפילות.

מעשה רב

שיח ועובדות ששמענו על

מרן המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל הלוי לווינשטיין זצוק"ל

ליום הזכרון י"ח אדר, 48 שנים להסתלקותו

א. ברנשטיין, ממענות הגבורים

ח. כשהאמו"ר היה חתן, עזר לו מרן בכל עניני החתונה, ואף הלך עמו לחנות תכשיטים בארה"ב, כדי לקנות שעון זהב לכלתו, ואף הזמין לשבת לאחר האירוסין, וכשהיה בברית של א' הבנים, אמר הוא בעצמו למוהל, איך לחלק את הכיבודים.

ט. כשישב המשגיח שבעה על אשתו ע"ה, אמר שאף א' מהמנחמים לא אומר לו מה שצריך, שצריך לדבר עמו התעוררות לחזור בתשובה, כמבואר ברמב"ם. (מהגה"צ רב"צ במברגר זצ"ל)

י. סיפרה בתו הרבנית גינזבורג ע"ה, שכשהיו קטנות היה נותן להם כסף על כל סיפור שסיפרו לו לחיזוק האמונה וההשגחה הפרטית.

יא. התלמידים ראו פעם את המשגיח זצ"ל, שהוריד מודעת פטירה, מהלוח מודעות. וכנראה חשש שהתוארים שכותבים אינם נכונים, וגורמים רעה לנפטר.

יב. פעם נסע המשגיח לחתונה של א' ממקורביו בישיבת פונבז', ואף שהרגיש צורך להשתתף אף בסעודה, אולם מיד לאחר החופה נסע בחזרה לישיבה ללמוד מוסר, ולהתפלל מעריב, כי לא ויתר על מוסר ותפילה בישיבה, ואח"כ חזר שוב לסעודה.

יג. סיפר הגרמשי"א שטרן זצ"ל (משגיח בישיבת קמניץ), שבא למשגיח כשהשתקע בב"ב, ואמר שכעת שגם הוא וגם הגר"א לאפואן עזבו את ירושלים. אין ממי לשמוע חיזוק באמונה, וחשב המשגיח מעט, וענה לו שטענתו נכונה, אבל מ"מ יתן לו עצה לחיזוק האמונה, שיגיד "ויברך דוד" בכונה, וזה יהיה החיזוק. ופעם כשנשאל על ידי אחד מיקירי ירושלים, שהקפיד להתפלל בנץ, כמנין ותיקין. אם הוא מאחר את פסוקי הזמרה, האם לדלג ולהתפלל ותיקין, ומרן ענה לו, ותיקין זה מעלה בתפילה, אבל בלי פסוקי דזמרה, זה לא תפילה.

יד. סיפר הנ"ל שהמשגיח נכנס פעם בבוקר להגר"א לאפואן זצ"ל, (כשהתגורר בקמניץ בירושלים), ושאל אותו אם להענות להזמנה שהזמינו אותו לומר שיחה בזכרון משה, וענה לו הגר"א לאפואן, שהוא אמר שם שיחה, ואם זה מתאים, לו מסתמא זה מתאים גם לכם, ומיד יצא, ויותר מזה לא דיברו מאומה.

טו. בשנחאי, בגלל החום הנורא, לא לבשו הבחורים את המעיל העליון בתפילה. ורק המשגיח לבש, ופ"א כשהיה שם חתונה לבשו הבחורים מעיל, ואמר אח"כ

א. לאחר הלויית מרן החזון איש זיע"א, בה השתתף מרן זצ"ל, נסע מרן המשגיח עם קבוצת תלמידים בחזרה לירושלים. ונסעו דרך התחנה מרכזית בת"א, וכיון שכבר היה סמוך לשקעה"ח, הציע א' שיתפללו מנחה באיזה ביהכ"נ באיזור. ואמר מרן זצ"ל, דא"א להתפלל כן, כיון שעייפים מהדרך. וביקש שיקנו פירות, ויאכלו וינוחו מעט, ורק אח"כ להתפלל, והוסיף ע"ז אמו"ר רבי משה בנימין ברנשטיין זצ"ל, דלמדו מזה, שתכלית האכילה היא בשביל להתפלל. ולא כמו שמורגלים, שמתפללים בכדי לאכול.

ב. כשהתפרצה השפעת האסייתית במזרח הרחוק עמד מרן בשיחתו בישיבה ואמר, הבורא עולם לא מתכוין בזה לגויים, אלא לנו, ומדוע פתח בזה אצל הגויים, שלא יאמרו עלינו, שזה על תלמידי הישיבה, ואחר כך חלו בה למעלה מארבעים בחורים.

ג. פעם בערב שמחת תורה לפני התקדש החג, קרא לנכדו שליט"א, ורימז לו שרוצה להכנס לרבנית הינדה כהנמן ע"ה, כדי לברכה בברכת החג. [מפני שהיה מאד מוקיר טובה לאנשי טובות], ובפרט לרבנית ע"ה, שדאגה לצורכי הישיבה].

ד. כשחזר מרן הרב מפונבז' - בשנתו האחרונה, אחרי הניתוח בארה"ב, לישיבה, ניגש אליו המשגיח זצ"ל, בליל ש"ק, לפתח ביתו, ואחז בידיו כמה רגעים, ולא דיברו מאומה, ואח"כ אמר לו המשגיח את הפסוק "וקוי ה' יחליפו כח"!

ה. סיפר הרב מרדכי יפה שליט"א, שהיה גר בת"א, שמרן היה שולח עמו מכתבים וסכום כסף לדודתו ששרדה ודרה ביפו. ואחר שפרחחים בשכונתה הציקו לה, היא אמרה, תאמר למרן שהשחורים מציקים לי, וכשאמר זאת למרן, שאלוהו מרן, למי היא התכוונה שחורים? האם ליהודים שגרים שם? ואז הוא אמר לו, תאמר עמי ביחד, הריני מקבל ע"ע לא לאמר על יהודים, שהם שחורים.

ו. פעם בצאתו מהישיבה, ליווה אותו אמו"ר זצ"ל, עד הבית, וכשהגיעו לבית אמר לו המשגיח לילה טוב, ונפרדו, וכשהלך מעט, רימז לו לחזור, ואמר לו שכשאמר לו לילה טוב, לא חשב מה שהוציא בפיו, ולכן רוצה להגיד לו שוב, באמת שיהיה לכם לילה טוב. (מפי אמו"ר זצ"ל)

ז. פעם כשיצאו ביחד, מרן המשגיח ואבינו זצ"ל, התייעץ המשגיח עם אמו"ר, האם צריך לנסוע לחתונתו של א' הבחורים, שהיו מהקרובים למשגיח? [וכ"ז מפני שלא רצה לסמוך על עצמו].

בשיחה שאם אפשר ללבוש את המעיל בחתונה, חייבים ללבוש גם בתפילה. (מאמור צ"ל).

מז. מעל הברכות שבו היה מברך ברכהמ"ז היה כתוב באותיות גדולות "לשמוע מה שמדברים". וזה מה שהיה צועק תמיד בשיחותיו על תפילה, לשמוע מה שאומרים.

יז. בהספדו של מרן צ"ל, על מרן הרב מפוניבז' צ"ל, בהלויה, אמר, מדותיו של הרב צ"ל, היו כה נעלות, עד שספק אם אדם בימינו יכול להגיע אליהם. וביום כ' אדר שנת תש"ל, אחר ההקמת מצבה, אמר בדרשתו, אני כל יום דואג לעילוי נשמתו! ואמר לתלמידיו, מלבד לימוד משניות תמידי, אני שובר כל יום, איזה רצון מהרצונות שלי, לעילוי נשמתו של מרן הרב, והדברים מדהימים.

יח. בסוכות תשל"ד, שהי' אז מלחמת יום הכיפורים, נכנס אברך א' לשאול את המשגיח איך לנהוג במצות "שמחת החג", ולא ענה לו מאומה, וכשיצא, אמר לאמור"ר צ"ל, מה יש להם לאברכים במחשבותיהם, והקפיד על כך שאין נשיאה בעול. כי הוא תמיד נשא בעול.

יט. באמריקה בא בחור א' אליו, ושאל אותו מרן, באיזה ישיבה הוא לומד, ותוך דבריו אמר, בעצם מאי נפ"מ איפה אתה לומד? מיינן ישיבה דיין ישיבה, אבי מילערנדט, [הישיבה שלי, או הישיבה שלך, העיקר שלומדים].

כ. אברך א' בן עליה, שהיה מתפלל בקביעות בישיבה, שנפטר לו ל"ע בן, היה מאד שבור מזה, והפסיק להגיע לישיבה, ושלח מרן צ"ל את אמור"ר לקרוא לו כמה פעמים, וכשבא אמר לו, ראית איך נראה "משפטי ה'", א"כ איך אתה יושב בשלוח, הרי זה מחייב אותך יותר, וסיפר אותו אברך, שדברים אלו שלכאורה הם דברים המשברים את הלב, עודדו אותו לחזור למצבו.

כא. כשחזרו מהלוויתו של הצדיק רבי יוסף שלמה הורביץ צ"ל, שנקבר בבית"ח שומרי שבת בבני ברק, [בד"כ לא נכנס מרן לבית"ח, בגלל אזהרת הגר"א], ונסעו במונית חזרה, התלמידים דיברו על כך שרבי יוסף שלמה זכה לאריכות ימים, ונהג המונית טען שבעיירתו נפטרו רק זקנים, כי גדל שם אוכל בריא, ענה לו מרן, מפני שלא דרו שם הרבה אנשים, ולא דיברו בה לשון הרע, לכן האריכו ימים, ורק זה יכול להיות סיבה לאריכות ימים, ולא האוכל הבריא הטבעי.

כב. פעם כשהחזן מיהר ב"עזרת אבותינו", שלח לקרוא לו, ואמר, אני כבר יהודי זקן, וחולה, וכל החיות והרפואה שלי, זה ב"עזרת אבותינו"... ואתה גנבת לי את התרופה. [וראה במזרח שמש שיחת ר"ה, אודות עזרת].

כג. בשיחה שנתן המשגיח במוצאי ר"ה תש"ט בארה"ב, אמר: הרבינו יונה אומר, שיתכן להיות שונא השי"ת, אפי' איש שרחוק מעבירה. ועוד יותר אומרים בשם רבי ישראל סלנטר זיע"א, שאפשר שאדם יהיה צדיק וחסיד קדוש וטהור. ובכ"ז גם רשע וכופר, רוצח וגזלן. והוא, מפני שכ"ז שהאדם מקושר להשי"ת, אזי הוא דבוק בו, ואינו יכול לחטוא, אבל מיד אם ניתק א"ע מהדביקות, מוכן הכל ליפול ממנו לצד השני, ואין שום מקום באמצע. [ראה בס' ממזרח שמש שיחות תש"ח-תשי"א].

כד. פעם בראש השנה, פנה אליו אחד התלמידים ואמר ביראת כבוד, כבוד המשגיח, והוא נחרד ואמר, בר"ה אני לא המשגיח, רק הבורא עולם. והוא חשש שיהיה נחשב מבין אלו שמקדימים אותם לדין.

כה. הרב שפיגל שליט"א היה פליט שואה, שלמד בישיבה בפוניבז', ולכבוד יום כלולותיו ערך לו הרב מרן הגאב"ד מפוניבז', סעודת שבע ברכות, ומרן המשגיח הגיע לשמחה על פי בקשת מרן גאב"ד פוניבז' צצוק"ל, בתום השמחה, נגשה הכלה למרן המשגיח, שהיא מבקשת עצות, וברכה, לקראת החיים החדשים של בני זוג, להצליח, ענה לה מרן אם את רוצה להצליח, תזכרי, ותזכירי בכל דבר ודבר שאת עושה, את בורא העולם! לפני בישול, תאמרי בורא עולם תצליח לי את הבישול, וכך לפני כל דבר ודבר, ומספר הבן שליט"א, כי אמו אמרה לו לפני פטירתה, קיימתי את עצתו, והצלחתי, ואף פעם לא הקדחתי תבשיל. וזהו על פי ה' יחנו ויסעו.

כו. פעם אחת מאחת משיחותיו, שאל מרן המשגיח את התלמידים, מי לדעתכם מנהיג בעולם? וזה היה אחר שנשיא רוסיה כעס בעצרת האו"ם, והוריד את נעלו מרגלו, ודפק שם עם נעלו על השולחן, ומרן שאל, נו, האם משוגע כזה מנהיג את העולם?! ולא בורא העולם.

כז. בכ"א אייר תשט"ז כינס מרן ועד חבורה לעבודת המוסר, עליו נמנו מרנן רבי אהרון יהודה ליב שטיינמן, רבי מיכל יהודה ליפקוביץ, רבי חיים פרידלנדר, רבי שרגא גרוסברד, רבי ראובן מלמד, רבי ראובן גינזבורג רבי בערל פריידין, רבי דב ווין. ואבינו, זכר צדיקים לברכה. ועד החבורה נפגשו פעם בחודש, כשהם שומעים שיחת מוסר מרן. ומן ההחלטות היה: לכוון 2 פסוקים של ק"ש בכוונת הלב, ולכוון פירוש המילות בפרשה ראשונה, ובתפילת שמונה עשרה, ללמוד שעתיים ע"מ לשמור ולעשות, ללמוד מוסר, ולשבור את הרצון שלש פעמים ביום, ולכוון בברכות המוציא, וברכת המזון, ולהיות נושא בעול עם חבירו. ונמנו וגמרו שמי שלא יקיים הקבלות ישים קנס בקופה. וגם המשגיח שם בקופה קנס על עצמו.

לקטנו פירורים מדרכיו לקראת יום היאצ' י"ח אדר, יהי זכרו ברוך ושמור ללמוד מדרכיו.

ידיו אמונה

יסודות האמונה – מפי איש האמונה!

הגה"צ מרן רבי יחזקאל הלוי לוויןשטיין זצוקללה"ה

משגיח ישיבות מיר ופוניבז'.

ליקטנו גרגירים בנושא האמונה. בעבודות וביסודות שהשמיע.

לרגל מלאת ארבעים ושמונה שנים להסתלקותו של האיש ש"ידיו אמונה" לבורא העולם

"בטח בה' ועשה טוב, שכן ארץ ורעה אמונה"

(תהילים ל"ז). ["רעה" – לשון מרעה].

ומרן המשגיח הגה"צ רבינו יחזקאל הלוי לוויןשטיין זצוק"ל, היה מבאר את המילים "רעה אמונה"! שצריך תמיד האדם לרעות במרעה האמונה, כמו הגדיים במרעה העשב, שזה מקור חיותם.

כל מי שחי במחיצת מרן המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לוויןשטיין זצוק"ל לה"ה, [שנפטר בתאריך י"ח אדר תשל"ד], יכול להעיד עליו, כי הוא חי במרעה האמונה, כגדי הגמול עלי אמו, וכל צעד וצעד בשנות חייו היה באמונה החושית, כאחד שממשש בידיו את האמונה הממשית, וזאת העדות שהעיד עליו מרן בעל החזון איש זיע"א, שהגדירו בגדר **"ידיו אמונה"**! משום שהוא ממשש את האמונה ביציאת מצרים, והניסים הגדולים המפורסמים, בקריעת ים סוף, וכן הלאה, כידוע ענין האמונה היתה מרכז עבודתו, והוא עמל להמחיש את האמונה ע"י כוח הציור. וע"י שינון בפיו. "יציאת מצרים". הוא עצמו היה גם עושה פעולות, לחוש את קריעת ים סוף, ויציאת מצרים, כשהיה בחדרו שלמעלה, בעזרת נשים של ישיבת פוניבז', הזיז את הספסלים, ואמר כאן היו חומות המים, וכאן אנו עוברים את הים. וגם הדגים במכות, איך הם היו, שכאן היו בהמות של יהודים, וכאן לא.

[כך העיד עליו הגאון הגדול רבי חיים ברמן שליט"א].

פעם הלך מרן המשגיח יחד עם אבינו מורנו ורבנו תלמידו רבי משה ברנשטיין זצ"ל, לביתו, ואז הוא אמר רבינו יונה אומר, הוזהרנו לזכור את ה' בכל עת, האם אני מקיים את זה?! היה פעם מעשה נפלא, באחד מרבני ישיבת פוניבז' בבני ברק, שסיפר:

בוקר אחד, כאשר נכנס להיכל הישיבה לקראת תפילת שחרית, הורה לו ראש הישיבה, מרן הגאון רבי דוד פוברסקי זצ"ל, באצבעו שיתקרב אליו.

לפליאתו, כשניגש אל ראש הישיבה שמעו אומר כביכול לעצמו: "אוחזת בי צמרמורת... אוחזת בי צמרמורת..."!

התלמיד נבהל כהוגן. "קרה משהו?" שאל את רבו בבהלה. "אולי ראש הישיבה אינו חש בטוב?" הוסיף לשאול בחשש.

רבי דוד השתיקו באצבע על שפת פיו, ואמר לו: "תקשיב לרגע מה אני שומע מחדרו של המשגיח".

כשהשקט השתרר בהיכל הישיבה, נשמע לפתע קול נעים מחדרו של המשגיח, הגאון הצדיק רבי יחזקאל לוויןשטיין זצ"ל. הקול בקע ועלה בנעימות מופלאה, בעודו אומר 'אז ישיר', בנגינה.

"בכל מילה שלו", מספר התלמיד, "חשנו את השמחה הגדולה והנעימה" בהן יש לומר את 'שירת הים'!".

"אני מקבל צמרמורת", אמר מרן רבי דוד זצ"ל, "מלהוכח, כיצד יהודי יכול לומר בכזו צורה מרוממת את 'שירת הים'!". ולהגיע למדרגה גבוהה זו באמונה.

והיה המשגיח מקפיד, על אמירת עזרת אבותינו במתינות, כמונה מעות, היה אומר: ממצרים גאלתנו, ומבית עבדים פדיתנו, כל בכוריהם הרגת, ובכורך גאלת וכו', וכו', ופעם כשהחזן מיהר בתפילה בעזרת אבותינו, הוא קרא לו, ואמר, כל התרופה של חולשת זקנותי מתרפאת ב"עזרת", ואתה היום גנבת את תרופותי.

כתב הרמב"ן, בסוף פ' בא, ומן הניסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בניסים הנסתרים, שהם יסוד התורה כולה, שאין לאדם חלק בתורת מרע"ה, עד שנאמין שכל דברינו ומקרינו כולם ניסים, אין בהם טבע, ומנהגו של עולם, והכל בגזירת עליון? היה משנן וחוזר על זה ללא הרף, ומחדיר לכולם שיש ניסים נסתרים, ואין בהם טבע.

וכשהגה"צ רבי דן סגל שליט"א, למד קודם בישיבת קול תורה, ורבותיו עודדוהו לעבור לישיבת פוניבז', כדי לשמוע שיחות ממרן המשגיח זיע"א, וכשחזר, ופגש במשגיח ישיבת קול תורה, הגה"צ רבי גדלי' אייזמן זצ"ל, שאלו רבי גדלי' המשגיח, נו, כמה פעמים כבר שמעת, את "מן הנסים" של הרמב"ן?

כך היה מחדיר עמוק בקרב תלמידיו כי כל מה שנראה טבע, הוא רק נס נסתר!

מרן המשגיח זצ"ל היה מחדיר בלב שומעיו את האמונה כמסמרות בלב, לראות הכל בחוש.

והיה אומר, מה הוא האדם? כתוב "ויפח באפיו נשמת חיים", אם כן ואיך זה שהאדם יכול לחיות, ולנשום, שבעים, שמונים, ויותר שנים, ועבודת הלב היא מליונים פעמים, בלי מספר, איך זאת? ומה זה הגידים והעצמות, מבשר ודם, והם לא מתקבים, הנה צנורות עשויות מברזל, אחר כמה שנים כבר מתקבים, באיזה כוח האדם הולך, ובאיזה כוח העיניים רואות? ובאיזה כוח השמיעה, שהאזניים שומעות, וכן הלאה, והלאה, כיצד מתעכל המזון בתוך גופו של האדם, מי מפריד את כוח המזון, וכוח החיוני עד שיבא פנימה זך ונקי, ומי ברא בגוף שיני שיש, לחתוך את המזון, וכן ההשגחה הפרטית בבריאות האדם, כמו שאנו מברכים בברכת "אשר יצר את האדם בחכמה", והיה מעורר שלפעמים מוצאים אבנים בכליות, ותמה, איך זה שאחרי שבעים ושמונים שנה, לפעמים כן מוצאים אבנים, ונעשה מהאוכל אבנים, וקודם לא. והרי כשמבשלים בכלים, זה כן נעשה אבנים, אלא הכל גורם רק החטא, וצריך להרגיש בטובות השי"ת על האדם, ולומר "מבשרי אחזה אלו"! והוא הבעל בית, המנהיג את האדם, ונוטע אוזן ויוצר עין.

וכך היה איש האמונה, עומד ודורש, ומכה על הסטנדר, כמלאך מן השמים, הזועק "ראו יש בורא ומנהיג לעולם!"

ופעם אחת כשבא אליו המשגיח הגה"צ רבי שלמה וולבה זצ"ל, ושאל מה לומר לפני התלמידים? זעק ואמר, תאמר להם שידעו ויכירו, שיש בורא עולם! וכך גם אמר לעוד משגיחים.

וזו היתה עובדתו המתמדת, להזכיר בורא עולם.

אבינו מורנו הצדיק רבי משה בנימין ברנשטיין זללה"ה, אמר לנו כשעוד היינו ילדים, בואו לשבת בספסלי הישיבה בפוניבז' בזמן שיחותיו, בלילות ש"ק ומוצש"ק, לראות ולשמוע, אפילו בלי להבין את עומק שיחותיו, רק לראות איך שהוא דופק בסטנדר, וזועק **הכל מבורא עולם, הכל בגזירת עליון!** וכך תחדור האמונה ללבכם שיש בורא עולם!

הגה"צ רבי מאיר מינץ זצ"ל, מחשובי תלמידי ישיבת מיר, מתלמידיו, וראש ישיבה במונסי שבארה"ב, גלה עם תלמידי הישיבה, מהעירייה מיר לעבר ליטא בתקופת המלחמה, גם תלמידי ישיבה נוספים עם רבותיהם גלו לוילנא שבליטא, ביקש רבי מאיר מינץ זצ"ל מידיד בישיבה אחרת, להכנס להיכל הישיבה בגלותה ולשמוע שיחה ממרן זצ"ל, הוא נענה לו וכנס לשמוע את השיחה.

לאחר השיחה אמר לו הידיד, אני לא מבין מדוע הוא צריך לחזור כל הזמן בשיחה ולזעוק ולהכריז שיש בורא עולם, מה אני לא יודע שיש בורא עולם?

לאחר המלחמה פגש רבי מאיר ידיד זה באמריקה, כשהוא נטול כיפה, ומחללל ר"ל ש"ק. אמר לו רבי מאיר, עכשיו אני מבין וקולט מדוע עומד המשגיח ומשנן, ומכריז שיש בורא עולם? כי מי שאמונתו חזקה, לא בועט בזמן הנסיון, בבורא עולם! ותלמידי ישיבתנו יודעים בס"ד לעמוד בנסיונות, אפילו באמריקה.

וזה היה מרן הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצוק"ל ששישים שנה עמד וחינך באמונה והעמיד רבבות תלמידים באמונה ויראת שמים טהורה.

והיה מזכיר את הכתוב "והחי יתן אל לבו", כי מי שלבו חי יתן אל לבו!

וכך הספידוהו המספידים, מתפילותיו ראינו שיש בורא עולם! בשיחותיו הרגשנו את יציאת מצרים, וקריעת ים סוף, ואכילת מן במדבר שומם, ואפשר לומר כי נסתלק מעמנו אחרון יוצאי מצרים, ומי שחי את המשכן והמקדש.

ת.נ.צ.ב.ה. וזיע"א

בימים אלו י"ל קונטרס 'מופת יחזקאל' עובדות והנהגות ממרן המשגיח זצ"ל

להשיג ברנשטיין ירושלים 25 בני ברק

פנינים משולחן רבינו הגאון

רבי אברהם מנחובסקי זללה"ה

כי תשא תשפ"ב ♦ גליון תס"ז

לע"נ הרבנית הצדקנית מרת אסתר הדסה ע"ה בת הר"ר רפאל יונה זצ"ל

לא ידע היאך נהיה בשר

לא תבשל גדי בחלב אמו (ל"ד כ"ו)

הנה יש לדון במי שסבר שהוא בשר בחלב ומכל מקום שתאו, ובאמת היה חלב אלא לפני שתייתו נפל שם בשר באונס ולא ידע מזה, האם יפסל לעדות. [וכעין זה יש לדון בסבר שאשתו נדה, ובאמת היתה טהורה אלא נטמאה תחתיו, האם חשיבא אונס].

א. נתבשל ברוח שאינה מצויה

הנה יש לדון דיפסל לעדות, דדמי למי שאמר לו שהוא בשר בחלב שנתבשל כרגיל, ובאמת נתבשל הבשר בחלב על ידי רוח שאינה מצויה, דפשיטא דחייב ופסול לעדות, והרי הכא נמי הא נפל הבשר קודם שתייתו.

אך יש לחלק, דבשלמא התם הוה ידיעת אמת, דבאמת באותה שעה היה בשר בחלב, משא"כ הכא ידיעתו אינה נכונה אלא שקודם אכילתו התאמת הדבר.

ב. בא אחר ושמרה ונאנס

הנה כעין זה יש לעיין במי שלא שמר בהמתו, ובא אחר ושמרה והבעלים לא ידעו כלל ששמרה, ונפל הגדר ברוח שאינה מצויה, מי אמרינן דיכול לטעון דאונס, או דילמא אינו יכול לטעון, דנימא דכיון דלא ידע כלל ששמרה ואיהו פשע בה לא שייך טענת אונס. [ומפאת תחילתו בפשיעה וסופו באונס, יש לומר דהכא לא חשיבא תחילתו בפשיעה, שהרי הפשיעה אודא לה].

ג. כלב שנטל חררה

הנה איתא בגמרא בבא קמא (כ"ג א') בכלב שנטל חררה והדליק הגדיש, בעל הכלב חייב, ומקשינן אמאי בעל החררה פטור, ומוקי לה בחתר הכלב תחת הדלת ונכנס דרך החתירה, דלגבי הכלב הוה פשיעה דסתם דלתות חתורות אצל כלב, אבל לגבי בעל החררה פטור דנטר כדנטרי אינשי.

והקשה בשיטה מקובצת (שם) בשם גליון, נוקי דהדלת דהחררה פתוחה ובעל החררה לא ידע שנפתחה הדלת שאצל הכלב באופן שאינו מצוי ואם כן פטור, משא"כ בעל הכלב ידע ואם כן חייב. ותירץ הגליון דאי אפשר לפטור בעל החררה שהרי לא ידע כלל שהדלת סגורה. והנה שמעינן מזה דבנידון דידן יש לחייב.

תערובת כלים של בשר בחלב

הנה עובדא הוה שנתערבו כלי חרס ישינים, כלי חלב עם כלי בשר, ולא ידעו איזה מהם כלי בשר ואיזה מהם כלי חלב. [ואינם בני יומן].

ודן בזה בתשובות הגרע"א (קמא ס"י מ"ט) דאע"פ דודאי יש בכלים אלו גם כלים של בשר וגם כלים של חלב, מכל מקום לכאורה אי אפשר להקל מספק להשתמש לכתחילה מדין ספק דרבנן לקולא, מכיון דאתחזק איסורא, דבכהאי גוונא אף בדרבנן אסור.

אך כתב הגרע"א דיש להסתפק דהכל מותר מחמת ביטול ברוב, דהרי אם רוצים ליחד לתבשיל בשר אמרינן שמא רוב הכלים הם של בשר וממילא שאר הכלים בטלו ברוב וכולם מותרים, ואם רוצים

לייחד כלי אחר לתבשיל חלב, אמרינן שמא רוב הכלים של חלב, וממילא שאר הכלים בטלו ברוב וכולם מותרים. נמצא דהוי כחד כלי שלא ידעינן אם הוה חלב או בשר דספיקו לקולא.

א. ביצת נבילה שנתערבה

אך כתב הגרע"א דלפי זה יקשה על הש"ך (סי' ק"י ס"ק כ"א) שכתב בביצת נבילה שאסורה מדרבנן, ונתערבה חד בחד, ונאבדה אחד, הכל מיתסר משום דאתחזק איסורא.

ותיקשי אמאי הא להאמור יש לומר דלא הוי חזקת איסור, דשמא ביצת היתר היתה גדולה מהאיסור דהא אי אפשר לצמצם, והותר הכל מכח ביטול, דמין במינו יבש ביבש סגי בחד בתרי אף מדרבנן.

ב. ביצה הוה דבר שבמנין

אך באמת דברי הש"ך הנ"ל אתי שפיר דביצה הוה דבר שבמנין והיאך שייך להקל ולומר דביצה נבילה תתבטל ברוב ומאי הוקשה להגרע"א. [א"ה. ולא דמי לביצה שיש בו דם דכתבנו דמקילין בן].

אך העירו מדנקט הש"ך דלא בטיל משום דהוה חד בחד, משמע דבחד בתרי הוי מקילין, חזינן דלא אתי עלה משום דבר שבמנין דאינו בטל גם חד בתרי. אך אינו מוכרח דיש לבאר דהכוונה דכל שאין תערובת מקרי חד בחד.

ואולי היה קשה להגרע"א מכיון דדינא דהש"ך הנ"ל איירי אף בביצה קלופה אם מבושלת דזה כבר לא הוה דבר שבמנין.

ג. אי אפשר לצמצם

הנה באמת יש לעיין בהך דכתב בש"ך דאי אפשר לצמצם וודאי דאחד מהם רוב, אך מכל מקום דילמא הם שקולות, וכמו שכתבו תוספות בעירובין (ה' ב' ד"ה וספק) דבחזינן ששוות יש ספק ספיקא, שמא הוא הרוב, ואפילו אם אינו רוב, שמא שוות.

[ואיירי התם לענין פרוץ כעומד, דאע"פ דבידי אדם נמי אי אפשר לצמצם, מכל מקום מותר משום דהוי כעין ספק ספיקא, שמא עומד מרובה, ואפילו כי לא נפיש ושוו, הא כי הדדי מותר].

ויש ליישב דדעת הגרע"א דבדרבנן יש להקל אף בספק ספיקא לחומרא, וכמו שכתב במשנה ברורה (שער הציון סי' ת"ד סק"י) להביא ראיה מתשובות הרמב"ם לענין תחומין (תשובות סי' ש"ח, מובא ברמ"א סי' ת"ד סע' א').

אבל באמת היאך יתכן להקל בכהאי גוונא אף דיש ספק ספיקא לחומרא כיון דהוי דרבנן, הרי נידון התוספות בעירובין לגבי פרוץ כעומד נמי בדין דרבנן, ומכל מקום כתבו תוספות דאמרינן ספק ספיקא. אך באמת התם הנידון להקל.

ביצה שיש בה דם

הנה איתא בשולחן ערוך (יו"ד סי' ס"ו סע' ד') ביצים הטרופות בקערה ונמצא דם על חלמון של אחד מהם, אסרינן רק אם ידעינן שהיה הדם במקום האוסרו, אבל אם היה ספק אם היה במקום האוסרו או לא, יש להתיר התערובות הואיל ובלאו הכי חד בתרי בטיל.

וכתב בש"ך (יו"ד סי' ס"ו ס"ק י') דגם בנתערבה ביצה של איסור חד בחד, מותר, אף למאן דאמר דם ביצים דאורייתא, כיון דהביצה

לומר כסברת התוספות בעירובין (ה' ב' ד"ה וספק) דבחיזין שוות
אין לחשוב ספק צד אחד, דמצטרף לצד שוות. וכמדומה
דברשב"א בעירובין נמי סבירא להו כן].

אמנם ברשב"א קאמר דלא קשה אף באינן שוות, דאי אפשר להתיר
הקטנה מפאת ביטול ברוב שמא הגדולה היא של איסור.
ומצאנו ג' דרכים בביאור דברי הרשב"א אמאי אין כאן ביטול ברוב
מספק :

דרך אחד - השנים הם קטנים

הנה יש לדון מהו באופן דיש ב' חתיכות של היתר וחתיכה אחת של
איסור, וב' החתיכות של היתר ביחד המה קטנים מן האיסור, האם
האיסור בטל ברוב.

וכעין זה בכגון בהמה גדולה אחד, וב' בהמות שביחד הם קטנות
מהגדולה, וידעין דאחת מהן טריפה כגון דנדרסה אחת מהם או
דמצאנו ריאה אחת נקובה, האם נימא דאם הגדולה אסורה אז בטל
בשנים המותרים אע"פ דהוא יותר גדול משניהם ביחד.

א. אזלינן בתר רוב מנין

הנה דעת השואל בחינוך בית יהודה (סי' פ', מובא בפתחי תשובה סי' ק"ט
סי' א') דבטל ברוב, דאע"פ דליכא אלא רוב מנין, דהיינו תרי חתיכות
נגד א', ולא רוב בנין מכיון דביחד הב' הם קטנים מן הא', אפילו הכי
בטל מגזירת הכתוב דאחרי רבים להטות.

[וכמו בסנהדרין דאם ב' מחייבין ואחד מוכה או איפכא, הולכין
אחר הרוב, ופשיטא דאף אם השנים אינם מופלגים בחכמה נגד הא'
כיון דאיכא רוב הולכין אחריהם].

וביאר דטעמא רבה איכא בהאי מילתא, דהא יבש ביבש בטיל ברוב,
לא אתינן לבטולי טעמא, דטעם לא בטיל כי אם בששים, אלא לבטולי
החתיכה ביבש, אף שרוצה לבשל כל אחד בפני עצמו, ואם כן מה לי
אם ב' החתיכות גדולות מן האיסור, או שניהם יחד הם קטנים מן
האיסור, כיון דאיכא רוב. ובחזון איש (וי"ד הלכות תערובות סי' ל"ז סי' כ')
נקט כהחכם השואל.

ב. בעינן שיהא גם גדולות

אמנם דעת החינוך בית יהודה (שם) דאין לומר הכא ביטול ברוב,
דאם הגדולה אסורה, אין רוב כנגדה, דב' הקטנות ביחד הם פחות
מהגדולה.

[אך אכתי יהא ספק ביטול ברוב דהרי דילמא אחד מהקטנות היא
האיסור ובטל ברוב היתר].

ג. לדעת השואל יש לבאר דברי הרשב"א

מעתה לענין ביאור דברי הרשב"א בחתיכה של איסור שנתערבה
בחתיכה של היתר דלא אמרינן שבטל ברוב אלא חייב אשם תלוי,
הרי אם נימא כדעת חינוך בית יהודה דלא אזלינן בתר מספר
החתיכות אלא בתר גודל החתיכות, אם כן שפיר יש לומר ביטול ברוב
אם חתיכה הגדולה מותרת, דהרי החתיכה הקטנה בטל בהחתיכה
הגדולה.

אך אם נימא כחכם השואל דאזלינן בתר מספר החתיכות, הרי כשם
דבנידון ידיה נזיל לקולא, מכיון דאיכא רוב חתיכות שהם מותרים,
הכי נמי בנידון הרשב"א נזיל לחומרא, דהרי איכא רק חתיכה אחד
של היתר וחשיבא חד בחד.

אך באמת לשון תשובות הרשב"א אין מורה על פירוש זה. ובחזון
איש (שם) קאמר דאין הכי נמי הוה מצי הרשב"א למימר הכי.

ד. אתי שפיר הש"ך לענין ביצה של נבילה

הנה לפי דברי החכם השואל יהא אתי שפיר דינא דהש"ך (סי' ק"י)
לענין ביצה של נבילה, דליכא ביטול ברוב מכיון דליכא אלא חד בחד
וליכא רוב מנין החתיכות.

[אך יקשה דברי הש"ך (סי' ס"ה) לענין ביצה שיש בה דם, אך אם התם
איירי לח בלח אם כן לא שייך סברת חכם השואל].

דרך ב' - ספק רוב

תו יש לפרש דברי הרשב"א דספק רוב לא מהני אלא בעינן ודאי
רוב, ומשום הכי אף אם החתיכה דהיתר היא יותר גדולה

עם הדם רק ספק איסור, [דלא ידעינן היכן מקום הדם
האיסור], ומספקינן אם ביצת ההיתר רב על ביצת האיסור, או
דילמא ביצת האיסור רב על ביצת ההיתר.

הלכך יש להתיר משום ספק ספיקא, ספק יש כאן ביצת איסור או
לא, ואם תמצוי לומר יש כאן ביצת איסור, שמא הביצת היתר הוא
הרוב ואם כן אינו אסור אלא מדרבנן וספיקא דרבנן ולקולא.

א. סתירה בש"ך

הנה כתב הגרע"א הנ"ל לענין בדברי הש"ך הנ"ל, והיינו דמהתם
יהא ראייה לדברי הגרע"א, דהרי מבואר דאמרינן דאע"פ דנתערבה חד
בחד מכל מקום אמרינן דאחד מהם יותר גדול מהשני ואם כן בטל
רוב.

הנה לפי זה יקשה באמת סתירת דברי הש"ך אהדדי, דהרי בדברי
הש"ך לענין ביצת נבילה כתב דבנתערבה חד בחד אסור ולא אמרינן
דבטל ההיתר ברוב אסור.

ב. ליישב הש"ך

הנה העירו דיש ליישב סתירת הש"ך דהנה בספיקא דרבנן במקום
חזקת איסור הא דעת הש"ך (וי"ד סי' ק"י דיני ספק ספיקא אות כ') להחמיר,
ואם כן נימא דלענין ביצת נבילה, דהוי חד בחד, אי אפשר להקל מפאת
דילמא בטל האיסור ברוב, דהא יש לו חזקת איסור לפני שנתערב חד
בחד, משא"כ לענין ביצה שיש בה דם, הנידון משום ספק ספיקא והרי
בוה מקילינן בחזקת איסור.

ג. במספקינן אם היה ששים

אך לפי זה יקשה אמאי בנשפך ומספקינן אם היה ששים מקילינן
באיסור דרבנן, הא יש כאן אתחזק איסורא, ויקשה להש"ך לשיטתו
דבאיסור דרבנן מחמירין באתחזק. ועל כרחך דבספק ביטול לא
מחמירין. ואם כן הדרא סתירת הש"ך.

עוד בדברי הש"ך

הנה יש לעיין עוד בדברי הש"ך הנ"ל בנתערבה ביצה של איסור
חד בחד :

א. שמא יאכל המותרת

הנה לכאורה בלאו הכי הוה ספק ספיקא, דגם את תמצוי לומר דיש
כאן ביצת איסור, שמא יאכל המותרת.
ויש לומר דכוונת הש"ך להתיר אף באופן שאוכל שתינה.

ב. דבר שבמנין

הנה לכאורה ביצה הוה דבר שבמנין והיאך שייך בו ביטול ברוב, הרי
כל דבר שבמנין אפילו בדרבנן לא בטיל.
ויש לומר דאיירי בביצה קלופה או מבושלת או לח בלח.
אך באמת הרי התם בביצה שיש בו דם מקילינן חד בתרי, אע"ג
דמדרבנן בעינן ששים בלח בלח, אלא הכא אזלינן בתר הדאורייתא
שחד בתרי בטל אפילו לח בלח, ואם כן גם מפאת דבר שבמנין אין
להחמיר.

ג. פרי חדש פליג על הש"ך

הנה הגרע"א (גליון וי"ד סי' ס"ו סעי' ד') הביא בשם פרי חדש (שם סי' יז)
והעתיקו בכריתיו (שם סי' ו') ובמנחת יעקב (כלל ס"ב סי' ט"ו) דאין להתיר
רק חד בתרי, דכתב בפרי חדש דחד בחד לא חשיב תערובת כלל (כמבואר
בסי' ק"י).

ליכא ביטול בא' חלב וא' שומן

הנה על דברי הש"ך הנ"ל (סי' ס"ו סעי' ד') לענין ביצה שיש בה דם,
מצייין הגרע"א (השטות לתשובות קמא סי' מ"ט) לעיין בתשובות הרשב"א
(סי' רע"ב וסי' רע"ג). [תו מצייין לעיין בפרי מגדים בפתחה להלכות תערובת
בד"ה והנה מצאתי].

והנה דברי הרשב"א (שם) דהקשה השואל היאך משכחת לה אשם
תלוי בחתיכה אחת של חלב ואחת של שומן ואינו יודע איזה מהם חלב
ואיזה מהם שומן, הרי אי אפשר לצמצם ואם כן חתיכה אחת היא
יותר גדולה מהשניה, ואם כן יתבטל חתיכה הקטנה ברוב, דאף אם
הקטנה היא האסורה הרי האיסור בטילה ברוב היתר. ותירץ
השואל דאיירי בחתיכות שוות.

[ולכאורה קשה הא אי אפשר לצמצם ואם כן אין שוות. ויש

מהחתיכה דאיסור, מכל מקום לא אמרינן ביטול ברוב מכיון דהוה רק ספק רוב.

א. הוכחת הגרע"א

הנה יסוד הנ"ל מבואר בדברי הגרע"א, דהנה איתא בשולחן ערוך (יו"ד סי' ק"ה סעי' ז' - ט') בגווני דחתיכת איסור אוסרת חברתה בגיעתה, באיכא ג' חתיכות היתר, וידוע שהאיסור לא נגע אלא באחת מתוך השלש, ואין ידוע איזו היא, כולן מותרות, דחד בתרי בטיל כדין יבש ביבש, אפילו הן חתיכות הראויות להתכבד.

והקשה הגרע"א (גליון יו"ד סי' ק"ה סעי' ט') אמאי שרינן רק אם ידוע שהאיסור לא נגע אלא באחת מתוך השלש, הרי אף אם מספקין שנגע בכל השלש, מכל מקום הוי רק ספק, ואם לא נגע אלא באחת יש כאן שתיים מותרות ואם כן יש ספק רוב, ואם כן לשתרי כל חתיכה בפני עצמה מטעם ספק ספיקא, דשמא לא נגע בהאי חתיכה, ואף אם נגע שמא באחרים לא נגע ובטל ברוב היתר.

וכתב הגרע"א דלא אמרינן הכי, וזהו דינא דהרשב"א הנ"ל, וביאר טעמא דהרשב"א דספק רוב לא מהני אלא בעינן ודאי רוב.

ב. אינו יודע אם היה רוב

הנה לפי זה נבפל איסור לתוך היתר ולא ידענו אם היה שתיים היתר או רק אחד היתר, כגון דהשתא מצאנו רק שנים אד ספק השקול שמא היה שלשה ונלקח אחד אחר כך, או שהיו שנים מתחילה ועד סוף ואז נפל חד בחד, נמצא דהוה רק ספק רוב ולפי הגרע"א יש לאסור.

ולפי זה הוא הדין בלח בלח מין במינו, ולא ידענו אם נפל ללח כמוהו או דילמא נפל ליותר ממנו, נמי יש לאסור בתורת ודאי דלא חשיב ספק.

ג. היתר בטל באיסור

אמנם יש לדון דגם אם נימא דספק רוב הוה רוב, מכל מקום אין להתיר [נ"ה]. בדין השולחן ערוך הנ"ל] מחמת ספק ביטול ברוב, דהרי מכיון דמסתפקין אם איכא רוב היתר או רוב איסור, אם כן יש לדון דאם נימא דרוב איסור עושה ההיתר לאיסור, לא שייך לומר צד שנתבטל מיעוט האיסור ברוב היתר, דהא יש לומר דאדרבה נתבטל מיעוט ההיתר ברוב האיסור ונאסר ההיתר מחמת ביטול.

אך אינו כן, חדא, דאכתי הוה ספק ביטול דסוף סוף יתכן שהאיסור הותר ולא שההיתר נאסר. תו, הא רבו האומרים דהיתר לא בטל באיסור. [עיי' מה שהבאנו בגליון פרשת וישלח תשי"ב].

דרך ג' – ביטול שורשו חוסר ידיעה

תו אשכחן ביאור שלישי בתשובות הרשב"א, דביאר בחזון איש (יו"ד הלכות תערוכות סי' ל"ז ס"ק כ' ד"ה ובתשובות) דלא שייך לומר דחתיכה הקטנה מותרת ממה נפשך דאם מותרת מותרת ואם אסורה בטילה ברוב, דהרי להצד דבאמת היא האסורה אינה בטילה ברוב, כיון דביטול הרוב הוא שורשו בחוסר הידיעה שאסורה. והיינו דלא שייך למידן דרק אם המיעוט איסור, אז בטל ברוב, דהרי אם באמת הוא איסור, אינו בטל ברוב, דהרי אין כאן חוסר ידיעה.

[זה לשון החזון איש, דלא שייך כאן ביטול שהרי ענין הביטול הוא קשור בחסרון הכרה, ואם כן גדולה וקטנה המעורבות ולא ידענו אם הגדולה הטריפה אין כאן רוב היתר, ולא שייך להתיר הקטנה ממה נפשך שאם היא איסור בטלה, דלא שייך לומר אם היא איסור בטלה, שאם אתה בא לדון בממה נפשך, הרי אין כאן תערוכות ואם היא איסור היא אסורה, ולא שייך ביטול אלא שאם אתה תולה שהיא היתר].

א. נפלה לחד או לתרי

הנה יש לעיין בדברי החזון איש בגוונו שכתבנו שנפלה החתיכה ולא ידענו אם לחד נפלה או לתרי, דלכאורה בזה שפיר יהא מותר, דרק כד דיינינן על חתיכה הקטנה אמרינן סברת החזון איש דאם היא אסורה היא אסורה, משא"כ כשדיינינן כמה יש כנגד האסורה.

ב. עדיין תיקשי קושיית הגרע"א

הנה איתא בשולחן ערוך (יו"ד סי' ק"ה סעי' ז' - ט') בגווני דחתיכת איסור אוסרת חברתה בגיעתה, ואיכא ג' חתיכות היתר, וידוע שהאיסור לא נגע אלא באחת מתוך השלש, ואין ידוע איזו היא, כולן מותרות, דחד בתרי בטיל כדין יבש ביבש.

והקשה הגרע"א (גליון שם) אמאי שרינן רק אם ידוע שהאיסור לא נגע אלא באחת מתוך השלש, הרי אף אם מספקין שנגע בכל השלש, מכל מקום הוי רק ספק, ואם לא נגע אלא באחת יש כאן שתיים

מותרות ואם כן יש ספק רוב, ואם כן לשתרי כל חתיכה בפני עצמה מטעם ספק ספיקא, דשמא לא נגע בהאי חתיכה, ואף אם נגע שמא באחרים לא נגע ובטל ברוב היתר.

והנה הגרע"א מיישב לפי ביאורו בהרשב"א דספק רוב לא מהני, מעתה יש לעיין מהו לביאור החזון איש ברשב"א, ולכאורה יש לדון דאינו מיושב, דהרי אם נימא כהנ"ל [באות הקודם] בדעת החזון איש, הרי הכא לא ידענו אם נגע בשנים, או דילמא נגע רק באחד ואז יש שנים כנגדו, ואם כן אף שיאכל את שלשתם יהא שם רק ספק איסור דהרי שמא נתבטל ברוב, ואם כן באכל אחד מהם יהא שפיר ספק ספיקא.

ג. לח בלח שאני

השתא לביאור החזון איש בתשובות הרשב"א, הנה אתי שפיר דברי הש"ך (סי' ק"י) לענין ביצת נבילה שנתערבה חד בחד דאסרינן, ולא אמרינן שהקטנה בטילה ברוב, דאם היא אסורה היא אסורה ולא שייך בזה ביטול ברוב וכהנ"ל.

אך לאידך גיסא יקשה דברי הש"ך (סי' ס"ו) לענין ביצת שיש בה דם, אמאי אמרינן התם ביטול ברוב, הרי הביטול הוא רק אם היא אסורה אבל אם היא מותרת אין כאן ביטול, והרי בכהאי גוונא להחזון איש לא אמרינן ביטול ברוב.

אך באמת יש לעיין להחזון איש בלח בלח וספק אם היה רוב או מיעוט, דיש לומר דבזה מודינן דהוה ספק ביטול ברוב. ואם כן יש להעמיד דברי הש"ך הנ"ל דאיירי רק בלח בלח.

[ולכאורה יש ספק ספיקא לחומרא דילמא רק מיעוט ודילמא שוין, אך במקנה כתב דספק ספיקא דפרוך כעומד רק כשלפנינו שוים, אבל בעלמא לא מוספינן האי צד דילמא שוין, ובלח בלח לא איירי שכנגד עינינו שוין].

העולה מן האמור דסתירת הש"ך מסי' ס"ו לסי' ק"י, וכן הקושיא על סי' ס"ו מתשובות הרשב"א נמי יש ליישב היטב, והיינו משום לח בלח. [וזה לא כדרך הגרע"א].

ד. שערי יושר

הנה העירוני לעיין בשערי יושר (שער ג' פרק י"ג) שכתב האי חילוקא בין לח בלח ליבש ביבש לענין תשובות הרשב"א, וביאר בזה סוגיא דזבחים, וייתיישב בזה דברי הש"ך בסי' ס"ו.

והנה לדברי החזון איש אתי שפיר היטב, ולדברי הגרע"א ברשב"א צריך עיון אם יש לחלק בין לח בלח ויבש ביבש, דהרי תרוייהו משום ביטול ברוב.

[תו העירוני דהא דאמרינן דכל שלא נודע האיסור לא חייל ביטול ברוב, מהו בלח בלח מין במינו].

ה. אחר כך ימזוג לכוס אחת

הנה למה שכתבנו למידן דלח בלח שאני, הנה נמצא דלפי זה דאם יש קמן כוס גדולה וקטנה מלאות משקין מאותו מין ואחד אסירא ואחת מותרת, ולא ידענו מי האסורה ומי המותרת, והוי חד בחד, והשותה אחת מהם קא עבר על ספיקא דאורייתא, והשותה את שתיהן ילקה. דהרי מיקרי ביטול יבש ביבש ובהאי גוונא אמרינן שהקטנה לא בטילה ברוב.

אמנם אם אחר כך ימזוג שתיהם לכוס שלישית גדולה, אם כן עכשיו הוה לח בלח, והשותה כל הכוס לא ילקה אלא יעבור רק על איסור ספיקא דאורייתא, דדילמא הקטנה היתה האסורה ובטילה ברוב, דהרי לענין לח בלח אמרינן שהקטנה בטילה ברוב.

והנני מפקפק בזה אף לטעמא דהחזון איש בתשובות הרשב"א, ואם נימא דלא שטא בין יבש ביבש ללח בלח, אם כן אכתי תיקשי סתירת הש"ך מסי' ס"ו לענין ביצת שיש בה דם לדברי הש"ך בסי' ק"י לענין ביצת נבילה.

אך מה שכתבנו דבסי' ק"י דהוי ביצת שלימה הוה דבר שבמנין ולא בטל ברוב ובסי' ס"ו הא איירי שנתערבו זה בזה, אתי שפיר.

ו. נתערבה בספק איסור

הנה דן בדרכי תשובה (סי' ק"ט) בחתיכת איסור ודאי שנתערבה בג' חתיכות ספק איסור אם פקע הימנה דין איסור ודאי, ודן דכולן אסורות בתורת ודאי דלכל אחד יש ספק ספיקא לאיסורא, [ועיין שם מה דאיתי מהאי תשובות הרשב"א]. ולענין פקע הימנה דין איסור ודאי.

וצריך לומר דשאני הכא דיינינן על הקטנה מה היא ולא דיינינן אם יש כאן רוב להיתר כיון דאת הגדולה ודאי לא נתייר מחמת ספק ביטול ונמצא דכל הנידון רק על הקטנה, משא"כ בגי' חתיכות כגוונא דסי' ק"ה כאן דיינינן אם יש כנגד חתיכת האיסור רוב או לא. והנה לדברי החזון איש הדרא קושיית הגרע"א בסי' ק"ה לדוכתא.

והנה העירני לעיין בסוגיא דזבחים דמספקין אם יש רוב כנגד פיגול או נותר ומשוין לה לספק, ואם נימא דלח בלח שאני אתי שפיר.

ענינים שונים (א)

וטלפנו משם שלקחו בטעות ואמר שיתנו לאותו אדם שמיועד לו, לכאורה בזה נראה שפטור.

ב. שטר פועלים לצבוע

כעין זה יש לדון באופן שלקח פועלים לצבוע בית, ועזב הבית והם התחילו לצבוע, וילדים מבקשים מהם שהם יצבעו ונתנו להילדים לצבוע וצבעו כחוגן, האם הפועלים יכולים לדרוש שכרם.

ג. נותן קלטת כדי שיכתבו ממנה

כעין זה נותן לחבירו קלטת כדי להעתיק ממנה ולכתובה במחברת, ומצא הפועל כתבים של אותו אדם שכתוב בה האמור בקלטת והעתיק מהם, האם יכול לדרוש כל שכרו. וכל הני ספיקות דמי להדדי.

ענינים שונים (ב)

ג. הזיק את בגדיו

הנה אם כשהרג הזיק גם את בגדיו, בפשוטו חייב בעל השור על הבגדים, אך יש לדון דאינו כן, דכשם דלא אמרינן דתחילה הזיקו ואחר כך הרגו אלא דהוה חדא פעולה, הכי נמי על הבגדים הוה חדא פעולה.

[ואכתיו בבגדי העבד שאולים מאחר בכהאי גוונא ישלם בעל השור].

ד. אדם אחר גמר את מיתתו

הנה יש לדון אם נגחו ובא אחר וגמר את מיתתו, האם חייב שלשים של עבד. ויש לומר דפטור, וכמו ברוצח שפטור אם אדם אחר גמר את מיתתו. אלא יש לעיין אם יהא חייב בנזקיו.

ה. גואל הדם

הנה בגואל הדם [א"י]. אולי הכוונה באופן שגואל הדם הורג הרוצח בשגגה, שמותר לו להורגו אבל לא רק להזיקו] אם לא נמלך אלא נתכוון מתחילה להורגו, יהא פטור על נזקיו. אבל אם בתחילה התכוון להזיקו ורק אחר כך נמלך להורגו, יהא חייב על נזקיו. ועל הבגדים יהא פטור כאשר התכוון להורגו והרגו.

ענינים שונים (ג)

אך באמת התם חוזר רק למקום שדילג אע"פ שהסיח דעתו, וכן בהלל ובתקיעת שופר ובאכילת מצה, [אלא הנידון רק על הברכה], וכך כתב במטה אפרים לענין סוכה.

אך נידון דידן גרע דהוה ברכה. והנה כעין זה יש לעיין בשמונה עשרה שסבר שגמר, ובפשוטו חוזר לראש, ואם כן בנידון דידן נמי חוזר לראש.

והשתא לענין כלים שחלקן כלי חלב וחלקן כלי בשר, הנה לביאור הגרע"א בתשובות הרשב"א, לא חשיבא ספק שמא הרוב בשר או שמא הרוב חלב.

ולביאור החזון איש, שפיר חשיבא ספק ודוקא בגדולה וקטנה, לא חשיבא ספק.

ועדיין לא הבנתי, אם נקטינן דגדולה וקטנה חשיבא חד בתרי וכחינוך בית יהודה, והשתא מספקין מה אסור כאן אם הרוב או המיעוט, אמאי לא הוה ספק ביטול ברוב,

פועל שגרם שיעשה

הנה יש לעיין בשוכר פועל לעשות לו איזה עבודה, ולבסוף הפועל לא עשה העבודה, אבל הפועל גרם שיעשה הענין שלא על ידו. ויש לדון בזה בכמה גווני:

א. שכר מונית

הנה יש לעיין במי ששכר מונית להעביר חבילה מעיר לעיר ושילם להנהג, והנה הנהג שומע ששכנו מספר לו שנוסע הוא לאותה עיר ואותה סביבה ונותן לו החבילה, האם הנהג יכול לתבוע השכר הקצוב. [ואם בטעות לקחו ממנו החבילה שסברו שלהם והגיעו לעיר השניה,

שור שהזיק עבד

הנה קיימא לן (ערכין י"ד ב') דשור שהרג עבד כנעני חייב שלשים סלע, אחד שהמית את הנאה שבעבדים ואת הכעור שבעבדים. אבל אם רק הזיקו חייב לשלם כפי ההזיק.

ויש לדון בהאי דינא בכמה אנפי:

א. בהזיק משלם יותר

הנה אם הזיק העבד, ושוה העבד יותר משלשים סלע, ישלם יותר משלשים, אע"פ שאם הרגו ישלם רק שלשים.

ב. נמלך להורגו

הנה אם הזיקו ולאחר מכאן הרגו, לא בפעולה אחת אלא בנמלך, בפשוטו חייב גם על הנזק וגם לשלם שלשים סלע.

אבל אם לא נמלך והיה בכמה פעולות, יש לעיין אם חייב גם על הנזק.

ויש לדון דבאמת אינו חייב על הנזק אלא משלם רק שלשים. ואם ספק אם נמלך או לא, הוה המוציא מחבירו עליה הראיה.

חשב שסיים הברכה

עובדא הוה בבירך המעביר חבלי שינה מעינו ותנומה על עפעפי, ולא סיים, וחשב שגמר, ואחר כך נזכר שלא גמר, האם יכול לסיים הברכה או להתחיל מתחילה.

והנה תליא נמי בקריאת המגילה וסיים ואחר כך נתברר שדילג על מילה, אם חוזר לראש או למקום שדילג.

לרפואה שלימה

מרת חנה בת שרה שתחי'

י"ר שזכות רבינו הגדול יעמוד לרפואה שלימה בתוך שאר חולי ישראל.

זאת למודעי הדברים הנדפסים כאן אינם תמיד
בלשוננו של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו
היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעינים היה
מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה
פעמים האריך רבינו בכמה דרכים ואופנים
באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן,
ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק חלק מהדברים.

בעזרה"ת
ניתן לקבל
את
הגליון מידי
שבוע במייל:
L5703949
@gmail.com

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 313
אדר תשס"ב

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

לכן הם הניחו סביב לכל עמוד גדר שעשויה מצינור בטון רחב מאוד, כמו שמניחים בבנינים של קוים בין עירוניים, וזה שומר שהמשאיות יתקעו בבטון ולא בעמוד. וא"כ לגבי צורת הפתח אפשר להגדיר את הצינור העומד סביב לעמוד שיהיה כמו לחץ, דהיינו כמו עמוד נמוך ורחב שיש בגובהו י"ט טפחים, והחוט עובר מעליו, וא"כ זה מכשיר את צורת הפתח משני הצדדים.

אחד מהנוסעים שהיו באותו זמן שאל, איך אפשר לומר שהבטון יהיה עמוד של העירוב, הרי הוא לא נעשה לשם צורת הפתח. והנה בדיון זה מבואר בגמ' ובשרש"ע (סי' שס"ג ס"א) שלחי שעושים בפתח המבוי, אפילו עומד מאליו דהיינו שעשו אותו למטרה אחרת, כשר אבל צריך שיסמכו עליו מערב שבת, ולגבי קורה כתב (שם סט"ו)

החוט נחשף בצדדי השטח, והבטון ידית לחץ

שצריכה שתיעשה לשם תיקון המבוי, ואם לא הניחה לשם כך, אינה כשרה אפילו אם יסמוך עליה מערב שבת. וכתב הביאור הלכה (סי"א ד"ה אבל) שהפמ"ג הסתפק האם צורת הפתח צריכה כוונה, כיון שמחיצה כשרה אפילו עומדת מאליו, [והספק של הפמ"ג לכאור האם צוה"פ היא דין מחיצה לגמרי, או שיש גם קצת ענין של היכר]. ובחזו"א כתב שאינה צריכה כוונה (ועי' בדבריו בס' ק"א סק"ה). ולפ"ז במקרה שלנו, שאנו נמצאים

לפני שבת, ויכולים לכוון ולסמוך על הבטון שיהיה עמוד, יהיה כשר לכ"ע. [אמנם הגר"מ רוזנר שליט"א חושש להחמיר בזה, מחמת שבהלכות סוכה (סי' תרכ"ט) כתב הרמ"א שצריך שהעמודים יגיעו עד המשקוף, והאחרונים הקשו מההלכות עירובין שגם עמוד שאינו מגיע למשקוף כשר, והמשנ"ב ציין לתירוץ של הגר"א ולתירוץ של הפמ"ג, דעת הפמ"ג שם שבדבר שלא נעשה לשם צוה"פ צריך שיגיע לתקרה. ולפ"ז רוצה לומר שבלחיים שאינו מגיעות עד המשקוף, צריך שיעשו אותם לשם צוה"פ. ועדיין יש לעיין מה הדין כשעשה את המשקוף לשם צוה"פ ורק הלחיים לא נעשו לשם כך, וצ"ע].

דרך ארוכה בכל פרויקט לפני שמגיעים לתהילת העבודה

בשבוע זה מוקד העירובין לקח עוד עשייה מבורכת להדר את העירוב בעיר החרדית "עמנואל", תכנית שאושרה בס"ד לאחר שנים רבות של דיון ומשא ומתן והשתדלות. הרבה אנשים חושבים שעבודות העירוב פשוטות וקלות, הרי כולם רוצים עירוב מהודר, ומה הבעיה למועצה כזאת או אחרת להוציא כמה עשרות אלפי שקלים לעשיית עירוב. בודאי יש כסף, ואין להם מה לעשות איתו, חבל שילך על שטויות, אין להם בעיה לתת לעירוב. כל מיני משפטים כאלו, ידעים הרבה אנשים לומר. אבל כל מי שעוסק באחד מעניני הדת, יודע על בשרו כמה קשה הדבר הזה. אין תקנים להוצאת

התקנת עמודים בשבוע זה בעמנואל בבנין הקרפס

תקציב לעירוב, לא כולם רוצים, הרבה מסתפקים שומרים על הקופה, והרבה מסתמא מה במה שהיה עד היום שמסתמא מה שעשו לפני עשרים שנה טוב גם היום. הרי עמודי התאורה הוחלפו מאז שלש פעמים, והמדרכות פעמיים, והגינה גם היא כבר עם פנים חדשות, ורק העירוב נשאר מוזנח כמו לפני עשרים שנה, ומה שהיה טוב היום.

חלק מהתפקיד הקשה הוא לפנות אל הגורמים הנכונים, להסביר מדוע כדאי להדר, ומדוע זה לא פוגע במה שעשו הרבנים עד היום. להביא רצון של כולם להסכמה להידור, לערוך תכנית, להגיש הצעה, לאשר תקציב, או להביא לכך שהתושבים יאספו כסף ויתרמו משלהם לעירוב מהודר, לדאוג לכל המסמכים הנדרשים, שכל זה לוקח זמן רב וטירחה מרובה, ורק אחרי כל זה מתחיל השלב של העבודה, שגם זה לא קל בכלל. כשאנחנו פוגשים את צוות מוקד העירוב יוצא לפעולה בהקמת עירוב, אנו יודעים שגם מאחורי זה טמונה סידרה של מאמצים רבים להגיע לתוצאה.

דריכות רבה לקראת הפרויקט "עירובין זה לזה"

דריכות רבה מתחזקת בימים האחרונים, לקראת הפרויקט "עירובין זה לזה", שעומד להתחיל בס"ד בימים הקרובים, וישתף בעז"ה עשרות אברכים שיטלו חלק בפעילות הגדולה של מוקד העירוב ברחבי הארץ, ויזכו את כלל הציבור בעירובין כהלכה. במוקד העירוב מתקבלות מידי שבוע שאלות מגוונות, ומתוכם מקומות שעדיין לא הגענו לבדוק אותם, או מקומות שהגענו ובדקנו ומצאנו שיש בעיות, ואין מספיק זמן וכוח אדם להגיע לכל המקומות, לבדוק, לעורר, לפקח ולהדריך. הרבה מקומות רוצים לשמוע, הרבה מקומות לא ידעו שיש להם בעיות ואם ידעו הם יתקנו. אבל אין את המשאבים הנדרשים לכך.

כל אחד מבין, שכל ישוב שנעשה עם עירוב מתוקן כהלכה, מציל אלפי אנשים מחילול שבת כל שכונה שמסדרים בה עירוב מהדר, מביא מאות משפחות להדר בשמירת השבת, וברוך ה' גדל הביקוש, יש הרבה פניות ובקשות. קצת עלינו להתפתח ולהגדיל את המענה ואת העזרה, שעד היום הספיקו מספר האנשים שנמנו על הצוות של המוקד, לתת את המענה לכל בקשה ולכל שאלה, היום כבר יש ממתנים, יש תור.

אנו עושים קצת מאמץ גדול לגדול, להוסיף אנשי צוות, להכשיר יותר אברכים, לעדכן מידע על יותר ישובים, לבדוק יותר עירובים, לתת סיוע ליותר מקומות, להביא עוד שמירת שבת לעולם.

אתם תעזרו לנו, ואנחנו נעזור לכם. המציאות היא, שמלבד אנשי המושב שגרים במקום וצריכים את העירוב מידי שבת, יש גם הרבה מהציבור החרדי שמגיעים בתקופות שונות בשנה, בקיץ, או בשבתות החורף, עם המשפחה או עם הישיבה. הרבה אברכים ת"ח מתקשרים ואומרים שהם לא חשבו לנסוע אף פעם לכאלה מקומות, אבל בגלל שהם מלמדים בישיבה או שנושתיים בעבודה, או שהם תורמים לארגון ידוע וכדומה, נאלצים לנסוע ולברר מה הכשרות של העירוב בשביל בני המשפחה, שלא יישארו כל השבת בתוך הדירה.

הוט העירוב נתקע בעמוד תאורה שנמצא באמצע הפתח

באחד מהישובים שנבדקו בתקופה זו היה דבר מעניין, שיש בו גם לימוד הלכה: מדובר בשכונה חדשה באחד מישובי הדרום, שבתחילת האיכלוס כבר אדוור את תכנית הקמת עירוב מסביב לשכונה. ואכן העמידו עמודי עירוב חדשים, עם חוטי מתוחים. במסגרת הבדיקות ביישובים שמוקד העירוב יוזם מעצמו, על מנת לגלות דברים חשובים ולעורר את שימת לב של האחראים לתקן כהלכה, נכנסנו לשכונה זו, עברנו לאורך קו העירוב, וראינו במקום אחד שהחוט נתקע בעמוד תאורה, ואינו הולך בקו ישר מעמוד לעמוד, אלא מסתובב לצד ומשנה זווית באופן ניכר מאוד. לאחר בדיקת המקרה התברר שהחוט נקרע ובא האחראי לתקן אותו, וכשהעביר את החוט מעמוד אחד לשני הוא עקף את עמוד התאורה העומד בסמוך, ולא שם לב שהחוט צריך להיות אחורי העמוד. יוצא שהחוט הולך מעמוד העירוב לצד של עמוד התאורה, ואחר כך מסתובב לעמוד השני של העירוב.

במצב כזה שהחוט נתקע במשנה ומשנה זווית, נוקטים שהצוה"פ פסולה, כי המשקוף צריך להיות ישר, ובשינוי הזווית נעשה כמו שני פתחים שלכל פתח יש רק עמוד אחד ולא שנים. ועמוד התאורה שבאמצע אינו כשר לשמש עמוד, בגלל שהחוט אינו מעליו אלא מהצד שלו, ולא שייך להעלות את החוט מעליו. לכן במקרה כזה חייבים להוריד את החוט, ולהעבירו אחורי העמוד, ואז הוא יהיה בקו ישר מעמוד לעמוד, או להעמיד שני לחיים על עמוד התאורה תחת שני החוטים, ויהיו שני פתחים כשרים.

רצועת בטון שמגינה על העמוד תשמש ללחי

השעה היתה מאוחרת, והיינו צריכים להמשיך בדרכינו, אבל אם לא היה עירוב לישוב, איך אפשר להשאיר את הדבר, צריך לדאוג שיהיה מתוקן לפני שבת. לפתע הבחנו בפתרון מיוחד ששייך רק במקרה זה. כיון שהשכונה נמצאת בבניה מאסיבית, ומצוי במצב כזה שמתוך המשאיות הרבות שנוסעות במקום, מידי פעם הם פוגעות בעמודים והם מתעקמים או נופלים,

באמצעות קוגו כבד. בעז"ה אנו מקוים שנוכל להתקדם ולהשלים את המלאכה בשבועות הקרובים, לשמחת הרבנים ותושבי העיר.

לחי צמוד למעקה ועליו בולטת המסגרת

בין העבודות שנעשים בשטח ע"י מוקד העירוב, יש פעילות רבה בהקמת עירובים למתחמים ברחבי הארץ, ובמסגרת מידע עדכני שמתעדכן כל הזמן משלוחים היוצאים לבדוק ולעשות בכל הקמת עירוב זמני, נפגשים בעשרות הלכות של עירוב, כל שינוי בגדר וכל עשיית צורת הפתח, דורשת ידיעה ברורה בהרבה הלכות, תוך שליפה מהירה, לדעת מה לעשות ואיך לעשות יש דברים שמעכבים ואין להקל בהם כלל, ויש דברים שיש דעות שונות ורק כשאפשר מהדירים בהם.

נביא כאן דוגמא אחת של מחשבה עירנית לבעיה, ומציאת פתרון פרקטי מידי. באחד מהמתחמים עשו צורת הפתח נמוכה שהחוט מחובר למעקה, והעמידו לחי לפני המעקה, כיון שהמעקה עצמו אינו כשר לשמש כעמוד של צורת הפתח. [ויש להוסיף, שאף אם יקשרו את החוט מעל אחד מהמקלות של המעקה, אינו יכול לשמש עמוד, כיון שיש הרבה מקלות ברצף תוך ג' טפחים נעשה כמו דבר ארוך, כעין מש"כ בגמ' (עירובין דף ח.) לגבי מבוי שריצפו בלחיים כל פחות מג' טפחים, נחשב לחי ארוך ד' אמות ופסול, וברשב"א ושאר ראשונים ביארו שבאופן זה אומרים לבדו גם לחומרא ואכמ"ל].

לאחר קשירת החוט הוא הבחין שהברזל העליון של המעקה רחב יותר משאר המעקה, וכיון שהלחי צמוד למעקה, יוצא שהברזל העליון מפסיק בין הלחי לחוט, וכמ"ש המשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק ק"ג) שאם יש גג המפסיק בין הלחי לחוט, הוא

פוסל את הפתח. אמנם דעת מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל שדבר קטן פחות מטפה, אינו חשוב כגג להפסיק, אבל דעת מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל שגם דבר קטן מפסיק [וצ"ע עד איזה שיעור]. האברך שהתקין את הלחי חיפש פתרון, מצא חתיכת ענף שנפל מהעץ הסמוך, ותקע אותו בראש הלחי, בצורה שראש הלחי מתכופף החוצה ועובר את מסגרת הברזל.

ויש לדון האם מספיק שראש הלחי יוצא מהגג, או שמא צריך שכל הלחי יצא מרחב הגג, וכאן רק ראש הלחי יצא וי"ל שכיון שהחוט ממשיך על הברזל כנגד כל הלחי, והחסרון הוא רק בד"ן גוד אספק שמהלחי ומעלה, ודין זה נקבע לפי ראש הלחי, היכן שמסתיים משם עולה המחיצה, א"כ כשראש הלחי נוטה מעט [שאין בו חסרון של תחילת משקוף ואכמ"ל], הרי זה כשר, כי אין דבר המפסיק עד החוט. אבל אם החוט מגיע רק עד כנגד קצה העליון של הלחי ואינו ממשיך עד כנגד שאר הלחי בחלקו התחתון, יש לדון בזה בגדרי על גביו. ועי' בשער הציון (סי' שס"ג ס"ק י"א).

בימים אלו מסיימים אלפי יהודים את לימוד המשנ"ב במסגרת הלימוד והמבחנים של "דרשו".

במסגרת זו יש דבר מיוחד מאוד שבו למדו כל כך הרבה יהודים את הלכות עירובין במשך כשנה שלימה, ועשו בזה שינוי גדול ממה שהיה מקובל שחלק ד' אינו שימושי, והיה ניכר על צורתו החיצונית שהוא כמעט כמו שהגיע מהחנות, וכעת ב"ה גם חלק ד' נהיה חלק מלימוד המשנ"ב הלכה למעשה.

נצרך את ברכותינו לכל הלומדים היקרים, ולכל המצטרפים החדשים, שיזכו לעמול בתורה תמיד, לשנן לחזור ולזכור, להיות בקי בהלכה בכל חלקי התורה, ובפרט בהלכות עירובין שעדיין צריכים חיזוק, ישתמשו בידיעת ההלכה לקיים בעצמם ולהביא גם אחרים להדר את שמירת השבת גם במלאכת טלטול והוצאה.

עירובין זה לזה

לכל האברכים היקרים שלמדו באחד מהמחזורים של שיעורי העירובין למעשה, הננו מתכבדים להזמין לטיפול חלק בתכנית החדשה לשבועות הקרובים, על מנת לזכות את הרבים למשך כל שנת תשפ"ב ואולי יותר.

לקראת התכנית, ייערך כינוס מרכזי להסבר פרטי התכנית הכינוס יתקיים בעז"ה בחדש זה, פרשת ויקהל, לסדר "ויצו משה ויעבירו קול במחנה וכו'" שממנו לומדים איסור הוצאה.

בירושלים – יום שלישי כ"א אדר א'

בבני ברק – יום רביעי כ"ב אדר א'

השתתפות של כל אחד חשובה לנו

נא להירשם מראש, כדי שנזדע להיערך בהתאם. פרטים נוספים יימסרו בקו העידכונים של השיעורים. במקרה של תקלה, לפנות למוקד הראשי.

בעיות בעירוב ישנם גם בישובים המוקפים בגדר חזקה

בעיר עמנואל יש עירוב עם הסטוריה ארוכה, לפני עשרות שנים עדיין לא היתה גדר סביב לעיר, והגאון הרב ברנד שליט"א היה הולך במסירות לתקן צורות הפתח מסביב, חלק היו מעמדי חשמל, והרבה מאמץ היה צריך להשקיע כל שבוע עד שבנתה הגדר הבטחונית לישוב, ואז נהיה רגוע יותר, למרות זאת עדיין הוא היה מפקח על דברים המשתנים, הדואג לתקנם.

אחת הדוגמאות לבעיות שיכולות להיות בעירוב אפילו בעיר עם גדר ביטחון טובה, אנו מוצאים שם בתקופה הזו. האחראי היום הרב ויספיש שליט"א, חתנו של הרב ברנד שליט"א, מלווה אותנו אל הרחוב התחתון של העיר, שכעת עוסקים בבניית כמה בתים חדשים, וכמובן בגדר בטחונית מסתמא לא נוגעים. אבל למרות זאת הוא מראה כמה מקומות שהוא צריך לדאוג לסגור בימי שיש.

לפני חודש הוא התקשר ביום שיש סמוך לשבת, הוא היה נשמע לחוץ וממהר, ושואל על פתרון הלכתי לגדר. באותו שבוע חפרו ליד הגדר, ונוצר תחתיה חור גדול אל השטח שמחוץ לגדר, שהוא נמוך בהרבה. וא"כ הגדר הזו היא מחיצה תלויה ואינה כשרה. במקרה זה הוא לא יכול לקשור חוטים לסגור את החור עד למטה, כי הקרקע שמתחת הגדר היא בעומק של שני מטרים ויותר. הפתרון היה לייצר קרקע באויר עד הגדר, ואז המחיצה אינה תלויה ביחס לשטח העירוב. אלא שיש לו בעיה איך לעשות קרקע, איזה חוזק צריכה להיות הקרקע שתחשב קרקע. לא היו לו באותו זמן דברים ראויים לחבר קרשים חזקים, או אפילו רשת חזקה, אלא הוא השליך בחור משלל הגרונאות והדברים שהיו זרוקים בסביבה, ושאל האם אפשר לומר שהם נחשבים קרקע.

האם גרונאות המונחות באויר נחשבות קרקע

והנה יש לדון בזה משני דברים, א. האם דבר ארעי זמני יכול להיחשב קרקע, או שמא זה כמו חפץ שמונח באויר, והמחיצה עדיין תלויה. ובזה י"ל שלא גרע מרשות היחיד זמנית שתלויה באויר, שאם יש לה מחיצות היא רשות היחיד, וממילא גם כלפי הישוב זה יועיל לסגור את הרשות. ב. האם צריך חוזק שיהיה ראוי לעמוד עליו, או מספיק שראוי להשתמש עליו. ובזה מצאנו בגמ' ובפוסקים בכמה מקומות שיש דברים שנעשים רשות היחיד בשיעור שראוי להניח עליו דבר, כגון בהיקף מחיצות שאין בתוכם חלל ד' על ד', כתבו הראשונים והובא במשנ"ב (סי' שמ"ה ס"ק ד') שאם המחיצות חזקות שראוי להניח עליהם מדף ולהשתמש, מצרפים את עובי המחיצות להיחשב על גביהם רה"י, ע"ש. ולפי"ז יש להתיר את התיקון הנ"ל שעושה שהמחיצה אינה תלויה. [אמנם יש לדון שלחומרא לא נחשיב אותם לקרקע, כגון שלא יבטלו גוד אספק, אם בגדר אין י' טפחים ובעומק החור יש י' טפחים, ואכמ"ל].

דיון עם רבני הקהילות בעמנואל בענין תיקון הקרפף

בחודש זה לקראת התחלת העבודות התקיים שוב דיון עם רבני הקהילות בעיר, ועם ראש המועצה הרב גפני ה"י. במהלך הדברים עמדו כמה שאלות הלכתיות שהובאו לפני הרבנים לדון ולהכריע בהם, וכן הוצגה התכנית המדויקת להקמת העמודים והגבולות, שמטרתה להוציא את שטחי הקוצים והמורדות שאינם ראויים לשימוש נורמלי, ויש בהם חשש קרפף האוסר את הטלטול.

הרבנים הביאו שהיו רגילים לסמוך על דברי הדבר שמואל, המובא בבב"ל (סי' שנ"ח ס"ט) שאם יש היקף חומה לעיר, אין הקרפף אוסר אותה, כי היקף חומת העיר הוא היקף חשוב לדירה. והרי בעמנואל שיש גדר ביטחון זו ממש חומת עיר, [וגם לא מדובר בשדות שמיועדות לזריעה שבזה י"א שהדב"ש לא התייר, אלא כאן מדובר בשטחים פנויים שבעתיד הרחוק מסתמא יבנו אותם].

אלא שהבה"ל הביא את האחרונים שפקפקו מאוד בדבריו גם כשיש חומה [ולא רק צוה"פ], והביא מש"כ החכ"צ שבמקום שאי אפשר לתקן בצורה טובה, יעשו לפחות עירוב כזה. ולפי"ז הצגנו את הדברים, שבאמת פעם לא היה אפשר להשקיע כל כך בעמדי עירוב, וסמכו על הגדר, אבל היום זה כבר בגדרי "אפשר" להוציא סכום כזה מהמועצה, וממילא ראוי לתקן. ראש המועצה אישר את הדברים, ועוד התעניין אם צריך להוסיף על הסכום הנקוב, ויחד עם החלטת הרבנים יצאנו השבוע אל הקמת העירוב בפועל, שכוללת עשרות עמודים.

כאן אנחנו מביאים אותם בכמה שורות, אבל העוסקים בשטח בעבודה הגיעו אל האדמה, וגילו שמחכה להם עבודה קשה במיוחד, כיון שהעיר בנויה בהרי השומרון, מקום שכולו סלעים גדולים, וכל בור צריך לחצוב

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת כי תשא תשפ"ב

ה' ה' - שתי הנהגות של חסד

שבהן מנהיג ה' את עולמו. בכך, ענה הקב"ה למשה רבינו שביקש, "נְעִתָה אִם נָא מִצָּאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ הוֹדְעֵנִי נָא אֶת דְּרָכְךָ וְאֶדְעֶךָ לְמַעַן אֶמְצָא חֵן בְּעֵינֶיךָ". על ידי לימוד י"ג המדות הללו, נלמד להכיר את דרכי הבורא, ונמצא חן בעיניו.

על חשיבותם של פסוקים אלו, נוכל ללמוד מדברי הגמרא (ר"ה יז, ב): "א"ר יוחנן אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו, מלמד שנתעטף הקב"ה כשליח צבור והראה לו למשה סדר תפילה, אמר לו כל זמן שישראל חוטאין יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם". זו הסיבה שכאשר אנו זקוקים לרחמים מיוחדים מאת השי"ת, כשיהודי מוטל על ערש דווי, וכן כאשר עם ישראל כולו צריך סליחה ומחילה, אוחזים אנו באומנות זו של אמירת י"ג מדות של רחמים, שהיא אחת התפילות היותר מועילות לישועה והצלה, כפי שיודע כל יהודי ירא ה'.

עם זאת, רובם של בני אדם נוטים להתייחס לי"ג המדות כאל נוסחה ותו לא. סבורים הם שעל ידי אמירת המילים לבד יזכו לכפרה על פשעיהם, וכך, אומרים הם את התפילה שוב ושוב, מבלי לחשוב מה הם אומרים. יהיה זה רעיון טוב, לפחות פעם בכמה זמן, לומר את המילים הללו במתינות.

מסכתות שלמות של חכמה מופלאה

אולם האמת היא, שגם אם ניקח מעט זמן לומר את הי"ג מדות במתינות ומתוך מחשבה, ככל הנראה נתאכזב, כי אנחנו לא באמת מבינים מהו ה"עסק הגדול" סביב מדות אלו. אחרי הכל, כאשר אנו אומרים את המילים, "אֲנִי אֶעֱבִיר כָּל טוֹבִי עַל פָּנֶיךָ", אנחנו מצפים לאיזו התגלות אדירה, איזה חידוש גדול, אולי אפילו סתרי תורה. ולכן אנחנו מופתעים, אולי אפילו מאוכזבים, לגלות שכל מה שמשה שמע היו הפסוקים הללו.

ואכן, מוכרחים אנו לומר שיש כאן דבר גדול, ולא רק מילים בעלמא. הקב"ה לימד את משה רבינו י"ג

ה' ה' - שתי הנהגות של חסד

נוסחת חירום

לפעמים יש ח"ו יהודי חולה, השרוי במצב קשה מאוד. משפחתו ממהרת אל בית המדרש ומבקשת מהציבור הקדוש להעתיר בתפילה לרפואתו. במצב כזה, לא מסתפקים באמירת תהילים. קפיטל'ך תהילים מיועדים עבור אדם חולה, אך לא עבור כזה השרוי במצב קשה. ישנה תפילה מיוחדת, המיועדת לשעת חירום שכזו, והיא: י"ג מדות של רחמים.

כך הוא גם כאשר אנו מתקרבים לימים הנוראים. ימים אלו, בהם עומדים אנו בפני כתיבה וחתימה לשנה הבאה, גם הם מצב חירום, ולכן אנחנו משכימים מוקדם בבוקר אל בית הכנסת, כדי לחלות פני מלך רם ונשא, ולבקש את רחמיו. בתוך הסליחות, אנו משתמשים באותו הכלי שבו אנו אוחזים כאשר יש אדם השוכב על ערש דווי. אנחנו מתפללים את התפילה המיוחדת הזו לא רק פעם אחת - לפעמים היא נאמרת ארבע או חמש פעמים; שוב ושוב ושוב אנו חוזרים על תפילה זו, וצועקים שוב ושוב "ה', ה', קל רחום וחנון".

לאחר חטא העגל, כאשר כבר התרצה השי"ת לעמו, מבקש משה רבינו בקשה מיוחדת מאת ה': "הוֹדְעֵנִי נָא אֶת דְּרָכְךָ" (שמות לג, יג). משה ביקש להגיע להבנת הנהגתו של ה' עם האדם, משום שכאשר יש לאדם ידיעה זו, הוא כבר מוכן להתמודד עם כל נסיונות העולם הזה; לדעת את דרכי הנהגתו יתברך עם האדם, פירושו של דבר הוא, שסוד ההצלחה נמצא בידך.

י"ג מדות של רחמים

ואז, "נִיעֲבֹר ה' עַל פָּנָיו וְיִקְרָא ה' ה' קל רחום וחנון אֲרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וְאֱמֶת וכו'" - השי"ת קרא אל משה את כל י"ג מדות הרחמים, שלוש עשרה דרכים

בעולם, נבחין שהמציאות כולה נוצרה כדי להיטיב. מי שילמד היטב את הבריאה, גם אם לא תמיד יצליח להבין הכל, יגלה כי "חֶסֶד ה' מְלֵאָה הָאָרֶץ" (תהילים לג, ה).

אדמה מופלאה

מיד כאשר האדם פוסע את פסיעתו הראשונה עלי אדמות, יגלה הוא שהאדמה היא חסד. צא החוצה, רד מהמדרכה ולך כמה פסיעות על האדמה, ודע לך שכעת אתה פוסע על גבי חסדי ה'. כדאי לתרגל את זה מדי פעם, ללכת כמה צעדים על האדמה, להזכיר לעצמך שאתה פוסע על גבי מקור של אושר.

אדמה היא מתנה אדירה; אין כמוה! זהו חומר מופלא, וכמעט אין שני לו מבין כל השילובים הכימיים. האמת היא, שהאדמה היא יותר חיה מאשר דוממת. בתוך כפית אחת של אדמה, ישנם מספר רב יותר של יצורים חיים מאשר מספר האנשים בכל ניו יורק רבתי! כדור הארץ מלא באורגניזמים מתפקדים; מיליארדי חיידקים ופטריות ונמלים ותולעי אדמה - צבאותיו של השי"ת, עובדים כולם יחד כדי לייצר מזון עבורנו.

המוציא בגד מן הארץ

מהאדמה צומח דשא, ודשא הוא הכל עבורנו - הפרות אוכלות דשא ומייצרות חלב. גבינה, חמאה, שמנת - כולן מגיעות מהעשב שהפרות אוכלות. וגם בשר! הפרות אוכלות עשב שהופך בגופם לעוד בשר, וכן לעוד עגלים. נמצא שהבשר ממנו אנחנו נהנים בצ'ולנט, מקורו בדשא ובאדמה. וזו רק דוגמא אחת - כל האוכל שאנו נהנים ממנו, כל ימי חיינו, מגיע מהאדמה.

אבל לא רק החסד שבמזון אותו אנו אוכלים מגיע מאדמתו של ה'; כל הבגדים שלנו מגיעים גם כן מהאדמה. החליפה שלך העשויה צמר, היא גם הגיעה מהאדמה, כי הצמר הגודל על הכבשים מגיע מהעשב אותו הם אוכלים, שמקורו מהאדמה. הכותנה מגיעה מהאדמה. הפשתן מגיע מהאדמה. עניבת המשי שאתה עונד, גם היא מקורה מהאדמה, שכן תולעת המשי אינה יכולה לייצר משי אם לא תאכל עלי תות, שמקורם מהאדמה, ההופכים למשי בגופה של התולעת.

הימים, האוקיינוסים, האגמים, הנהרות, כולם מלאים בחסד הבורא! ראו אילו דגים שמנים ועסיסיים יוצאים מהמים! כמה ארוחות מזינות ניתן להפיק מהם! מאות טונות של דגים נשלים מהים מדי יום

מסכתות, שלש עשרה כרכים של חכמה מופלאה, הכלולה בנבואה זו של משה רבינו. האמת היא, שיש כל כך הרבה מה לומר על כל אחת משלש עשרה המדות הללו, שהמילה "מסכת" בה נקטתי היא בלשון המעטה. כל אחת מהן היא ש"ס שלם של חכמה, ולא תהיה זו גוזמא לומר שכל אחת מהם גדולה יותר מהש"ס כולו. שהרי אחרי הכל, מי שיעבוד קשה, יוכל לסיים את הש"ס - כל מי שהוא בעל שאיפות, בכוחו לסיים את הש"ס. כמובן, מי שמתחיל בגיל שמונים וחמש, זה כבר אולי סיפור אחר, אבל אם אתה מתחיל קצת מוקדם יותר בחיים ויש לך שאיפות, בכוחך לעשות זאת! אבל ללמוד את דרכי ה' בעולם זה כמו כמה וכמה שסי"ם; זה בבלי וירושלמי ועוד כהנה וכהנה.

מהווה את הכל

ואמנם, לא אני הוא זה שמסוגל לפתוח את מסכתות החכמה הנפלאות הללו ולהסביר לכם אותן, אבל כדאי שננסה לכל הפחות להציץ בהן. גם אם נצליח לעמוד על רק טיפה מן הים, אבל טיפה אחת של הבנת דרכי ה' בעולם, היא כבר הישג משמעותי וחשוב ביותר. ואם בכוחה של אמירת ה"ג מדות של רחמים לבד להביא ישועה גדולה, אין ספק שאם נשתדל ללמוד ולהבין את דרכיו של השי"ת, נזכה לכל מיני ישועות.

אשר על כן, במסגרת זו ננסה ללמוד מעט את המדה הראשונה: שם הוי"ה ברוך הוא. אופן ביטוי של שם זה אינו ידוע, אולם ניתן להבחין מיד ששורשו של שם זה הוא "הווה" - להיות. בוודאי שכלול בו הרבה הרבה יותר, אולם ברור ללא כל ספק כי משמעותו של השם קשור ל"הויה" וקיום. פירושו של דבר הוא, שלא זו בלבד שה' יתברך לבד הוא המציאות האמיתית האחת והיחידה, אלא שהוא מהווה את הכל, הוא גורם למציאות להמשיך ולהתקיים. כל מה שהיה אי פעם, שהווה כעת, או שיהיה בעתיד, מתהווה ומתקיים אך ורק משום שכך הוא רצונו יתברך.

מדת החסד

אולם ענין זה של "מהווה" הוא רק ההתחלה, שכן מסורת בידינו ששם הוי"ה ברוך הוא מתייחס לא רק אל מציאותו של הבורא, אלא למדת חסדו וטובו. פירושו של דבר הוא, שכל מאורע המתרחש בעולם, הוא רק מכח מדת החסד של הבורא יתברך.

לא זו בלבד שכך היא מסורת בידינו, אלא זוהי עובדה שכל מי שיפקח את עיניו יבחין בה. אם נתבונן

האדם בעולמו. אחת היא קודם שחטא ואחת היא לאחר שחטא, אבל כך או כך, הנהגת השי"ת עם האדם היא עם מדת "ה", מדת החסד.

האם אתה חושב שהנהגת ה' משתנה לאחר שהאדם עשה צעד מוטעה? שכעת הוא כבר אינו בעל חסד אלא כועס ונוקם? לא ולא! הנהגתו יתברך לפני שנפלת היא אותה הנהגה כמו לאחר שנפלת; הוא לא השתנה כלל וכלל. הוא עדיין "הוי"ה", ה' של "עולם חסד יבנה", אלא שכעת הוא עוזר לך בדרך אחרת. ההטבה כעת מתבטאת באופן שונה מהאופן בו היא התבטאה קודם החטא.

אשת חיל מי ימצא

משל למה הדבר דומה, לאדם צעיר ובריא, שאשתו מכינה עבורו את מיטב המאכלים - בשרים, קוגלים, ולפעמים גם פרוסת עוגה טעימה להפליא. היא אשה טובה מאוד, אשה של חסד, ושלחנם הוא שלחן של חסד.

אולם עוברות השנים, ואדם זה קלקל חלילה את בריאותו על ידי אכילת כל מיני מרעין בישין, והרופא גוזר עליו לאכול רק מאכלים דלים. כעת הוא יושב על יד השלחן וממתין למטעמיה של רעייתו, אליהם היה רגיל כל השנים. אולם כאן נכונה לו אכזבה, כאשר אשתו מניחה בפניו לא יותר מכמה מציות בליווי כוס חלב. האיש פונה לאשתו בשאלה, "רעייתי, תמיד היית כל כך טובה אלי, תמיד הגשת בפני מאכלים כל כך טובים. מדוע כעת את נותנת לי רק מציות וחלב?"

והיא עונה לו, "אני עדיין אותה אישה נאמנה, אבל אתה כבר אינך יכול לאכול בשר ולחם שחור. זה יהרוס אותך! גופך אינו מסוגל לסבול את זה". אנו מבינים שזוהי אותה אשת חסד - היא לא השתנתה כלל וכלל, אלא היא זה שהשתנה, וכעת היא מעניקה לו את הטוב ביותר עבורו במצבו החדש, לאחר החטא, בדיוק כפי שעשתה כל השנים, קודם החטא.

גן עדן של הטבה

הנהגת השי"ת אינה משתנה! כל עוצם מדת החסד הטמונה ב"הוי"ה הראשון, נמצאת לא פחות מכך ב"הוי"ה השני. הטבתו אינה מתמעטת כלל, אלא שלפעמים הדבר הטוב עבור האדם הם מציות עם חלב במקום קוגל.

ניקח לדוגמא את אדם הראשון. קודם החטא חי אדם הראשון בגן עדן. אה! גן עדן! בגן עדן ניתנו לאדם כל סוגי האושר האנושי; צמחו שם פירות מופלאים ויפים כל כך! היה זה כל כך מענג להסתכל עליהם, עד

ביומו. אני ממליץ לכם לעצור פעם ולהביט בחלון הראווה של חנות דגים, ולא כדי לקנות משהו, אלא רק לראות במו עיניכם את חסדי הבורא. אה! איזה תענוג.

והנה טוב מאוד

וזו רק ההתחלה. עננים הם אושר! גשם הוא שמחה גדולה! אתה מסוגל לראות? ה' נתן לך שתי עיניים מתפקדות? אה, איזה תענוג הוא זה - לראות את הצבעים המרהיבים בעולם שמסביבנו - "גדלו וטובו מלא עולם!"

אני יודע שכאשר אני מדבר כך, הדברים אינם נקלטים בשכלנו, שכן הם נשמעים מוגזמים, אולם האמת תאמר שזו רק טיפה מן הים ממשמעותו של שם הוי"ה ברוך הוא. עולמנו מלא במיליוני צורות של חסדים שמרעיף עלינו הבורא יתברך, וגם אם נשב ונדבר על כך כל הלילה, לא נוכל לתאר אפילו שבריר קטן מחסדי הבורא הממלאים את העולם.

ככל שמתבוננים יותר בדבר, מגיעים להכרה ש"עולם חסד יבנה" (תהילים פט, ג) - ה' בנה את עולמו כדי לעשות חסד. כל פרט ופרט בבריאה המתגלה לעינינו מצביע לכיוון אחד ויחיד: לא רק שיש בורא לעולם, שהיווה את הכל וממשיך להוותו בכל רגע ורגע, אלא שהבורא חפץ חסד הוא, אשר כוונתו היחידה היא להעניק אושר לבני האדם. השם הוי"ה מורה על מדת חסדו האינסופית שהוא מרעיף על העולם.

דומה אך שונה

וכעת אנחנו מגיעים לשאלה גדולה. משום שלאחר שקרא הקב"ה למשה וגילה לו את המדה הראשונה והעצומה ביותר מבין דרכיו, והיא, "הוי"ה, החפץ חסד" - קרא אחריה את מדתו השניה. ומהי המדה השניה? "ה" - אותו שם הוי"ה. ואל לנו לחשוב שזו רק חזרה על המדה הראשונה, כדי לתת לה דגש נוסף. שם "הוי"ה השני נמנה כמדה בפני עצמה, השניה מבין י"ג המדות.

חכמינו ז"ל (ר"ה יז, ב) עומדים על שאלה זו, כיצד יתכן ש"ה" ה' נחשבים כשתי מדות נפרדות, הרי זו אותה המילה בדיוק. כיצד יכולה מילה אחת לשקף שתי מדות שונות של הנהגת ה' בעולם?

ועל כן מסבירה הגמרא את משמעותן של שתי המדות: "ה' ה' אני הוא קודם שיחטא האדם ואני הוא לאחר שיחטא האדם". ביאור הדברים הוא, שישנם שתי הנהגות בהם "הוי"ה" - החפץ חסד, נוהג עם

יותר מאשר יוכל להשיג בגן עדן. בדיוק כפי שמוטל על האדם להשיג שלמות וגדולה מכח השמחה, כך יש גם זמנים שבהם הקב"ה מביא קשיים וייסורים על האדם.

וישמן ישורון

לאחר החטא, המקום הראשון כבר אינו טוב עבורך. הטבע האנושי הוא, שכאשר מורעף עליו טוב ללא גבול, הדבר גורם לו לשכוח מה'. הדבר דומה לעשיר המביט בהנאה מחלון דירת הפאר שלו, המשקיף אל עבר סניף הבנק המפואר, שם שוכנת לה כספת מלאה בחפצי הערך שלו. במצב כזה, קשה לו מאוד להרים את עיניו אל השמים ולחשוב על דבר מרומם יותר מזה.

העני לעומתו, אינו מסוגל לראות דבר מחלון ביתו, מכיון שהחלון חסום על ידי בתי שיכונים האחרים; הוא אינו רואה שום דבר סביבו מלבד עוני, ואין לו על מה לסמוך, אז קל לו לחשוב על השי"ת.

ולפיכך אנו מבינים כי ה"ה" השני, כאשר החיים כבר אינם סוגים בשושנים, הוא גם כן חסד גדול. לפעמים הקשיים והצרות הם הדבר הטוב ביותר עבור האדם. בכוחם של הקשיים להביא את האדם לעליה מיוחדת, וזהו חסד והטבה, כי כאשר האדם מגיב נכון לצרות הפוקדות אותו, ומנצל אותם כדי להצליח בעולם הזה, הוא נושא חן וחסד בעיני בוראו – ואין לך טובה גדולה יותר מאשר נשיאות חן בעיני ה'.

גן עדן בעולם הזה

לפני שנמשיך הלאה ללמוד את הנושא הזה, כיצד להצליח בזמנים של קושי, עלינו לעמוד על נקודה חשובה ביותר, והיא, שהקב"ה אף פעם אינו מרפה לגמרי את הנהגתו במדת ה"ה" הראשונה. זה נכון שלכולנו יש קשיים בחיים – אף אחד אינו נחלץ מזה – אולם עלינו לזכור תמיד שגם בעולם הזה קיים אושר אינסופי.

האיש החכם עושה שימוש באושר הזה ככל האפשר. זהו שמלמד אותנו קהלת (ז, יד), "בְּיָוֶם טוֹבָה הָיָה בְּטוֹב". מה הפירוש "היה בטוב"? הרי אם היום הוא יום טוב, כמובן שהכל טוב. האם זה לא דבר מובן מאלינו?

התשובה היא לא; "הָיָה בטוב" פירושו שעליך לנצל את היום הטוב הזה. זה אומר שכאשר אתה הולך ברחוב ונהנה ממזג אוויר נעים, אל תבזבז את מחשבותיך במחשבה אודות נהג האוטובוס שצעק עליך. "בְּיָוֶם טוֹבָה הָיָה בְּטוֹב" – היום הוא יום טוב, אז

שרק לטייל בגן עדן היה מביא לאדם אושר ושמחה אינסופיים. כשאדם וחוה טיילו בגן עדן, הם נהנו מהמראות המרהיבים. וכאשר הם טעמו מהפירות המופלאים, הרגישו שמחה עזה ביותר; הם לא היו זקוקים לשום "מוסיקת רקע" שתרגש אותם; טובו של העולם בעצמו ריגש אותם כל כך. הם שרו לקב"ה, וקיימו את המעלה הגדולה של "שירו לו זמרו לו". בכל דקה שעברה, הם קנו בנפשם עוד אמונה, עוד קרבת ה' ועוד אהבת ה'.

זו היתה מטרתו של גן עדן – להיות מקום בו יוכל האדם להצליח בתפקידו החשוב ביותר עלי אדמות: "וְהָאֱלֹקִים עָשָׂה שְׂרָאוֹ מִלְפָּנָיו" (קהלת ג, יד). הקב"ה ברא את העולם הזה לתכלית אחת: שבני אדם יכירו בו. זוהי ההצלחה הגדולה ביותר עבורנו בעולם – לבא לידי הכרה בהשי"ת. והאופן היעיל ביותר לגדול בהכרה בה היא ע"י השמחה. חסד הבורא יתברך שבא לידי ביטוי בגן עדן, נועד כדי לתת לאדם וחוה הזדמנות להשיג גדולה אינסופית, שכן בכח השמחה ניתן לקנות שלמות עליונה ביותר.

גירוש, לא עונש

זה היה סדר הבריאה קודם החטא – כך היו צריכים להראות חייהם של בני אדם, לפני שארעה הטעות הגדולה. אולם אדם וחוה מעדו, ונפלו מהזדמנות אדירה זו. מה היה החטא ומדוע הוא התרחש, זהו נושא הדרוש ביאור נרחב, ואין זה הנושא שלנו כעת, אולם הוא התרחש. ולאחריו, "וַיִּגְרֶשׁ אֶת הָאָדָם", הקב"ה גירש את האדם וגזר עליו, "בְּזַעַת אֶפֶיךָ תֹאכַל לֶחֶם" ו"בְּעֶצְבוֹן תֹּאכְלֶנָּה כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, וְקוֹץ וְדַרְדָּר תַּצְמִיחַ לְךָ". המציאות כעת השתנתה לחלוטין, ומעתה היא אינה תמיד סוגה בשושנים.

ונשאלת השאלה: מדוע גזר השי"ת גזירה כזו? אז יש החושבים שזה נועד רק כדי להעניש את האדם: "לא התנהגת כראוי, אז כעת תקבל על הראש". לא ולא! כעת אנו לומדים שגזרה זו גם היא הגיעה מכח ה"ה" – החפץ חסד, ממש כפי שהיה קודם לכן. אל לנו לאפשר לעיצבון ולקוץ ודרדר שבחיינו להקהות את ההבנה הזו בקרבנו, שה' שלאחר החטא נוהג עמנו במדת חסדו, באותה מדה ממש כפי שנהג עמנו קודם החטא, גם אם החסד כעת הוא שונה.

גזירת הגירוש מגן עדן היתה לטובתו של אדם. ה' לא סילק אותו כמנהל שמסלק תלמיד סורר מבית ספרו, אלא כיוון ושלח אותו למחלקה אחרת של חסד, מחלקה בה יוכל האדם להשיג הכרה בבורא ולהצליח בעבודת החיים, מקום שבו הוא ישיג תועלת מרובה

רב מכל חסדי הבורא יתברך, אנו מבינים שאין אדם שחי כל ימיו אך ורק עם המדה של "ה' קודם החטא". אף אחד אינו מושלם ולכן לא תמיד הענינים יתנהלו בצורה חלקה כל כך. לכל אחד ואחד יהיו גם יהיו מהמורות בדרך - מהמורות קטנות ומהמורות גדולות. ובכל זאת, עלינו להבין שהטרגדיה האמיתית, המהמורה הגדולה ביותר היא, כאשר האדם נכשל בכך שהוא אינו מנצל את ההזדמנויות שהנהגת ה' שאחר החטא פותחת בפניו.

עלינו לדעת שכל מאורע הפוקד את האדם הוא רצון ה'. אף אחד אינו נעשה חולה בטעות, ולאף אחד אין קשיים מבלי שכך נגזר עליו. וכאשר הקב"ה גוזר גזירה כזו, חוזרים אנו אל העיקרון הבסיסי של ה' ה" - בין אם זה ה' קודם החטא, ובין אם זה ה' לאחר החטא, הגזירה הזו היא תמיד לטובת האדם. "כָּל אֲרָחוֹת ה' חֶסֶד וְאֱמֶת" (תהלים כה, י). כל פירושו כל! הכל, ללא יוצא מן הכלל, הוא חסד.

שיראו מלפניו

למעשה זו שאלה שכל אדם חושב שואל את עצמו במוקדם או במאוחר, שכן דברים קורים ל"ע. ניקח לדוגמא אדם מצליח, שביום בהיר אחד הוא מוצא את עצמו מאושפז בבית החולים, ללא כל התראה מוקדמת. הוא שוכב על מיטת חוליו וחושב לעצמו, "למה זה קרה לי? הרי הייתי יהודי טוב, פחות או יותר. הכל הלך אצלי חלק. ה' היה כל כך טוב אלי עד עכשיו. מדוע ה' עשה את זה?"

והתשובה היא כך: ישנו חסד, שהוא חשוב וגדול יותר מכל החסדים בעולם - חשוב יותר מבריאות איתנה, חשוב יותר מפרנסה ושלום בית. וזהו החסד הנקרא יראת ה'! יראת ה' - להכיר במציאות הבורא - זהו הדבר החשוב ביותר בחיים.

אני מבין שהדברים הללו נשמעים מוזרים באוזניהם של אלו החיים חיים של חומרנות, אולם זהו יסוד בסיסי שאנחנו חייבים להכניס אל תוך ראשינו: אנחנו כאן כדי להשיג הכרה בה' - זוהי הצלחתך הגדולה ביותר בעולם הזה. ורק משום כך, הקב"ה מתמרן תמיד את מאורעות חיינו של האדם כך, שלעולם תהיה לו ההזדמנות להשיג תכלית זו שלשמה נוצר.

תהיה במצב רוח טוב, ותודה לה' על היום הטוב הזה. אה! מתיקותה של השמש הזורחת על פני ומחממת אותי. משב הרוח המרענן הנושב על פני! אל תוותר על ההזדמנות הזו לשאוב אושר ממעמקי נפשך.

אתה מרגיש טוב? הגוף שלך מתפקד בצורה חלקה פחות או יותר? שים לב שלא להרפות מהיום הזה! יש לך ימים טובים בחיים, לא? אם משהו יעצור אותך וישאל, "ר' פלוני, האם כואב לך הראש?" לא. "כואבות לך העיניים?" לא. "כואבות לך השיניים?" לא. "כואב לך הגרון?" לא. "כואבות לך האוזניים?" לא. "כואבת לך הבטן?" לא. "שום דבר לא כואב?" לא.

אנחנו אוהבים את ה'!

אז מדוע פניך עגומות כל כך? תחייך! אם אתה יושב כאן עכשיו - אתה חי, אתה נושם - זהו כבר אושר גדול. בואו נגיד כולנו יחד, "אנחנו אוהבים אותך ה' בכל לבנו!" אל תתביישו להגיד את זה בקול! אם תרצו, תוכלו לחזור על זה גם מחר במהלך היום. פנו אל ה' ואמרו לו: "אני אוהב אותך ה'!"

לכן מלמד אותנו שלמה המלך שביום טוב, עלינו להיות במצב רוח טוב. "אנא ממך", מבקש שלמה המלך, "אל תהיה טיפש. אל תהיה שוטה ותבזבז את חייך". זהו לקח חשוב ביותר אותו אנו למדים כאן. במדה מסוימת, אנחנו עדיין נמצאים בגן עדן - כאן ועכשיו, והקב"ה נותן לנו את זה עבור מטרה מסוימת: כדי שנתעורר ונודה לו. אם אתה מסוגל לעשות כך, זוהי ההצלחה הגדולה ביותר - על ידי הערכת חסדי ה' ועל ידי אהבת ה' אתה מתקרב אליו יותר ויותר, באופן היותר מתקבל, בהנהגה של ה' קודם החטא.

יתירה מזאת, אתה מחזק את עצמך ב"ויטמינים" של אושר שיתנו לך כח להצליח כאשר מגיעות תקופות של ה' לאחר החטא. אדם המכין את עצמו בימים שבהם הדברים הולכים בקלות, אם ביום טובה הוא בטוב, אז כאשר מגיעה הנפילה, הוא מסוגל יותר להצליח. זוהי עצתו הגדולה של החכם מכל אדם. בְּיוֹם טוֹבָה הֵיךְ בְּטוֹב - התכונן, ואסוף לעצמך ביטחון ואושר לעתיד.

לראות את הטוב

הן אמנם, אין זה משנה כמה האדם הכין את עצמו בימי הטובה, גם אם הוא השכיל לאסוף בשכלו אושר

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שער אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקנייני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אצל מן השוק

נפלא! זוהי הזדמנות אדירה לשבור את המחיצה המבדילה בינך לבין הקב"ה.

וכעת יש בידינו תשובה לשאלה עתיקת-היומין, מדוע דברים "רעים" קורים לצדיקים: משום שלמען האמת הדברים הללו אינם רעים כלל וכלל, אלא הם סוג אחר של טוב. זו מציה דלילה במקום קוגל עסיסי, אולם זה בדיוק מה שטוב עבורך עכשיו.

ביקור חולים

מצוה גדולה היא לבקר חולים. כאשר מבקרים את החולה, בודקים כיצד ניתן לעזור לו. אולי הוא זקוק לכמה מילות עידוד, או שמא זקוק הוא לעזרה טכנית. אם הוא מאושפז בבית החולים, תוכל להביא לו אוכל כשר. תהיה העזרה אשר תהיה, זוהי מצוה חשובה ביותר.

אולם נניח שכאשר אתה מגיע לבקר את החולה, אתה מוצא אותו שוכב על מזרן או אלונקה המונחים על הרצפה - זה קורה לפעמים. במקרה כזה, אומרת הגמרא (שבת יב, ב, וכן נפסק להלכה בשו"ע יו"ד סי' של"ה ס"ג), שאסור לך לשבת על כסא. אם אתה חפץ לשבת לצידו, עליך לשבת על הרצפה. ומה הסיבה לכך? משום ששכינה למעלה מראשותיו של חולה. השכינה נמצאת ממש כאן לידך, מעל לראשו, אז כיצד תוכל לשבת גבוה יותר מן השכינה?

נתבונן נא - איזו אמירה מדהימה! מדוע צריכה השכינה לבוא ולשכון ליד אדם חולה? האם הוא כזה צדיק גדול? הוא יהודי רגיל. מה הוא כבר עשה? בסך הכל הוא נהיה חולה, זה הכל.

את דכא ושפל רוח

התשובה היא כזאת: כאשר טוב לו לאדם והכל הולך כשורה, הוא עלול להגיע לידי (דברים לב, טו) "שִׁמְנַת עֵבֶיךָ" - הוא נעשה גאוותן, ואז "יִטֵּשׂ אֶלֹק עֲשָׂהוּ" - הוא עוזב את השי"ת. הקב"ה נמצא כעת רחוק מדעתו. ואם הקב"ה רחוק ממך, אז לא משנה כמה בריא ומוצלח אתה, לא משנה כמה הכל מתנהל אצלך בצורה חלקה, אתה כישלון.

לעומת זאת, אדם שבור ורצוף - זה כבר סיפור אחר לגמרי. אדם זה השוכב על האלונקה, הוא אדם שבור. היהירה, הגאווה, שכמעט כל אחד סובל ממנה, נמחקה ממוחו! ואז אומר ה': "זה האיש שאני מחפש!" והוא יורד קרוב אליו.

האיש הזה הופך כעת לאהוב על ידי ה', וכמו שמעיד הפסוק, "וְנָתַתְּ דָּכָא וְשִׁפְלָא רוּחַ" (ישעיה נז, טו). השכינה שורה על האדם השבור, על מי שהוא שפל

לזכור את אבא

משל למה הדבר דומה (עי' רש"י שמות יז, ח), לאדם הנושא את בנו על כתפו. הבן שמח כל כך, ו"מרגיש בעננים"; הכל הולך טוב, והוא שוכח מאביו - הוא חושב שהוא זה שעומד תמיר וגבוה. אז מרוב התרגשות ושמחה, הוא מתחיל לבעוט ברגליו, והמטרה לבעיטותיו היא לא אחר מאשר חזהו של אביו.

האב רואה שבנו כבר אינו מודע אליו. הוא אינו זוכר את קיומו, מרוב שהוא "בעננים". האב רואה כלב מתקרב, ומחליט להניח את בנו ליד הכלב. "אבא, תציל אותי!" קורא לפתע הילד. "אה", אומר האב, "אז כעת אני אבא!"

לכן, כאשר אדם חווה ח"ו איזה קושי בחייו, כל צרה שלא תהיה, יש לו לדעת שהקב"ה מסייע לו כעת לזכור אותו. נצל את ההזדמנות! כואבת לך השן? עליך להודות לקב"ה על כאב זה, משום שהכאב שובר את המחיצות בינך בין אביך שבשמים.

שיניים בריאות

אם היית חכם, היית מנצל את המדה של ה' קודם החטא, היית שמח ומאושר בשיניך הבריאות, ומודה לה' עליהם בכל עת. אתה מסוגל ללעוס? לנגוס בתפוח? תודה לה' על כך!

אבל תחת זאת מה קורה? אינך זוכר אפילו שיש לך בכלל שיניים - אתה מסוגל להסתובב במשך חדשים רבים מבלי להעריך את האושר שבשיניים - שביכולת לנגוס וללעוס. מתי זוכרים את חסד הבורא המתבטא בשיניים? רק כאשר הוא שולח לך תזכורת באמצע הלילה. "אוי ה'! הצל אותי! השן! השן!"

כעת אתה כבר זוכר את השיניים אותם נותן לך השי"ת במתנה מדי יום. כשמגיעה עת צרה, לפתע נזכרים באבא. בדרך לרופא השיניים, אתה מתפלל לה' שהרופא יצליח למצוא מזור לכאבך. גם כשהוא קודח בשן, עליך להתפלל שיזדו לא תחליק. אתם יודעים שלפעמים קורה שיזדו של הרופא מחליקה והמקדחה פוגעת בשן הסמוכה. הרופא ישתוק ולא יאמר דבר, אולם כעבור מספר חדשים, תצטרך לשוב אליו כדי לסתום את השן שנפגעה.

אז כאשר אתה זקוק לעזרתו של רופא השיניים, אתה מתפלל לה' ומבקש, "ריבונו של עולם, יהי רצון מלפניך שתצליח את דרכו של רופא השיניים, בכל מה שהוא צריך לעשות למעני". אה! איזה כאב שיניים

את חיי כך, כי כל יום שאני חי אני מכפר על חטאי. אני זוכה לשלמות כה גדולה של מדת הענווה, הישגים שלא הצלחתי להגיע אליהם כל חיי. להיפך, אני רוצה לחיות עוד ועוד, כי ככל שאני חי יותר, גם בנסיבות האלה, אני מתעלה ומשתפר יותר ויותר".

כל מה שקורה לנו בחיינו, גם אם לפי שעה אנחנו מאוכזבים, עלינו לדעת שהוא נועד למטרה חשובה ביותר. "יסורין ממרקין" אומרים חז"ל (ברכות ה, א, יומא פו, א) - הסבל מטהר את מדותיו של האדם. אמנם אנחנו לא מחפשים את זה, אבל הקב"ה יודע מה טוב לנו. היסורים כולם מכפרים על חטאיו של האדם, והוא יזכה להיכנס לעולם הבא כשהוא נקי וטהור מעוונות. הסבל הוא הישג גדול; המכות הקשות של החיים הן באמת הברכות של החיים.

סוד החיים

יהודי הזוכה להבין את היסוד הזה עליו דיברנו, מכיר כבר מקצת מדרכי ה', וכעת הוא מוכן לחיים - הוא מוכן לזמנים הטובים מחד ולמכות הקשות מאידך, כי הוא מבין חלק מהסוד של ה' ה'" אותו גילה השי"ת למשה רבינו בהר סיני.

הוא יודע שהנהגת השי"ת לעולם אינו משתנה. חסדו הגדול, שנמצא שם כדי לעזור לך להצליח בעולם הזה, נמצא שם תמיד. ההבדל היחיד הוא, באיזו צורה החסד ניתן לנו. לפני החטא, החסד מתבטא בפירות יפים בגן עדן. הולכים אנו במורד השדרה, מתחת לצילם של עצי הפרי המרהיבים, ולבנו גואה משמחה ואושר; זו צורה אחת של חסד ה'. אולם לפעמים יש גם עצב, וזהו מין אחר של חסד והטבה, אבל גם זהו טוב. אדם ידע האדם כיצד להשיג שלמות, הן בזמנים הטובים והן בתקופות הקשות, הוא זה שיזכה לאושר האמיתי והנצחי בעולם הבא.

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

לנצל את שתי הנהגות החסד

חיינו מלאים בשתי מדות החסד של ה' יתברך, בהם הוא נוהג עם בריותיו. בלי נדר, בכל יום בשבוע הקרוב, אקדיש זמן כדי להכיר בשתי בחינות החסד הללו בחיי, ואנצל אותם לתכלית עבורן הן מיועדות. אודה לה' על חסדיו המשמחים, ואנצל את ה"מהמורות שבדרך" כדי לקרוא אליו שיושיעני.

רוח. מדוע? כי ה' אוהב אנשים שאינם גאים; הם אלו שזוכרים אותו.

מחלה פתאומית

מטעם זה אמרו חז"ל (ברכות נד, א), "חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה". כשאדם חולה, זוהי הצלחתו הגדולה ביותר בעולם הזה. ככה עלינו להבין מאורע זה. לפעמים מחלה קשה יכולה להציל את אדם! וכבר ראיתי את זה קורה בחיים.

הכרתי בחור צעיר שעבד במשרד מסוים. ליהודי זה לא היה שום קשר לתורה ולמצוות. הוא היה יושב במשרדו וחושב כיצד יבלה - זה מה שהיה חשוב לו בחיים. ואז, יום אחד הוא התעלף לפתע פתאום. הוא הובהל בדחיפות לבית החולים, ובאופן מפתיע ביותר, הובחן כמי שסובל משחפת. האמינו לי, הוא מעולם לא חלם על דבר כזה. כעת הוא היה חייב לעזוב את הבית לחודשים ארוכים כדי לשהות בסנטוריום.

במשך חדשים על גבי חדשים הוא היה שוכב במרפסת בית החולים וחושב. כעת אין הנאות, אז יש זמן לחשוב. לאחר תקופה זו, כאשר נרפא גופו, זכה הבחור שלנו להתרפא גם מבחינה רוחנית. הוא שב לבית עם החלטה לשנות את חייו. במקום לכלות את חייו בהנאות שווא ובבילויים ריקים, הוא נכנס ללמוד בישיבה. הוא ישב ולמד, עלה ונתעלה בתורה ובעבודת ה', הקים בית של תורה, ואף כיהן כרב של קהילה חשובה במשך שנים רבות.

נחשוב נא, כאשר יהודי זה הסתכל אחורה על היום ההוא, אותו יום שחור בחייו כשהתעלף במשרדו, אלמלא הבין את החסד של ה' שלאחר החטא", האירוע הזה היה נשאר אצלו כחווייה בלתי נעימה בעליל, והוא היה ממשיך להתלונן כל חייו: "למה זה קרה לי? כזה דבר איום ונורא!" אולם למעשה, המכה הזו שקיבל היה הדבר הטוב ביותר שקרה לו אי פעם, וכאשר יגיע לעולם הבא, אין ספק שהוא יאמר לקב"ה, "ה', אני מודה לך על כל הדברים הטובים, אבל על השחפת יותר מכל!"

יסורין ממרקין

גם אדם הסובל יסורים גדולים, בגופו ובממונו, והוא מרגיש שהקרקע נשמטת מתחת רגליו ועולמו חרב עליו; כל מה שבנה וטיפח בחייו - משפחתו, עסקיו, שמו הטוב - קורס לנגד עיניו; אל לו ליפול ליאוש ח"ו ולנקוט בצעדים חמורים ובלתי הפיכים ח"ו. להיפך, עליו לחשוב, "הלוואי שאזכה להמשיך

"הנה ודאי צריך שיצטער תמיד צער ממש על הגלות ועל החורבן, מצד מה שזה גורם מיעוט כביכול לכבודו יתברך, ויתאוה לגאולה, לפי שבה יהיה עילוי לכבוד שמו יתברך וכו'. ואם יאמר אדם, מי אני ומה אני ספון שאתפלל על הגלות ועל ירושלים, המפני תפילתי יכנסו הגליות ותצמח הישועה? תשובתו בצדו כאותה ששנינו (סנהדרין לז, א) לפיכך נברא אדם יחידי כדי שכל אחד יאמר, בשבילי נברא העולם. וכבר נחת רוח הוא לפניו יתברך, שיהיו בניו מבקשים ומתפללים על זאת, ואף שלא תעשה בקשתם מפני שלא הגיע הזמן או מאיזה טעם שיהיה, הנה הם עשו את שלהם והקדוש ברוך הוא שמח בזה" (מסילת ישרים פי"ט).

ברוך אתה ה' המחזיר שכינתו לציון - זו היא תכלית כל עבודתנו, להתקרב אליו כל כך עד שנוכל לזכות להרגיש קרבתו, כי זה כל אִשְׁרֵנוּ וחפצנו.

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

כמה זמן נוסף צריך להקדיש אברך צעיר לרעייתו בשנה הראשונה לנישואיהם?

תשובה:

שום זמן נוסף. אסביר את דברי. התורה הקדושה פטרה את האדם מלצאת מביתו ולשרת בצבא בשנה הראשונה, אולם אין זה אומר שהוא יושב בבית ומדבר עם אשתו. הוא בבית, אבל הוא חורש את השדה, מטפל בצאן ובבקר, הוא עובד, אלא שהוא בבית.

כך גם אברך כולל. בשנה הראשונה, אם הוא רוצה, בערב הוא יכול לשבת וללמוד בבית, אבל הוא חייב ללמוד. וזה לא אומר שהוא חייב ללמוד בבית - הוא יכול ללמוד גם בבית המדרש, אבל הוא יכול ללמוד בבית אם הוא חפץ בכך. אבל זה לא אומר שהוא יושב ומדבר עם אשתו. הוא לא אמור לבזבז את חייו. וגם היא לא אמורה לבזבז את חייו.

האדם צריך לעשות מה שהוא צריך לעשות, אלא שעליו להתחשב במדה מסוימת באשתו הטריה. אז "נָקִי יְהִי לְבֵיתוֹ שָׁנָה אֶחָת" (דברים כד, ה). הוא לא הולך לצבא, אבל בבית הוא עסוק בעסקיו. הוא לא יושב ומדבר עם אשתו כל הזמן - "אל תרבה שיחה עם האשה". גם האשה הטובה ביותר, אם תדבר איתה יותר מדי, אתה תתחיל לספר לה על הפגמים שלך והיא תמצא דרכים ואמצעים לבקר אותך. אתה תספר לה את הפגמים שלך, את החולשות שלך, והיא תנצל את זה נגדך. כל מה שתגיד ישמש נגדך. אז ככל שאתה אומר פחות, אתה במצב טוב יותר. הדבר נכון גם לגבי האשה. ככל שהיא תגיד לבעלה פחות, כך תמצא חן בעיניו יותר.

פרושים וביאורים על סדר התפילה

מתוך ספר תפלת אביגדור - פירוש התפילה מאת רבינו זצ"ל

רצה ה' אלקינו בעמך ישראל ובתפילתם - ברכה זו מתחלת ברצון ומסיימת בשכינה, והוא כי יש מדרגות ברצון ה', ולפי חזקת הרצון כן תהיה השראת השכינה.

אמר כאן רצון ג' פעמים, כי זוהי כוונת תפילה זו. מתחלה היתה הברכה על קבלת עבודת הקרבנות שיהיו לרצון לפניו, כמו שמצינו פעמים רבות ענין הרצון בענין עבודת המקדש, ועיקר כוונת בני ישראל בכל עבודתם הוא למצוא רצון בעיני ה'. השמחה הגדולה לישראל היא כשעושים רצון ה', וזהו מבוקשם, לזכות ברצונו, דהיינו לשמחה של חיי הנצח לעולם הבא. [רצה משורש רוצ' שמי שיש לו רצון גדול לדבר הוא רץ כנגדו, או לכל הפחות משתוקק לרוץ כנגדו].

אמר **רצה** ולא כוון לקבלת תפילתנו, שזה נאמר בברכה הקודמת, אלא לאהבה וחפץ, שתשרה שכינתך. דהיינו בשביל שאנו מראים רצונו העז בעבודתך, כמו שנאמר (שיר השירים א, ד) משכני, אחריו נרוצה - במה שאנו מתפללים אליך באהבה ורצים לבית התפילה שלש פעמים ביום, בבית אלקינו נהלך ברגש (תהלים נה, טו) ומבקשים קרבתך והשראת שכינתך, בשביל זה רצה אתה בנו, ותשרה שכינתך עלינו. ועוד, כי הלא ראויים אנו בעצם לרצונך, כי אנחנו עמך ישראל שהבטחת לאבותינו על אהבתך אלינו, וכן אנו הם שעובדים אותך ומחזיקים בתורתך. מבקשים אנו גם שתרצה בתפילתם של ישראל, שהיא במקום עבודת המקדש, ותשרה את שכינתך ברצונך בתפילתנו.

ותפילתם באהבה תקבל ברצון - כלומר מדה כנגד מדה, אלא שלא יאה לומר על העבדים שיש להם רצון לאדוניהם אלא אמר אהבה. מפני שישראל אוהבים את התפילה - אהבתי כי ישמע ה' את קולי (תהלים קטז, א) - כי בזה עובדים את ה', יתעורר הרצון ממעל. ואין הכוונה בתיבת תקבל על קבלת הבקשה לעשותה, כי זהו מענין הברכה הקודמת, אלא כאן מדבר על קבלת העבודה שבתפילה.

ותחי לרצון תמיד עבודת ישראל עמך - אנו מבקשים שכל העבודה שלנו שנעבוד מכאן והלאה תמיד כל הימים תהיה בסייעתא דשמיא, בלי מגרעת מצד כוונת העובדים, ובלי מגרעת מצד איכות העבודה, באופן שממנו תצא עבודה שלמה המעוררת רצונו של המקום ברוך הוא, והוא יתברך יעזרנו לזה.

ואף שאנו פטורים מעבודת הקרבנות, כי אונס רחמנא פטריה (ב"ק כח, ב), אבל איננו פטורים מהחויב להשתוקק לעשות העבודה, ולכן מחויבים אנו להתפלל והשב את העבודה.

קדושת בתי מקדש מעט

בהמונת הגרמ"מ לובין שליט"א רב שכונת רמת אהרן בני-ברק

דבר המערכת

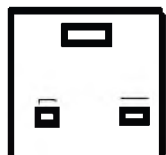
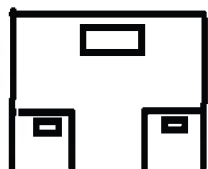
והלא אם היה נייר זה מוטל על ריצפת הסלון שלנו, לא היינו מתאמצים להרימו ולהניחו בפח האשפה? הרי לא היה זה עבורנו כלל בגדר מאמץ, כי הימצאותו של הנייר בסלון מקלקלת לנו את פני הבית ומכערת את הנוף המצוחצח. אבל כשמדובר בבית כנסת, כאן כבר מתחילים התירוצים להשפיע עלינו כדי שלא נתאמץ להעניק לבית-מקדש-המעט את כבודו המגיע לו. הרי עוד מעט יגיע המנקה שמתפקידו להרים את כל הניירות, ומדוע שאני אעשה זאת במקומו? הרי לשם כך הוא מקבל משכורת! וכיוצא באלה, תירוצים מתירוצים שונים, שאין בינם ובין החובה האמיתית המוטלת על האדם, ולא כלום.

הבה נהרהר קמעה; בתקופת החורף יוצרים הגשמים בוץ בחוצותינו, וכשאדם נכנס לביתו, הוא משתדל לנקות את נעליו ומגפיו מהבוץ שהצטבר עליהם בלכתו ברחוב. הלא לא יעלה על דעתו של אף אדם מן הישוב להיכנס בנעליים שכאלה אל תוך הבית ולטנף את החדרים הנקיים בבוץ וברגבי עפר. הכל טוב ויפה. אבל כשיהודי מגיע באותם נעליים ובאותה מידה של טינוף ולכלוך לבית הכנסת, לא תמיד הוא יעמוד בחוץ ויקנח את מגפיו הלך וקנח, אלא ייכנס עם כל הבוץ, ובתוך זמן קצר מאז החל הגשם לירד, נראה את רצפת בית הכנסת טובעת במעטפת של מים ובוץ. ואיפה כבודו של בית אלוהינו? הלא כשם שהננו מקפידים שלא להיכנס בצורה כזו לביתנו, ועל אחת כמה וכמה שלא היה עולה בדעתנו לטנף את ארמונו של מלך בשר ודם, וכאשר מזדמן לכל אחד מאתנו להיכנס ללשכה מפוארת של אישיות פלונית, אנו מצחצחים את נעלנו ובגדינו פעם אחר פעם, כדי שחלילה לא יאשימו אותנו בטינוף הרצפה ונעורר בכך את זעמו של היושב שם! - ואם כן כיצד אנו מעיזים להיכנס כך בשעריו של בית הכנסת ובית המדרש? הלוואי והיו לנו עיניים לראות, ולב להרגיש, את גודל קדושת בית הכנסת. חזק חזק ונתחזק!!!

בהמשך למה שהבאנו לפני שבועיים בענין נקיון בית הכנסת, ברצוננו השבוע להביא דברי חיזוק שהובאו בבטאון המחזק 'קול ברמה' (גליון 342): השמירה על כבוד בית הכנסת אינה מתבטאת רק בנצירת הפה. כשהמתפללים יזכרו שמדובר במקום קדוש, הם גם יבינו את החובה המוטלת עליהם לשמור על יופיו, כבודו ונקיונו של בית אלקינו, לא פחות ממה שהם שומרים על ביתם הפרטי. הזדמן לנו לאחרונה לבקר בבתי כנסת מפוארים שההוד וההדר היא המילה הנרדפת שלהם, היכלי קודש שכל-כולם משבחים ומפארים ליוצרנו יתברך, ולבד מהפאר החיצוני המתבטא בקירות-השיש ובנברשות המוזהבות המוסיפות חן והדר לבית האלקים, אי אפשר למצוא על הרצפה ובכל קומות הבנין פיסת נייר כלשהי. אין דבר כזה. הכל נקי ומצוחצח.

מצב זה יוצר גם בקרב הילדים המסתופפים בצילן של הקהילות ההן, קשר בל-יינתק לבית המדרש. הם מרגישים בו את הבית הפרטי שלהם, ועד שיבנה בית המקדש בירושלים עיר הקודש, הם רואים בהיכלם זה את בית המקדש הפרטי שלהם. וכשאדם, ועל אחת כמה וכמה כשמדובר בילד קטן, מרגיש קשר כה הדוק לבית הכנסת, הוא גם יקבל ממקום זה את כל ההשפעה הדרושה לו וישאב מארבעת כתליו קדושה ויראה אמיתית. ואז גם תתייתר מאליה הדרושה לא לדבר בבית הכנסת. החיצוניות משפיעה תמיד על הפנימיות. במיוחד בדור חיצוני שכמונו... אז נכון שלשם כך לא צריך לבנות בית כנסת חדש ומפואר, אבל כן צריך להקפיד על נקיונו של בית מקדש המעט, וברור שלא נורא אם גם יתקינו פה-ושם מתקנים-של-יופי כמו נברשות וכו'. יש בכך לא רק משום 'זה קלי ואנוהו', אלא סיוע בפועל לשמירת קדושתו וכבודו של בית הכנסת. יש מקרים שמזדמן להיתקל בניירות וסתם שיירי-לכלוכים המתגוללים לרוב על רצפת בתי הכנסת. כמה יהודים יטריחו את עצמם להתכופף אל הקרקע ולהרים את הנייר, את ה"טישו" או את יתר הלכלוכים המכערים את בית אלקינו?

בירורי הלכה

ציור השמאלי: בית המדרש עם השטיבלך בימות השבוע.
ציור ימני: לאחר פתיחת המחיצות בשב"ק.
לפני הארה"ק משורטט בקו דק, מחיצות מתניידות על מסילה, ועומדים בין הארה"ק לבין ביהמ"ד (ואין ביניהם לארה"ק ד' טפחים)

בארה"ק שחולק רשות היה מקום להתיר, אולם בט"ז באור"ח ק"ג, מבואר דהא דמותר באחריהם אל ארה"ק הוא רק דרך ארעי אבל בדרך קבע אסור, וכן הביא בשעה"צ ק"ג. ובזה באנו לדון

בבית מדרשנו, דהרי בפתיחת המחיצות בשב"ק נמצא המתפללים עומדים ואחריהם לארה"ק, ובאנו לדון בהאי דינא. א. היה מקום לדון דכל האיסור הוא רק באופן שהאדם 'הופך אחוריו', אבל כל שזה כיוון מושבו אף שאחוריו אל הס"ת אין בזה משום בזיון, אולם יש להוכיח מהמשנ"ב מב' מקומות דאף שזה כיוון מושבו יש בזה משום איסור אחוריו לביהמ"ד האחד, דכתב בסו"ס ק"ג גבי היושבים לפני הבימה, שיש בזה משום איסור החזרת אחוריו, וכן מבואר בסו"ס קמ"ז דביום שמוציאים ב' ספרי תורה, ישב המחזיק את הס"ת באופן שהקורא והעולה בספר תורה לא יהיה אחריהם אל הס"ת. ב. היה מקום לדון דכל האיסור להפוך אחוריו לארה"ק הוא רק כשאחוריו

שאלה שנשלחה למו"ר הגרמ"מ לובין שליט"א בענין מקומות ישיבה בביהמ"ד הנוגע לכבוד הס"ת

לכבוד הגאון הגדול רבי מנחם מנדל לובין שליט"א
...ישר כוחכם ובברכת הדיט אליכם, שיזכה ה' אתכם שיפוצו מעיינותיכם חוצה.

בבית מדרשנו, נתעוררה שאלה בהל' דיני כבוד ספר תורה, ואציע לכבו' את הדברים והלבטים, ואשמח באם תוכלו להשיב ולהורות את הדרך ילכו בה.

ישנו ביהמ"ד גדול, שמאחוריו יש שני חדרי שטיבל, בכל אחד ארה"ק (כמו באיור, הריבועים מסמנים את ארה"ק), במשך השבוע כל חדר סגור במחיצות מתניידות, ובשב"ק פותחים את המחיצות המתניידות, וחדרי השטיבל מתחברים לבית מדרש גדול אחד. אולם בפתיחת המחיצות נמצא שהארונות הקודש של שני החדרים עומדים בחלל בית המדרש הגדול (דכל המחיצות יורדות), ונעשה רשות אחת גדולה ונמצאו אחוריהם של המתפללים לכיוון הארונות קודש.

ובזה שאלתנו, האם, ומה הדרך להתיר בשופי עמידת הציבור שאחוריהם אל ארה"ק, ואפרט בס"ד את הצדדים שעלו לנו:

הנה כתב בשו"ע יור"ד סי' רפב ס"א, חייב אדם לנהוג כבוד גדול בס"ת ומצוה לייחד לו מקום ולכבד המקום ההוא ולהדרו ביותר, וכו' ולא יחזור אחוריו, אלא אם כן גבוה ממנו עשרה טפחים. ומבואר דיש איסור החזרת פניו אל הספר תורה.

מיהו היה מקום לדון שכל זה כשהס"ת שלא בתוך ארה"ק אולם כשהס"ת

בזה כיון שיש מחיצה בין ארה"ק להאולם, אולם בעובדא דידן לכאורה לא מהני, דהא מדיני מחיצות בעינן שתהיה מחיצה המבדלת רשות ד' טפחים, ובעובדא דידן המחיצות המתניידות הם סמוכים באופן שאין ביניהם לארה"ק ד' טפחים וא"כ לא מהני בתור מחיצה.

ה. ואולם יש לדון דנהי דמתורת מחיצה לא מהני, אולם שמא יש להתיר מדין כיסוי לארה"ק, וכלפי הספר תורה הוי ב' כיסויים, אולם מצאתי בביאור הגר"א רפב ס"ק כב דכלפי איסור אחריו לספר תורה, לא מהני אף שני כיסויים,

ו. ואולי יש לצדד דכל דברי הגר"א דלא מהני לאיסור אחריו לספר תורה כיסוי בתוך כיסוי, היינו כל שאחריו להספר תורה עצמו, אולם כל שהספר תורה לארה"ק, אולי ארה"ק המכוסה יש להקל וצ"ע.

אשמח מאוד לקבל חוות דעת כ"ת הרמה

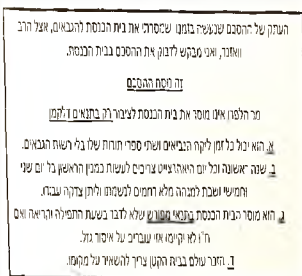
בברכה אביעד אברהם קורצטג

תשובת מו"ר הגרמ"מ לובין שליט"א: הדברים של סעיף ב' נראים נכונים. ומה שציין במשנ"ב כלפי הצדדים, כלפי הצדדים י"ל דחשיבי כלפניו אבל אחרי הארון שרי. ובפרט שיש מחיצות אפילו שבגדרי מחיצות אינם נחשבים מחיצות.

חיזוקים בבתי הכנסת

שבס"ד מאז בנית ביהכ"נ עד היום הדבר נשמר במלואו, ומעולם לא שוחחו בביהכ"נ בזמן התפילה.

יה"ר שיזכו מתפללי ביהכ"נ זה ושאר בתי כנסיות להמשיך להתחזק בשמירת קדושת בית הכנסת.

ביהכ"נ "הלפרן" סמטת האר"י 3, ב"ב

את ביהכ"נ הקים מייסד השכונה הרב יעקב חיים הלפרן זצ"ל, אשר הקים את שכונת "זכרון מאיר" במושבה "בני-ברק" בראשית שנותיה, ובשנת תרצ"ד הקים את הביהכ"נ. היה זה הביהכ"נ החרדי הראשון שנבנה במושבה. גדולי ישראל דאז, החזו"א והגר"א ל שטינמן והגר"ש ואזנר נמנו על מתפללי ביהכ"נ.

אחד התנאים שהתנה הרב הלפרן זצ"ל בעת בניית ביהכ"נ, **שהוא מוסר את ביהכ"נ בתנאי מפורש שלא לדבר בשעת התפילה וקריאת התורה, ואם ח"ו לא יקיימו אזי עוברים על איסור גזל.** ההסכם שנעשה בין הרב הלפרן לגבאי ביהכ"נ נעשה בבית הגר"ש ואזנר זצוק"ל, אשר תלה את ההסכם עשרות בשנים על כותלי ביהמ"ד, כיום לאחר שיפוץ ביהכ"נ נוסח ההסכם תלוי בכניסה לביהכ"נ (מובאים חלקים בתמונות).

שוחחנו עם גבאי ביהכ"נ נכד הרב הלפרן זצ"ל וסיפר לנו, שנושא של כבוד ביהכ"נ וכבוד התפילה היה בצפור נפשו של סביו זצ"ל, והוסיף,

סיפור השבוע

באותם רגעים, ראשו של ר' אברהם נפל על סנטרו והוא נרדם, בחולשה רבתי. כשהתעורר וכוחותיו שבו קמעה, המשיך באופן פעיל במבחן, ואז ניגשו להציע לו כוס מים. הוא מיאן, דחה אותם בנעימות ב"לך ושוב" כמה פעמים במשך כחצי שעה, והיה ברור כי הוא לא יכנע: "כאשר ארד לחדרי, שם אשתה ואשוב לבחון" - אמר.

רק אז הבין אחד מהבוחנים כי הנושא הוא: **שתייה בבתי המדרש.** ואז הציע לר' אברהם לשתות לא בביהמ"ד עצמו אלא בחדר הקטן הסמוך לו (חדרון בו יושבים ולומדים כמה אברכים). ר' אברהם אישר שזו הסיבה שלא רצה לשותות, **אבל מיאן לשותות שם, וגרר את עצמו לכיוון חוץ** - לעבר המדרגות המובילות לחדרו בקומה התחתונה של הבנין.

כאן נעמד אחד הבוחנים ואמר: **"רבנו, עד כאן! לא אתן לראש הישיבה בכזה מצב לרדת עד לחדרו! ממש פיקוח נפש, אנה שהרב ישתה בחדר הסמוך שאינו בית הכנסת"**. ר' אברהם נכנע בלית ברירה, נתמך באחד הרמ"ם, שב ופסע לכיוון אותו חדר צדדי, התיישב לשותות. כאשר התיישב עוד לפני שבירך ושתה, שמעו אותו לוחש לעצמו בכאב עצור "גברא דנשי קטלוהו..." **כי הרי בימים כתיקונן החמיר גם בכגון דא, שלא לשותות אפילו שם, אלא שכיון שאין בכך חשש איסור אלא הידור, עתה נכנע לשותות, אך היה לו כאב על שהגיע לכך בחוליו.** התלמידים ידעו והכירו בכך שהוא עצמו יכול היה למסור נפש כפשוטו, על אותן נקודות (גם קלות ממש) הלכתיות, שהם לא עשו כמותו. ועמדו בהערצה בלתי ניתנת לשיעור מול דמותו זו, להיווכח איך שהוא מאבד את הונו וכוחו, ומוכן לאבד עוד ועוד בשביל הלכה או חומרא במשנ"ב ובחזו"א.

מתוך הספר "ויאמר הנני" על הגאון הגדול רבי אברהם גנחובסקי זצוק"ל:

...והנה בליל י' חשוון יום היארצייט של הגאון מטשעביץ, רבי אברהם האציל מרוחו על המקום והזמן לפי דרכו, הציבור אכל ושתה אך ר' אברהם בשום אופן לא. וכידוע הקפיד על כך מאד, אפילו לא לשותות רבע רביעית מים בבית מדרש. האמת ניתנה להיאמר כי מי שלא הכיר מקרוב לא יכול היה להאמין כי הוא אפילו לא שותה. כי ההשתתפות שלו, השמחה ושתת אחרים גם יחד, היתה מושלמת לחלוטין.

מנהגו היה להשתתף במבחני הקבלה לשיבה, אמנם לא הוא היה הבוחן ממש, גם לא האחראי על הקבלה. אבל ישב והשתתף. במהלך המבחן היה שואל פעם אחת את הנבחנים שאלה המחייבת תשובה עם סברא. והקפיד לתת לנשאל תחושה נוחה, המקרינה הערכה כי הוא מסוגל להשיב את הטוב והמוצלח ביותר. ומיד כשהנער השיב שיבח "אה, איך שאתם עונים טוב..." וכאשר נוכח שהבחור נבוך, מצא מיד דרך להוציאו מהסבך, כשהנבחן בטוח שהצליח... ר' אברהם ביקש להשתתף במבחנים, גם בתמוז האחרון לחייו. התקופה הקשה ביותר. כאשר החולי גבר באותם ימים, ר' אברהם עבר סדרת בדיקות מקיפות בבית הרפואה, ובסיום היום שב לשיבה כדרכו בקודש. עם בואו לפתח הבנין סיפרו לו כי עתה בוחנים תלמידים (בהיכל הכולל "ברוך טעם").

שני בני משפחה תמכו בו מזה ומזה ונכנס למקום, ישב והאזין ואף השתתף. הגאון ר' נחום שניאורסון שידע יותר מכולם על מצבו הפיזי החמור, העיר באוזני האחראים, כי הרב אפילו לא שתה מאז השכמת הבוקר כותיקין (כי לפני הבדיקה היה אסור לו לאכול ולשתות), וממילא הוא בסכנה של ממש.

לעילוי נשמת מזכי הרבים

הגה"צ רבי יהודה אריה בן רבי יעקב שכטר זצ"ל והגאון הגדול רבי עוזר בן רבי שלמה זלמן דרורי זצ"ל

לתרומות ולהפצת העלון 052-7101970 | לשליחת חומר ולקבלת העלון: פקס 15335792498 y0527176420@gmail.com

גליון זה נתגבר ע"י
ר.מ.ב.ע.
לע"נ רבינו האבני נזר זי"ע יא"צ י"א
אדר
להצלחה בכ"ע

פרשת כי תשא תשפ"ב גליון פ"ח שנה ג'

מליצי יושר

חזון יחזקאל

רבי יחזקאל ב"ר מרדכי
זלמן אברמסקי זצ"ל:
הג"ר שלום אייזן זצ"ל בעת
הספרו בשעת הלוייה הכריז:
נצטוונו מאת רבינו זצ"ל
לפרסם, שהבטיח שימליץ
טוב לכל מי שילמוד בספריו,
וכן ימליץ טוב לכל מי
שיפיץ את חידושי תורתו.
(רבבות אפרים א"ח ח"ב עמוד
רמ"ח, מלך ביפו פרק מ"ב).

בן לאשרי

רבי יצחק ב"ר אשר
אנשיל הוברמן הרב
מרעננה זצ"ל כתב בספרו:
הנני מוסר מודעה שהחלטתי
להתפלל בלי נזר בכל יום
על כל אלה שיענינו בספרי,
ויגידו בשמי דברי תורה
לאחרים שיושעו מכל צרה
שצריכים ישועה בעולם הזה
ובעולם הבא. וכל הלומד
בספרי יזכה ליראת שמים,
והצלחה בכל טוב, בזה ובבא
וסגולה גדולה בבית לכל
הדברים.

אבני נזר

רבי אברהם ב"ר זאב
נחום בורנשטיין זצ"ל:
הבטיח קודם פטירתו:
אם ילמדו בספרים שלי,
אחיה למגן ולעזר גם אחר
פטירתי ממש כמו בחיים.
(ארץ צבי להגה"ק מקו"ג גלוב
עה"ת עמוד רמ"ב)
וכן כתב האבני נזר בעצמו
(אבה"ע סימן קכ"ב) וז"ל:
אם היה מעיק בדבריי מעט
עיון היה מריוח לו טובה
הרבה.

מלא העומר

רבי אריה לייב ב"ר משה
צינץ זצ"ל ביקש קודם
פטירתו שיתנו לו דף ורשם
בשארית כוחותיו:
מי שישתדל בהדפסת ספרי
אחיה לו למליץ. וכ"כ הגה"ק
רבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל:
הבטיח הנאון שיעשה טובה
לכל המשתדלים והמסייעים
בהוצאת חיבוריו לאור,
וכן היה באמת שעשה
טובה לכולם.
(הקדמה למלא העומר)

זרע שמשון חיים

רבי שמשון חיים
ב"ר נחמן מיכאל נחמני זצ"ל:
הבטיח למי שילמוד בספריו:
תשלומי חן וחסד ושלמא
רבא מן שמיא ועיניכם
תראנה בנינים ובני בנינים
כשתילי זיתים סביב
לשולחנכם, חכמים
וגבונים ובתים מלאים כל
טוב, גם עושר גם כבוד לא
יסופו מזרעכם וכו', בני חיי
ומזוני טבי.

די שטערקסטע סגולה פאר אלע פראבלעמען!

פארוואס האב איך פראבלעמען אין שטוב? פארוואס גייט מיך אזוי שווער מיט פרנסה?
פארוואס האב איך צער גידול בנינים? פארוואס קען די דאקטער מיך נישט העלפען?
פארוואס האב איך נישט קיין מזל?

תירוץ

ווייל די מקטריגים לאזען נישט אז מיינע תפילות זאלען נתקבל ווערען
וואס איז די עצה? זיך איינקויפען מליצי יושר!

זייט מקיים די צוואה פון די זרע שמשון, די פלאצקע גאון, די אבני נזר, רעננה רב,

און ר' יחזקאל אברמסקי זצ"ל, וואס האבען מבטיח געווען צו זיין מליצי יושר

פאר ווער עס וועט פארשפרייטען אדער לערנען זייערע ספרים.

זרע שמשון

לע"נ אדמו"ר ר' יעקב ישראל קארף ב"ר מרדכי בן ציון מזעוויהל טשעלסי, נלב"ע ט' תשרי

ראה קראתי בשם בצלאל וגו' ואמלא אותו רוח אלקים. אמרו חז"ל (ברכות נה.) שהקב"ה נמלך עם משה לגבי המינוי של
בצלאל, וכן משה נמלך עם בני ישראל אם רוצים שהוא יהיה ממונה, ומכאן ילפינן שצריך תמיד להימלך עם הציבור
כשמעמידים להם פרנס.

ולכאורה יש להבין מאיזה טעם היה צד שלא יהיה בצלאל הגון לפני משה שהוצרך הקב"ה להימלך עמו על כך, בשלמא עם
הציבור מובן שלא ימנו פרנס עליהם לפני שנמלכים עמם, אך משה שהוא נשאר פרנס מעל כולם, מה איכפת ליה מי ימונה על
הציבור עד כדי שיש לחשוש שלא יהיה חפץ ברצון הקב"ה.

ויש לבאר ע"פ מה דנפסק בשו"ע (יו"ד רמ"ב ס"ד) בהא דאסור לאדם להורות בפני רבו, דבפני רבו שאינו מובהק יכול להורות
עם נטילת רשות, ובפני רבו מובהק שרוב חכמתו ממנו אסור אפילו עם נטילת רשות.

והנה לבצלאל היה דברים שהיה צריך לפסוק במעשה המשכן, כגון במה שמצינו שעשה את המשכן תחילה לפני הכלים, ושעשה
שלשה ארונות בארון שלא כדברי משה, וא"כ היה צריך להיות שמשה לא יהיה רבו מובהק, שאז לא יועיל נטילת רשות ממש.
ומשום כן הדגיש הכתוב לומר "ואמלא אותו רוח אלקים בחכמה בתבונה ובדעת" כדי שבצלאל יהיה תלמיד גם של הקב"ה, ולא
יחשב כתלמיד מובהק של משה, ובכך יועיל קבלת רשות ממש שיוכל להורות הלכה בפניו.

וזה שהיה צריך הקב"ה להימלך במשה למנות את בצלאל, שהכוונה בכך היתה שיתן לו רשות להורות, ואם לא היה הקב"ה
נמלך במשה, לא היה יכול בצלאל לעשות את המשכן.

לע"נ הרה"ק ר' אלכסנדר זיסקינד ב"ר משה זצ"ל בעל יסוד ושורשי העבודה יא"צ י"ח אדר

חרות על הלוחות. אמרו בגיטין (דף כ.) דילפינן מ'וכתב ספר כריתות', וכתב' ולא חקק, שלא יחקק בסכין את אותיות הגט על גבי טבלא. והקשה הגמ' דהא חקיקה ג"כ חשיב כתיבה, והביא הגמ' ראיה על זה. וכתבו התוס' שם וז"ל: הוי מצי לאקשוויי מלוחות, דכתיב בהו כתיבה בכמה קראי, והיה כתבם חקוק, כדכתיב 'חרות על הלוחות', [הרי דחקיקה ג"כ חשיב כתיבה], אלא דניחא ליה למיפרך מגט אגט, עכ"ל.

ואפשר ליישב באופן אחר, דבלוחות יש לומר שהיו כתובים בדיו, אלא כיון שזה מכתב אלהים, לכן בקעה הדיו עצמו עד פנימיות הלוחות, ונראה ג"כ רושם הדיו. והכי דייק לישנא דקרא 'והמכתב מכתב אלהים חרות על הלוחות', רוצה לומר לפי ש'מכתב אלהים הוא', פעלה עד שנכנס בעוביין של הלוחות, והיה כתב בתוך החקק ג"כ, ובכי האי גונא ודאי הוי כתב. (גרש ירחים שם).

סיפור:

שמעתי מאיש מהימן ידי"נ ר' אהרן וינברג הי"ד, שהיה באורו מעמד לפני הרה"ק מו"ה יעקב צבי בעל מחבר ספר עטרה לראש צדיק זצוק"ל אבד"ק פאריסוב וקאלשין, שבא לפניו איש אחד ונתן פיתקא כתוב בזה הלשון: "השי"ת ישלח ברכה והצלחה לו ולבני משפחתו". ובקראו הרה"ק את הפיתקא, נתרגש מאד ועמד מכסאו וקרא בקולו: "השי"ת ישלח ברכה והצלחה לו ולבני משפחתו". וצעק עליו: אתה עזות מחוצץ, איך תהיין עוד לבקש הצלחה לבן שפחתך ולהודיע קילקולך, ואיך לא תתבייש לפרסם בעצמך לרבים את אשר עשית בסתר. וכך דיבר אליו דברים יורדים חדרי בטן, והאיש נאלם דומיה בכל העת, עד אשר הפסיק הרה"ק את דבריו. ואז האיש ההוא נתן קולו בבכי ויצעק מרה: אנא אדוני איש האלקים הושיעני והמצא לי תרופה שלא אשתקע בשאול, האמנם כזאת וכזאת עשיתי ושגית. ואז סידר לו הרה"ק תשובה ונעשה בעל תשובה גמור. (בן לאשרי ח"ג).

והנה הרמב"ם כתב (פ"ב כלי המקדש ה"ב) דמוסיפין לקטורת מעלה עשן, אבל לא כתב מה הדין אם חסרו. ורק בהלכות עבודת יוה"כ (פ"ה הכ"ה) כתב דחיסור מן הקטרת אחד מסמניה או מעלה עשן חייב מיתה.

וביאר באבנ"ז (או"ח סימן כ"א) דהרמב"ם סובר, דהדין של מעלה עשן נוהג רק ביוה"כ, והדין של קטרת שלמה נוהג גם בכל השנה. וז"ל: הנה צריך להבין מנא ליה מקרא ד'וכסה', דבחיסור אחת מסמניה חייב מיתה, היכן נזכר בהאי קרא חיסור סמנים. ורש"י פירש מדכתיב 'הקטורת' בה' הידועה, דרשינן דבעינן קטורת שלימה ולא חסירה, והיא דרשה חדשה לא נזכר בגמרא. ואי משום דה' הידועה קאי על הקטורת בסמנים הכתובה בכי תשא, מנא ליה הא, והא אפשר דקאי אקטורת שמכניס כהן גדול.

אך יש לפרש, דבגמ' (כריתות ו:) דריש בכלל ופרט וכלל, "סמנים" כלל, "נטף" פרט, "סמנים" חזר וכלל, מה פרט מפורש שקוטר ועולה, אף כל שקוטר ועולה. ופירש רבינו גרשום, דמהכא נפקא אלו י"א סימני הקטורת, דמה אלו

הכתובים קוטר ועולה, אף שבעה שאינם כתובים שקוטר ועולה, ואין לך קוטר ועולה אלא אלו. ופירש"י: קוטר ועולה שהעשן עולה זקוף כמקל. וא"כ קשה דמעלה עשן למה לי, דכל פעולות מעלה עשן שיהיה זקוף כמקל, והא בלא"ה זקוף כמקל.

ונראה, דהנה שם בגמרא מקשה "ונגמור מלבונה" דריחו נודף לבד סגי אף שאינו קוטר ועולה. ומשמע קצת דלבונה אינו קוטר ועולה, וא"כ בעינן מעלה עשן שגם הלבונה יעלה עשן. וכיון דמעלה עשן להכשר לבונה לבד אתא, ממילא נלמד מהא דאמרינן דאם לא נתן מעלה עשן חייב מיתה, דכל שכן אם חיסר לבונה לגמרי חייב מיתה, והוא הדין אם חיסר אחד משאר סמנים דחייב מיתה.

ואין לומר דלעולם אם חיסר לבונה לגמרי אינו חייב מיתה, אך בנתן בה לבונה בלא מעלה עשן חייב מיתה על הקטרת לבונה בפסול, ליתא, דא"כ יתבטל הלבונה בשאר הסמנים ברוב שלא יתחייב עליו.

ועל כן ס"ל להרמב"ם דקרא ד'וכסה' ליוה"כ לבד קאי, ולא נוכל ללמוד מיוה"כ לשאר ימות השנה, דאדרבה מדכתיב בקטורת יוה"כ לבד, מכלל דבשאר ימות השנה לא בעינן מעלה עשן. אך בהא דנלמד מזה דחיסור אחת מסמניה חייב מיתה, סבירא ליה להש"ס דאין חילוק בין יוה"כ לשאר ימות השנה, דבזה אין לומר מדכתיב ביוה"כ, [מכלל דבשאר ימות השנה אינו חייב מיתה], דהא לא כתיב כלל הדין של חיסור אחת מסמניה [ביוה"כ], אלא דממילא נלמד כנ"ל, ולכן שפיר י"ל דבזה אין חילוק בין יום הכיפורים לשאר ימות השנה.²

מלח בקטורת. כתיב בקטורת של כל השנה "ממלח טהור קודש", דיש חיוב ליתן מלח בקטורת, והוכיח האבנ"ז (או"ח סימן כ' אות ב') דגם קטורת של יוה"כ צריכה מלח, ע"ש ראינו.³

והקשה, דבשלמא לפי הסוברים דדין מלח בקטורת הוא מדין מסוים של קטורת, דמלח הוא חלק מהקטורת, דאז מובן דגם ביוה"כ שכהן גדול

² הנה הגר"ז (כריתות שם) חקר בדין מעלה עשן, האם הוא הלכה שנאמרה בהקטרת הקטורת דבעינן שיהיה המקטיר מעלה את עשנה, אבל אינו דין בגוף הקטרת, דע"ג דנתן מעלה עשן בשעת הפיתום, מ"מ אם נתנו בשעת הקטרה יצא, ובחסרוננו אין הקטרת עצמה חסרה כלום, אלא שלא קיים את הקטרת הקטרת כראוי, או שהוא דין בגוף הקטרת. ונפ"מ דאם הוא הלכה בגוף הקטרת אז זה מעכב בכל השנה, שהרי למדנו מקטורת דיוה"כ לכל השנה שיהיה בזה חיוב מיתה. אבל אם הוא דין במעשה ההקטרה, א"כ אין ללמוד לכל השנה, שהרי עבודת הקטרת שונה זה מזה, ע"ד. וז"ל דה שיטת הרמב"ם דבנוגע הדין של מעלה עשן סובר דק ביוה"כ איכא חיוב מיתה בחיסרון, ולא בשאר ימות השנה, כיון דקרא דמעלה עשן כתיב רק בקטרת של יוה"כ. ואין ללמוד מיוה"כ, כיון דמעלה עשן אינו דין בגוף הקטרת רק במעשה ההקטרה, ומעשה ההקטרה של יוה"כ שונה ממעשה ההקטרה של כל השנה. משא"כ הדין של חיסור אחת מכל סמניה דהוא דין בגוף הקטרת, שפיר ילפינן מינה גם לכל השנה. וע' בלחם שמים (יומא פ"ג).

³ וכ"כ המג"ח (מצוה ק"ח אות ד') וז"ל: נראה פשוט אם קטורת צריכה מלח, קטורת של יוה"כ דנקטרת לפני ולפנים ג"כ צריכה מלח, עכ"ל. אבל במקדש דוד (סימן י"ג) מצדד לומר דאין קטורת יוה"כ בעי מלח, כיון דאין מקטירין הקטרת על המזבח רק על הרצפה, ע"ש טעמו.

ולא יחמוד איש את ארצו. תנן בב"מ (דף כח.): ועד מתי חייב המוצא אבידה להכריז על האבידה, אמר ר' יהודה שלש רגלים. לפי שאז מתאספים לירושלים עולי רגלים מכל קצוי הארץ, ומסתבר שגם בעל האבידה יהיה ביניהם. והקשה בשטמ"ק שם, דלמה לא סגי ברגל אחד.

ויש לומר, דאמרו בפסחים (דף ח:) דשלוחי מצוה אינן נזוקין, שנאמר ולא יחמוד איש את ארצו. וא"כ אין לחוש שנאבד מעולי רגלים כיון דשלוחי מצוה הוא, כדאמרינן התם בבדיקת חמץ. ולכן על כרחך נפל ממי שלא עלה לרגל, וא"כ לא היה שם, ואינו שומע ההכרזה עד שיחזרו העולי רגלים ונודע לו שהכריזו על אבידה. וכיון דלפעמים העולי רגלים מתעכבים שני רגלים, כגון בין פסח לעצרת שלא נשאר רק זמן מועט עד הליכה ושיבה, לכן נתנו גבול שלשה רגלים, דקודם רגל השלישי מסתמא נודע לו. (מעייני החכמה ב"מ שם).

לע"נ הרה"ק ר' אברהם ב"ר עמנואל הכהן דואיק ז"ל מתיק חסידי סאכאטשוב יא"צ כ' שבט

ששת ימים יעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון. וברש"י: מנוחת מרגוע ולא מנוחת ארעי. וקשה דהא סוכה הראויה לשבעה נקראת דירת ארעי, ולמה מנוחת שבת שהיא ליום אחד אינה נקראת ארעי. ונראה הטעם, כי בשבת צריך להיות כאילו כל מלאכתך עשויה, כי באמת בשבת נאסרה המלאכה לעולם, אלא שאחר השבת והבדלה - בא המתיר, ומ"מ בשבת עצמו האיסור הוא לעולם. דוגמא לזה: דבר שנאסר במנין דצריך מנין אחר להתירו, אף שאזיל ליה הטעם שנאסר בשבילו. (שם משמואל ויגש).

חיוב מעלה עשן בקטורת. המקור דבעינן מעלה עשן גבי קטורת של יוה"כ, הוא מדכתיב (ויקרא טז:): "וכסה ענן הקטורת את הכפורת", וילפינן מזה דבעינן מעלה עשן, וכל שלא נתנו חייב מיתה. אבל בקטורת של כל ימות השנה נחלקו הראשונים אם מה שהיו נותנים בה מעלה עשן הוא רק למצוה ואינו מעכב, או"ד מעכב ואם לא נתנו חייב מיתה.

והספק הוא, דביומא (דף נג.) אמרו: כתיב (שם ב:): "כי בענן אראה על הכפורת", מלמד שנותן בה מעלה עשן, ומנין שנותן בה מעלה עשן, שנאמר "וכסה ענן הקטורת את הכפורת", הא לא נתן בה מעלה עשן, או שחיסר אחת מכל סמניה חייב מיתה. [ופריך הגמ' מדוע בעינן תרי קראי], ואמר רב ששת ה"ק: אין לי אלא ביוה"כ, בשאר ימות השנה מנין, ת"ל "וכסה". רב אשי אמר חד למצוה, וחד לעכב. רבא אמר חד לעונש, וחד לאזהרה, ע"כ. ובפשטות משמע דרק לתירוצא דרב ששת איכא ילפותא להצריך מעלה עשן אף בשאר ימות השנה, משא"כ לשאר התירוצים לא בעינן מעלה עשן רק ביוה"כ.⁴

⁴ אבל התוס' (שם ד"ה חד) כתבו דגם רב אשי דחייץ חד למצוה וחד לעכב ס"ל דשאר ימות השנה איכא חיובא דמעלה עשן ומעכב הוא. ואילו הב"י (סימן קל"ג) כתב, דליכא חיוב מיתה בחיסור מעלה עשן כל ימות השנה, דאינו מעכב, רק מצוה לכתחילה להביא.

מצורף פה קרעדיט קארד שלי להפצת הגליון בלונדון לחודש ימים. הנה עני ואביון אנכי מיום חתונתי, והסכום שאני מגדב זה הרבה יותר מכוחתי, ברם ראיתי סיפור בספר מלך ביופיו מהג"ר יחזקאל אברמסקי זצ"ל, וזה גרם לי לגדב סכום חשוב כזה:

וזה הסיפור: באחד הביקורים שערך כ"ק הבית ישראל מגור במעונו של הג"ר יחזקאל אברמסקי, ביקשו הג"ר יחזקאל מהבית ישראל שיבאר לו את הכתוב במצות הצדקה (דברים טו:יא) "על כן אנכי מצוך לאמור פתוח תפתח את ידך", דהמלה "לאמור" אינו מובן. והשיבו האדמו"ר מגור: יש לכם שכן פה, הרבי מאמשינוב [רבי מאיר קאליש שהיה דר בשכונת בית וגן], סב סבו היה ר' יצחק מווארק, כך היה מפרש בכתוב זה, ד"לאמור" היינו להעני, דמלבד הנתינה שאתה נותן לעני, מצוה עליך לפייסו בדברים ולומר לו: "אל תיפול ברוחך, לגלגל חוזר הוא בעולם, עוד יבואו ימים שתתעשר ואתה בעצמך פתוח תפתח את ידך לאחריך, דעוד תפזר הרבה לצדקה". ונהנה מאד הג"ר יחזקאל זצ"ל, והיה חוזר על הדברים כמה פעמים ואמר דזה פשט טוב ונאה.

וא"כ הג"ר יחזקאל שהסכים לפשט זה, הוא בא בזה לב"ד של מעלה וטענתו בפיו "אבא, כך כתוב בתורה", דגם העני יזכה לעשירות, וכמו שאמר דוד המלך "לא לנצח ישכח אביון".

עוד דבר מעניין ראיתי בספר מלך ביופיו (פרק ל"ד): הג"ר יחזקאל בסוף ימיו לא הרגיש טוב, והחליטו הרופאים שיש להשתיל בגופו מכשיר הקרוי "קוצב לב" (-פעיס מעיקר), אלא שהוא עצמו לא מיהר לתת הסכמתו להשתלה כזו הכרוכה בניתוח, והיה מהסס בזה. יום אחד בא אליו אחד מידידיו אשר מתוך רצון וכוונה טובה לעודד ולחזק את רוחו, פנה אליו ואמר: "הרופאים סבורים כי אין בניתוח כזה משום סכנה כלל, אפילו זקנים מופלגים יצאו מניתוח כזה ללא שום מק בריאים ושלמים". והג"ר יחזקאל שעמד מהרה על כוונת האיש, תפס בזרועו והשיב כהאי לישנא: "כלל גדול יש לי, לעולם איני מהסס קודם המעשה, אלא קודם ההכרעה אני מהסס, אבל לאחר ההכרעה, חשוב בעיני כמו לאחר המעשה, ואני כבר הכרעתי", עכ"ל.

וא"כ הג"ר יחזקאל שכבר הכריע להיות מליץ יושר למי שילמוד ויפרסם דבריו, וגם זוהי להג"ר שלום אייזן זצ"ל מו"ץ בעדה החרדית שיכיריו כך בעת הלויה, הרי לא רק שאינו יכול לחזור, אלא גם אינו רוצה לחזור, כי לעולם לא היסט לאחר הכרעה, וא"כ עומד הוא למעלה וממליץ טוב למי שעושה להפצת הגליון שיקיים בו הפסוק "לאמור פתוח תפתח את ידך לאחריך", דבעצמו יוכל לפזר למנוני הצדקה.

בא להדפיס מכתבי אע"ג שהארכתי, אבל זה לתועלת המעניינים

ידידכם עוז - נחום ש. אפסטייט ניר יורק

המלח מכלל דברים הקרבים במזבח, ודבר הקרב במזבח (- "עולין") אין מבטלין זה את זה, לכן חוזר וניעור המלח, ושפיר מתקיים מצות "על כל קרבן תקריב מלח".

ואין להקשות דא"כ אז סמוך להקטרה הוי מלא חפניו חסר, דאז אין המלח חלק מהקטורת, ד"ל דכיון דאז הוי המלח קרבן, דהיא מכלל דברים הקרבים במזבח, לכן מצטרף אליו לקטורת ולא מקרי מלא חפניו חסרים. דיק קודם הקטרתה, דאין המלח מכלל עולין, אינו מצטרף לקטורת, אבל בשעת הקטרת דהוי המלח מכלל עולין - מצטרף הוא לקטורת

לע"נ הרה"ק ר' אברהם בן הרה"ק ר' ישעיה מוקערעסטר זצ"ל, יא"צ י"ח אדר

ויצר אותו בחרט. אפשר לומר בדרך רמז, ד"ויצר" הוא מלשון יצירה ובריאה, היינו שכל יצירת העגל ע"י אהרן הי"ה "בחרט" - בשביל חרטה, היינו שאם יחטאו הדורות שאחר כך בעבודה זרה, ואפילו רוב בני ישראל ח"ו

יעבדו עבודה זרה, לא יהיו נעולים בפניהם דרכי תשובה, כי יאמרו להם צאו ולמדו מדור המדבר שחטאו רבים ונתקבלו תשובתם, וכאומרם ז"ל (עבודה זרה ד:): לא היו ישראל שבאותו הדור ראויים לאותו מעשה, אלא שבאם יחטאו צבור יורו להם דרכי תשובה. אחר זמן מצאתי כעין זה בספה"ק צמח דוד מהרה"ק מדינוב ז"ע.

לע"נ הרה"ק ר' שלמה יהודה ממעזריטש בן הרה"ק ר' יצחק יעקב מביאלא זצ"ל יא"צ י"ז אדר **שמן המשחה.** הגמ' בכריתות (דף ו.) אמרה: אין לך דבר אחר שנעשה מצותו ומועלין בו. אמאי לא, והרי תרומת הדשן דנעשית מצותה ומועלין בה. משום דהוי תרומת הדשן ובגדי כהונה שני כתובים הבאים כאחד, וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדים. והקשו התוס' (שם דף ז.), מדוע לא אמרו דגם בשמן המשחה מצאנו דאסור אע"ג שנעשית מצותו, ע"ש.

ויש לתרץ, דהנה רש"י (פסחים כו. ד"ה וריח) כתב דהטעם דדבר שנעשית מצותו אין מועלין בו, הוא משום דלאחר שנעשית מצותה אין בה עוד

"ויש להעיר מה שכתב דסמך להקטרה שאז היה מצוה למולחו, חוזר וניעור המלח ומתקיים מצות "על כל קרבן תקריב מלח", ולא היה אז מלא חפניו שנחסר. דהא ס"ס כיון דהמלח הוא מדיני הקרבת קרבן, ולא מדין הקטורת, שפיר הוי מלא חפניו חסר, וצ"ע.

על השרה זו כתב הרב נ"ל ז"ל:

לפענ"ה י"ל, ואקדים, דשיעור "מלא חפניו" לא הוה כמו שיעור כזית או כביצה, ואין מלא חפניו שיעור השוה בכל כה"ג ובכל עת, ונ"ל דשיעור מלא חפניו הוה בשעה שהקבץ גדול חופן, ואם אחר שהוא חופן וקודם ההקרבה נשתנה גופו של כהה"ג (וגופן האדם יכול להשתנות מרגע לרגע וכמבאר בגיטין נו: שמועה טובה תדשן עצם, ורוח נכאה תיבש גרם), ואילו היה שוב חופן מחדש היה ידיו ממולאים ביותר קטורת, מ"מ לא אמרינן דכיון שנשתנה גופו חסר שיעור מלא חפניו. וא"כ כיון דאליבא דהאבני נזר, בשעה שהכה"ג היה חופן היה המלח בטל להקטרת, לא חסר שיעור חפניו, ומ"מ אח"כ בשעת הקרבה כשהחזר וניעור המלח, ולוי שהמלח קרבן ומצטרף אליו, היה אמרינן דהוה מלא חפניו שנחסר דהא הוה כמו היכי שנפל מידו מקצת מלא חפניו של הקטורת ולא הקריבו, אבל כיון דהמלח הוה קרבן, א"כ כיון דבשעה שחופן היה שיעור מלא, וגם הקריבו הכל שחופן, שוב ליכא חפניו שנחסר, והוה שכתב האבני נזר ש"מצטרף אליו.

חופן מלא חפניו קטורת ומלח בתוכו, הוה ליה מלא חפניו שלם, כיון דמלח הוי חלק מסממני הקטורת.

אבל לדעת הסוברים דנותנין מלח בקטורת משום מצות מלח שעל הקרבן, ואין זה חלק מהקטורת, א"כ ביה"כ שכהן גדול חופן מלא חפניו קטורת ומלח בתוכו, הוה ליה מלא חפניו חסר, דכיון דבשעת חפינת הקטורת לא בעינן מלח, רק אח"כ בשעת הקטרתה, וא"כ בציר ליה מהשיעור של מלא חפניו, שהרי המלח תופס מקום בחפניו, ורחמנא אמר "מלא חופניו" בדוקא לעיכובא.

ותירץ, דהמלח המעורב בקטורת בטל אליה ונהפך להיות קטורת, כדן כל ביטול שנהפך איסור להיות היתר, לכן לא הוי חפניו חסרים.

ואין לומר דא"כ לא קיים מצות מליחה של קרבנות, דהא המלח נתבטל ונתערב בקטורת. דזה אינו, דרק עד שעת הקטרתה המלח בטל לקטורת, אבל סמוך להקטרה שאז היה מצוה למולחו, הוי

¹ ויש להעיר מה שכתב דע"י ביטול ברוב נהפך איסור להיות היתר, ולכן גם המלח נהפך להיות חלק מהקטורת. וידוע מה שקטו האחרונים דהכלל של ביטול ברוב מועיל רק לסלק איסורים מהמועט, אך אינו מועיל להוסיף דינים על המועט, ולכן רק היכא דאיכא איסור על המיעוט אז אפשר לומר דע"י ביטול ברוב נסתלק האיסור מהמיעוט, אבל להיות כגון היתר שנתבטל ברוב, לא אמרינן דההיתר נהפך להיות איסור כמו הרוב, דאין הביטול ברוב מועיל שיחול על המיעוט הדינים של הרוב, רק מועיל לסלק הדינים מהמיעוט, וא"כ בקטורת דליכא "איסור" על המלח, א"כ לא שייך שיתלך האיסור ע"י ביטול ברוב, רק החסרון הוא דמלח אינו חלק מהקטורת, וא"כ אי אפשר לומר דמלח נהפך להיות קטורת ע"י דנתבטל ברוב.

הנה על השרה זו קיבלנו מכתב עם תשובה מהרב ר' משה צבי הלוי עדעלשטיין שליט"א, ז"ל:

דברי האבני נזר צ"ב, דאי אמרינן דהמלח המעורב בהקטורת נהפך להיות קטורת כיון דבטל אליו, א"כ מאי שנא קטורת ביה"כ דאמרינן דנהפך להיות קטורת, ומאי שנא (מנחות ו.) קמץ ועלה בידו גרגר מלח דהוה פסול אע"ג (שם יא.) דמלח בת הקרבה היא, דלכאורה מדין ביטול ברוב אין מקום לזקק בין זה לזה. ואשר ע"כ נראה דאין כוונת האבני נזר דהמלח נהפך להיות קטורת מדין ביטול ברוב, דבאמת לא כתב האבני נזר ביטול "ברוב", רק "שנתבטל אליה", ו"כדי כל ביטול שנהפך איסור להיות היתר", ובביאור כוונתו, נ"ל ואקדים, דודאי אין כוונת האבני נזר "איסור והיתר" כפשוטו, דהא ליכא שם ותורת "איסור" על המלח מאחר דבת הקרבה היא, רק דע"י הוספת המלח חסר שיעור "מלא חפניו" של הקטורת, וכוונתו באיסור והיתר אינו אלא מה שנצטוו להיות בתוך הקטורת ומה שלא נצטוו להיות בתוך הקטורת, וכוונתו אינו אלא לומר, דהמלח נהפך להיות קטורת כמו כל ביטול שנהפך מה שלא נצטוו להוסיף להיות כמה מה שנצטוו עליה.

ואקדים עוד, דלכאורה צ"ב מש"כ האבני נזר שהמלח היה "מעורב" בקטורת, דנהי דא"א היה להוסיף המלח אחר שחופן כהה"ג בפנים, דבמה היה נותן מלח אח"כ והלא שתי ידיו ממולאים קטורת ומלא חפניו האבני נזר, אבל מ"מ מהיכי תיתי לומר, דהיה "מעורב בקטורת", ואילו היה על גבי הקטורת למעלה. ואשר ע"כ נראה דכוונת האבני נזר דערבב את המלח והקטורת ביחד להדיא כדי לבטל המלח להיות כהקטורת, ולא בגדר ביטול ברוב בעלמא.

שוב קודם שהיה לי פנאי לכתוב זה, ראיתי שבגליון מליצי יושר גליון ס"ה פרשת האזינו הביא דברי האבני נזר (ח"מ סי' ע') דכשנפגמה קרן המזבח, והביא בול של מלח וסתמוהו, לולי דהיה אסור מפני איסור בונה, היה אמרינן דכיון דמבטל המלח לשם, חשיב כחלק מהמזבח, ושמתתי בראיתי הגליון, דשוב אין לי צורך להאריך עוד בזה, דכעין זה "ביטול" דידן של המלח להיות כהקטורת, וממילא מובן היטב החילוק בין מלח בקטורת של יוה"כ ובין קמץ ועלה בידו גרגר מלח, דכאן נתן המלח בתוכו כדי לבטלו להקטורת, משא"כ התם שלא היה מבטל המלח להמנהיג אלא עלה בידו, ואח"כ סמוך להקטרה שאז היה מצוה למולחו, והיה המלח ממלך מלך, ועולין אין מבטלין זה את זה, חוזר וניעור המלח ומתקיים במצות במלח תמלח, ולא היה אז מלא חפניו שנחסר, דאז כיון שהמלח קרבן מצטרף אליו.

לכבוד המערכת מליצי יושר

ראיתי מה שכתבתם בפרשת תרומה ב"תגובת המערכת" לאחד ששאל דאין צריך תפילת הצדיקים להינצל מצרות, אלא ע"י תשובה מיד נגאלין. וכתבתם לתרין, דיש "יסורי הערה" ועל זה מועיל תשובה, ויש "יסורי כפרה", והיינו על עבירות דתשובה אינו מועיל בלי יסורים, ועל זה אמרו חז"ל דמי שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים. והנה במושכל ראשון תירצתם קושיותי היטב, אבל לפי הרמב"ם לא מועיל תפילת החכם, דשום סגולה בעולם לא מועיל להינצל מיסורים על אותם עבירות דאמרו חז"ל דיסורין ממרקין, דהרי הרמב"ם (פ"א תשובה ה"ד) אחר שהביא הגמ' ביומא דעל חייבי כריתות ומיתת ב"ד תשובה ויה"כ תולין ויסורין ממרקין, הוסיף הרמב"ם עוד איזה תיבות, חז"ל: "לעולם" אינו מתכפר לו כפרה גמורה עד שיבואו עליו יסורים", הרי דהוסיף תיבת "לעולם", להדגיש דאינו מועיל שום דבר להינצל מיסורים, ועיין בתוס' יו"ט (יומא פו.) שם שביאר כמה אופנים מה כוונת הרמב"ם בתיבת "לעולם", והיוצא מדבריו, דהרמב"ם החמיר מאד דאינו מועיל שום דבר לכפרה, אלא יסורים. יוצא איפוא דאינו מועיל כלום להינצל מיסורים, לא תפילת החכם, ולא ח"י רוטל במירון, ולא סעודה לע"ב הבת עין, ולא ללמוד גליון מליצי יושר, כי "לעולם" פירושו "לעולם". אולי שגיתי, אבל כך יוצא מדברי הרמב"ם.

מ.מ.ר. לייקוואד

תגובת המערכת

נכון דהרמב"ם הוסיף תיבת "לעולם", להדגיש דלעולם אינו מתכפר לו עד שיבואו עליו יסורים, אבל השאלה הוא, מה נקרא "יסורים", ויש בזה כמה שיטות: א) השל"ה (שער אותיות קדושה) כתב דזה יסורים שקשים כמיתתה' (ב) בלקט יושר (ח"א אור"ח עמוד קל"ו ענין ב'), ונודע ביהודה (אור"ח קמא סימן ל"ה) כתבו, דגם יסורים קלים, כגון דלשב בגדו וצריך ללבושו פעם שנית בשביל שהפך הפנימי לחוץ, מועיל לכפרה. וא"כ תפילת הצדיקים מועיל שגם יסורים קלים יעלה לו ליסורים.

א ובאבות הרא"ש (באבות דר' נתן פ"ט דף כח:) כתב דזה חולאים ועוני ומיתות בנין וכדומה, וכתב באגרות משה (אור"ח ח"א סי' ק"ז ד"ה ומה שהקשה) דכיון דזה יסורים קשים, לכן כדי להנצל מיסורים האלה אפשר שהוא פיקוח נפש ומוותר לחלל שבת כדי להציל חברו שלא יעבור על איסור כרת, כי מי יודע איזה יסורים יהיו.

ב וכן שאר יסורים כעין זה דאמרה הגמ' בערכין (דף טז:) דמיקרי "יסורים".

ג אבל בתורת האדם (שער הגמול) כתב דיסורים אלו הוא מטבע העולם, ורק רשע גמור שמקבל עולמו כאן, שומרים אותו מן השמים שלא יהיה לו אף יסורים אלו, ולכן יסורים כאלו אינו מועיל לכפר. ואילו במגורת המאור (נר ה' כלל ג' ח"א פ"א) כתב דרק אצל הצדיקים נקרא יסורים אלו "יסורים" שמכפר. ובאגרא דפירקא (אות ק"ד) כתב דיסורים קלים כאלו מכפרים רק אם משים אל לבו שכל תנועותיו בחפץ ה', ומכוון שיעלה לו יסורים אלו לכפרה, אבל אם אינו מכוון שיהיה לו לכפרה, לא מהני לכפר עונותיו.

ד ועיין במשפט צדק (אות ש"ג) שכתב וז"ל: לפעמים יקרה לאדם איזה הפסד בזמן שהוא עוסק בדבר מצוה, וזהו מחסדי הבורא כי אדם זה כפי עונותיו שעשה מחויב עונש גדול שאי אפשר לעמוד בעונש גדול כזה, על כן שולח לו ה' במכוון העונש דוקא בשעת עשייתו איזה מצוה, כדי שיהיה העונש קל, כי המצוה תגן עליו ותלמד עליו זכות, משא"כ אם היה העונש בעת אחר היה צריך להיות העונש יותר חמור כפי ערך עונותיו, ע"ל. ואולי לזה מועיל תפילת הצדיקים שיקבל העונש בשעה שעוסק במצוה.

ה או כמו שכתב בנזק אילמלך (פרשת ואתחנן), וז"ל: מחסדי הבורא כשנקצב לאדם יסורים לכמה ימים, דאינו יכול המשחית למצוא עת ההוא, כי אם בסוף הימים שנקצב לו, למען יוכל האדם לסבול היסורים ולא יאריך זמן צרות, ע"ל. או כמו שכתב בצדקת הצדיק (אות ק"ח), דלפעמים שולח לו הקב"ה יסורים באותו עת שאינו מרגיש צער בקבלתם, ע"ש באורך.

צורך גבוה ויצא מכלל קדשי ה', עכ"ד. וא"כ בשמן המשחה דגם לאחר שנעשית המצוה קרייה רחמנא שמן המשחה (כדאיתא בגמ' בכריתות שם), א"כ לא יצא מקדושתו גם לאחר שנעשית מצותו, ולא דמי לכל דבר שנעשית מצותו ויצתה מכלל קדשי ה'. ומה שתוס' והרא"ש לא תירצו כן, הוא משום דהם סוברים דהטעם שאין מועילין בדבר שנעשית מצותו אינו כרש"י ויצתה מכלל "קדשי ה'", אלא דכיון שאין בזה עוד צורך גבוה אין בו מעילה, ולכן הוצרכו לתרין דשמן המשחה לא נגמרה מצותו עד שיתייבש.

עוד יש לומר, דהא דליכא מעילה בדבר שנעשית מצותו, הוא דוקא לענין דין מעילה שישודו מדין גזילה, דלאחר שאין בו עוד צורך גבוה לא שייך בו איסור גזילה מגבוה. אבל האיסור לסוך משמן המשחה אינו מדין גזל שנהנה מהקדש, דהרי אף באופן שאינו נהנה אסור, דהרי אסור לסוך את חברו, א"כ כל זמן שלא נפקע קדושתו שייך האיסור אף לאחר שנעשית מצותו. (חזון יחזקאל מכות פ"ג ה"א ד"ה וכמה).

ראיתי את העם הזה. וכן בפרשת שלח "סלח נא לעון העם הזה". וקשה מדוע לא קרא לעם ישראל בשמם? אלא הביטוי "העם הזה" הוא ביטוי של אי חשיבות, עם שאין לו יחוד משלו, כמו שביארו חז"ל הפסוק (במדבר כ"א) "אם נתן תתן את העם הזה ביד", שבנ"י לא ידעו כי עמלק לפניהם כיון ששינה את לשונו לכנענית, לכן התפללו סתם "העם הזה" - עם ללא שם. וכן מצינו בירמיהו (ז:טז) "ואתה אל תתפלל בעד העם הזה", דכיון שחטא העם, איבד את יחודו. ועוד דכמו שעמלק נקרא כך מפני שהם לבושים כעמלק ומדברים כנענית, כן בנ"י כשחוטאים, אף שלבושים כישראלים, אך מכיון שמתנהגים כעם אחר, לכן אין להם שם מיוחד.

לא תוכל לראות את פני. בברכות (דף ז:). אמר הקב"ה למשה: כשרציתי [בסנה] לא רצית [שנאמר] ויסתר משה מפניו, עכשיו שאתה רוצה [שנאמר] הראני נא את כבודך, איני רוצה [שנאמר] "לא תוכל לראות את פני". פירוש, בסנה רציתי שתשיג השגה יותר גדולה לא בשבילך, אלא בשביל ישראל שתהיה לך השפעה יותר גדולה עליהם שלא יחטאו, אבל אתה לא רצית. ועתה כשאתה רוצה, ישראל אינם צריכים יותר להשפעתך, כיון שעומדים כבר אחרי מתן תורה, ומשום כך אני איני רוצה.

לכבוד גליון מליצי יושר

ב"ה הצלחתי בחודש העבר לפתוח חנותי החדש אחר כמה מכשולות ובעיות באמצע הדרך, התחלתי להפריש בכל יום בבוקר קודם התפלה ממון לע"נ רמבמ"נ להצלחה בחנותי, ואני שולח לכם הכסף להוצאת הגליון, כי כך יש לי גם זכות של חמשה הצדיקים שהבטיחו לעזור ולהושיע למי שידפיס דבריהם.

תודה רבה

ח.מ.ו. וומס"ב

נ.ב. כיון דמובא בספרים דיש לשלוח המעות שנודרים לעילוי נשמת רמבמ"נ דוקא לארץ ישראל, לכן מייחד אני הכסף להוצאת הגליון בארץ ישראל.

עשינו מה שגזרת עלינו אף אתה עשה מה שהבטחתנו!

פאר א נדבה פון \$120 פאר גליון מליצי יושר וועט מען מודיע זיין ביי די ציונים פון די פלאצקע גאון - ווארשא, אבני נזר - סוכאטשוב, בן לאשרי און חזון יחזקאל - הר המנוחות אז איר האט מקיים געווען די צוואה, און יעצט איז די צייט פאר זיי מקיים צו זיין זייערע הבטחה!

געדענקט "מקח בלייבט מקח"!

gilnyonmy@gmail.com 732-510-0560

איר קענט באשטעלען פאר שבת באווארסען-שבע ברכות-בר מצוה

א ספעציעלע גליון מיט די נאמען פון די בעלי שמחה ארויסגעדרוקט אין דאס פארטיילען ביי די שמחה!

אין די זכות פון די צדיקים וועט נמשך ווערען שטענדיג

סגולת אריה"ק ע"פ הדרכת הרה"צ מ'אראד אריינברענגען יראת חטא אין אייערע קינד דורך א שטיין ביי קברי צדיקים

א ת"ח ויר"ש וועט טון פאר אייך די סגולה בנאמנות, די אריה"ק איז מבטיח "יבער לבו לשמים לטובה, ותראה פלאים". שטרענג קאנפידענשעל. מ'קען עס געבען פון מעשר

מכון דורות ישרים 917-635-3883 dorosyesharim@gmail.com

אוצר החידות והזיכרון לפרשת כי תשא

ע"י

מרדכי זיסקינד הגר
ומאיר שולביץ

חידה. מצוה שכל השנה זמנה לכאורה, ואפ"ה פטורות מצד מצות עשה דהזמן גרמא.

תשובה. בפרדס יוסף הקשה אמאי יהא נשים פטורות ממחצית השקל הלא אין זה מצות עשה שהזמן גרמא דבכל השנה זמנו לשקול. ובמנחת חינוך נמי נקט דפטורות אע"פ דהוי מ"ע שאין הזמן גרמא וכתב דלכן נלמד מקרא דנשים פטורות. ויש מפרשים הטעם בזה עפ"ד האלשיך שכתב דלכן נתנו ישראל מחצית השקל כופר על חטא העגל, וא"כ נשים שלא חטאו בעגל לא נותנים מחצית השקל. אולם המאירי והקריית ספר נקטו דנשים פטורות מנתינת מחצית השקל כיון דהוי מ"ע שהזמן גרמא.

חידה. היכן רמזו שמנהג מחצית השקל הוא אפילו ליתן בשביל עובר במעי אמו.

תשובה. בהגהות מנהגים וברמ"א כתבו דיש רמז דצריך ליתן גם בשביל העובר דכתיב כל העובר על הפקודים, אל תיקרי עובר אלא עובר.

חידה. הלשון "כי" משמש בארבע לשונות, ופע אחת בפרשה אצלנו לא מתאים לאף אחד מהלשונות, היכן זה ומה הביאור באמת.

תשובה. בפרי מגדים (בפתיחה להל' שבת ד"ה ואגב) כתב דמילת 'כי כל העושה בה מלאכה ונכרתה' צריך ביאור דמשמש ארבע לשונות, וכאן אין לו אחד מהלשונות.

חידה. היכן רמזו בפרשה תוספת שבת.

תשובה. במדרש הגדול (פ' כי תשא) איתא, ושמרו בני ישראל את השבת, שצריך להוסיף מחול על הקודש, עיי"ש. ובאור החיים כתב ירצה באומרו 'לעשות את השבת', כי מה שמוסיף מחול על הקודש יסכים ה' לקרותו שבת, ונמצא זה האיש עושה שבת ממש, כי שעות מיום ו' וגם שעות מיום א' שהם חול, בני ישראל עושים אותם שבת. וראה עוד בזה בספר נועם מגדים.

חידה. בדין גוי ששבת, מה יהא אם יעשה מלאכה שבדיני ישראל פטור עליה, האם כבר יצא מכלל גוי ששבת, או"ד רק היבא שזה מלאכה אצל ישראל.

תשובה. בפרשת דרכים זוטא מבעל מלא הרועים כתב שאם עושה מלאכה רק כדי שלא יחשב כגוי ששבת, הרי זה מועיל אע"פ דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה אע"ג דבישראל בכה"ג פטור. ובהפלאה תירץ קושית הפרשת דרכים להסוברים דאבות לא יצאו מכלל בני נח להקל, איך שמרו את השבת דהא גוי ששבת חייב מיתה, דמיירי שהאבות עשו מלאכה במוצאי שבת, וכיון שבבני נח הלילה הולך אחר היום לא חשיבי כגוי ששבת אע"פ שלישאל מותר לגמרי אז במלאכה, ומ"מ קיימו דיני התורה שנצטוו בהם ישראל. ובמנחת חינוך (מצוה לב) נקט דבן נח שעשה מלאכה פחות מחצי שיעור לא חשיב גוי ששבת דבבני נח לא ניתנו שיעורין, ואם הוא ישראל הרי לא עשה מלאכה כלל. וראה עוד בספר נצח ישראל מהגר"ש אלתר ר"י שפת אמת (עמ' קנא). אולם באילת השחר (ב"ב קט"ב) כתב שלכאורה לדברי המהרש"א שכתב שחטאו של המקושש שחטא כדי שילמדו אחרים, ואע"פ דהוי מלאכה שאין צריך לגופה, מ"מ כיון דהעדים התירו בו והם לא ידעו שזה מלאכה שאינה צריכה לגופה, לכן דנו אותו למיתה ע"פ ראיית העדים, א"כ בגוי שעשה מלאכה רק בכדי שלא יהיה בכלל גוי ששבת, כיון שהיא מלאכה שאינה צריכה לגופה ומהתורה הוא פטור עליה ואין זה אלא מדרבנן, אם כן זה לא יועיל לו להפטור ממיתה גוי ששבת.

חידה. כיצד יתכן איש ששומר שבת בכל פרטיה ודקדוקיה ובכל אופן חסר לו עיקר גדול במצוה זו.

תשובה. א] י"ל דאינו שובת בגלל שיום זה הוא קדש לה' כמש"כ בפסוק (שמות לא, טו) "ששת ימים יעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון קדש לה'", אלא נח סתם לשם מנוחה. -- וכמש"כ רש"י ז"ל על הכתוב "שבת שבתון. מנוחת מרגוע ולא מנוחת עראי", ע"כ.

ב] - עוד י"ל שאינו מענגו, וכמש"כ הרבינו בחיי ז"ל (שמות לא טז) "לעשות את השבת. ע"ד הפשט לתקן לצרכי שבת מלשון: (בראשית יח, ז) "וימהר לעשות אותו", וכן: (שם, ח) "ובן הבקר אשר עשה", הכל לשון תקון, ובאור הכתוב שיהא אדם זהיר בכבוד שבת להשמר מכל מלאכה, ולהשתדל שיכין לצורך השבת כדי שיהא לו מנה יפה לשבת, וכמו שארז"ל: (ביצה טז א) מחד שביך לשבתך, וזה שאמר הנביא: (ישעיה נח, יג) "וקראת לשבת עונג", מלשון קרואים, כלומר: שתזמין אותו ותתענג בו כאדם המזמין את אושפיזו", ע"כ.

- עוד י"ל דלא נהג כמש"כ האור החיים ז"ל, "עוד ירצה על דרך אומרו (בראשית ל"ז י"א) ואביו שמר את הדבר פירוש ממתין ומצפה מתי יבא, והכוונה בזה לצוות שלא יהיה השבת כדבר טורח לצד מניעת מלאכת הרצון ומצוא החפץ אלא צריכין לשמוח בו בשלימות הרצון וחפץ בדבר ותמיד יהיה ממתין ומצפה מתי יבא, ואומרו לעשות את השבת לשלול הכוונה כחפץ מצות השבת למרגוע הגוף ולעונג אשר יתענג אלא לצד עשית מצות השבת ולא לתכלית המורגשות", עכ"ל. ויעוי"ש עוד דברים נפלאים באריכות גדולה.

חידה. הרחק משכן וחבר רע, מתי כן צריכים אנו להתחבר לרשע ולומדים זאת מן הפרשה.

תשובה. כלי יקר פרשת כי תשא - קח לך סמים וגו'. מנה החלבנה בין סממני הקטורת ללמד אותנו לצרף פושעי ישראל בכל תענית (כריתות ו ב). וטעמו של דבר לפי שאם לא היו פושעי ישראל בכלל התענית יש לחוש שלא יהיה התענית מצוה אלא עבירה.

ב] אהרן הכהן שהיה מתחבר לרשעים, ולעתים על ידי כך גרם להם לעשות **תשובה**. ובספר יד דוד פירש שאהרן הכהן היה מתחבר עם הרשע כדי שמוזה ידע האיך צריך לעבוד את ד'.

חידה: איך יתכן שאדם יתחייב למנוע את בנו מלעשות פעולה בשבת ולו בעצמו מותר לעשותו. (לא במקרה של פיקו"נ דומיו)

תשובה. קיי"ל בס"י שמט דנותנים לאדם לטלטל ברה"ר ד"א בגודל שלו, ובשאר בני אדם כגון בנו קטן או ננס נותנים כפי ד' אמותיו וכמש"כ שם במ"ב ושעה"צ ושכ"כ הגר"ז.

חידה: היכי משכח"ל שאעפ"י שהשווה הכתוב איש לאשה לכל עונשין שבתורה בכל אופן אשה שתעשה עבירה שעונשה במיתה לא תענש. [לחלק משיטות הראשונים]

תשובה. לדעות שאשה איננה בכלל ערבות, א"כ לפי דעת רבינו יונה מי שאינו מוחה נענש מדין ערבות שהחטא עובר אליו, וזה הו' דוקא באיש ולא באשה.

חידה. איזה חצי כיפר על חצי?

תשובה. בספר העקידה כתב בענין מחצית השקל שהוא כיפר את מחצית החומר של האדם ולהכניע אותו תחת מחצית חלק הצורה שבאדם.

חידה. היכן רמזו נשמה יתירה בפרשה?

תשובה. בבעלי התוס' כתבו בשם ר"י החסיד הא דכתיב וביום השביעי שבת וינפש, מכאן רמז לנשמה יתירה בשבת, קח סופי תיבות הללו ויהיו שתיים. וכ"ה בבעל הטורים. וע"ע בבעל הטורים בפרשת ויקהל שכתב כתיב לעיל כי קרן אור פניו וסמיק ליה פרשת שבת לומר שאינו דומה קירון פנים של שבת לשאר הימים, והיינו שבשבת הקירון פנים והנשמה יתירה אינו דומה לשאר הימים.

חידושו העצום של האור החיים

חידה. אחד מגדולי האחרונים דייק חידוש עצום להלכה בהלכות פיקו"נ מפסוק בפרשה, מה החידוש, ומי הוא המחדש?

תשובה. באור החיים הקדוש כתב עה"פ ושמרו בני ישראל את השבת, כי כוונת התורה להזהיר אותנו, אף דמותר לחלל שבת בשביל פיקוח נפש, אמנם זהו דווקא באדם שיוכל עוד לשמור את השבת, אבל מי שכבר אינו ביכולת להגיע לשבת ולשמרו, אף שיכולין להצילו לחיי שעה, אין לחלל שבת בשבילו. והקשו עליו דדבריו סותרים גמרא מפורשת במסכת יומא (פה ע"א) דמפקחין את הגל גם בשביל חיי שעה. ובאוהב ישראל תירץ שהאור החיים מיירי באופן שבאה הסכנה להחולה בשבת לעת ערב, ואמדהו שיכול לחיות עוד יום או יומים ובעוד שיתעסקו בשחיקת סממנים ובבישול הרפואות, יחשך היום ויהיה חול, וכיון דביום השבת עצמו לא יועילו אף על שעה אחת, לכן אסור לחלל שבת בשבילו, ובגמרא מיירי שיחיה גם בשבת אפילו רק שעה מועטת. והמנחת חינוך (מצוה לב) כתב לתרץ בשם חכם אחד, דהא דמחללין שבת עבור חיי שעה, זהו דווקא בחילול דרבנן, דהיינו לפקח את הגל דהוי מלאכה דרבנן של טלטול אבנים, אבל חילול שבת דאורייתא אין מחללין. ועיי"ש.

חידה. מהיכן ניתן להוכיח האם אדם יכול לקנות ולקבל על עצמו עבירות של חבירו?

תשובה. בשו"ת מהרש"ם (ח"ג סי' קנא) הביא שהרמב"ן כתב על הפסוק מי אשר חטא לי אמחנו מספרי דמשה רבינו רצה שימחו שמו מספר החיים תמורת ישראל, וה' השיב מי אשר חטא לי אמחנו מספרי, ובשבת איתא אמר הקב"ה ליצחק בניך חטאו לי, אמר לפניו רבנו של עולם בני ולא בניך, אם אתה סובל את כולם מוטב, ואם לאו פלגא עלי ופלגא עליך, וכן אמרינן במשנה בנגעים (פ"ב מ"א) רבי ישמעאל אומר בני ישראל אני כפרתן, ואם אינו מועיל למה אמר כן, ובע"כ דמועיל.

חידה. מה השייכות בין דינא דאומן קנה בשבח כלי לפרשתינו.

תשובה. בכתבי הגר"ז עה"ת כתב דבמדרש איתא דבצלאל היה איש דהיינו גדול, דאי הו' קטן הרי אומן קונה בשבח כלי, וגם בקטן איכא האי דינא דאומן קונה בשבח כלי וכדנקט הפני יהושע בגיטין (כב ע"ב), וא"כ היה קונה את כלי המקדש ולא היה יכול להקנותו דהרי הוא קטן ובעי מסירה לציבור. ועי' בספר משחת שמן דאכתי יש עצה דהקטן היה יכול לכוון שאינו רוצה לקנות, או לפי דברי הקצה"ח דהוי משכון ג"כ ניחא ועיי"ש.

חידה. איזה דין האור החיים נקט בפרשתנו שלא להלכה למעשה.

תשובה ראה לעיל החידוש שהבאנו מהאור החיים לעניין חילול שבת, ופיקו"נ

וארטים לפרשת השבוע

פרשת כי תשא. הנה הפרשה היא לקט פסוקים, ולמעלה משמונים הפסוקים הראשונים נקראים לעילות כהן ולוי. ואומר האוסטורוצא שהטעם הוא ע"פ מה שכתב המג"ח קלח ד שלא להעלות לתורה סומא בפרשת התוכחה מפני שאי אתה רשאי לקרות פרשת מומין בפני בעלי מום. והשתא ניחא דהנה ישראל חטאו בעגל וא"כ כולם בעלי מומין בזה, לכן לא עולים בזה ישראל לתורה אלא רק כהן ולוי.

ל א – יג. וידבר ה' אל משה לאמר כי תשא וגו' זה יתנו מחצית השקל. יש לעיין מה טעם כתב לאמר, הרי זה לא דין לאמר אלא דין לעשות: וי"ל, אומר רבי משה דרשן ב'מסורת הברית' ע"פ מה דאיתא בירושלמי שקלים ג ב, שכאשר התורם נכנס לתורם שקלים לצורך קרבנות ציבור הוא צריך לדבר בפני מהרגע שנכנס עד שיצא כדי שלא יחשדוהו שנתן ממעות הלישכה בתוך פיו. ולפי"ז י"ל וידבר ה' אל משה לאמר שיאמר כל הזמן בשעת הנתינה.

ל טו. העשיר לא ירבה והדל לא ימעט. רבים התקשו מה הטעם שעשיר לא ירבה? וי"ל, אומר רבי יונתן איבשיץ ע"פ ב"ק קטז: דבולשת שבאה לעיר מחמת נפשות הדין הוא שעשיר לא ירבה וכו' ורק אם הבולשת באה מחמת ממון העשיר ירבה. וכאן הרי"ז מחמת נפשות ולכן העשיר לא ירבה וגו' **לכפר על נפשותיהם.**

לא יד. ושמרתם את השבת כי קודש היא לכם. יש להקשות הרי ציווי זה נאמר בפרשת יתרו בצורה שונה, ששם כתוב ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך וכו' ולמה כאן נאמר רק ושמרתם את השבת? וי"ל ע"פ הרמ"א אור"ח רצ. שכותב שפועלים ובע"ב שאינם עוסקים בתורה כל ימות השבוע יעסקו בשבת בתורה יותר מהת"ח והת"ח ימשיכו בעונג האכילה ושתייה. וכן הביא הב"י מהירושלמי ומדרש תנחומא שכתבו כן. וא"כ י"ל בפרשת יתרו נאמר הדין הזה לפועלים שעובדים כל ימי השבוע לכך כתב ששת ימים תעבוד, ויום השביעי שבת לה' אלו קודש היינו כל השבוע תעבוד ויום השביעי תשבות לה' – שתלמד תורה. משא"כ כאן שכתוב ששת ימים יעשה מלאכה היינו שיעשה בשבילך מלאכה, או ושמרתם את השבת כי קודש היא **לכם** והיינו ושמרתם תתענגו באכילה והיינו לכם.

לא יד. מחלליה מות יומת. הירושלמי בשבת מבאי מעשה על ר' חייא שראה אחד תולש עשב בשבת. הלך **למחר וכתב** לו מחלליה מות יומת. וקשה למה המתין למחר ולא הלך לומר לו מיד: וכן למה למחר **כתב** ולא הסתפק באמירה: וי"ל, אומר הגאון ע"פ מגילה כד. דאיתא שם שרבי חייא קרא לאות ח ה ובמקום וחייתיה קרא והיכיתיה. ולכן אם רבי חייא היה אומר להם מיד אז היה נשמע מהללית מות יומת, ולכן חיכה למוצ"ש ואז כתב.

לא טו. ששת ימים יעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתו. תיבת יעשה כאן נכתבה בלשון שיעשה מאליו המלאכה והייתכן שכך הוא? וי"ל, אומר הטורי זהב על התורה, דהנה מצינו בחסיד אחד שנפרצה לו פרץ בתוך שדהו ונמלך עליה לזודרה וזנכר ששבת הוא ונמנע ולא גדרה ונעשה לו נס ועלה בו צלף שממנה היתה פרנסתו וכו' גמ' בשבת קנ: וא"כ י"ל שהתורה אומרת לנו ששת ימים יעשה מלאכה והיינו שיעשה לבד וזאת בתנאי שביום השביעי שבת שבתו קודש לה' שאף במחשבה שלך תשבות לה' ולכן גם כפל וכתב שבת שבתו.

לא יז. כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי. וקשה מאוד מדוע כאן כתוב רק שמים וארץ, ואילו בפרשת יתרו כתוב כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ את הים ואת כל אשר בם. למה כאן התעלם מהים. וי"ל דאיתא בירושלמי בע"ז שאכסנדר מוקדון לקח נשר עלה עליו ועף יחד אתו לשמים עד שראה את כל העולם ככדור ומשם צייר שהוא עצמו מחזיק בכף ידו את כל העולם חוץ מהים, ואומרים המפרשים על הירושלמי שאת הים הוא לא צייר כי גם הגויים מודים שאת הים הקב"ה עשה. והנה בני ברשי"י פסוק יג את שבתו תשמרו כי אות היא בני וביניכם לדעת כי אני ה', כותב רש"י שהכוונה היא שהאומות ידעו כי אני ה'. וכיוון שכאן זה הולך על ידיעת האומות הרי הם כבר יודעים

שהקב"ה עשה את הים, אז מה שצריך ליידע אותם זה רק שה' עשה גם את השמים והארץ.

לב לא. אנא חטא העם הזה חטאה גדולה. יש להבין מדוע הגדיל משה רבינו את החטא ואמר חטאה גדולה היה לו להמעט כי היא סינגר על עם ישראל. וי"ל שהכלל הוא שחטא הוא בשוגג, וא"כ זה היה כוונת משה חטא העם חטאה גדולה והיינו שוגג גדול לכן יש למחול ולסלוח להם. האדמו"ר מבעלז.

לב לב. אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך. הלשון כאן קשה כי לכא' צריך לכתוב אם תשא חטאתם **מוטב**, ואם אין מחני וגו'. וי"ל ע"פ רש"י שכותב שאחרי חטא העגל אמר הקב"ה למשה לך רד מגדולתך כי כל הגדולה היא בשביל ישראל, ומשה בא להתפלל להקב"ה והוא חשש מנגיעה כאילו הוא מתפלל בשביל גדולתו, ולכן הוא אמר לקב"ה גם אם תשא וגם אם לא תשא חטאתם, מחני מספרך, וי"א שלא לכבודי אני מתפלל כי ממ"נ אני רוצה שתמחוק אותי מספרך, ולכן אמר אם תשא חטאתם וגם אם אין אז מחני נא.

לב. לג - לד. ואם אין מחני נא מספרך ויאמר ה' אל משה מי אשר חטא לי אמחנו מספרי. וי"ל, אומר האדמו"ר מוהר"ש מבעלז, דביאור הפסוק הוא כך הנה איתא בגמ' בשבת דהמשבר כלים בחמתו כאילו עובד ע"ז ולכן שבר משה את הלוחות ואמר להקב"ה ראה גם אני כביכול עובד ע"ז, ולכן אם תשא חטאתם בסדר ואם לאו מחני נא מספרך, תמחוק גם אותי שגם אני עובד ע"ז. וע"ז עונה הקב"ה בלשון תימה מי אשר חטא לי אמחנו מספרי? דהיינו האם מי שחוטא לי אני אמחה אותו מספרי!!! כיוון שהחטא הוא בשבילי אני לא אמחה אותך מספרי.

לב לד. וביום פקדי ופקדתי. מבואר בתורה (וכ"ה בחז"ל וברש"י כאן) שהקב"ה יעניש אותנו על חטא העגל בזמן נעלש עבירות אחרות וצטטרך להיענש, אז נענש גם על חטא העגל. משמע דבא"ה לא נענש על העגל, ולמה? וי"ל, אומר רבי שלמה קלוגר, הנה כתוב בחז"ל שאלו שעשו את העגל היו ה'עירב רבי' שאותם הרגו בני לוי, שאר היהודים לא חטאו בעגל רק היו צריכים להיענש כי לא מחו ועליהם משה התפלל. וא"כ י"ל שהרי על מה שלא מחו הם עברו רק על עשה, ועל עשה לא נענשים בעוה"ז אלא בעידנא דריתחא (מנחות מא). וא"כ משה התפלל כדי שלא יהיה עידנא דריתחא באותו הרגע אבל אם יחטאו שוב יחזור עידנא דריתחא, אזי וביום פקדי ופקדתי גם על חטא העגל.

לג יז. ויאמר ה' אל משה גם את הדבר הזה אשר דיברת אעשה. אמרו חז"ל כל הנביאים התנבאו ב'כה' הוסיף עליהם משה שנתבא ב'זה הדבר'. הנה כשחטאו בני ישראל בעגל אמר לו הקב"ה לך רד מגדולתך ברכות לב. וכשריד משה מגדולתו ג"כ התנבא בכה כמו שנאמר ויאמר להם **כה** אמר ה' עברו ושובו וגו' וכעת כשנתרצה לו הקב"ה אמר לו גם את **הדבר הזה** אשר דיברת, והיינו מה שהתנבאת בלשון זה הדבר, אעשה, כלומר שאני אשיב אותך למדרגה הקודמת שתתנבא בזה הדבר. בעל המנחת חינוך.

לד ו. ורב חסד ואמת. הנה ביג' מידות של רחמים אנחנו מזכירים ורב חסד ו'אמת'. וקשה הרי **אמת** הוא לא רחמים אלא הוא דין כי אם הולכים לפי האמת הרי מגיע לנו עונשים גדולים: וי"ל דהנה הקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה ומעניש אותם על עבירות קלות מאוד עונשים כבדים, כמו שראינו הרבה בתורה אצל ראובן שבלבל יצועי אביו ואצל משה ועוד. והנה ישנם כאלה שהם לא באמת צדיקים הם רק מתגדלים חזק בשמ"ע וכדו', עונים בגלוי מעשים עם הרבה רעש ופרסום, אבל בתוך הבית הם קשים ומנהגם רע. ואם הקב"ה יתנהג עמם כמו שהם נראים אז הם יענישו קשות. מה עושה הקב"ה, הוא מתנהג עמם באמת, היינו כמו שהם באמת שווים, וכך הוא מעניש אותם פחות ולא כמו שהם נראים צדיקים וזהו מידת רחמים.

לד ח. וימחר משה ויקוד ארצה וישתחו. איתא במדרש (רוב המדרשים כאן ביארו כן ועיין ברבינו בחי וחזקוני) למה משה מיהר? משום ששמע פוקד עון על שלשים ועל רבעים הוא פחד שמא הקב"ה יפקוד על חמישים וכו' מיד הוא מיהר כדי לעצור את חרון האף. וקשה הא מבואר בחז"ל שפוקד עון על

שלשים ורבעים הוא אחד מיג' מידות של רחמים, שהוא רחום ולא פוקד כל העונשים על אדם אחד, אלא מפרד אותם בהרבה דורות שלא יוצר מצב שאחד יקבל עונש גדול, ומאחר שמידה טובה היא למה נתיירא משה? וי"ל, אומר החיד"א ע"פ שבת קכו: מפנים אפי' ארבע וחמש קופות ופרך השתא חמש ארבע מיעי, ומתרחצין ארבע וחמש כדאמרי אינשי ואפי' טובא, אבל אם מפרט ארבע חמש ושש אז הכוונה היא בדווקא. וא"כ כשהקב"ה אמר על שלשים ורבעים, מיד רץ משה לעצור כדי שלא יהיה שלוש בלבד, אלא רצה שישאר כדאמרי אינשי ארבע וחמש ולא יותר, והיינו לכל הדורות.

לד יא יג. שמור לך את אשר אני מצווך היום. כי את מזבחותם תתצון ואת מצבותם תשבירן ואת אשירי תכרותן. הטעם שנאמר כאן מיד לאחר חטא העגל להכרית את הע"ז של הכנענים, י"ל ע"פ הגמ' בע"ז ג: שהיא שואלת איך יכלו הכנענים לאסור את עצי האשירה שבארץ כנען הלא אר"י ירושה לנו מאבותינו והעצים שייכים לישראל ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ותיצרה שם הגמ' שכאשר ישראל עשו את העגל אז גילו דעתם שניחא להם בעבודת כוכבים ורק אז נאסרו האשירים וכאילו הכנענים קיבלו רשות מיישראל לעבוד ע"ז בשלחיותם. ולכן מיד לאחר שחטאו בעגל בא הציווי לשרוף את האשירה ולכן גם כתב את אשר אני מצווך היום דוקא כי עד היום לא נאסר. אור יקרות. ועיין עוד במשך חכמה כעין זה.

לד יז-יח. אלהי מסכה לא תעשה לך את חג המצות תשמור. קצת תמוהה הסמיכות בין הפסוקים הנ"ל כי מה הקשר בין ע"ז לפסח. וי"ל, אומר האמרי אמת, דהנה איתא במגילה יב שהטעם שהתחייבו כליה בימי אחשוורוש הוא משום שהשתחוו לצלם. ובמגילה טו איתא שמרדיך ביטל את יום הראשון של פסח וציווה להתענות בו בגלל שהשתחוו לצלם. וזה מה שכתוב אלוהי מסכה לא תעשה לך כדי שאת חג המצות תשמור. (עו"ל בדרך צחות שבפסח יש הרבה מחמירים ומדקדקים במצוות עד כדי כך שכשרואים שמשלחו מבית ביתם שלא נהג כחומרתם הם מתמיהים כעס, וכל הכועס כאילו עובד ע"ז. ולכן נאמר לא לעבוד ע"ז אפילו בחג הפסח).

לג כ. ויאמר לא תוכל לראות פני כי לא יראני האדם וחי. לכא' יש לתמוה הלא ממ"נ אם ה' רוצה שיראה אותו ויחיה הרי הוא יכול לעשות את זה. ואם נאמר שאין למשה זכות לראות את ה' היה צ"ל כי אין אתה ראו לראותני? וי"ל, אומר רבי צבי פסח פרנק, הנה איתא בחז"ל (ספרי דברים שנו. ובעוד מקומות) שבבדי שלא יהיו טענות לאומות העולם הביא הקב"ה לאומות נביא כמשה וזהו בלעם. ואיתא בבבא קמא לח. תוד"ה האדם שכל מקום שכתוב ה'אדם הכוונה גם לנכרי ורק כשכתוב אדם הכוונה לישראל בלבד. וא"כ הקב"ה משיב למשה כיוון שלא יראני ה'אדם והיינו בלעם הנכרי לכן אני לא יכול שגם אתה תראני, כי אם אתה תראני תהיה לגויים טענה שבלעם לא ראה, אבל בעקרון משה יכל לראות ולחיות.

לד כב. וחג האסיף תקופת השנה. יש לעיין מה הטעם שאין אנו עושים את חג הסוכות (האסיף) בפסח מאחר והחג הוא זכר לציאית מצרים וענני הכבוד. מתוך הגאון (מובא על הב"י תחילת הלכות סוכה) כיוון שלאחר שחטאו ישראל בעגל פסקו ענני הכבוד, ורק בטו תשרי חזרו ענני הכבוד בעת שהחלו בבניין המשכן, ולכן כיוון שמצוות סוכה הוא זכר לענני הכבוד עשו זאת בתשרי. ולפי"ז י"ל נמי למה בחומש שמות נקרא חג הסוכות חג האסיף, ואילו בספר ויקרא ודברים הוא נקרא חג הסוכות, כי בשמות זה היה קודם שחזרו ענני הכבוד אז החג היה חג האסיף, ואילו בספר ויקרא ודברים זה היה לאחר שחזרו ענני הכבוד אז נקרא חג הסוכות שהסוכה היא זכר לענני הכבוד. מאת רבי מאיר שמחה מדוניסק. וע"ע מה שהבאנו בזה בפרשת יתרו.

לד כד. כי אוריש גויים מפניך והרחבת את גבולך וגו' בעלותך לראות את פני ה'. אפשר לומר שהפסוק בא לרמז על אחד מעשרה ניסים שנעשו לאבותינו בבית המקדש והוא 'עומדים צפופים ומשתחוים רוחים' ולי"א אדם לחברו צד לי המקום שאלין בירושלים. וד"ז מרומז בפסוק: כי אוריש גויים מפניך, ואשרחב את גבולך בעלותך לראות את פני ה'. וכן שחרב ביהמ"ק התכווצה כל הארץ, כמבואר בגיטין נז.

מאמרי מוסר וסיפורים מענייני הפרשה

ערכות הדדית. מחצית השקל. כתבו הראשונים שהטעם שנתנו מחצית השקל ולא שקל שלם כי עם ישראל מתייחד בערבותו ההדדית וככל אחד הוא חצי, והוא שלם רק ע"י חבריו לכן ניתן מחצית השקל. כ"כ במהר"י קארו על התורה כאן. יש אנשים שחושבים רק על עצמם ולא מעניין אותם בכלל מה קורה לסביבה, אם חלילה קורה אסון הם אומרים מה זה קשור אלי, אצלי הכל בסדר אז זה לא ענייני. צריך לזכור שדבר ראשון התורה מלמדת אותנו שכל ישראל ערבים זה לזה, כמו שבפרשתנו כל עם ישראל נענישו בחטא העגל למרות שלא כולם חטאו, ומי שלא איכפת לו מהשני בסופו של דבר הוא ניוזק יותר מאשר האחר שנמצא בצרה. בספר ניצוצות הביא ע"כ משל מעולם החי: בבית קטן בכפר מרוחק שהעטוב עכבר בתוך הבית. הוא גילה פתאום את בעל הבית ואשתו פותחים חבילה, הוא הסתקרן לדעת מה יש בתוך החבילה, אולי איזה אוכל טעים... אך אז גילה מלכודת עכברים חדשה. הוא מיד יצא מהבית ורץ לספר לכולם את מה שראה. הוא נגש להתרגלות וסיפר לה בהתלהבות על החדותת אך היא טענה שזה לא קשור אליה ולא מעניין אותה. הוא הלך לדיר ובישר לכבשה את הבשורה אבל גם היא אמרה שזה לא מטריד אותה. הוא הלך לפרה והיא צחקה עליו. מאוחר נכנס העכבר אל החור והסתתר שם. בלילה שמע רעש מהמלכודת, ראה את האישה קמה לראות ואז נחש ארסי הכיש אותה. הבעל שמע את הצעקות וקם להזעיק עזרה, האישה קבלה טיפול רפואי ראשוני ונשלחה הביתה למנוחה. למחרת מצבה של האישה לא היה טוב, החליטו לחזק אותה ולתת לה אוכל בריא. לקחו את התרגולות שחשו והכינו מרק עוף. כולם באו לבקר ולדרוש בשלומה, לא היה מספיק אוכל לכולם אז נאלצו לשחוט גם את הכבשה ולתת לכולם אוכל. לאחר כמה ימים נפטרה האישה. כולם ערכו לוויה גדולה ולאחר מכן היו צריכים לאכול בשבעה אז שחט הבעל את הפרה שיהיה מספיק אוכל לכולם.... מה מלמדים ממשל מוזר זה? כשאתה שומע צרה, לבד ממה שהתורה מלמדת אותנו שצריך להיות ערבים זה לזה ולהצטער אחד עם השני, צריכים לזכור שזה לא שווה לנו לא להתייחס לצער של השני רח"ל.

היה סיפור מרגש במיוחד על יהודי בארה"ב שזכה בפרס "איש השנה". היו לו שמונה מאות מסעדות שהזרימו לחשבונו סכומי ענק. המיוחד ביותר היתה העובדה שכל העובדים שלו, למרות שלא קבלו משכורות גבוהות מאד אהבו אותו, ואף הסיכמו להמשיך לעבוד עמו גם במשכורת נמוכה. וכל זאת למרות שבדרך כלל עובדים לא מחבבים את המעסיק. בזמן קבלת הפרס קראו לאותו יהודי ושאלו אותו איך הוא הצליח שכל העובדים תחתיו אוהבים אותו ומחבבים אותו מאד. הוא ענה שפעם היה בן אדם מאד אנוכי, הוא היה חושב רק על עצמו. לא עניין אותו מה קורה לסובבים אותו, עניין אותו רק ההצלחה של עצמו והכסף הרב שקיבל. הכל היה עד לאותו יום שבו הם ערכו טיול בארץ ישראל, מדרך הטיולים לקח אותם לישיבת מיר, היו שם אלפי תלמידים ואברכים שכולם למדו בצפיפות אבל ראו על הפנים את האושר והרוגע. אחר כך הם נכנסו לראש הישיבה רבי נתן צבי פינקל, הם ראו אדם גדול וחלוש כ"כ וכל תזווה עולה לו במאמץ אבל הרב התייחס אליהם יפה. הם פחדו מה הרב יגיד, אולי יוכיח אותם על שמירת שבת. אך הרב שאל שאלה שהפתיעה אותם במיוחד. איזה 'מסר' קבלתם מהשואה? הם לא ציפו לזה דבר. אז אותו יהודי קם וענה ש'הגרמנים רצו להשמיד את העם היהודי שהיה אז חלש מאד. היום אנחנו חזקים, יש בנו כוחות אדירים ואף אחד לא יצליח עלינו'. הרב חיך חיך מרחם ואז אמר לו שהיהודים לפני השואה גם אמרו כך. אבל הוא רוצה להגיד שהגרמנים רצו להשמיד את כל הדברים של העם היהודי, הם הרסו את הדת חייבו אנשים להוריד פאות, אנשים היו צריכים עם הזקן לטאטא את הרחובות. אבל אחד מראשי הישיבות העביר מסר שנתן ליהודים כוח לשרוד: הגרמנים רוצים לקחת את צלם האלוקים שבנו, הם רוצים להפוך אותנו לבהמות. עלינו לזכור שיהודי שונה מבהמה, בהמה חושבת רק על עצמה, היא אנוכית. אדם שחי כך הוא כבהמה לכל דבר. אנחנו צריכים לחשוב על השני לעזור אחד לשני כך נמשיך להיות יהודים. ובאמת יהודים התחילו להיות כך עזרו אחד לשני בעבודות. נתנו את לחמם לשני

שכמעט מת מרעב, זה נתן להם את המשמעות של יהודי. הם היו מאושרים. אבל המשיך הרב: יש דברים שהשואה לא הרסה, אבל הכסף האמריקאי הפך הרבה יהודים לדומים לבהמות. סיפר אותו יהודי שזכה בפרס, שהדבר שזעזע אותו יותר מכל בדברי הרב היה המסר שמי שחושב רק על עצמו הרי הוא כבהמה, ומיד החליט לעשות שינוי חד. הוא המשיך בעבודתו אך התייחס יפה לכל עובד ועובד; התעניין בשלומם; אך לצרכים שלהם ועזר ככל האפשר. וזה מה שהביא אותו להצלחה הגדולה שכולם אוהבים אותו ומעריכים אותו למרות שהוא 'בוסי'. אנשי האוניברסיטה התרגשו מאד מהדברים והחליטו לפרסם זאת בכל ארצות הברית. (נצוצות)

כבוד תלמידי חכמים. והיה כצאת משה מן האהל יקומו כל העם ונצבו איש פתח אהלו והביטו אחרי משה. אמרו חז"ל מכאן שצריך אדם לעמוד לפני הזקן והחכם, וכל המכבדם כמכבד השכינה. ור"ל המבזק כאילו מבזה השכינה. וזה הכוח והערכה לעם ישראל כעם לאורך אלפי שנים שהגדולים הם החוליה המחברת אותנו לעם הניצחי. וכן בהמשך הפרשה מובא וירא העם כי בושש משה לדרת מן ההר. שורש של חטא העגל הוא הפגם באמונת חכמים וידוע שכל ההשכלה הגיעה מהטענה המעוותת שרבנים מבינים רק בהלכה ולא בענייני העולם. וצריך לדעת שהקב"ה נתן כח לחכמים יותר מהתורה עצמה והגמ' אומרת כמה טיפשים אותם אנשים שקמים בפני ספר תורה ולא קמים בפני ת"ח. ואיתא באבות הוי מתחמם כנגד אורן של חכמים והוי זהיר בגחלתן של תנ"כיות, נשיכתן נשיכת שועל ועקיצתן עקיצת עקרב וגו'. ולא חרבה ירושלים אלא על שביו בה ת"ח והמבזה ת"ח אין רפואה למכתו. זה מפחיד מאוד לבזות ת"ח ולא לכבדם כראוי. וחובה לכבדם ולמלא רצונם בכל הכוח ומי שמתרפה בזה מתעסק עם אש להבה, זה מפחיד מאוד. נביא כמה סיפורים על הנזק שיכול להיגרם למי שאינו מכבד את החכמים.

באחד מהשיעורים של החתם סופר הוא הזכיר בדבריו את הקושיה של רבי משולם אגרא שהיה מגדולי הדור הקודם. כשהוא נפטר היה החתם סופר בן 24 ותירץ את הקושיה בתירוץ הולם. בלא כל כוונה יצאה מפיו נוסח שלא היה לכבודו של רבי משולם. מיד החתם סופר הרגיש שנסתמו בו מעיינות החכמה, הוא לא יכל היה להמשיך את השיעור, הפסיק בפתאומיות, ומיד הבין למה קרה הדבר – כי זולל בכבודו של רבי משולם. הוא יצא מהישיבה פנה לביתו כשהוא עצוב וכאוב, נכנס לחדרו והתבודד בינו לבין עצמו, הוא התחנן וביקש את סליחתו על שפעל בגאון ישראל. לאחר זמן יצא מהחדר וחזר לשיעור. והנה הוא רואה שהכל חזר, הוא המשיך את השיעור בשמחה. למחרת נכנס החתם סופר ללמוד עם תלמידיו והתחיל לספר בבכי: בני היקרים אתמול פגעת בכבודו של רבי משולם ונסתמו ממני מעיינות החכמה, לכן הפסקתי את שיעורי, עכשיו אני מתודה על הדבר ברבים, ומכאן תלמודו כמה צריך להיזהר בכבודו של כל תלמיד חכם גדול בתורה. **סיפר בנו** של החפץ חיים שכשהיה ילד בבר המצוה שלו כולם התאספו ושתו ביחד. ואז התחילו לדבר דברי תורה. אותו נער בר מצוה קם והצליח לפרוך ולתרוץ קושיה חזקה של 'השאגת אריה'. כולם היו מרוצים מהדברים וברכו אותו שיצליח בלימודו. הנער התלהב ואמר שהלואי שאזכה לתרוץ את כל דברי 'השאגת אריה'. אביו, החפץ חיים, נבהל מהדברים שהיו נראים כזלזול ב'השאגת אריה' ואז אמר 'אתה כבר לא תגדל להיות גדול בתורה בגלל שאתה מזלזל בגאוני ישראל'. וסיפר בנו של החפץ חיים ואמר שלעצור נתקיים בו מה שאביו אמר, הוא לא המשיך לדבר על גדולי ישראל, אבל לא זכה להיות גדול בתורה כמו שהיה ראוי שיהיה. **רבי שם טוב** גאגנין מגדולי הרבנים והדיינים במצרים השתתף פעם בחופה שהיתה בבית הכנסת הגדול שבעירו יחד עם רבה הראשי של העיר.

ראה הרב הראשי את חוסר הכבוד שאנשים מתנהגים בבית הכנסת וחוסר הקדושה והטהרה במקום, הוא התעצב מאד וקם למחות במתאספים. האנשים לא הקשיבו כלל לדבריו ואפילו צחקו ולגלגו לו. כשראה זאת קם הרב הראשי ואמר שאינו מסדר קידושין והוא הלך. הדיין סידר הוא את הקידושין במקום הרב הראשי אבל מהשמים תבעו את עלבונה של תורה. אחרי כמה ימים מהחתונה הכלה חלתה במחלה קשה, החתן נדבק גם הוא ושניהם מתו תוך שבוע מהחתונה. מספר בכאב הרב שם טוב: אני והרב

הראשי היינו נוכחים בחופתם ובהלוויתם, צריך להיזהר מלבוזות תלמיד חכם, וכל שכן רב ראשי בחכמה וביראה.

הרידב"ז היה רבה של סלוצק ורבי איסר זלמן מלצר היה אז ראש הישיבה בסלוצק. הרידב"ז היה מנהיג את קהילתו בתקופתו. הוא היה קנאי לד' ולתורתו, לחם בכל כוחו במי שניסה לעשות את המנהגים הקדומים. היו חמישה אנשים שהחליטו לנקום ברב על שהשתרר עליהם, הם מינו דיין חדש עליהם ללא רשות הרב. זאת היתה פגיעה נוראית ברב וכולם חיכו לראות מה יגיב הרידב"ז לבניו כבוד התורה. והנה בשבת עמד הרב ליד ארון הקודש, לידו עמדו רבי שלום מאשישקו מתלמידי החפץ חיים' שהיה ידוע כגאון וצדיק וראש הישיבה רבי איסר זלמן מלצר. לפני קריאת התורה עלה הרידב"ז על מדרגות ארון הקודש והכריז: לפני מספר ימים מינו דיין בלי רשות כדי להכעיס. אילו הייתי סנדלר לאף אחד לא היו טענות עלי, אם הייתי חייט מישוה היה חולק עלי? וכאן למה חולקים עלי מפני שאני לומד תורתך הקדושה, מבקש אני ממך ד' שתצא לקנא את קנאתי, ומודיע אני בזאת שחמשת הפרנסים שעשו זאת לא יוציאו את שנתם. היה רעש גדול בקהל, כולם היו בהלם למשמע הדברים, כזאת קללה מהרידב"ז. רבי איסר זלמן מלצר היה המום והנה הוא רואה את רבי שלום מאשישקו ניגש להרידב"ז, הוא חשב שוודאי רבי שלום יעורר את הרידב"ז על דבריו החריפים, והנה הוא שומע את רבי שלום לוחש באוזניו של הרידב"ז ואומר מה יהיה אם הם לא ימותו, זה יהיה חילול ד'. שמע הרידב"ז עלה שוב על הבימה ואמר שמכיוון שאמר לי שעלול לצאת חילול ד' אם הם יוציאו את שנתם, הרי אני מודיע בזאת שלא יעברו עליהם אפילו חמישה חודשים. כולם היו המומים. כמובן שאותם דברים התקיימו במלואם, כל חמשת הפרנסים נפטרו וכולם רעשו מכך. **שבת אחת** הגיעו אדמו"רים רבים להיות עם ה'צמח צדיק' מוויז'ני שהיה בעיר ושבתו בצילו, לאחר השבת הגיע הייטב לב מסינט לבקר את הצדיק. אחד מעשירי העיר שהיה עץ פנים התבטא בזלזול על האורח הייטב לב שלא שהה בעיר בשבת. הביטוי המזלזל של העשיר הגיע לאזני בעל הייטב לב והוא התבטא ואמר שהעשיר ההוא לא יזכה להיקבר בבגדיו. נבהל העשיר ורץ לרבו משום שהבין שהוא יתרושש מנכסיו, אולם הצמח צדיק לא הגיב מאומה מפני שמי שלא נוהר בכבוד הצדיק סופו להיענש, ואכן לבסוף נתקיימה הקללה רח"ל.

מסירות נפש: הסיפור האמיתי מאחורי השיח המיתולוגי 'יעקב' של רבי יו"ט ארליך. כפי שנכתב ע"י נכדתו ששמעה זאת מכלי ראשון. יעקב נולד בעיירה ששמה רדו'ימין, אבא ואמא שלו רצו רב לבם שיגדל להיות תלמיד חכם, וגם הוא בעצמו רצה בכך ואהב את התורה. בגיל אחת עשרה וחצי נסע לעיר ברנובץ, העיר של רבי אלתן וסרמן, שם הוא למד בישיבה, ואחרי תקופה מסוימת המשיך הילד – כמעט בחור לא העיר סטולין, שם למד בישיבה גדולה וחשובה בהנהגתו של רבי משה מסטולין. בשנת תרצ"ט פרצה פתאום מלחמת העולם השנייה. מלחמה בה שישה מליון יהודים נהרגו על קידוש השם. הנער יעקב היה כבר בן שלש עשרה, מיד אחרי בר מצוה, ויחד עם קבוצה גדולה של תלמידים הוא שמע להוראת רבו וברח לא העיר ווילנה, לשם לבם ונקבצו תלמידי ישיבות רבות שברחו מפני המלחמה שפרצה בעירם. בעיר היה רבי אהרן קוטלר זצ"ל, אשר למד יחד עם התלמידים הרבים בישיבה שקמה במהירות, וקול התורה מילא אותה מקיר לקיר. ביום אחד נגמרו ימי השלום גם בישיבה החדשה הזו. באו חילים גרמנים ורשעים ופרצו אל ווילנה. בפנים עצובות סגרו הבחורים את הגמרות וספרי הקודש, נשקו אותם במהירות ותכננו תוכניות בריחה בשקט. מי יודע מתי יפגשו את הגמרא שוב... הפרידה הייתה קשה, אבל אל היה זמן לבלכות. נשאו הדמועות של סבא יעקב בפנים ובלילה חשוך – אפילו הירח התבייש להראות את עצמו בעולם המבולבל והעצוב הזה – עברו יעקב ובחורים נוספים את הגבול לרוסיה. זו הייתה דרך ארוכה וקשה. לאורך הדרך לחשו האחד לשני, כי עליהם לשמור על מרחק בטוח זה מזה, שלא ישימו לב אליהם, אבל שהמרחק לא יהיה גדול מדי כדי שלא יאבדו האחד את השני. הם קבעו להיפגש יחד בצד הרוסי של הגבול, במקום שנראה להם בטוח יותר. עבר הבחור הצעיר את הגבול, והנה

הוא מוצא את עצמו – לבד במקום לא מוכר. אין לו מושג היכן הוא נמצא והיכן נעלמו כל החברים. המשיכו רגליו של יעקב ללכת מבלי לדעת לאן. הבחור פחד. רעד. לא היה לו עם מי לדבר ולמי לספר עד כמה שהוא רועד. רק אלוקים היה איתו, והוא ידע שהוא שומר עליו. פתאום, משום מקום, הגיע מולו קשיש, עם זקן לבן וארוך. שאל אותו סבא–יעקב: יש לך מושג היכן אני נמצא? הקשיש לא הבין את שפתו. הוציא דף נייר וצבע, צייר מפת דרך, נתן לו את הדף, הנהן ונעלם. וכך נותר יעקב לבד. רק שמיים וארץ והרים ורוח לילית ושמש של בוקר. הוא התקיים מטיפות אחרונות של מים שנשארו איתו והרעב החל מציץ. הוא עבר על פני יערות ואכל מן הפירות שצמחו שם. הלך יום, ועוד יום, בלילות נרדם על אבני דרך, שמתנתר בין העצים, וכאשר השמש שוב זרחה, הוא המשיך ללכת. לפי המפה שנתן לו האיש הזקן הוא הלך, עד שהגיע לכפר. “כאן כנראה נמצא סוף העולם”. חשב. השיער של יעקב גדל בינתיים ועם כובע הקסקט לראשו, איש לא ראה בו בחור יהודי. החליט להסתיר את זהותו ולחיות בכפר הזה עד שתעבור המלחמה. היה זה “קולחוז”. כל חברי הכפר נאלצו לעבוד קשה מאד בגידולי השדה ועוד עבודות קשות לטובת הממשלה, ובתמורה קבלו לחם לאכול, מים ותה לשתייה ואחת לשבוע – תלושים לקניית בשר. מובן שיעקב התנזר מהבשר הטרף וגם את שאר דברי המאכל לא רצה לאכול. התקיים רק על פירות וירקות ואגר לעצמו את התלושים בתקווה לשימוש בעתיד. ימים רבים הוא נשאר לבוש באותם בגדים שנקרעו בינתיים, ספר את הימים ולא התבלבל. זכר מתי באה השבת ועשה הכל כדי לשמור עליה. קידש על פרוסות לחם שאסף במשך השבוע וזכר באמא שלו, האהובה, בוכיה מול נרות השבת, מתפללת עליו, שיעקלה שבת. מאר מאר השלב הבחור יעקב עבודה בקולחוז. קיבל מבני הכפר טרקטור לעבוד אתו בשדה, בימים עבד קשה והתרחק מחברתם של הגויים. לא דיבר איתם רק שר. שירים שגעגועים אל הבית, שירים של תורה, ושירן לעצמו פרקי משניות בעל פה. בלילות לא רצה לישון לצידם של הגויים. הרחיק אל השדות שבחוץ. ובשדה הפתוח חיות טורפות. זאבים, שועלים. ישן בין העצים ואיתו גפרורים ונפט. כאשר שמע לחש של חיה מתקרבת, הדליק מייד את האש והחיות ברחו מפחד. המשיך יעקב לסמן לעצמו על דף כל יום שעבר. כך ידע על שבתות, על חגים, זכר אותם ולא חילל. היה לו קשה להיות לבד, יהודי בודד בין גויים מגושמים ורעים. רק הזכרונות מהבית הישן והטוב שאולי עוד יזכה לחזור אליו, מלאו אותו בכוח. כמו רוח רעה הגיעה השמעות אל הכפר הנידח. שמעות על צרות קשות שעוברות על היהודים בכל ערי אירופה. דאגה מלאה את לבו של הנער יעקב, דאגה שתלויה בתוך לבו כמו שק כבד, ואיש לא יודע. ובלילה בלילה, לבד על הטרקטור, כאשר גברו הגעגועים בלבו של יעקב לבית הטוב, לאבא ואמא שנשארו אי שם, לסטנדר בישיבה ולמילים מתוקות של גמרא, היה מוציא מכיסו מפוחית. הדליק מדורה קטנה של אש ושר. השירים כמו בכו את הבדידות שלו, דברו את שלא יכול היה לומר כי לא היה לו למי. באו אנשי הכפר כמו פרפרים אל הפרח. התיישבו בחצי גורן סביב יעקב, ובעיניים פתוחות הקשיבו לשירתו הקסומה. “איש מוזר” קראו לו כל בני הכפר. אף לא אחד מהם ידע מניין הוא מגיע, מהם השירים מלאי הגעגועים ובאיזו שפה מוזרה ובלתי מוכרת הוא שר אותם. פיו של יעקב היה

חתום, ובשל כך שימים ארוכים הוא התקיים רק על מעט פירות וירקות הוא רזה מאד, ושערו גדל פרא. הוא שתק הרבה ורק הלב בכה מעגעועים. **והנה מגיע עוד ערב** ככל הערבים. יעקב התכונן לשנת הליל, רצה להתרחק אל תוך השדה, בין העצים שם ינוח ויאסוף כוח ליום הבא. פתאום עצרו אותו כמה מבני הכפר. “ראש הקולחוז רוצה לדבר איתך” אמרו לו. היה זה שליט הכפר, כמו פריץ רע לב. הכול פחדו ממנו. מובלבל צעד יעקב אחריהם. לא היה לו מושג מה הוא רוצה ממנו. ראש הקולחוז ביקש ממנו לשבת ואחר הטיל את הפצצה בחדר. “ממצא חן בעיני, בחור”. הוא אמר. “יש לי בת מוצלחת ואני רוצה שתהיה החתן שלה”. הבחור נבהל. השפיל את עיניו ולא ידע מה לענות. “תקבל את כל הכבשים שלי ולול תרגנולות שלם!” כך הבטיח ה”ראש”. והוסיף להבטיח עוד הרבה מתנות שוות ערך. ועוד לפני שפתח סבא יעקב את פיו לדבר, אמר ראש הקולחוז: “הכל סגור, כן! מחר נחוג מסיבת אירוסין גדולה”. כמו רוח חורפית מייללת עברה השמועה בין כל יושבי הכפר. “מחר, מסיבה” אמרו איש באזני חברו ולא בשקט. כולם חיכו בהתרגשות. ציפורים חגרו במעגל סביב ראשו מגודל השער של יעקב. “חתן לראש הקולחוז” זימרו תושבי הכפר בהתרגשות. לא תהיה יותר האיש המוזר והאלמוני של הכפר. יותר לא תישן בשדות, נתון לחסדי החיות הרעות. יהיה לך בית יפה. הכי יפה בכפר. תהיה כמו החתן של החלך. יהיה לו כסף. והרבה. תוכל לקנות בשר כשר. ולחם, ובגד ראוי ללבוש. כמה זמן כבר לא אכלת ארוחה חמה, ראויה לשמה! בטנו של סבא יעקב התהפכה בקרבו. רגשותיו הסתחררו כמו בקרוסלה. הוא יכול לחיות חיים טובים. הוא יכול להיות השליט הבא של הכפר הזה. הוא יהיה שליט טוב, יעשה רק טוב בעושרו הרב. ואבא ואמא הטובים מרדז’מין הרחוקה! ודפי הגמרא שנשארו אי שם! מה היו הם אומרים על ההצעה! אבל הם נותרו שם. מעבר להרי החושך. מי יודע אם עוד יראה אותם אי פעם.

יום המחר כבר הגיע. השמש ששלחה אליו בבוקר קרניים מעודדות, החלה להתגלש בין ההרים. החושך החל לעטוף את יעקב, היושב לו בודד על טרקטור בשדה. מרחוק נשמעו מנגינות עליזות. בטנו התהפכה בקרבו. אולי יתקרב אל מקום החגיגה, רק ייקח את הכסף שראש הקולחוז הבטיח לו ואחר כך יתחמק החוצה ויברח! אולי רק ישתה מעט ויאכל! והוא כל כך רעב וצמא. עוד דקות ספורות מגיעים לכאן שליחי ראש הקולחוז לקחת אותו בכוח אל המסיבה, בה הוא, היהודי הנודד והבודד, זה שלמד תורה מפני גדולי הדור, השגמרא ואותיותיה מילאו אותו בקדושה, יהיה החתן לכלה... גויה. בבת אחת עזב יעקב את הטרקטור והחל לרוץ, לרוץ, ולרוץ אל המקום בו הניח את חפציו. נטל את תרמילו, והוא החל לברוח אל הכיוון הנגדי ממקום החגיגה. כאשר פתח את התרמיל הבחין בעשרות תלושי הבשר שאסף, וידע את אשר יעשה. את כל הלילה בילה יעקוב עמוק בין עצי היער. רועד מפחד מן הגויים שמחפשים אותו ואולי ימצאוהו ויתפסו אותו. מרחוק שמע את צלילי התזמורת מקורב את נשיפות החיות הרעות שמילאו את היער. “ואולי נשארה היהודי האחרון בכל העולם?” עלתה לו מחשבה פתאום והוא נרעד. פתאום צפו ועלו מול עיניו תמונות. תמונות מן הבית הישן והטוב ברדז’מין. בית חם ואמא מסורה שמכינה את הקישקע לחמין

הלכות הקשורות לפרשה

הכתוב להזהיר שילמדו הלכות שבת על בוריה כדי לעשות ולקיים את השבת. וכבר ידוע מה שכתב המ"ב בהקדמה להלכות שבת שמלאכת בורר מצוי מאד להכשל בה מחמת חסרון ידיעה, והביא בשם היערות דבש שאי אפשר כלל במציאות שיצא מאיסור שבת אם לא לימד כל הדינים על בוריים היטב היטב. **קצת דברים במלאכת בורר. א.** אדם שיש בפניו סלט ביצים או סלט ירקות ויש בו בצל, והוא רוצה לאכול הבצל אבל אינו רוצה כמות כזאת ורוצה למעט – הבצל – הדבר מותר, כיוון שאין כאן מציאות כלל של אוכל ופסולת, שהרי הוא רוצה במין זה של הבצל והראיה שהוא אוכלו, אלא שרוצה מעט ממנו. **ב.** אדם שאמר לאנשי ביתו שמגיע מבית הכנסת בשעה 11 בבדי שיצאו מתי מתחילה הסעודה ויבררו באופן שיהיה הדבר לאלתר, וכשהגיע לבית הכנסת התברר שיש השבת קידושה רבא ויתעכב, אייצ' להודיע לבני הבית שמתעכב אף שעכשיו יצא שברירתם לא היתה לאלתר, מאחר ובני הבית בררו דיין ורק מחמתו אינם אוכלים ואין זה חסרון בלאלתר. ורק אם כבר קודם צאתו יודע שהשבת יאחר, צריך להודיע לבני ביתו דבר זה שלא יבררו שלא לאלתר. וצריך להיזהר בזה בשבת שיודע שתתאחר שעת הגעתו מהבית, כגון בשבת הגדול, או בשבת

של שבת. מתי הוא היה בבית הזה! הוא זוכר את עצמו ילד קטן שעמד מול אמא כאשר היא אפתה את החלות לשבת וידיה נפוחות מעמל. אמא שעבדה כטוחנת כל השבוע. הוא הסתכל על הידיים ושאל: אמא, למה את עובדת קשה כל כך? ואמא ענתה לו: מי שרוצה ילדיו צדיקים עליו לעמול! מתי הוא דיבר עם אמא כך? לפני מאה שנה! אולי מאתיים! האם יחזור לראות אותה, ואת אבא, ואת תשעת אחיו ואחיותיו! עצי היער שהלילה צבע אותם בשחור, היטשטשו מלדמעות כאשר נזכר, איך עמד מול אמא והקשיב לתפילתה מול נרות השבת. שמע אף היא בקשה מן הרבנו של עולם שישמור על ילדיה, שיגדלו יהודים טובים, תלמידי חכמים. איך הרכיבו הדמעות את ידיה הנפוחות. עיניה הטובות והרטובות של אמא שהיטו אליו מן העבר הרחוק כל כך, נתנו לו פתאום כוח. הוא רוצה לענות להן, לעיניים המבוכות של אמא. להבטיח לה: “אמא. יענקלה שלך נשאר יהודי!” הוא יברח מכאן. הוא ישאר הכי יהודי שאפשר. הלילה הארוך והמפחיד הסתיים לבסוף. השמש עלתה מקצה היער וזרחה אל הכפר המנומנם, שכל אנשיה עייפים עוד מחגיגות האתמול. טרטור של מסוק נשמע. זה מסוק זעיר שהגיע ונחת באחת השדות, והביא איתו אוכל לבני הכפר. אחת לחודש הגיע בקביעות מן העולם שבחוץ אל הכפר המבודד. יעקב ידע כבר אתמול שהיום יגיע המסוק. הוא ניגש אליו. ומול פרצופו המופתע של הטייס הציג את עשרות תלושי המזון. “כל זה שלך, אם תסכים להבריחני מכאן” אמר לטייס, אשר מעולם לא ראה כל כך הרבה תלושים, שגם הוא היה רעב בימי המלחמה והמחסור האלו. הוא הסכים מיד לבקשתו של יעקב, אשר עלה על המסוק, התחבא בין ארגזי המזון ונעלם מאוובקיסטן, הטרקטור נשאר שם לבד בשדות, מתגעגע לשירתו של הבחור. הגיע יעקב לסמרקנד שבבוכרה. שם, בבית הכנסת פגש ביהודי חם ששמו ר' יום טוב ארליך, חסיד סטולין. ר' יום טוב ריחם על הבחור הבודד, הכניס אותו אל ביתו ודאג לכל מחסורו.

חתונה מרגשת. אחרי תקופה עברו שניהם לפריז שבצרפת. שם הייתה חתונה מרגשת בין סבא יעקב, לבין סבתא יענטל עמו"ש, ניצולת מחנה אושוויץ. זו הייתה חתונה שמחה ועצובה גם יחד. בודדה הייתה הכלה ובודד היה החתן. נשמותיהם של ההורים, האחים, האחיות, הסבים והסבתות הסתכלו עליהם מלמעלה ונתנו את ברכתם. הם לא היו איתם להובילם אל החופה. סביב החופה עמדו חברי החתן, בודדים כל אחד משפחתו. העצב תלי היה בעיניהן של חתרות הכלה שעמדו בעזרת הנשים. זכר כל היהודים שנהרגו על קידוש השם ריחף באוויר. אחרי שיצאו החתן והכלה מחדר הייחוד ושירת “עוד ישמע” פסקה, השתתק פתאום האולם. ר' יום טוב ארליך הוציא את כינורו והחל לזמר את שירו של חתן השמחה. שיר שהלחין וחיבר במיוחד לכבוד החתונה. שיר שסיפר על המסע הקשה שעבר סבא יעקב עד שהגיע לאמריקה והקים בה את ביתו. אחר שסיים ר' יום טוב את השיר, לא נשארה עין אחת יבשה. זה השיר של סבא שלנו, אשר לולי מסירות הנפש שלו, ואילו לא הוציאו הקדוש ברוך הוא מן המצרים הפרטי שלו, אי שם בכפר שליד אוובקיסטן, לא היינו כאן כולנו היום.

ראש חודש להורות לבני הבית שזמן הסעודה יתאחר ולכך שיתחילו את ההכנות לסעודה שיש בהן דין בורר בזמן מאוחר יותר. ג. מצוי בזמנו בפרט בשמחות שעושים כל מיני עיצובים הן במאכלים שבוררים מאכלים (כגון ע"י קילוף או בריחת מין מתוך כמה מינים) למטרת נוי והן בכלי האכילה שבוררים כלים מסוגים שונים כדי לעצב את השולחן וכדו'. ויש לדון כאשר מכינים זמן רב לפני הסעודה דברים אלו האם נחשב כביריה לאלתר, שהרי הנהנים עכשיו מהדברים אף שאינם אוכלים עכשיו או שמא אין זה נחשב לשימוש שהרי אוכל וכן כלי אכילה נועדו בעיקרם למטרת אכילה ולא למטרת נוי. וי"א שאין זה נחשב לביריה לאלתר וצריך לשים לב לכך. מתוך הספר הנכבד רב הכמות והאיכות “מלאכת בורר” הספר המקיף על מלאכת בורר, ומבואר בו כל פרטי מלאכה מורכבת זו בצורה של פסקי הלכות עם מקורות הדברים, עם דגש מיוחד על כלים מכלים שונים שהתחדשו בזמננו, נכתב ביגיעה רבה במשך שנים רבות ע"י רבי מרדכי טננבוים שליט"א מחשובי האברכים בכולל מורשה ודעת, לאחר שהתייעץ עם גדולי הרבנים בכל ענין וענין. הבאנו כאן כמה הלכות מצויות מהספר הנ"ל.

שבת. נאמר בפרשה: "וַיִּשְׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת לְדֹרֹתָם בְּרִית עוֹלָם". החת"ם מבאר הפסוק (בדרושים ואגדות) על פי מה שהביא רש"י בכמה דוכתי דושרמתם זו משנה שישנו וילמדו התורה, וגם כאן בא

ידיעות חשובות וכן דברים חשובים מגדולי ערוך בדרך של שו"ת

ולא להסתפק רק בפרעון החובות. מפי רבי שמשון פנקס.

אין לקרוא בשבת. הרעיונות של השבוע: א. סוחטים לימון ללימונד? מכינים טחינה? אל תזרקו את הלימון! את הלימון החצוי העבירו על הברזים והכורים המתינו מס' דקות ושטפו – הלימון מבריק ומחטא! **ב.** משחת שיניים שהולכת להיגמר כדאי לגלגל ולתפוס עם אטב בכיסה וכך לא תצטרכו כל בוקר וערב למצוץ משם את הנשאר. **ג.** רעיונות לניקוי דיו מהחולצה הנה שני רעיונות. ששלחו. **הראשון** בחנות מנדל ברחוב רבי עקיבא פינת ירושלים בבני ברק יש חומר מיוחד לניקוי דיו מחולצות לבנות. **עוד שלחו** ששמים אקונומיקה על סמרטוט ומנקים את מקום הדיו ומיד שוטפים. **מי** שיש לו רעיונות לניקוי הבית בערב פסח ועוד רעיונות יכול לשלוח למייל לתועלת הרבים.

שאלה: בימים אלו מתחילים הנקיונות בבתי לפסח, במה כדאי מאוד להיזהר ולהישמר בנקיונות עם החומרים החריפים של היום גם לאנשים מבוגרים? **תשובה:** כשמנקים את הבית עם חומרים צריך דבר ראשון ללבוש כפפות, להשאיר חלונות פתוחים ובשפ"א לא לערבב חומרים, אקונומיקות, מסירי שומנים וכל סוגי הקי נגד ג'וקים, כי זה יכול לגרום לאסונות רח"ל. ומי שמרגיש בעייה בנשימה תוך כדי שימוש בחומרים ירוץ למקום פתוח, ישתה הרבה וישאף אור צח ובמקרה הצורך לפנות לעוזר רפואי... כיום אפשר להעזר במסיכות, שיש נגד הקורונה כדי לא לשאוף לגוף את הרעלים החריפים שיש בחומרים הנ"ל.

שאלה: איתא ברמב"ם ולא יטיל עליה (על האישה) אימה יתרה. מה לו כולל: **תשובה:** פשוט לא למשול בבית בהטלת אימה ופחד, אלא להפנים לעצמו שהוא המשטרה והאשה מפחדת כולה שלא יעשו לו רעש; ולא יגוע לו בדברים שלו; ואם לא מוכנה לו ארוחת צהרים; ואם כל הבית הפוך. ולפעמים מספיק שלא הדליקו את הבוילר בזמן. צריך תמיד להפנים שלא קרה כלום. תמיד צריך לדעת להתנהג בעדינות ובהתחשבות. וכשיתנהג בעדינות ובדיעה שהבית הוא של שניהם בשווה ובכבוד אז הוא יהיה מלך אומתי שמכבדים אותו. והיות והרמב"ם כותב שלא יטיל אימה יתירה ש"מ שאימה טבעית ורגילה אפשר ואולי אפילו צריך שזה יהיה, ומה זה? אומר רבי אברהם גנחובסקי שרק אם היא עושה מעשה אשר לא יעשה כמו למשל: אם כשההורים באים היא אומרת להם אפי' שבעלי אמר כמה טוב היה שלא הייתם באים, אבל מצדי אין בעייה שבאתם וכדו' בכזה מצב לא יצחק, רק כשהולכים יחדיו שיתקו שתיקה ארוכה שאומרת הכל וזהו, וזה אימה טבעית ונורמלית. אבל את זה יעשה רק כשנעשה מעשה חמור כהנ"ל, אבל אם סתם באופן קבוע לא מוכנה לו ארוחת צהרים בזמן וכדו' יכול לנסות לבקש בבקשה רבה שאם אפשר זה מאוד חשוב לו שיוכל לישון בזמן וכו' ולא מעבר לכך. ואם יעשה כך, דבריו ישמעו בקשב וחיוו יהיו מאושרים.

שאלה: איך מחזירים אהבת תורה בילדים: **תשובה:** להקדיש זמן ללמוד בבית. שהילדים יראו שאבא לא רק קורא עיתון אלא גם לומד. והרבי מבעל הביא בשם אביו הרה"ק מבלוגרית שאדם שמבלה זמנו לריק יזהר מאוד לא לעשות זאת ליד ילדיו, ואפי' שהוא לא באמת לומד יעשה כאילו הוא לומד בשביל שבניו לא יתרגלו לבטלה. וכידוע ההורים רוצים מאוד שהבנים יהיו טובים בשביל זה צריך שגם ההורים יהיו שווים משנה, ועליהם להתאמץ בכך.

שאלה בחוש משפט: אגודה פלוגית ערכה מסע התרמה שבסופו תתקיים הגרלה בין התורמים על דירה. כמובן שההגרלה נעשתה בנוכחות רבני הקופה שהכל על דעתם, עו"ד וכו'. והנה עלה בגורל ראובן הזוכה המאושר שזכה בדירה. רגע לפני שמתקשרים לבשר לו על הזכייה, בודקים בהנהלה שהתרומה שלו אכן מסודרת ואין בה טעות. ו... הופ... ההו"ק שלו חזרה פעם אחר פעם. אין אישור. בעצה אחת החליטו רבני הקופה שמתקשרים אליו מהמעמד ומבקשים ממנו לסדר את ההו"ק או לשלם במזומן וכדו'. הזוכה כמובן לא ידע ששמו עלה בגורל. ומשמעם שהבנק לא אישר את ההו"ק, אמר למתקשר "לא רואה, הכל משמים. אז לא ומהאזינו, אנחה פרצה מפי השומעים הרבים שהיו שם והאזינו לשיחה. במחי רגע הוא הפסיד דירה. אילו היה יודע... ואז ערכו את ההגרלה פעם נוספת, עלה מי שעלה, בדקו שהכל תקין אצלו והתקשרו לבשר לו על הזכייה שנפלה בחלקו וכו' וכו'. עברו יומיים, והזוכה הראשון שמע על מה שהיה מאחורי השיחה שהיתה איתו והצטער ע"כ

שאלה: מה פרוש הפסוק וראית את אחרי ופני לא יראו? **תשובה:** אומר החת"ס שכונות הפסוק היא כך: פעמים רבות אנו רואים בעולם דברים שונים שנעשים מבלי שיש לנו יכולת להביןם. למה כך ולמה כך, אבל לאחר שנים ארוכות לפתע מתברר לנו איזה פול יפה הקב"ה חיבר לנו בצרה הזאת והזאת, איזו ישועה עצומה צמחה מדבר פלוני... האדם צריך לחיות בדיעה שהקב"ה טוב ומטיב וגם כשהוא עושה משנה שבתחילה נדמה לנו שהוא מאוד לא טוב, כפי"א הוא צריך להאמין באמונה שלימה שזה הדבר הכי טוב ואח"כ תגיע הישועה שהוא חפץ בה. הדרשנים נוהגים להביא ע"כ סיפור: פעם אברך ירושלמי נקלע לחובות והוא נאלץ לכתת רגלים ולהסתובב בין נדיבי עם בארצות נכר. באחד הימים הוא נכנס לביתו של גביר גדול וביקש את תרומתו, הלה החל לצעוק עליו צעקות רמות והפליא בו טעונוים קשים על הפראיטיות שלו שאינו עושה כלום רק פושט יד וכו' כנהוג. בכל אותו זמן האברך שמע הכל בשוויון נפש מבלי להוציא הגה מפיו, לאחר כמה דקות של צעקות הוציא העשיר אלף דולר והביא לו. לפני יציאתו מהבית שאל אותו העשיר אינני מבין אותך אבקש שתסביר לי משהו. אני עומד וצועק עליך ואתה נשאר אדיש, מה הפשט בזה? ענה לו האברך אני אידך לך האדם שאתה לפני שעליתי אליך אמר לי הדרייבר שמנהגך לצעוק ואח"כ לתת סכום יפה, ועי"ז זה הגעתי אליך, הבנתי שהצעקות הם היכי תימצא לקבל את התרומה. חיכיתי שתגמור, כדי שאוכל לקחת את הכסף וללכת. זו נקודת האמונה, כשאתם קובע בלבו שהכל מתוכנן ונעשה בגזירת עליון, הקשיים לא מעיקים עליו! האמונה נוטעת אצלו את ההכרה שהוא חלק מהתהליך שהוא אמור לעבור, והכל לטובתו. הידיעה הזאת מחזקת אותו ונוסכת בו תקווה לעבור את הקשיים בצורה קלה יותר.

שאלה: האם יש בפרשת השבוע עצה איך להצליח? **תשובה:** כן. רש"י אומר שלוחות הראשונות נשתברו כי היו בתשואות וקולות ולכן שלטה בהן עין הרע. ואילו לוחות שניות שהיו ללא פרסום נשארו. וכך אמר הסטייפלער אדם שרוצה להצליח במשהו יעשה זאת בלי פרסום. ולת"ח אחד שהיו לו צרות יוצאות מגדר הרגיל אמר שזה בגלל ששמו התפרסם. ומצווה שנעשית בפרסום יורד רוב הערך שלה. ויש בארץ יהודי שמחזיק למעלה מאلف אברכים ברשת כוללים המרושה בכל הארץ והוא משלם בזמן ויותר מהרגיל. הוא סיפר לי שפעם הרב שטיינמן שאל אותו אמור לי למה אתה מצליח כ"כ, הרי אני מכיר אותך אתה לא ידוע כ"הכי מוצלח בעולם באסיפת כספים? אמר לו ראש הרשת אולי זה בגלל שאני משלם בזמן? אמר לו הרב שטיינמן לא נ"ל. אמר לו אולי זה בגלל שלפעמים אם נשאר לי אני משלם יותר? ענה לו הרב שטיינמן לא נראה לי. ואז שאל הרב שטיינמן איזה שלט תלוי על הכולל שלך גדול או קטן? ענה ראש הכולל אין שם שלט בכלל! קם הרב שטיינמן ממקומו וא"ל לכן אתה מצליח.

שאלה: כמה זמן תאריך מלחמת גוג ומגוג? **תשובה:** רבי יחזקאל אברמסקי אמר שמקובל אצלו מתלמידי הגר"א ששלחמחמ גוג ומגוג תאריך 12 דקות בלבד, ובמלחמה זו שלוש מהעולם ימותו ושלוש יצפצפו, ושליש ישרדו ללא פגע. מפי רבי משה שטרנבוך.

שאלה: באיזה הלכה יש הרבה שמזלזלים: **תשובה:** נטי"י קודם התפילה הוא חובה, ולדעת הרמב"ם מי שלא נוטל ידיו קודם התפילה לא יוצא יד"ח אפי' בדיעבד, והמשנ"ב הביא שלדינא אינו חוזר ומתפלל...

שאלה: האם על אברך תלמיד ללמוד נ"י על חשבון הלימוד? **תשובה:** רש"י על הפסוק ויהי ככלות משה' אומר שעל תלמיד חכם להיות בקי בכד' ספרים.

שאלה: אדם שעשה עבירה וחזר בתשובה והתפלל שה' יסלח לו, במה נהיה מצבו יותר טוב מאשר לפני כן? **תשובה:** לאחר חטא העגל משה ביקש מהקב"ה שישלח לעם ישראל, ואכן הוא נענה וכתבו והנחם על הרעה לעמו, אך בהמשך הפסוקים רואים שמשה לא הסתפק בזה אלא ביקש שהקב"ה ימשיך להאיר פניו לישראל כמו דכתיב פני ילכו וינחיתו לך, ועדיין לא נח משה וביקש הראינה לא את כבודך והיינו יג מידות של הקב"ה דברים שלא היו קודם מעשה העגל. ומקשים המפרשים מדוע משה ביקש יותר מאשר היה קודם החטא, ומתאצים המפרשים שרואים מכאן יסוד גדול שכשאתם מתפלל לקב"ה נפתחים שערי רחמים ואין לנוח ולשקוט אלא להמשיך לבקש עוד ועוד שפע שניתן אז. ואם למשל יש למישהו חולה בביתו ומבקשים מהקב"ה שישלח לו רפוי"ש לא לנוח ולשקוט אלא להמשיך לבקש רחמים שיהיה יותר חזק ממקודם, וכמ"כ אדם מבקש ישועה לשלם את החובות שיבקש גם שתהיה לו פרנסה בשפע

בכל ענייני העלון, וכן להשיג את העלון 'המלא' במייל או בכתב יותר גדול

אפשר לפנות למייל: 456alon@gmail.com

יש לדייק במייל ולכתוב קודם 456 ואח"כ alon@gmail.com או לטל: 0527633431 לקבלת העלון בפקס יש להתקשר לטלפון 036180383

לקראת שבת מלכתא

dirshu@dirshu.co.il לקבלת הגליון למייל:

תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה'

גליון מס' 315

פנינים לפרשת כי תשא

לא בכל יום מגיעה אלינו שאלה מילד שגרמה לנו להתרגשות, לאור יראת השמים הנובעת מתוך השאלה. הוריי קנו לי זוג נעליים חדשות, סיפר הילד, וכמובן שרציתי לנעול אותן פעם ראשונה בשבת-קודש. והנה, כשהחילתי לנעול - בעיצומה של השבת - את הנעליים החדשות, התברר שנעל אחת קטנה מדי, ואיננה מתאימה למידות הרגל שלי. האם מותר לו לנעול את הנעל הזו בשבת?

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א על יראת שמים טהורה

"וְשָׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת" (שמות ל"א, ט"ז)

לא בכל יום מגיעה אלינו שאלה מילד שגרמה לנו להתרגשות, לאור יראת השמים הנובעת מתוך השאלה. הוריי קנו לי זוג נעליים חדשות, סיפר הילד, וכמובן שרציתי לנעול אותן פעם ראשונה בשבת-קודש. והנה, כשהחילתי לנעול - בעיצומה של השבת - את הנעליים החדשות, התברר שנעל אחת קטנה מדי, ואיננה מתאימה למידות הרגל שלי. הילד בא לשאול האם מותר לו לנעול את הנעל הזו, כדי שעל ידי ההליכה שילך בה, היא תתרחב, ותגיע לגודל הנורמלי של הרגל, או שמא יש בכך משום מכה בפטיש, שהרי בפעולה זו הוא מכשיר את הנעל לשימוש!

השאלה של הילד הטהור, הזכירה לנו את... סלילת הכביש ברחוב הרב זוננפלד ברמת אלחנן, בימיה הראשונים של השכונה. היה זה בימי חול המועד סוכות, כשהתושבים באו להזעיק אותנו כדי שנעצור את סלילת הכביש שבוצעה על ידי הקבלן.

הקבלן מצדו טען שמפני הגשמים הצפויים לרדת, אם לא יעשו את העבודה עכשיו, יהיה בכך משום 'דבר האבד'. סיכמתי איתו שניגש יחדיו אל מרן הגר"ש וואזנר זצ"ל ונשאל את פיו.

הגאב"ד הביט אל פני הרקיע, וראה שהשמים מתקדרים בעננים, ואמר שכיון שכאשר ירד גשם, ייזק החלק שכבר נסלל, יש בכך משום 'דבר

האבד', והתיר לסיים את הסלילה.

מה שקרה אחר כך הוא, שלאחר שהקבלן סיים את עבודתו, והכביש נסלל, ביום שמחת-תורה כשהציבור צעד על הכביש החדש, פעלה ההליכה הזו את פעולתו של המכש, שתפקידו הוא לחזק את האספלט.

גם כאן התעוררה השאלה, האם אין בכך משום מכה בפטיש? זכורני שבמשך כל יום שמחת-תורה דנו בבית מדרשנו האם מותר ללכת על הכביש. בית המדרש ממש רעש וגעש.

כאשר עיינו בסוגיה, שמחנו לראות שיש פוסקים שדנו בשאלה זו של דריכה על כביש שזה-עתה נסלל. ה'התעוררות תשובה' (חלק ב', סימן

פעם נכנסתי אליו בשעת בוקר מוקדמת. חששתי שמא עדיין לא אכל את ארוחת הבוקר, ושאלתי אם אכל כבר, אמר לי מרן: "אינני זוכר..." שאלתי אותו, כיצד יכול להיות, שאדם אינו זוכר אם אכל או לא? מרן חיך ואמר: "אני באמת לא יודע אם אכלתי או לא, אבל אני סומך על אנשי ביתי המגישים לי את האוכל. אם הם מביאים לי ארוחת בוקר - הזקה שעוד לא אכלתי

הרב שלמה לורניץ על הרגשתו האישית של מי ששהה במחיצתו של מרן החזו"א זצ"ל

"וְאִמְלֵא אֶתְּךָ רוּחַ אֱלֹקִים" (שמות ל"א, ג')

איני מתיימר, שביכולתי להקיף את גדלותו של מרן בעל החזו"א זצ"ל, גדול הדור וענק הרוח, שהיא למעלה מהשגתנו. אותם אנשים שזכו להיות במחיצתו של מרן, אכן אינם זקוקים לתיאורים והמחשבות, הם, בוודאי אינם מסוגלים לשכוח. ברם, כדי לסבר את אוזנם של אלו שלא זכו לכך, אתאר כאן את הרגשתו האישית של מי ששהה במחיצתו, כיצד התעלה כשהיה קרוב אליו. כל מי שזכה להיות במחיצתו ולשמוע את דבריו - הושפע והרגיש את עצמו בדרגה גבוהה יותר, הוא קיבל שאיפה והשתוקקות להתקרב, להתקדם ולהתעלות.

הרמב"ם מסיים את ספר הטהרה במילים הבאות:

"כשם שהמכוון לבו לטהר, כיון שטבל טהור, ואע"פ שלא נתחדש בגופו דבר, כך המכוון לבו לטהר נפשו מטומאת הנפשות שהן מחשבות האוון ודעות הרעות, כיון שהסכים בלבו לפרוש מאותן העצות והביא נפשו במי הדעת - טהור."

"הביא נפשו במי הדעת" - זאת היתה ההרגשה במחיצתו של מרן. פתאום חשת בהתרוממות, בנועם רוחני מיוחד במינו, כאילו נטהרת מהבוץ והרפש של הבלי העולם הזה, מטומאת הקנאה, התאוה והכבוד, כאילו 'טבלת' במידותיו הנעלות של המארח - ב'מי הדעת' של ענוה, אצילות הנפש, עין טובה, אהבת הזולת וכל אותן המידות שהיו אצל מרן כטבעיות.

אותם האנשים שזכו לשהות במחיצתו, הרגישו כי משהו משתנה אצלם, כדברי הרמב"ם **"כיון שטבל טהור, ואע"פ שלא נתחדש בגופו דבר"** - לכאורה לא נתחדש בו דבר, אך בכל זאת היה לאדם אחר. ענייני הגשמיות ככבוד, קנאה, ותאוה נעלמו כלא היו, ולא תפסו שום מקום באוירה הרוחנית ששרתה בחדרו הקטן והצר של מרן, שהיה רחוק כל כך מגשמיות.

מי שנכנס ויצא אצל מרן שמע לא פעם, כיצד אדם מבקש ממנו שלא יכעס עליו, והוא משיבו: **"אין בחנותי מרכולת כזאת, אינני יודע תרעומת מהי"**.

את העובדה הבאה שמעתי מפי הגרמ"מ שולזינגר בשם דודו הגר"ז צ'צ'יק ששמע מפי בעל המעשה:

אדם שהיה זקוק לעזרה כספית, ביקש ממרן מכתב המלצה לעשיר מסוים בתל אביב. מרן הסכים, אולם דרכו היתה שלא להזכיר במכתבו את שמו של הנמען בתחילת המכתב, אלא "שלו' וכט"ס" בלבד, ולכן התנה את הסכמתו בכך, שהמקבל לא יעשה במכתבו כל שימוש נוסף.

אכן, הגביר הנ"ל התרגש מאוד ממכתבו של מרן, ומיד תרם סכום כסף גדול. לאור הצלחתו הגדולה החליט בעל המכתב לעשות בו שימוש חוזר, ובאותו יום ביקר אצל אנשים נוספים, ובעזרת המכתב הצליח לאסוף סכום הגון.

כשחזר לביתו, נתקף האיש בהרהורי חרטה עמוקים על שהפר את הבטחתו להראות את המכתב אך ורק למי שהוא מיועד אליו. כל אותו לילה לא עצם עין, היה ברור לו שעליו לבקש מחילה ממרן, אך לא ידע כיצד יוכל לעמוד בפניו, כיצד יהיה מסוגל לפתוח את פיו ולהתוודות על כשלונו החמור.

לפנות בוקר הלך למעונו של מרן כדי להשתתף במנין הוותיקין הקבוע בביתו. משך כל התפילה הוא היה באימה ובריאה, חשב על הבושה שתהיה לו בעמדו לפני מרן, ומי יודע כמה מרן יקפיד עליו... לאחר התפילה ראה אותו מרן וקרא לו אליו. שיניו דא לדא נקשן,

אינו יודע איך לפתוח פה אך מרן אמר לו: "אין לי עליך שום דבר!... ידעתי שכך יהיה!..."

נזיפה, אך לא כעס

לא פעם דיבר מרן דברים קשים מאוד עם בני אדם, עד כדי נזיפה ממש. ידוע הוא מכתבו לאותו עסקן שלא ציית לו בענין השרות הלאומי, בו הוא נוקט בלשון תקיפה, כגדול'הדור ומנהיג ישראל, ומזהיר ומאיים על התוצאות הצפויות אם לא יציית לו. כדי שלא יפקפק בכך שהוא הוא הכותב, כתב מרן את המכתב כולו בכתב ידו. אולם גם כאשר השמיע דברים קשים, מעולם לא הגיע לכלל כעס ורגוז. מרן עצמו אמר פעם אחרי מרקה כזה, שנראה היה כי הוא מתרגז: "מה הייתי יכול לעשות? אני יודע, שהאיש הזה אינו יכול לקבל מה שאומרים לו אלא אם מדברים איתו דברים קשים, הייתי חייב לנזוף בו, כדי שיעשה את מה שראוי לעשות, אבל חס ושלום לא כעסתי, ואין בלבי כל רוגז עליו".

מי שהכיר את מידותיו של מרן, הבין שהכעס אצלו היה באותו האופן שמתאר הרמב"ם בהלכות דעות (פ"ב ה"ג): "וילמד עצמו שלא יכעס ואפילו על דבר שראוי לכעוס עליו. ואם רצה להטיל אימה על בניו ובני ביתו, או על הציבור אם היה פרנס ורצה לכעוס עליהם כדי שיחזרו למוטב, יראה עצמו בפניהם שהוא כועס כדי לייסרם, ותהיה דעתו מיושבת בינו לבין עצמו כאדם שהוא מדמה כועס בשעת כעסו והוא אינו כועס".

"אין שאיפה אחר הכבוד"

כאשר בא אדם אל מרן, היה נכנס אליו בדחילו ורחימו, בידעו כי עומד הוא לפני רבן של ישראל. והנה הוא מוצא לפניו אדם המקבלו בחמימות ובאהבה, כשבת'השחוק התמידית שלו על פניו, משוחח עמו כידידו ואוהבו משכבר הימים, מדבר בנחת, כמעט שלא נשמע קולו, כאילו הוא מתבייש בכך שפונים אליו.

מרן היה הגדול שבגדולים, שהכל פונים אליו לקבל הוראה, עצה ותושיה. אך מי שבא במוחיצתו, חש ענווה במידה שקשה לעלות על הדעת. זו ההמחשה המושלמת למאמר חז"ל: "במקום גדולתו שם אתה מוצא ענוותנותו".

כמה מרומם היה לראות כיצד מרן מקדיש זמן לנערים בני 14-15 שבאו אליו כדי לשטוח את קושיותיהם, או לקבל הסברים לדברים שלא הבינו בסוגיות הש"ס. איך היה יושב ומשיב להם בסבלנות וענווה אין קץ, ולא חס על זמנו וכוחותיו.

הרב מפוניבז', הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן, אמר פעם, שאם רוצים להעריך גדול בישראל צריכים להיות קרובים לדמותו הרוחנית של הנערך. נשתמש איפוא במילים שכתב מרן על עצמו.

בקובץ אגרות (א, קצד) כותב מרן:

"ואני מלא טעויות תמיד, פעם בסברא פעם בגמרא, ואיני נכלם בזה, כי אין כלימה בזה אלא מצד מצוה, שאם לא יכלם הרי הוא כאילו אינו מחשיב ח"ו את ההלכה, אבל מצד הטבע אין מקום להכלם,

וכש"כ לאנשים קטנים כמוני".

נחבא אל הכלים

מי כמוהו מסוגל להסתתר וללמוד במשך עשרות שנים בבית המדרש בכוידאן ואח"כ בוילנא, מבלי שידעו על גדלותו וזהותו אפילו בעולם התורה (מלבד רבן של ישראל הגר"ע גרודז'נסקי)? גם כאשר הוציא את ספריו, הם הופיעו בעילום שם. בעולם התורה למדו את ספרי "חזון איש" מבלי שידעו מיהו המחבר. רק מכתבו המפורסם של הגר"ע אחרי שעלה מרן ארצה - בו כתב כי מכאן ואילך, לאחר ש'ארי עולה מבבל", אין להריץ אליו עוד שאלות, מאחר שכבר יש את מי לשאול בא"י - הוא שחשף את גדלותו של מרן. אלמלא גילה אותו ר' חיים עוזר, היה מרן נשאר אלמוני כל ימיו.

אבוא עוד דוגמא מאלפת בענין הענוה.

פעם סיפר לי מרן, כי הוא עומד לפני הוצאתו לאור של אחד מספריו. שאלתי אותו כמה עותקים בכוונתו להוציא, והוא השיב לי, כי יוצא כמאה עותקים.

שאלתי אותו למה מרן מדפיס כמוות כה קטנה של ספרים? והוא הסביר לי את ענין הדפסת ספריו בכלל: "לא היית מדפיס ספרים בשביל אחרים. אני מדפיס את ספרי לעצמי, מפני שקשה לי לקרוא את כתב היד שלי, לכן אני מדפיס את הספרים, כדי שאוכל ללמוד את החידושים שלי".

חזרתי ושאלתי, אם כן, הלא די להדפיס ספר אחד בלבד? והוא השיב: "כיון שאני מדפיס לעצמי, מן הדין שלא אמנע מאחרים הרוצים בספרי... אילולא הייתי צריך להדפיס עבורי, לא הייתי מדפיס את ספרי...".

כמה ענוה אנחנו יכולים וצריכים ללמוד מדבריו אלו.

"אם מביאים לי, חזקה שלא אכלתי..."

כדי לסבר את האוזן עד כמה היה מרן רחוק מעניינים גשמיים, אספר סיפור קטן.

פעם נכנסתי אליו בשעת בוקר מוקדמת. חששתי שמא עדין לא אכל את ארוחת הבוקר, ושאלתי אם אכל כבר, שכן אם לא אכל - אינני רוצה להפריעו ואוכל להמתין. אמר לי מרן: "אינני זוכר..." שאלתי אותו, כיצד יכול להיות, שאדם אינו זוכר אם אכל או לא? והוא השיב, שאצלו אין הבדל בין לפני האוכל לבין אחרי האוכל.

"אם כן" - הרשיתי לעצמי לשאול בבדיחותא - "למה מרן צריך לאכול, הלא אדם אוכל כאשר הוא חש רעב, אבל הוא, שאינו מרגיש שום הבדל אם אכל או לא - למה הוא אוכל, הלא אפשר שכבר אכל?"

מרן חייך ואמר: "אני באמת לא יודע אם אכלתי או לא, אבל אני סומך על אנשי ביתי המגישים לי את האוכל. אם הם מביאים לי ארוחת בוקר - חזקה שעוד לא אכלתי. אם לא הייתי מאמין להם, לא הייתי יודע..."

(מתוך הספר 'במוחצתם')

השיא המטלטל של אירוע סיום הדף היומי בהלכה בארנה שהתרחש למחרת האירוע, בלבו הקטן של הילד בן השש:

אבא! איזה מסכת תקבל אתה בשמים?!

כותב השורות הרב בנימין בירנצווייץ בהנחיית הסעוד

הרב בנימין בירנצווייץ

רגעי שיא רבים נרשמו במעמדי הסיום שנערכו שבוע שעבר בארנה בירושלים:

יש שהתרגשו מאד מרגע הסיום!

יש שהתרוממו מרגע הכרזת המנחה 'מזל טוב מזל טוב' כשלאחריה התפרצות השמחה שאחזה בכל רחבי ההיכל הגדול בארנה בריקודי שמחה ורוממות!

יש שהוזילו דמעה מרגע כניסתו המטלטלת של מלך מלכי רבנן מרן שר התורה, למראה זיו פניו הקדושות המאירות מתשעים שנות עמל וידיעת התורה, תואר פני מלאך ה' צבקות!

יש שלבם בכה בשירת אני מאמין שהושרה לזכר הרוגי מירון וקרלין נבחני דרשו, בליוי נרות הנשמה שדלקו והדליקו לבבות הרבים!

ויש..... שרגע השיא אצלם דוקא נרשם ביום שלמחרת האירוע..... ביום חמישי בהיכל הארנה מעמד הסיום הראשון..... כבדוני להנחות את האירוע הענק, ועליתי להזמין את נשיא דרשו לשאת את משאו המרגש, ופתחתי בהקדמה של סיפור מרטיט ממרן החפץ חיים הקדוש, שנגעה ללבבות רבים:

הגאון ר' מאיר שפירא מלובלין, ביקר אצל החפץ חיים הקדוש בביתו שבעיירה ראדין, החפץ חיים קיבל את פניו בחמימות גדולה וקרא לו 'בעל הדף היומי הנני מחבבך מאד' ואתה יודע מדוע? בשביל ה'דף היומי' שפעלת דבר גדול ובשמים שמחים מאד במפעלך!

עליך לדעת, אמר לו החפץ חיים - ששם בעלמא דקשוט, אין מכבדים את האדם בשביל מעשים טובים אחרים, במדה שמכבדים אותו בשביל לימוד התורה, כל יהודי זוכה לכבוד לפי כמות התורה שלמד פה בעולם הזה!

בעולם הבא אין מכריזים: 'ברוך הבא ר' יעקב' או 'ברוך הבא ר' אברהם', אלא 'ברוך הבא לומד מסכת ברכות' או 'ברוך הבא לומד מסכת שבת' וכו',

והוסיף החפץ חיים לתאר בתיאור מרטיט את אשר מתרחש בגנזי מרום: שם בגנזי מרומים קבועים כסאות כבוד בשביל לומדי התורה, ועל כל כסא או ספסל חרות שמה של מסכת זו או אחרת, כמו ברכות שבת עירובין וכו', ובעולם הבא יושב כל אחד על כסאה של המסכת שלמד..... והמשיך החפץ חיים - עד לא מכבר, עמדו שם ספסלים רבים כמעט פנויים, שכן כל לומד תורה היה פונה ללמוד רק את המסכתות שהיה רגיל בהן בנעוריו, בהשאירו את עניני קדשים וטהרות וכדומה ליחיד סגולה, ואילו עתה הודות

לתכניתך, הולכים ומתמלאים הכסאות והספסלים של המסכתות כולן! ומה גדולה היא השמחה בשמים!! לפיכך מגיע לך יישר כח גדול!

וכאן המשכתי לתאר את השמחה העצומה בריבוי ספסלי המשנה ברורה בעקבות לימוד הדף היומי בהלכה.....

הציבור הענק בארנה היה מרותק לסיפור המרגש, אבל לא העליתי בדעתי עד כמה זה השפיע על רבים מהנוכחים....

למחרת האירוע מתקשר אלי הרב מ.פ. ממודיעין עילית, ומספר לי דבר שגרם לזרם דמעות לשטוף את מורד לחיו, וכך הוא מספר: לקחתי ברכב את בני בן השש לחיידר, ובדרך דברנו על הרשמים העזים מהערב הקודם מעמד הסיום הגדול בארנה, ובני הקטן שזו לו הפעם הראשונה להשתתף באירוע בסדר גודל כזה, שתק! ופתאום הוא שואל 'אבא איזה מסכת תקבל אתה בשמים?!' ואומר לי הרב מ.פ. נדהמתי! ילד קטן שזכה לראות מראות שלא ראה מחייו, זכה לחזות בכניסתו של מרן ר' חיים שליט"א לאולם לקול שמחת הרבבות.....

ונהנה מה נשאר לו חרוט בלבו הקטן מהאירוע הענק? שבשמים מחלקים כסאות ללומדי התורה לפי המסכתות שהם לומדים ובאחת פרצה מפיו השאלה התמימה מלאת החן הילדותי 'אבא, איזה מסכת תקבל אתה בשמים?'

זה רגע השיא שנרשם בלבו של ילד קטן בן שש, זה מסר עוצמתי שחדר לבם של רבבות המשתתפים, כי שם בעלמא דקשוט הכבוד נמדד בצורה אחרת, וכבוד מקבלים רק לומדי התורה.

עוד דף יומי בגמרא! עוד דף היומי בהלכה! עוד כסא ועוד ספסל ששמור לו לאדם לעולם הבא!!

כמה פעמים ראיתי אנשים שהגישו לפנייהם מנת דגים. דבר ראשון הם מוציאים את העצם ואחר כך מכניסים את הדג לפה, לא לפני שהם אומרים "לכבוד שבת קודש"... ואין להם שמץ של מושג שהם עברו על איסור בורר לכבוד שבת קודש...

הגה"צ רבי ראובן קרלינשטיין זצ"ל שלא יחליפו את השבת בקוגל!...

יְשַׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת (שמות ל"א, י"ד)

ב'נשמת' אומרים: "נשמת כל חי תברך את שמך ה' אלקינו, ורוח כל בשר תפאר ותרומום זכרך מלכנו תמיד". שואל הזוהר הקדוש: הנשמה והרוח מברכים, משבחים ומפארים את שמו של הקב"ה, ומה עם הגוף? אומר ההיליגער זוהר: "האי יומא לאו יומא דגופא" - שבת אינה יום של הגוף, זה יום של הנשמה!

המשגיח שלנו בישיבה היה תלמיד מובהק של הגאון רבי אברהם גרודז'ינסקי הי"ד. פעם אחת הלך עמו אל אחד האדמו"רים הידועים בפולין. שאל האדמו"ר את רבי אברהם: חז"ל אומרים (ביצה טז ע"א): "אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: משה, מתנה טובה יש לי בבית גנזי שבת שמה, ואני מבקש ליתנה לישראל, לך והודיע אותם". ולכאורה - כך שאל הרב"ה - לשם מה היה צריך משה להודיע? הרי מצות השבת כתובה בתורה כמו שאר מצוות התורה! הוא שאל והוא תרץ. "הקב"ה ביקש משה: לך והודיעם שלא יחליפו את השבת בקוגל!..." כך אמר אותו רב"ה, אמונאדיגא זאך! ה"בן איש חי" בספרו "בן יהודע" מביא משל נפלא בענין:

היה פעם עשיר אחד שלצורך עסקיו נאלץ לנסוע למרחקים, ואת משפחתו השאיר בעירו. לא היה אז טלפון, והקשר עם משפחתו נותק לתקופה ארוכה.

באחד הימים הוא רואה יהודי עני מעירו שהגיע למקום במטרה לאסוף נדבות. ניגש אליו וברכו: "שלום עליכם", וגם הלה שמח לראותו: "עליכם השלום".

"אולי אתה יודע מה נשמע עם המשפחה שלי, מה שלום כולם?" - שאל העשיר את ההלך העני.

"אני מבקש ממך שתעזובני לנפשי כי חבל לי על הזמן", אמר העני, "עלי לאסוף כסף ואם אתחיל לספר לך מעשיות מהנעשה בעירנו יכלה הזמן ולא אצליח לגייס אפילו פרוטה אחת לפרטה!"

"אתה יודע מה", אמר העשיר, "אעשה איתך עסק. כמה הוא הסכום המרבי שהנך מרויח ביום בקיבוץ הנדבות?" זרק לו סכום.

"ובכן, מחר אתה לא הולך לקבץ נדבות כל היום, ובמקום זה תשב איתי ותספר לי בפרטי פרטים מה נשמע עם המשפחה ומה נשמע בעיר. את הכל אני רוצה שתאמר. עליך להיות פנוי בשבילי כל היום". העני הסכים.

למחרת בבוקר, כשהגיע הזמן לקום, חשב העני לעצמו: "א מחיה, יש זמן. היום לא צריך לעשות "שנור", אין צורך למהר לעבודה... קם מאוחר, בקושי התפלל, וזמן קצר אחרי כן כבר הלך שוב לישון. הרי לא צריך היום לעבוד, משלמים משכורת ללא עבודה..."

העשיר מצידו לא רצה להעיר אותו, הניח לו לישון במנוחה. בשעת צהרים מאוחרת התעורר העני ופנה בנחת לבית העשיר.

כשראהו העשיר הוכיחו קשות: "אני משלם לך על היום הזה כדי שתהיה בחברתי ותספר לי על עירי ועל משפחתי, ובסוף אתה הולך לישון?! בשביל זה נתתי לך את היום הזה שלא תצטרך לעבוד בו?"

וכך - אומר ה"בן איש חי" - הקב"ה נתן לנו את השבת בכדי שנהיה עמו במחיצתו, בתפילה ובלימוד תורה, ואנחנו מבזבזים את השעות היקרות הללו למנוחה!?

"ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם" - זהו יום קדוש. הבה ננצל אותו כראוי!

אנשים חושבים שחילול שבת נוגע רק לבורים ועמי ארצות שלא יודעים מהי שבת; שמחלל שבת נחשב רק זה שנוסע ברכבו ברחוב ז'בוטינסקי ביום השבת קודש... אבל אלי? מה זה נוגע? אני הרי דתי, שומר שבת...

הבה ונקרא מה כותב ה"חפץ חיים" בהקדמתו להלכת שבת: "וכבר העיד בנו הגאון בעל אורים ותומים בספרו יערות דבש, כי אי אפשר כלל במציאות שינצל מאיסור שבת אם לא ילמד את כל הדינים על בורים היטב היטב".

אמר לו הרבי: אם אומר לך שאני ממליץ על השידוך, אתה תאמר שראיתי בשמים שזה השידוך הנכון ותעשה אותו מבלי לחשוב ומבלי להסתכל על החסרונות שאולי יש בו. אם אגיד לך שאני סבור שאין השידוך הזה כדאי, אתה תגיד שראיתי בשמים שזה לא השידוך ותפסול אותו לאלתר, למרות שייתכן ויש בו מעלות גדולות, אבל אני לא ראיתי בשמים ואיני יודע איך מסתכלים מה קורה שם, בשמים...

מעשה נפלא שסיפר כ"ק מרן אדמו"ר מלעלוב שליט"א, משמו של כ"ק מרן אדמו"ר רבי שלמה מבאבוב זיע"א, שאמר שסיפור המעשה הנו סגולה לשידוכים ולהשגת המעוה הנדרשות להשאת הילדים

יעקב א. לוסטיגמן

"הַעֲשִׂיר לֹא יִרְבֶּה וְהַדֵּל לֹא יִמְעִיט" (שמות ל', ט"ו)

מנהג נפוץ בכל תפוצות ישראל מן קדמות דנא, שלפני שסוגרים בשעה טובה ומוצלחת שידוך לבן או לבת, נועצים ההורים או המדוברים ברבותיהם, או פונים לאחד מגדולי ישראל שבאותו הדור, ומבקשים את עצתו ואת ברכתו.

עם זאת, היו מגדולי הצדיקים שסירבו בתוקף לייעץ בענייני שידוכים, ונימוקם עמוהם. רק ברכת קודשם נתנו לכל הנוגעים בדבר, שהקב"ה ינחה אותם בדרך הנכונה לקבל את ההחלטה הנכונה בעצמם. ושמעתי פעם אודות יהודי שהגיע אל כ"ק מרן אדמו"ר מלעלוב זיע"א, אשר הקפיד מאוד שלא להשיב ב'הן' ובלאו' על ענייני שידוכים. ביקש אותו יהודי לשמוע מהרבי הוראה ברורה בעניין השידוך שעמד לפניו, והרבי דרכו סירב להשיב.

אותו יהודי לא ויתר, והפציר חזור והפצר, עד שלבסוף שאל את הרבי בצורה ישירה: "מדוע מסרב הרבי לענות לי? האם מפני שהוא יודע שהשידוך הזה אינו מתאים?...".

נענה הרבי ואמר לו: "אסביר לך את הדבר. אם אני אומר לך שאני ממליץ על השידוך, אתה תאמר שראיתי בשמים שזה השידוך הנכון ותעשה אותו מבלי לחשוב ומבלי להסתכל על החסרונות שאולי יש בו. אם אגיד לך שאני סבור שאין השידוך הזה כדאי, אתה תגיד שראיתי בשמים שזה לא השידוך ותפסול אותו לאלתר, למרות שייתכן ויש בו מעלות גדולות שאולי תשמע עליהן אם תמשיך לברר.

"אבל אני לא ראיתי בשמים אם זה השידוך הנכון או לא. לא הייתי שם ואיני יודע איך מסתכלים מה קורה שם, בשמים, ולכן אני רק מברך אותך שתזכה בסייעתא דשמיא להחליט את ההחלטה הנכונה בעצמך".

ומעשה שמעתי מבחור אחד שעמד לקראת סגירת שידוך וביקש את עצתו של הרבי. הרבי השיב שאינו נוהג לענות על שאלות כאלו, אך הבחור התחכם ואמר לרבי שהוא מבקש שיעשה עמו חסד ויעזור לו לקבל החלטה, כי הוא מתקשה לקבל אותה בעצמו. ענה לו הרבי: "תגיד

לי אם מצאת חיסרון ואני אוכל לעזור לך להחליט אם זה אכן חיסרון או לא, תגיד לי איזה מעלה שמצאת ואני אוכל לעזור לך להבין אם זו אכן מעלה, אבל לאחר מכן אתה עצמך תצטרך לחשב את המעלות מול החסרונות ולהחליט בעצמך אם אתה מעוניין בשידוך הזה אם לאו".

עשיר שכזה

בהקשר זה, נביא כאן מעשה שהובא באחרונה בעלון 'אהל מועד' - לעלוב, כפי שסופר על ידי בנו כ"ק מרן אדמו"ר מלעלוב שליט"א, נעתיק את הדברים בשינוי עריכה מתבקשים, תודתנו לעורך העלון

המשב"ק הרה"ח ר' אהרן לוסטיג שליט"א על טובת העין שנהג בנו.

מעשה זה עוסק בשידוך שיצא לפועל באופן פלאי: הרה"ק בעל ה'אוהב ישראל' מאפטא זי"ע החזיק בבית גנזיו כמה מטבעות לזכרת מנס שהתרחש בעירו, והרה"ק רבי שלמה מבאבוב זי"ע היה אומר שלספר את הסיפור הזה, זאת סגולה למציאת שידוך, וכך היה מעשה:

בבית מדרשו של הרה"ק בעל ה'אוהב ישראל' מאפטא זי"ע ישב תלמיד

מחשבה שמיד כשיגיע לביתו ימהרו הורי הכלה לקנות מתנות יקרות לכלה כמקובל וישלחו במהרה לביתה שבברוד.

כך נפרדו שני המחזותנים איש מעל אחיו מתוך קרבת חיתון, ר' הערשלי נסע בחזרה לאפטא שם התגורר, וכבואו לביתו סיפר לאשתו ולבתו שבחסדי שמים הוא מצא חתן, בחור תלמיד חכם מופלג ובעל מדות, עשיר ומיוחס.

האם והבת התקשו להאמין לדבריו, איך ייתכן שהצליח למצוא חתן שכזה כשאין בידו אפילו פרוטה אחת? אבל ר' הערשלי הראה להם את שטר התנאים והשמחה בבית רבתה עד מאוד.

מקבץ הנדבות

לאחר ששב לביתו, פשט ר' הערשלי את בגדי העשירים שהלבישו לו סוחרים, ולבש בחזרה את בגדיו הטלואים. הוא שב לבית המדרש ושקד על תלמודו ועל עבודת הבורא באין מפריע.

המחותן העשיר מברוד המתין למתנות היקרות שאמורות היו להישלח לבנו החתן, ומראה שהמתנות לא מגיעות החל להתרעם בלבו על המחזותן ששכח את החתן שהותיר מאחוריו, מה גם שעדיין לא סיכמו באופן סופי על תאריך החתונה והיה צורך לנהל חילופי מכתבים כדי לסדר את הטעון סידור לפני החתונה הגדולה.

כיהא וכיאות לבר אוריין ובר אבהן, למידה הגביר מברוד זכות על ר' הערשלי, שבוודאי הוא טרוד עד מאוד בעסקיו המסועפים, ולכן לא מצא זמן. החליט להמתין עוד קצת, ומשראה שאין קול ואין עונה שיגר מכתב מוכבד אל הגביר רבי הערשלי מריבישוב...

אכן, רבי הערשלי מריבישוב התגורר בכלל באפטא באותם ימים, אבל בעיר רביבישוב עצמה אכן היה גביר גדול בשם ר' הערשלי, ונושא המכתבים סבר שאליו ממוען המכתב.

קיבל ר' הערשלי הגביר את המכתב, פתח את המעטפה וכשקרא את המכתב חוורו פניו: הרי ילדים מעולם לא היו לו, הוא היה חשוך בנים ל"ע, ומעולם לא סגר שידוך בברוד. ברי היה לו שבוודאי אחד משונאיו החליט להתל בו ולהציק לו. הוא קימט את המכתב והשליכו אל פח האשפה.

המחותן מברוד ראה שהוא לא מקבל תגובה למכתבו, ישב וכתב מכתב נוסף, כשהפעם כבר לא הצליח לכלוא את רגשותיו ואת כעסו, בדברים חריפים פנה אל המחזותן הנכבד מריבישוב, ודרש ממנו להשיב לאלתר למרות עיסוקיו הרבים, לשלוח מתנות לחתן כמקובל ולסכם את הטעון סיכום לפני החתונה, אבל גם הפעם לא התייחס ר' הערשלי הגביר למכתב.

והיה כי ארכו הימים והמחותן מברוד לא קיבל תשובה, התייעץ עם בני ביתו והחליטו בדעתם שיסעו בעצמם לריבישוב ושם יעמדו על שורש הדברים לדעת מה זה ועל מה זה.

בהגיעם לריבישוב, הכווינו אותם תשובי המקום לביתו המפואר של הגביר ר' הערשלי, אך כאשר דפקו בפתח והכניסו אותם אל הגביר נבהלו מאוד, הם הבינו שזה הוא לא אותו ר' הערשלי שאתם הם השתדכו.

הם התנצלו בפני הגביר על המכתבים החריפים, והסבירו לו את הטעות. הגביר סלח להם ברוחב לב אבל אמר להם שהוא אינו יודע מי הוא זה

חכם מופלג ועובד ה' גדול ושמו ר' הערשלי מריבישוב. הוא שם לילות כימים בתורה ועבודת ה', אך לרש אין כל כי אם בת שהגיעה לפרקה, ואין בידו פרוטה לפרוטה כדי לשלם את הוצאות החתונה והנדונה.

הדאגה גדלה מיום ליום מאין יבוא עזרו להשיא את בתו... הוא נועץ עם ידידיו הנגידים, חסידי הרבי מאפטא, והם אמרו לו שהיות שהם מתכוננים לנסוע בקרוב אל היריד הגדול שיתקיים בעיר ברוד, ושם מתאספים הרבה נגידים חשובים, הם מציעים לו להצטרף אליהם: "אנחנו נלביש אותך מלבושי פאר וכבוד כאחד הגבירים ותתאכסן יחד אתנו באכסניא כבודה", הם אמרו לו.

"אבל יש לנו תנאי אחד, שאתה תמעיט בדיבור כדרכך, ותעשה כל מה שנגיד לך לעשות, אנחנו נשתדל למצוא זיווג הגון בעבור בתך ואתה אל תתערב במעשינו ובדיבורים שלנו".

ר' הערשלי הסכים לעצתם באין ברירה. הוא נסע עמם לברוד, והסוחרים הורו לבעל המלון שבו התאכסנו, שיכין חדר נכבד ומרווח עבור 'הגביר המפורסם' ר' הערשלי מריבישוב, שזה עתה הגיע לכאן.

לא נחה דעתם של הסוחרים עד שפרסמו בכל העיר ברוד את בואו של הגביר מריבישוב שבה למצוא זיווג הגון בעד בתו היחידה ושמוכן לתת נדוניה הגונה כיאות לעשיר כמוהו.

ואכן, הגיעו השדכנים והציעו לפניו שידוך הגון עם בחור עילוי גדול, מאחת המשפחות העשירות והמיוחסות בברוד. בחן ה'גביר' את הבחור בלימודו ומצא שהוא מלא וגדוש בש"ס ופוסקים. אכן, הוא ישמח להתברך בחתן שכזה לבתו היקרה.

אבי הבחור ראה גם הוא שאבי המדוברת הוא אכן יהודי תלמיד חכם מופלג, ובנוסף שמע אודותיו שהוא אחד מגדולי העשירים בעיר רביבישוב, מצא השידוך חן בעיניו, וכעת נשאר רק לסגור את העניין הכספי, שהוא כידוע עניין של מה בכך כששני המחזותנים הם עשירים מופלגים...

"יאמר לי כבודו, האם הנו מסכים לתת סכום כך וכך עבור הנדוניה?", שאל אבי הבחור ונקב בסכום מפולפל שרבי הערשלי מעולם לא חלם להחזיק בידו...

רבי הערשלי ה'גביר' הניף ידו בביטול והשיב: "נו, מהיכי תיתי..." בדעתו חשב על הדברים כפשוטם, מהיכן יוכל להביא כזה סכום עצום, כמוכן שהדבר אינו בהישג ידו בכלל, אבל העשיר שכנגד בטוח היה שרבי הערשלי מסכים להצעה ומבטל את הסכום הפעוט, כשבכוונתו לתת הרבה יותר...

המשיך העשיר לשאול את ה'גביר' שאלות נוספות אודות הוצאות החתונה וכדו', ור' הערשלי השיב על כל שאלותיו תשובות דומות: "מהיכי תיתי", "בלי נדר" וכן על זה הדרך, כשהוא נמנע מלהתחייב מפורשות על סכומי כסף ומתנות, ומנגד אבי החתן בטוח היה שהוא מסכים לכל התנאים בלי שום היסוס.

משראה כי טוב, שאלו את פי החתן שהסכים לשידוך המיוחד, ומיד לחצו שני הצדדים ידיים ואיחלו 'מזל טוב' בקול גדול, ואף הסוחרים שהביאו את ר' הערשלי הצטרפו לשמחה הגדולה, ודרשו שיכתבו הצדדים שטור תנאים מפורט כמקובל בכל תפוצות ישראל.

אבי החתן מיהר להפקיד בידי מחזותנו מתנות יקרות עבור הכלה, מתוך

ואיזה הוא שהתחזה אליו והשתמש בשמו, ועל כן אינו יכול לעזור להם בעניין.

יצאו הגביר ובני ביתו בפחי נפש, כשהם אובדי עצות, והנה העלתה אמו של החתן רעיון. הרי העיר אפטא קרובה מאוד לריבישוב, שם קבורים אבותיה, אולי ייסעו לשם, יפקדו את קברי אבותיה ויתפללו לישועת ה' שתבוא בקרוב.

נסעו לאפטא, פנו לבית העלמין, והנה הם רואים ששם, בפתח בית העלמין עומד יהודי ומקבץ מעות לצדקה.

כשעברו על ידו קרא האיש לעברם "אנא הרימו תרומתכם בנדבה הגונה למצוות הכנסת כלה, עבור רבי הערשלי ריבישובער, שהוא איש קדוש, עובד ה' ותלמיד חכם מופלג".

קפץ הגביר ממוקומו ואמר: "רבי הערשלי ריבישובער??? רבי הערשלי מריבישוב, בוודאי אתן לך תרומה הגונה רק תגיד לי היכן הוא מתגורר ואיפה הוא נמצא שאוכל לפגוש אותו פנים אל פנים".

השיב מקבץ הנדבות: "תוכל למצוא אותו בקלות. גש לבית המדרש של הרבי האוהב ישראל, כאן בעיר אפטא, ותמצא אותו במהרה. הוא יושב שם יומם ולילה והוגה בתורה".

נשא הגביר את רגליו בריצה לבית המדרש, ומיד כשנכנס ראה את המחנות שלו, כשהוא לבוש בבגדים טלואים, וכל כולו אומר עוני ומחסור.

הבין מיד הגביר שהוא נפל קרבן למעשה הונאה. הוא סב על עקביו, וניגש לביתו של הרב אב"ד הלא הוא הרה"ק בעל האוהב ישראל, וביקש להזמין לדין תורה את מחותנו העני שהתחזה לעשיר.

ר' הערשלי מצדו שמח לקראת מחותנו, וכשראה שבא לבקר בעיר עם זוגתו, מיהר לביתו וביקש מאשתו ובתו שיכינו ארוחת צהרים מכובדת עבור האורחים הנכבדים, המחנותנים מברוד.

תרנגול משמים

כששמעו האם והבת את בקשתו המבוהלת של האב, פכרו את אצבעותיהן בחרדה: הרי הבית ריק מכל. אין שום מצרך שאפשר לבשל או להכין עבור ארוחת הצהרים.

"הרי יש לנו תרנגול אחד", הזכיר להן רבי הערשלי, "תיקח הכלה את התרנגול אל השוחט, ולאחר מכן תכשירו אותו יחד ותכינו ממנו מטעמים לכבוד המחנותנים. אם איננו יכולים לכבד אותם ביותר מכך, לפחות נגיש להם עוף ומעט תוספות לארוחת הצהרים".

לא איחרה הנערה לעשות את דבר אביה, היא תפסה את התרנגול ומיהרה אתו אל השוחט, אלא שמרוב חופזה נשטת התרנגול מידיה והחל להימלט מפניה.

כך רץ התרנגול והנערה אצה רצה אחריו, שוחה כדי לתפוס אותו, אבל הוא חומק מבין אצבעותיה וממשיך להימלט אנה ואנה, עד שנכנס אל תוך אחת מחורבות העיר...

היתה זו חורבה שאיש מבני העיר לא העז להיכנס אליה. שנים רבות היא עמדה בשיממונה, וכולם נזהרו מפני הסכנה שלא להתקרב אל ד' אמותיה. התרנגול נכנס פנימה והכלה המבוהלת והלחוצה שכל כך רצתה לכבד את המחנותנים לארוחת הצהרים, לא שמה לב להיכן היא

נכנסת, וכך בעודה חדורת רצון עז לתפוס את התרנגול היא נכנסה אחריו, חדר לפנים מחדר עד שבאחד החדרים נגלה לעיניה אוצר גדול של דינרי זהב.

כמובן שבאותו הרגע כבר שכחה הנערה את התרנגול והחלה לאסוף את דינרי הזהב, כשהיא ממלאת את כליה ואוספת עוד ועוד דינרים, ולאחר מכן שבה לביתה כברשותה הון עצום!

הוריה שהבחינו בעדרו של העוף השחוט נבהלו לרגע, אבל כשראו איזה אוצר היא מביאה עמה שמחו שמחה גדולה, ופתחו בשירות ותשבחות לבורא העולמים שהקרה לידיהם עושר עצום שכזה.

והנה נשמעות דפיקות על הדלת. שליח בית הדין הגיע להזמין את רבי הערשלי לדין תורה אצל המרא דאתרא. כמובן שרבי הערשלי לא התמהמה מלעשות את מצוות הרב, ובתוך זמן קצר התייצב לדין תורה.

עמד המחנות מברוד וסידר טענותיו לפני הרב: "איש זה הונה אותי" אמר בעודו מצביע על ר' הערשלי, "הוא התחפש עם בגדי עשירים ובא לברוד בעודו מתחזה לגביר עצום, הוא התאכסן באכסניה יקרה, השתדך איתי בהציגו את עצמו עשיר גדול והבטיח נדוניה גדולה לבני."

"עכשיו מתברר לי שהכל היה שקר ורמייה", הוסיף העשיר. "האיש הזה הנו עני מרוד וגם אם היה רוצה למלא אחר כל הסיכומים שסיכמנו, אין בידו את האפשרות לעשות זאת. לכן אני רוצה שבית הדין יורה על ביטול השידוך ויחייב את האיש להחזיר לי את כל המתנות היקרות שנתתי לבתו, מתוך מחשבה שהוא עשיר מופלג ושיוכל להחזיר לי כהנה וכנהנה.

"לא זו בלבד, אלא שאני גם מבקש שבית הדין יטיל עליו קנס כספי, אותו ידרש לשלם כפיצוי לבני החתן על הבושה הנוראה שגרם לו כידע והכל שהוא נפל קרבן למעשה רמייה שכזה".

משסיים המחנות מברוד להרצות את טענותיו, פנה הרבי מאפטא אל ר' הערשלי תלמידו וביקש לשמוע האם יש מענה בפיו לטענותיו החזקות של המחנות.

נענה ר' הערשלי ואמר, האם המחנות הנכבד מצא איזשהו חיסרון או פגם חלילה בבתי הכלה??? לא. הוא לא מצא שום חיסרון ואין לו שום טענה עלי. אני יכול ללבוש כל בגד שאבחר ואיני מחויב ללבוש בגדי עשירים, ובאשר לנדוניה והוצאות החתונה אני מתחייב בעז"ה לשלם את הכל עד הפרוטה האחרונה.

הרבי מאפטא התפלא עד מאוד לשמע דבריו של ר' הערשלי. הוא ידע שאין בידו אפילו פרוטה לפרוטה ומהיכן יביא סכום כסף נכבד שכזה, אבל מאחר והכירו כאיש אמת שאינו מוציא שקר מפיו, קיבל את דבריו ופסק שיש לקיים את החתונה עד שלושה חודשים לכל המאוחר, והצדדים יעמדו בהבטחות והסיכומים שסיכמו ביניהם.

המחותן מברוד דרש שר' הערשלי ישלם לפחות את ה'פסק געלט', המעות שהיה נהוג לשלם לדיין עבור פסק הדין, ושאותו שילם הצד המפסיד בדין התורה. הוציא ר' הערשלי מכיסו עשרה זהובים והניחם על שולחנו של הרב, כתשלום 'פסק געלט', והרבי מאפטא שמר אצלו במגירה כמה מאותם זהובים למזכרת עולם, שיזכירו את הנס שאירע לר' הערשלי, אשר זכה ועשה עמו הקב"ה נס ופלא וזמן לידו את המעות להן נזקק בעת שעמד להשיא את בתו.

"אלירן ניגש אלי, חיבק אותי ואמר לי: אתה לא מבין מה קורה לי עכשיו, בפעם הראשונה בחיים שלי אני מרגיש שאני מחובר לתורה הקדושה! אני אומר לך: לא משנה מה יקרה לי אחר כך, אני לא עוזב את התורה הקדושה!!!"

הסיפורים הקטנים שבשולי המעמדים הגדולים של סיום המחזור השני של 'הדף היומי בהלכה'

אליעזר (לייזר) רוט

האמת שכותב השורות אינו כל כך מבוגר, אבל לא צריך להגיע לזקנה ושיבה כדי להסיק מסקנות ממרוץ החיים השוטף. גם באמצע החיים אפשר כבר להפיק תובנות, במסגרת מה שנקרא 'סיכום בנינים'...

אם ירשו לי הקוראים לשתף אותם בתובנה אחת שהצלחתי לגבש עד כה, אני אבחר להשתמש בפרפראזה על פתגם מוכר ולומר ש"מאחורי כל אירוע גדול מסתתר סיפור קטן", ולא רק סיפור אחד, אלא סיפורים רבים מספור.

כוונתי כמובן למעמדי הסיום הענקיים שהתקיימו ב'ארנה' וב'בנייני האומה' בירושלים, מעמדים שהכו גלים ועוררו הדים בכל רחבי העולם היהודי בארץ הקודש ובתפוצות שמעבר לים.

כי אכן היו האירועים הללו אירועי ענק, מרשימים כפי שלא היה אף אירוע לפניהם, ומעצימים ומחזקים כפי שלא יהיה אף אירוע אחריהם. ובכל זאת, הסתתרו והתחבאו בין קפליהם לא מעט סיפורים קטנים ומרשימים במיוחד.

איפה המשנה ברורה שלי?

אני אפתח בסיפור אחד קטן שחוויתי בעצמי: אל הסיום הגדול שביליל שיש האחרון, הבאתי איתי את בני בן השש. הוא נהנה מכל רגע, התרגש לחזות בזיו פניהם של מרנן ורבנן גדולי התורה והחסידות, נהנה לראות את התזמורת העשירה והמקהלות המרשימות, ובכלל, מהאוירה השמחה והתוססת ששררה באולם הענק מתחילת האירוע ועד סופו.

כשחזרנו הביתה בחצות הלילה, הוא כמובן היה עייף וקרס למיטתו בתוך זמן קצר מאוד.

אבל בבוקר, כשקם באיחור, הרבה אחרי שההסעה אל תלמוד התורה כבר עברה חלפה, הוא אמר 'מוודה אני', נטל את ידיו ומיד שאל "איפה המשנה ברורה שלי? אני רוצה ללמוד 'דף היומי בהלכה'". כך ישב בן השש שרק באחרונה החל לקרוא בשטף, עם החוברת שקיבל בערכה האישית שהמתינה לכל אחד ממושתתפי הסיום, פתח וקרא את הסעיף הראשון של ה'שולחן ערוך': "יתגבר כארי...".

כמובן שהוא לא המשיך הלאה, כמובן שהוא לא הבין הרבה ושהוא צעיר מכדי ללמוד 'משנה ברורה', אבל את המסר החשוב ביותר של

מעמד הסיום הוא הבין מצוין: אם כולם חוגגים את זה, כנראה שזה כדאי ללמוד 'דף היומי בהלכה'.

כשיתחיל המחזור הבא, בטוחני שהוא כבר יהיה בין המתחילים בעז"ה, וגם בין המסיימים. אמן כן יהי רצון!

מה אני אגיד לך, במבחן התוצאה אתם ניצחתם!

אין זה סוד שהיכל 'ארנה' שכבר זכה לאכלס כמה וכמה אירועים לכבודה של תורה, משמש בדרך כלל לאירועים מסוג שונה לחלוטין. חזקו עלינו דברי חז"ל (מגילה ו ע"א) שעתידין בתי קרקסאות ובתי תיאטראות שברומי שילמדו בהם שרי יהודה תורה ברבים. על אחת כמה וכמה בתי קרקסאות שבארץ הקודש, אלא שלא זכינו לכך עדיין למרבה הצער.

ונהנה, ביום חמישי פרשת תצווה, ובמוצאי שבת קודש, הפך היכל 'ארנה' למרכז התורה העולמי, מרנן ורבנן ארזי הלבנון אדירי התורה הופיעו בו, ואיתם עמם רבבות אלפי ישראל, מסיימי 'הדף היומי בהלכה'.

סיפר לי יהודי מבאי הסיום ביום חמישי, שנסע עם רכבו הפרטי להשתתף במעמד, ומאחר והגשיה אל החניה הסמוכה היתה חסומה על ידי המשטרה, בגלל ריבוי כלי הרכב שהיו צפויים לבוא, הוא החליט להחנות את רכבו בשכונת קטמון הסמוכה, ולצעוד מעט רגלית אל האולם עצמו.

"תגיד לי", כך שאל אותי אחד מפעילי 'אחינו' יום לפני הסיום הגדול ב'ארנה'... "מה יותר חשוב? להשתתף בחתונה של אח, או להשתתף בחתונה שלי עצמי???"

האמת שלא ידעתי מה לענות לו... התחמקתי באלגנטיות מלסייע לו בהתלבטות הקשה...

יום למחרת שאלתי אותו מה הוא עשה לבסוף, והתשובה שלו היתה צפויה למדי: "חילקתי את זמני... קודם הלכתי לחתונה, השתתפתי בחופה, לאחר מכן נסעתי מהר לאירוע ב'דרשו' ובעיצומו של האירוע עזבתי ונסעתי לחתונה כדי לרקוד עם החתן היקר לי כל כך ולשמוח בשמחתו.

"למזלי יש אירוע נוסף של 'דרשו', ואני חושב שכפעיל 'אחינו' אולי אני אצליח להשיג כרטיס כניסה גם לאירוע של מוצאי שבת קודש... מה אתה אומר? יש סיכוי שייתנו לי עוד כרטיס???"

לא עוזב את התורה...

הקוראים הקבועים של 'לקראת שבת', כבר מכירים את הרב ישראל דחבש, אחד מבכירי ומוותיקי הפעילים של ארגון 'אחינו', איש אשר רוח בו ואשר יודע להלך כנגד רוחו של כל נער ונער, לקרב אותם לתורה הקדושה ולשבץ אותם בישיבות המתאימות. ביום ראשון השבוע סיפר לי הרב דחבש סיפור שגרם לעיניים שלי לדמוע מהתרגשות:

"יש איזה נער בשם אליהו", הוא סיפר לי, "הוא בא מבית טוב, ההורים התחזקו וחזרו בתשובה כשהוא היה ילד קטן, אבל הוא עצמו התקשה להתחבר לעולם התורה. הוא למד בבית ספר והרגיש מנותק, אחר כך נכנס לישיבה קטנה והרגיש מנותק עוד יותר. הוא לא התחבר.

"הם פנו לארגון 'אחינו' ואני נכנסתי בעובי הקורה, קודם כל מצאתי לו ישיבה מתאימה יותר, עם סגנון הולם לאופי שלו. הנוסף הצמדנו לו אברך והתחלנו לעבוד כדי לחבר אותו.

"הוא לא טיפש, הוא ילד חכם מאוד והבין את הכל, אבל הוא אמר

הוא אכן חנה את רכבו בחניה ציבורית, נזהר שלא לחנות במקום המפריע לאחרים, נעל את הרכב ופנה לחגוג את סיום 'הדף היומי' בהלכה' יחד עם רבבות אלפי ישראל.

בסיומו של האירוע צעד בחזרה אל רכבו, ובעודו מהלך בין רחובותיה של השכונה, עצר אותו אחד המתגוררים בה: אדם בא בימים שחזות פניו העידה בו שלעת עתה אינו נמנה על ציבור שומרי התורה והמצוות.

לרגע חשש היהודי החרדי שהוא עומד לקבל 'שפכטל' על כך שלא התגייס לצבא או שהוא 'פרזיט' כמו כל החרדים, אבל להפתעתו מפיו של המבוגר שפעו מחמאות לרוב.

"תשמע, מה אני אגיד לך... אני גר פה כבר הרבה שנים", הוא מספר, "יש לנו פה שני אצטדיונים סמוכים, גם 'ארנה' וגם 'טדי'... אתה יודע מה הולך כאן? כל שבוע יש כאן אירועי ספורט, באים אנשים מכל הארץ, חוסמים לנו את החניה, חונים בצורה מופרעת, יוצאים החוצה בקבוצות ועושים רעש, חלקם מפעילים מוזיקה רועשת באמצע הלילה לאחר שמסתיים האירוע, המנצחים מתגרים במפסידים, צופרים צפירות רמות ומפריעים את מנוחת השכנים, מה אני אגיד לך... אוי ואבוי לנו שזה הנוער שלנו. ככה נראה דור העתיד שלנו... אני ממש מתבייש כשאני רואה אותם... ככה חניכתי את הילדים שלי להיראות? אני לא מאמין על עצמי..."

"לעומת זאת, תראה איזה סדר מופתי עכשיו. אירוע חרדי, של תלמידי חכמים לומדי תורה. איזה כבוד הדדי, אנשים נעימי הליכות, נזהרים לא להרעיש כדי שלא להפריע לשכנים, אף אחד לא צופר אף אחד לא מדליק מוזיקה קולנית. אתה רואה על הפנים של הבחורים הצעירים הללו, שהם בחורים טובים, עדינים, בני אדם מנומסים, נעים להסתכל עליהם, נעים לעבור לידם. מה אני אגיד לך, במבחן התוצאה אתם ניצחתם!"

איזו חתונה יותר חשובה?

"תגיד לי", כך שאל אותי אחד מפעילי 'אחינו' יום לפני הסיום הגדול ב'ארנה'... "מה יותר חשוב? להשתתף בחתונה של אח, או להשתתף בחתונה שלי עצמי???"

מה?! הסתכלתי עליו כעל מי שנסתרה בינתו: ממותי שני אחים מתחתנים באותו יום? אם אחד מתחתן השני מתחתן ביום אחר???

ואז הוא הסביר לי: למעשה אח שלו לא מתחתן, אלא חניך שלו, שאתו הוא לימד ב'פרויקט הגישמאק' של ארגון אחינו. הוא למד עם בחור, השקיע בו, קידם אותו, והבחור התקדם ב"ה עלה לישיבה גדולה והצליח בלימודיו וכעת בא בברית הנישואין בשעה טובה ומוצלחת, אלא שהחתונה נקבעה ליום חמישי פרשת תצוה, באותו ערב שבו מתקיימת השמחה הגדולה של 'דרשו', והוא כפעיל 'אחינו', זרוע החיזוק של 'דרשו', מרגיש שהשמחה של 'דרשו' היא כמו החתונה שלו עצמו.

לכן הוא שואל אם ללכת לחתונה של החניך שהוא קרוב אליו כמו אחיו הקטן, או לאירוע של 'דרשו' שזה האירוע שלו עצמו, כאחד מבני משפחת 'דרשו'...

ל: הרב ישראל, אני רוצה להתחבר אני פשוט לא מצליח. אני מבין שהתורה אמת ושהקב"ה נותן התורה רוצה שנעסוק בתורה ונדקדק במצוותיה, אבל אני לא מצליח להרגיש חיבור אני מנותק מהתורה". כשהתקרב הסיום של 'דף היומי בהלכה', אמרתי לעצמי שאת אלירן אני חייב להכניס. הצלחתי במאמץ גדול להשיג כרטיס עבורו. "הוא קצת התלבט אם להגיע או לא... הוא אמר לי שזה אירוע מדי חרדי בשבילו, הוא פחות מתחבר למוזיקה החסידית ולסגנון, הוא יותר אוהב מוזיקה מזרחית ורבנים שמדברים בסגנון יותר עממי. "אבל אני אמרתי לו, אלירן, מה אכפת לך? מה כבר יקרה לך אם תשמע מוזיקה חסידית כמה שעות???"

"הוא בא לאירוע, ואני מאוד קיוויתי שזה אכן יעזור. בהתחלה הוא באמת היה מנותק, אבל לאט לאט הרגשתי שהוא נדלק. בעיצומו של האירוע כבר ראיתי שהוא פשוט 'המריא'. הבחור היה בעננים, העיניים שלו נצצו מהתרגשות, הוא נתפס באש התורה הקדושה. הוא ניגש אלי, חיבק אותי ואמר לי: "הרב ישראל, אתה לא מבין מה קורה לי עכשיו, בפעם הראשונה בחיים שלי אני מרגיש שאני מחובר לתורה הקדושה! בפעם הראשונה בחיים שלי אני מרגיש שאני שמח ומאושר שאני שומר תורה ומצוות. אני אומר לך עכשיו, שלא משנה מה יקרה לי אחר כך, אני לא עוזב את התורה הקדושה, אני רוצה ללמוד תורה ולהיות מחובר לתורה כל ימי חיי!!!".

עכשיו אני אדם אחר!

סיפר לי אחד מנבחני 'דרשו' הוותיקים, שהיה זכאי לקבל שני כרטיסים להשתתפות בסיום, והחליט להגיע יחד עם בנו. "ביום של האירוע, שעתיים לפני שעמדתי לצאת לירושלים, הבן שלי הודיע לי שהוא לא יכול לבוא איתי. הנהלת הישיבה שלו הפתיעה אותם לכבוד הסיום של ימי השובבים"ם ת"ת, וביום חמישי

המשך מעמוד 5 | הגה"צ רבי ראובן קרלינשטיין זצ"ל

הם מוציאים את העצם ואחר כך מכניסים את הדג לפה, לא לפני שהם אומרים "לכבוד שבת קודש"... ואין להם שמץ של מושג שהם עברו על איסור בורר לכבוד שבת קודש... הוא אשר כתב ה"חפץ חיים" בהקדמתו הנ"ל: "וכן באיסור בורר מצוי מאד להכשל מפני חסרון ידיעה וכו', וכן במלאכת דש ולישה ומלכן, ומי שלא למד יוכל בנקל להיכשל בהן, שנמצא כל אחד מכה פרטי הלכות שנוגע באיסור דאורייתא, ובפרט בישול ושהיה והטמנה, הוא הלכתא רבתי מאד בהרבה חלוקי דינים הנוגע למעשה!"

חילול שבת, כאמור, הוא לא רק בכביש השחור... הוא עלול, חלילה, להמצא על שולחן השבת שלנו, במטבח שלנו... (מתוך הספר 'חיי ראובן')

רבים מאיתנו אוכלים בשבת "בצל עם ביצה". ובהכנת המאכל הזה אפשר חלילה, להיכשל בכמה וכמה איסורים כמו זה שנוסע בשבת ברחוב ז'בוטינסקי... צריך לדעת באיזו צורה לחתוך את הבצל, מתי לחתוך אותו, איך לערבב את הבצל בתוך הביצה, ומי שלא בקי היטב בכל פרטי ההלכה נכשל בחילול שבת.

בעיני ראיתי, כשהזדמנתי באחת השבתות לביתו של יהודי אחד, ממש א ערלעכער איד, והיה זה בעת שהגישו את העוף לשולחן. היהודי הזה לקח את הקערה והתחיל להוציא מתוכה את כל העורות והעצמות... תפסתי אותו בידו ואמרתי לו: "זה איסור גמור של מלאכת בורר!" והיהודי לא ידע מה אני מדבר...

כמה פעמים ראיתי אנשים שהגישו לפנייהם מנת דגים. דבר ראשון

חצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל?
שלח מייל ל- dirshu@dirshu.co.il

רואים שעדיין אינך נבחן ב'דרשו', עניתי לו. מה הקשר. ביקש הלה להבין בתדהמה. ואז הסברתי לו, ברגע שאתה זוכה ומתחבר למסגרת מבחנים מחייבת, כל החיים שלך מקבלים משמעות אחרת לגמרי. כל סדר היום מקבל ערך אחר לגמרי

הגיגי לב אחרי המעמדים הגדולים לרגל סיום ה'דף היומי בהלכה'

הרה"ח אהרן כהן

1. חשבתי, שח בנעימות הגאון הגדול רבי נפתלי נוסבויס שליט"א עת זכיתי ללוותו בצאתו ממעמד הסיום הגדול ב'ארנה'. פעם שמעתי מיהודי שעבר את השואה, שבתחילת השואה שלח רבי מנחם מנדל מפאביניץ בן ה'שפת אמת' מכתב וביקש להעביר ולפרסם זאת בין כלל החסידים שהיו מפוזרים כלואים ומסוגרים בין ה'מחנות' הידועים לשמצה.

במכתב המיוחד כתב רבי מנחם מנדל הי"ד שלאחרונה ראה את אביו ה'שפת אמת' זצק"ל בחלום ושאל אותו על מהות הצרות והרדיפות. ואביו ענה לו ש'עת צרה ליעקב ושיתחזקו בלימוד התורה ברבים' כך שכל אחד במקומות ירבה בלימוד התורה ברבים. הרב שליט"א נעצר לרגע ובפנים קורנות חתם; יש לך לימוד התורה דברים גדול מזה? ברוך השם כל כך הרבה יהודים לומדים ביחד בכל יום.

כל זה, ציין הרב והמשיך, חוץ מהמעלה הגדולה של לימוד ההלכה. כעת מסיימים ומתחילים מחזור חדש בלימוד 'הדף היומי בהלכה', הרי האר"י הקדוש אומר ש; הריעו לשם כל הארץ ר"ת 'הלכה'. שעי' לימוד ההלכה שבו לומדים כל ההלכות הנצרכות והנחוצות בחיים הגשמיים כמו הקימה בבוקר ודיני האכילה וכדומה כך שכל התנהגות האדם בגשמיות והארציות נעשה על פי ההלכה, אזי זוכים ומעלים את הכל לרוחניות.

ב. היה זה בהליכתי במעבר מכניסת הרבנים הראשית לכניסה לאולם הגדול. ואז הבחנתי בהם. אחד מהמנהלים הבכירים ב'דרשו' עומד לצד בחור מתייפח ומנסה להבין מה קרה לו. די מהר, קלטנו את הבעיה, הוא הגיע עם כרטיס וכלשון הבחור שהגיע אי שם מהצפון 'קיבלתי הכרטיס כדין'. אך, המקום היה מיועד רק לרבנים מבוגרים ולא לצעירים, ודאי לא לבחורים.

וכך, מצא עצמו הבחור שהגיע מרחוק, בוכה ומפחד, שמא הגיע לריק. בסייעתא דשמיא נפל לי רעיון לפיתרון והצעתו זאת. ואכן ברוך השם העניין סודר, בהצלחה.

אחרי עשר דקות, הבחנתי בשיחה שלא נענתה. ניסיון הלון-ושוב עד שהצלחתי לתפוס את המנהל הבכיר. ואז בין רעשי הרקע המקהלה והקולות שמעתי אותו שואל; מה קרה? הבחור הסתדר בסוף?!

ואז קלטתי והפנמתי את סוד ההצלחה. 'דרשו' זה משפחה הגדולה

בישראל, שכל אחד הוא כבן יחיד.

ג. במעמד הגדול, אחרי שהתחילו ניוני השמחה, והציבור הגדול בלי עין הרע קם על רגליו בריקודי שמחה לכבוד הסיום, מראה נחשול 'חתני השמחה' שיצאו משורותיהם ומקומותיהם, שילשו וריבעו מעגלי שמחה מכל ולכל עבר, מכרכרים ומפוזים באושר וגיל, כשכל אחד בסגנונו ושמחת ליבו התרומם והתנשא, או אז קלטתי והפנמתי. כן. כל אחד יכול להצליח.

כלפי מה הדברים אמורים; אצל הרבה אנשים, במיוחד בתקופה שכזאת. בלב פנימה מורגש צביטה כואבת קצת. תראה הוא והוא נבחנו על כל המשנה ברורה. 7 שנים ברציפות. 84 מבחנים בלי דילוג. והאמת, מחשבות כאלו לא מוסיפות הרבה מצב רוח מאושר, ואז מוצאים את ה'פיתרון' הקל;

תחילה בהיסוס מה, אחר כך משתכנעים לבד ברעיון העצמי, ובהמשך אף 'מוכרים' את זה לחברים; ישנם אכן אנשים עקביים, כאלו מסוג ה'יקה', שסגנון חייהם מסודר ומוקפד, הכל ישר והולך בתלם, מהזן הזה שכבר לא מיוצר בכמויות. אך אנחנו, רוב האנשים, העקביות זה לא הצד החזק שלנו. ואז פתאום הכל מסתדר. הם 'משיכו להיבחן ואנו נמשיך ב...'

אמנם, במהלך השיחות והראיונות שזכינו להביא בשנים האחרונות, עלתה ונשמע הקריאה שהדברים מופרכים לגמרי, כשהנבחנים

המשך בעמוד 29

הבושה היתה נוראית. הוא טמן את פניו בטלית, לא כדי להתמגן מהסוכריות, אלא כדי להתגונן מהבושה הנוראה. הוא לא האמין שככה יעלה בגורלו, שהוא יהיה החתן היחיד בהיסטוריה שעלה לתורה בשבת שקודם נישואיו, אולם איש לא טרח להשליך לעברו ולו עטיפה של סוכריה...

כיצד סוכריות שלא נזרקו הביאו לעולם תינוק מתוק?

הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א

"וְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה... (שמות ל"ג, י"א)"

הסיפור הבא התרחש בחודש שבט תשע"ט, ומעשה שהיה כך היה: בבית המדרש הגדול של חסידי ויז'ניץ בקרית מלך רב - קרית ויז'ניץ המעטירה בבני ברק, היתה זו שבת 'עליה לתורה' ברוכת חתנים. עשרה חתנים עלו לתורה לקראת נישואיהם באותה שבת, והשמחה היתה גדולה.

כנהוג, כל חתן העולה לתורה, זוכה ל'מטח' שמח ומרגש של סוכריות ומיני מתיקה, המושלכים אליו מעזרת הנשים. בנוהג שבעולם, בשבתות ברוכות חתנים, מודיעים מראש לבני המשפחה באיזו עליה יעלה החתן 'שלהם', על מנת שיוכלו להיערך ל'התקפה המתוקה' על ראשו של החתן הנרגש. כך נהגו גם באותה שבת, אולם קרה מה שקרה:

אחד החתנים עלה לתורה, ולנוכח אי הבנה מצערת - בנות משפחתו שבעזרת הנשים הבינו שיעלה רק בהמשך. למעשה, החתן סיים את הברכות וכבר הגן על עצמו בטלית מפני הסוכריות העתידות להתעופף לכיוונו - אולם דבר לא נזרק. רק שקט, מצמית, מבייש, כואב כל כך - - -

בנות משפחתו שבעזרת הנשים הבינו את הטעות, ניסו להשיג את הסוכריות. אולם חוסר ההיערכות שלהן היה בעוכריו של החתן דגן, שכאשר הקהל כולו עומד ומשורר והכל ממתינים לסוכריות המתעופפות - דבר לא הושלך מעזרת הנשים, כלום לא קרה. החתן הסמיך והחוויר חליפות, בשלב מסוים אף נשא עיניו לאחור לראות אם מישוהו שם לב שעלה לתורה - אחד המעמדים המרגשים בחייו, ואז הבחין כי כמה אנשים באים ללחוץ את ידו בנסיון כושל לפוגג את הלחץ והמתח...

הבושה היתה נוראית. הוא טמן את פניו בטלית, לא כדי להתמגן מהסוכריות, אלא כדי להתגונן מהבושה הנוראה. הוא לא האמין שככה יעלה בגורלו, שהוא יהיה החתן היחיד בהיסטוריה שעלה לתורה בשבת שקודם נישואיו, אולם איש לא טרח להשליך לעברו ולו עטיפה של סוכריה...

חלף רגע ועוד רגע, רגעים שבעיניו נראו נצחיים, אולם הגבאים התעשתו והמשיכו בקריאת התורה. לאחר העליה הבאה ירד החתן מהבימה, פניו כבושות בקרקע, עודו מתקשה להתאושש מהמבוכה

הקשה שעברה עליו אך לפני דקות ספורות. הקריאה והתפילה המשיכו כסדרן, ובסיום התפילה ניגשה אחותו של החתן אליו, ובעיניים דומעות התחננה בפניו:

'אחי החתן היקר! יודעת אני כמה גדולה היתה הבושה, כמה נוראה. ראיתי איך הסמקת והחוויר, הרגשת שהרסו את אחד הרגעים המרגשים בחיים שלך, רגע שאי אפשר להשיבו, והאמת שאנחנו - אחיותיך שבעזרת הנשים, קצת אשמות בכך שלא השכלנו לעקוב מקרוב מתי הרגע שלך... ובכל זאת, אני מבקשת ממך שתסלח ותמחל לנו, תקבל את הבזיון באהבה כגזירת מלך, ו...! - כאן נשברו מילותיה והיא פרצה בבכי מר:

'ותזכר את הרגע הגדול הזה של הבושה שמחלת עליה עבורי, אחותך, הנשואה מזה קרוב לעשור, ולא מזמן בישרו לי הרופאים שבדרך הטבע אין כל סיכוי שאזכה לילדים. את הרגע הנשגב הזה בו בושתי ונכלמתי - תקבל באהבה ותזכר את הזכות הזו בשבילי, שבורא עולם יפתח את שערי ויעניק לי ילד במתנה! אני יודעת שזה לא קל לך, ובכל זאת...' - עמדה האחות והתחננה על חייה, כשהיא בוכה בדמעות...

והחתן, עודו נתון תחת הרושם של הבושה הקשה שנחל, החליט להתגבר. זה היה לו קשה וצורב, העלבון עוד היה טרי, ובכל זאת החליט להיענות לבקשת אחותו, מחל בפה מלא, הודה לה' על רגע הבושה, וזיכה את זכות קבלת הבזיונות לאחותו - שתזכר להיפקד במהרה בדבר ישועה ורחמים!

שנה חלפה. ביום ח"י בשבט תש"פ, נשא המשפיע הגה"צ רבי אלימלך

בידרמן שליט"א דברי חזקת ב'שיבת' ישועות משה ויז'ניץ שבמודיעין עילית. לאחר שסיים את דבריו, ניגש אחד הבחורים, וביקש לשתף את הרב בסיפור. הוא סיפר את כל הסיפור דברים כהווייתם, סיפור שהוא עד לו מכלי ראשון - שכן החתן הוא אחיו, האחות שביקשה את שביקשה היא אחותו, ואז הוסיף בשורה שהרעימה את החלל: באותו יום זכתה אחותו, ונפקדה בבן! כן, שנה אחרי, למעלה מדרך הטבע, באופן ניסי ממש - זכתה אחותו לחבוק בן ראשון, הפכה לאם נגד כל הסיכויים, בזכות רגע אחד של בוששה שאחיה קיבל בגבורה ובאהבה, והקדיש את הרגע הזה לישועתה!

אחים יקרים, הסיפור הזה לא קרה מזמן, הוא סיפור טרי. יש בעולם עולל צעיר ורך, שהגיע לעולם בזכות רגע אחד של קבלת בזיונות

באהבה, בזכות רגע יחיד של בוששה שנמחל על אתר וזיכה בפתח חסר סיכוי בשערי שמים! המסר של העולל הזה זועק משפתותיו המחייכות: כשיש לנו הזדמנות לקבל בזיונות, זה רגע נשגב, נאצל, כביר. זה רגע שכל כך כדאי לנצל אותו, לקבל את הבוששה באהבה, לחבק את הרגע הזה ולמנף אותו לתפילה, לפעול ישועה, להביא ברכה לעולם, עבורנו או עבור הקרובים לנו. וככל שנהיה ערוכים לרגעים כאלה ונקבל את הבוששה באהבה - כך נזכה שרגעי הבוששה והבזיון יהיו הזדמנות עבורנו, ובעזרתם נזכה לפעול ישועות נכספות אף למעלה מדרך הטבע!

לשליחת תגובות לכותב הטור ולקבלת העלון של הרב אשר קובלסקי: במייל, כתבו ל-6182918@gmail.com מתוך הספר המפואר פניני פרשת שבוע

המשך מעמוד 14 | גאב"ד חרדים הגה"צ אשר אנשיל כ"ץ שליט"א

ענה לו רבי שמואל בפיקחותו הנודעת, מוט"ל שמע לקולי, איצחק ויהי אלוקים עמך: היום בערב, לפני שהנך נועל את חנותך, קח שלשים ביצים ובשל אותם במים עד שיהיו קשות כדבעי, ואז קח הביצים המובשלות ושים אותם בראש הערימה של הביצים, לאחמ"כ סגור את החנות על מנעול וברח כבכל יום.

מוט"ל לא הבין את פשר העצה, אך מצווה לשמוע בדברי חכמים, הלך ועשה כך בתמימות, לקח שלושים ביצים בישראל אותם במים כל צורכם עד שנתקשו כדבעי, הניחם בראש הערימה וסגר את החנות בחזקה על מנעול וברית. והנה בבוקר ותפעם רוחו, נחש ענק שוכב שרוע פגר מת על ערימת הביצים! מתברר, כי הגנב המסתורי היה לא פחות ולא יותר אותו נחש, אשר בכל לילה אחר שהחשיך החנות היה יוצא מחור מאורתו וניגש אל הביצים ובולע אל גרונו לתאונו מלא ביצים טריות, אך עתה משמבשלים היו, נחנק הנחש מהביצים הקשות ומת.

אז נזכר מוט"ל, ומינה נלמד אף אנו, לדון לכף זכות מהו, ונלמד יחד עמו גם את אותו פרק בלא לחשוד בכשרים.

את זה בא ללמדנו מצוות 'מחצית השקל', שאנחנו רק חצי, ומשכך, גם הנראה לנו לעיניים אינה התמונה המלאה כי אם רק 'מחצית', וכשנפנים כל זאת, נזכה אף אנו לקיים בהידור רב מצוות מחצית השקל - אחדות, לא רק בימים ההם אלא גם בזמן הזה.

נסיים בדברי הפייטן (יצירות שקלים, מוסף) בבקשת תחינה: 'אור פניך עלינו אדון נשא ושקל אשא בבית נכון ונישא, ובצדק אהגה ערך כי תשא, גוננו במגן א-ל רם ונשא'.

ולדברינו נוסיף רמז בדבר הזה 'ובצדק אהגה ערך כי תשא' שבזה שנצדיק את חברינו בצדק ונדון אותו לכף זכות נזכה להגות ערך 'כי תשא' לקיים מצוותה כדבעי - ועי"ז נזכה במהרה בימינו ל'בית נכון ונישא'. אמן.

(מתוך שיחת גאב"ד חרדים שליט"א)

המשך מעמוד 27 | הרה"ח אהרן כהן

החשובים שחזרו את החשש והפחד הוודאי שהיה להם בתחילת הדרך, שהם לא יצליחו. אך בסוף בסייעתא דשמיא ברצון אמיתי והתקדמות עקבית למול היעד המאושר ששמו למול עיניהם זכו ועשו פרי.

כעת. במעמד הסיום. למול עיני ועיני כל ישראל ישבו בסך מאות 'חתני ההלכה' שזכו ונבחנו 84 מבחנים חודשים בלי דילוג או חיסור. האמת, פניהם היו אצילות, האושר קרן על פניהם. אך בפירוש אנשים גורמטיביים ורגילים לחלוטין, לאו דווקא עליונים או עקביים ומסודרים. אך בריקודם הפנימי כשרגליהם המנתרות וידיהם המתנופפות המריאו והגבירו את שמחת התורה בכל מרחבי האולם הענק, ראיתי ונוכחתי שהם אכן צודקים. צריך פשוט לרצות באמת.

ד. כשהשלמה מעשית נחתום; באחד מהמעמדים זכיתי ליישב ליד יהודי מבוסס ידוע ומוכר בציבור החסידי בארה"ב. היות שלא בקשתי רשותו לא אציין את שמו. בין פרק לפרק, התעניינתי

בנימוס, מי הוא ומהיכן הוא. בהמשך, אחר שהתוודענו לידידים ומכרים משותפים, שיתף אותי בטבעיות, שבעבר התעניין אצלו מישוהו מה הוא סבור באיזה וויכוח ציבורי שעלה לדיון בין הבריות. רואים שעדיין אינך נבחן ב'דרשו', עניתי לו. מה הקשר. ביקש הלה להבין בתדהמה. ואז הסברתי לו, ברגע שאתה זוכה ומתחבר למסגרת מבחנים מחייבת, כל החיים שלך מקבלים משמעות אחרת לגמרי. כל סדר היום מקבל ערך אחר לגמרי. יש את הדברים הנצרכים לעשות במשך היום, כל אחד מה שמוטל עליו לעשות. אך כל שאר הזמן שבין לבין, נעשים מוקדשים למען המטרה הקדושה; להתקדם ולהצליח במבחן החודשי.

אישית, סיים הלה ברגש. אני זוכה ומציין כעת חמש עשרה שנה להשתתפותי במבחני ה'דף היומי' ב'דרשו'. הודו להשם, ציין בחמימות של יהודי אמריקה; לא חיסרתי אף מבחן, ולא היה לי בשום מבחן פחות מ 80%..

קע"ה) טוען שהדבר נעשה כאן שלא כדרכו, שהרי מי כובש כביש על ידי הליכה, והכביש מתחזק רק כלאחר יד, ולא בדרך הבנייה והסלילה, הנעשית על-ידי מכבש, ועי"ש שהביא לכך ראיה מסוגיית 'נותנים העור לפני הדורסן בשבת' וכו', במסכת ביצה (י"א---)

כך בכביש, וכך לכאורה אפשר לומר גם בנעל, שהרחבתה נעשית על ידי ההליכה של הילד, וזה שלא כדרכו.

סיבה שניה להיתר היא דברי ה'מגיד משנה' (פי"ב משבת) האומר שיש מלאכות בשבת שאם לא התכוון לעשות את המלאכה, אין בזה איסור.

והרי בשני הנידונים הנ"ל לא התכוונו לעשות את המלאכה. דהיינו, הילד לא התכוון להרחיב את הנעל, אלא ההתרחבות היתה בדרך-אגב; וגם בהליכה של הציבור על הכביש ביום שמחת תורה, לא התכוונו לכבוש את הכביש, אלא ללכת סתם-כך.

מדוע נסע הגאון רבי אליהו שמרלר זצ"ל, ראש ישיבת צאנז, מדי תחילת 'זמן', לקבר רבי מאיר בעל הנס?

מתוך שאלתו של הילד אנחנו למדים על יראת השמים הגדולה שלו, ועל הבנתו בהלכה. וצריך לדעת שאם רוצים לגדל ילדים שיבואו לשאול שאלות כאלו, צריכים המחנכים להתפלל להצלחתם.

בשנת תשע"ט נפטר לבית עולמו הגאון רבי אליהו שמרלר זצ"ל, ראש ישיבת צאנז, שהיה גאון בש"ס ופוסקים, וגאון-הגאונים ב'מסכת מידות'. אם נכתוב על בקיאותו המדהימה בכל מכמני תורה, לא יהיה זה בגדר חידוש, שכן על כך יעידו אלפי תלמידיו, עשרות ספריו המלאים מזן אל זן, ולא פחות מכך גם שו"ת 'דברי יצי"ב' של מורו-ורבו, כ"ק מרן בעל 'שפע חיים', שסמן עליו בכל הקשור לניסוח הדברים ולהעלאתם על הכתב.

מה שביקשנו לציין כאן היא הקירבה היתירה שהרגיש לתלמידיו, העידוד הרב שהעניק להם על כל צעד ושעל, ותגובותיו המדודות והשקולות, עד שמעולם לא הצליחו להוציאו מוהן.

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, שבקרבתו לחסידות צאנז, עוד בתקופת הרבי זצ"ל, בעל ה'דברי יציב', זכה להכיר מקרוב את הגאון רבי אליהו שמרלר זצ"ל, והמליץ עליו את דברי הגמרא (מועד קטן, ט' א') (כשאמורא אחד אמר לתלמידו שיילך אל צדיקים מסוימים כי הם 'אנשים של צורה', והם יברכוהו).

יש שמבארים שהפירוש ב'אנשים של צורה' הוא, שהם מסוגלים לצור צורה בנפש האדם המתבונן בהם, ולחקוק בו מידות ותכונות טובות.

ולכן, כל אימת שהייתי - אבדל לחיים - נפגש עם ראש ישיבת צאנז, אמרתי לסובבים שכדאי להתבונן בו, ובדמותו, כי התבוננות זו עשויה לצור צורה ולחקוק בלבנו את מעלות המידות הטובות, את ההתמדה העצומה בתורה, את ישוב-הדעת המופלא שלו, וכל יתר תכונות-הזהב שאפפוהו.

'לעולם לא אשכח, אומר הגה"ח רבי אלעזר-דוד שפירא, רב חסידי צאנז בבני ברק, וחתנו הצעיר של כ"ק מרן ה'שפע חיים', כיצד נכנס ראש הישיבה לשיעוריו היומי, ופתח את דבריו ב... 'בחר אחד העירני [ונקב בשמו] בדברי התוספות, כזאת וכזאת'.

ואני, עמדתי נדהם; וכי עד שהגיע הבחור ההוא, לא היתה לראש הישיבה הערה בדברי התוספות ההוא! הרי כולנו ידענו שמדי לילה מכין הגר"א שמרלר את שיעוריו היומי עד 2-3 בלילה, וכשהיה מדובר בשיעור כללי היה יושב רכון על ספריו עד הבוקר. נו, אז הוא לא ידע את התוספות, עד שהבחור בא וגילה לו את הדברים!?

אין זאת אלא שכל רצונו היה לעודד את התלמידים, לחזקם ולסמכם, ולקבוע בהם יתדות בלימוד התורה על ידי שיוכיח להם שההערה שהעירו באוזניו האירה לו את הדרך...

מחזה נורא התרחש מדי תחילת 'זמן', בקבר רבי מאיר בעל הנס בטבריה. במשך עשרות שנים היה ראש הישיבה מגיע לציון הקדוש, עם רעייתו הרבנית לבית רבי מנדל גפנר, ושניהם יחד היו אומרים את כל ספר התהלים בבכיה רבה.

מישהו מסוגל לנחש מה היתה הסיבה שהביאתם לשם, מדי תחילת זמן? - הטובים שבמנחשים יגידו שהם התפללו על כך שהזמן החדש יעבור עליו, על ראש הישיבה, בהצלחה. לא כך?

אבל לא זו היתה הסיבה, ולא היו אלו פני הדברים. רבי אליהו הטריח את עצמו עד לטבריה - והטריחה היתה עצומה, כי הוא נסע רק באוטובוסים - כדי להתפלל על התלמידים, ורק עליהם.

הוא היה מוציא פתקים ומזכירים בשמותיהם, ומתפלל להצלחתם ב'זמן' הבא לטובה. וכל זאת, מדי זמן בזמנו. מעולם לא קרה שלא נסע לטבריה בתחילת הזמן. מעולם.

אחד התלמידים מספר שגם לפני כל שיעור-כללי שמסר בישיבה היה רבי אליהו נוהג לומר כמה פרקי תהלים. כששאלו אותם פעם למנהגו זה, והיו בטוחים שישב שהוא מתפלל על כך שיצליח לומר את השיעור בצורה הראויה, סימן ראש הישיבה בידיו לאות שלילה.

כשלחצו עליו לומר את הסיבה לאמירת התהלים, השיב בדברים מבהילים: 'יש בחורים היוצאים לפעמים באמצע השיעור, ואני מתפלל להקב"ה שלא אכעס עליהם, ושלא תהיה לי חלישות הדעת מכך!'

לא מגיע לי יותר

כשהדגשנו לפני-כן שהגר"א שמרלר היה נוסע באוטובוסים, צריך להבין שהנסיעות הללו, לפני עשרות שנים, היו כרוכות בטרחה גדולה במיוחד. רק מי שלא עשה עסק משום דבר, והרגיש שלא מגיע לו מאומה, יכול היה לבצע את הנסיעות הללו, שלא נכפו עליו, בשלוות נפש ובשוב הדעת שאין כמוהו, דברים החסרים כל-כך לבני דורנו.

הבן, רבי חיים שמרלר, מספר שביום היאהרציט של אָם-אביו, הקבורה בהר הזיתים, השתדל האבא לנסוע לשם מדי שנה בשנה. והרי כל בר-דעת מבין, שאדם הנושא שנים רבות במשרה הנכבדה של ראש ישיבת צאנז, יכול לשכור לעצמו טנדר, ולקחת איתו להר הזיתים מניין בחורים מהישיבה, ולהתפלל על קברה של אימו.

אבל הוא לא עשה כך. אלא נסע עם אשתו - באוטובוסים!!! - להר הזיתים, על כל מה שכרוך בכך, דהיינו להיטלטל בכמה וכמה אוטובוסים, ובהם גם אוטובוסים ערביים, עד למעלה הר הזיתים. כי לא מגיע לי יותר!

(מתוך הספר 'שבת בשמחה' בעריכת הרב משה מיכאל צורן)

"נו... עכשיו הגיע הזמן לנוח קצת", הוא אמר. הם נעצו בו עיניים תמהות, אפילו כועסות קצת: "לנוח??? עכשיו??? מה פתאום! עכשיו מתחילה העבודה האמתית"

רשמים מהאווירה השוררת בימים אלו במשרדי 'דרשו'

בצהרי יום ראשון השבוע הגיע יד שלי לבקר במשרדי 'דרשו' בירושלים. המשרדים עדיין מלאים בערימות של ניירת ומסמכים הקשורים לחגיגות הסיום הגדולות שנערכו רק אמש, במוצאי השבת, וביום חמישי האחרון. מעטפות של כרטיסים, מכתבים למשתתפי הסיום המאושרים, כרטיסים מגנטיים פזורים לרוב, שאריות מהפעילות הקדחתנית שהיתה כאן בימים שלפני הסיום, כשמהמשרד הצפוף הזה יצאו קרוב ל-20 אלף מעטפות עם כרטיסי כניסה למעמדי הסיום הענקיים ב'ארנה' וב'בנייני האומה'.

"נו... עכשיו הגיע הזמן לנוח קצת", הוא אמר לכמה מהעובדים שהתרוצצו במשרד. הם נעצו בו עיניים תמהות, אפילו כועסות קצת: "לנוח??? עכשיו??? מה פתאום! עכשיו מתחילה העבודה האמתית".

הוא לא כל כך הבין למה הם מתכוונים, אז אני הסברתי לו...

"כל מעמדי הסיום נועדו רק למטרה אחת! להרבות תורה בישראל. האירועים פתחו את הלב לאנשים, הציבור קיבל מנה גדושה של תעמולה סביב העניין של לימוד הלכה באופן 'ומיזמי' במתכונת הלימוד של 'הדף היומי' בהלכה'. עכשיו, כשכולם מדברים על זה וכשכולם פתוחים לשמוע, זה הזמן לקטוף את הפירות, להקים עוד שיעורים, לייסד קבוצות לימוד, לפתוח מוקדי מבחן חדשים, להדפיס עוד ספרי משנה ברורה להפיץ ביעקב ולחלקם בישראל. העבודה האמתית מתחילה רק עכשיו. הסיומים המרשימים ומהמפוארים, היו רק ההקדמה לקראת הקפיצה האדירה במספר לומדי 'הדף היומי' בהלכה' עם תחילתו של מחזור לימוד השלישי!"

"בארגון 'דרשו' לא חוסכים במאמצים ומשאבים כדי להנגיש את לימוד 'הדף היומי' בהלכה' לכל יהודי. מאות מוקדי מבחן כבר פעלו ברחבי הארץ עוד לפני סיום המחזור השני, וכעת עם תחילתו של מחזור הלימוד השלישי של 'הדף היומי' בהלכה' נפתחים עוד מאות מקומות נוספים. כך גם לגבי השיעורים, קבוצות 'דרשו' בכולל ועוד ועוד".

אחד העובדים העוסק בין היתר בהדפסתם של ספרי 'דרשו' הוסיף: "לכבוד תחילתו של המחזור החדש הרחבנו את מערך ההדפסה, הודפסו אלפי סטים נוספים של 'משנה ברורה', בכריכה

קשה ובכריכה רכה, במהדורת רגילה ובמהדורת כיס. אף אחד מבתי הדפוס בארץ לא יכול היה להתחייב ולעמוד בקצב הנדרש של ההדפסה, ובשל כך עבדנו במקביל עם כמה בתי דפוס בארץ ובעולם, משטחים על גבי משטחים, עמוסים בספרי 'משנה ברורה' שוננו ברחבי העולם וכמובן שהחלק הארי נמכר בארץ, הן במהלך מעמדי הסיום שבהם נמכרו הסטים בהמוניהם והן באמצעות המשרד ובחנויות, ועוד. לא מזמן היתה גם חלוקה של אלף סטים לבתי מדרשות ובתי כנסיות בכל רחבי הארץ, כחלק מההפצה השוטפת של המשנה ברורה, בהתאם לצוואתו של מרנא החפץ חיים שוויתר על זכויות היוצרים בתמורה להתחייבות של המו"לים לחלק ספרים בחינם לבתי מדרש".

"הקמנו שיעורים חדשים לרוב, אין רחוב בשכונות החרדיות של ירושלים שאין בו לפחות שיעור אחד של 'דף היומי' בהלכה'. עד כה היו לנו עשרות רבות של מוקדי מבחן בירושלים במסגרת 'דרשו' בכולל', וכעת אני מאמין שעד המבחן הראשון, נגיע בעז"ה להרבה יותר ממאה מקומות מבחן בירושלים לבדה, וכך גם בשאר ערי ויישובי הארץ. מהפכת 'הדף היומי' בהלכה' מכה שורש בכל מקום, בכל ישוב שיש בו יהודים שומרי תורה ומצוות, יש שיעורי 'משנה ברורה' לפי סדר הלימוד של 'הדף היומי' בהלכה'".

אלפים חגגו את סיום משנה ברורה העולמי של 'דרשו' לכבודה של תורה במסגרת לימוד 'הדף היומי בהלכה' ביום חמישי ט' אדר א' ובמוצש"ק י"א אדר א' ב'ארנה' בירושלים

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 75 | פר' כי תשא תשפ"ב | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

מזן ראשי הישיבה הגדולה"ג אדלשטיין בשיחה בישיבת פונוביז'

הגאון הצדיק רבי שמעון גלאי שליט"א
בתפילה בקבר אביו רבי שלום גלאי זצ"ל
תלמידיו חביבו של ה'חפץ חיים'
לרגל יום היאדצייט

מזן הגר"ד פוברסקי בהנחת תפילין
לנינו חביבו בנימין איזנברג בן הג"ד רפאל איזנברג
מורבני ישיבת תורה בתפארתה,
נכד מזן הגר"ח"פ ברמן ראש ישיבת פונוביז'

לאחר שנות דוד חוזר להתפלל
במקום רבו.
הגר"מ גדיינימן מתפלל בנץ
בבית כנסת של דודו מזן החזו"א

מרנן זרבנן גדולי ישראל במגבית למען ת"ת ישרי לב בנשיאות הגראי"ש קרליץ רב ביהמ"ד הליגמן

מרנן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א
כתב אות בספר תורה

הגאון רבי בן ציון הכהן קוק חבר נשיאות 'שובו' ומנכ"ל הרשת הרב
חיים מיכאל גוטדמן הגיעו למעונו של הגאון הצדיק רבי שמעון גלאי
לקראת אירוע ההוקרה ה-30 של 'שובו'

מרנן ראש הישיבה הגר"מ אזורי שליט"א במסע חיזוק בארה"ב

במעמד חנוכת הבית לבית המדרש לוצק
בליקווד שבראשות הגאון רבי זלמן סורוצקין

המשגיח הגה"צ רבי חזקיהו מיישקובסקי שליט"א בא לשבות בישיה"ק "תורה בתפארתה"

ישיבת "חרוזות התורה" בבחינה אצל גדולי ישראל
בהשתתפות ראש הישיבה הרב"ג ר' אלעזר מורק שליט"א

ילדי ת"ת 'דרכי תורה' רכסים
במבחן אצל מוה"ר הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

תלמידי ת"ת תשב"ר אחיסמך, במבחן אצל הגאון הגדול
רבי ברוך סולובייצ'יק שליט"א ראש ישיבת תורת זאב

תלמידי ישיבת גור במבחן על למעלה מעשרים מסכתות
אצל הגאון הגדול רבי יהודה אריה דינר רב מרכז ב"ב

מי מכיר?

תמונה זו שצולמה לפני כחמישים שנה, קיבלנו לידינו בימים האחרונים, נשמה מי מקוראנו היקרים מזהה את הדמויות הרבניות המופיעות כאן, ויתקשר לעדכן 053-3145900

אסיפת רבני קרית הרצוג בבית המדרש הגדול שווארץ שליט"א לטובת ישיבת "נחלת שלמה" בראשות הגר"א ארלנגר שליט"א

מדרן הגאון רבי אביעזר פילץ ד"ר תפרח בעצרת מספרד בשיבת קרית מלך לדגל מלאת שנה למשיג הישיבה הגר"צ רבי אליהו פפויפר זצ"ל בהשתתפות רבנים ואברכים ובחזרי הישיבה. צילום: דוד קשת

מדרן הגאון רבי אברהם יצחק קוק בשיחה לאברכי כולל אבי עזרי תפרח בנשיאות מדרן דה"י ר' אביעזר פילץ שליט"א

מדרן הגר"ד שמואל קמינצקי שליט"א בחתונת נישואי בת לנכדו הגר"ד זאב שכטר שליט"א ראש ישיבה בעיר לייקווד וחדב"ג של ראש ישיבת לייקווד מדרן הגר"ד ירוחם אולשין שליט"א

הגר"י אולשין בשמחה

הגר"ש קמינצקי בשמחה

לקראת הופעת פירות שביעית בשוק

ספר לענין הלכה על שביעית

מאות שאלות מעשיות ופסקי הלכות מגדולי הפוסקים

שביעית במועדי השנה - מפורים עד יום הכיפורים
הלכות פירות שביעית
שביעית בחוץ לארץ
[כולל פסקים חשובים למנהגי בני ספרד]
הלכות ביעור
ארבעת המינים בשביעית
הלכות פרוזבול עם שאלות המתעוררת בזמננו

המפתח הגדול לדעת הלכות שביעית
כולל מפתח עם יותר מ-500 הפניות לשאלות מעשיות

רובם של
הלכות שביעית
עדיין לפנינו!

הפצה: יפה נוף

0527612465

SALE מתחת לאפס!

עונת מחירי חורף חמים

צדיקי הדור
מרעיפים עלינו
בטחון

ספרא אמר ספרא יודע

מוגבל ל-1000 יחידות
נותרו
240
יח' בלבד!

ההשקפה במשנתו של מרן הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל:

בטחון ואמונה

ב-19.9 ₪ בלבד! במקום 35 ₪

הדרך לבטחון בה' בהדרכתו של מרן הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל
משולבים באמרות, הנהגות, מעשים ועצות מעשיות

ועוד מגוון מבצעים לזמן מוגבל! פרטים בחנויות

אתה תדע משנה ברורה!

בעזרת סדרת
ספרי 'דרך ברורה'
המנגישה את לימוד
המשנה הברורה
למי שרוצה
לדעת
באמת!

ניתן לרכוש
כל חלק של
המ"ב בנפרד

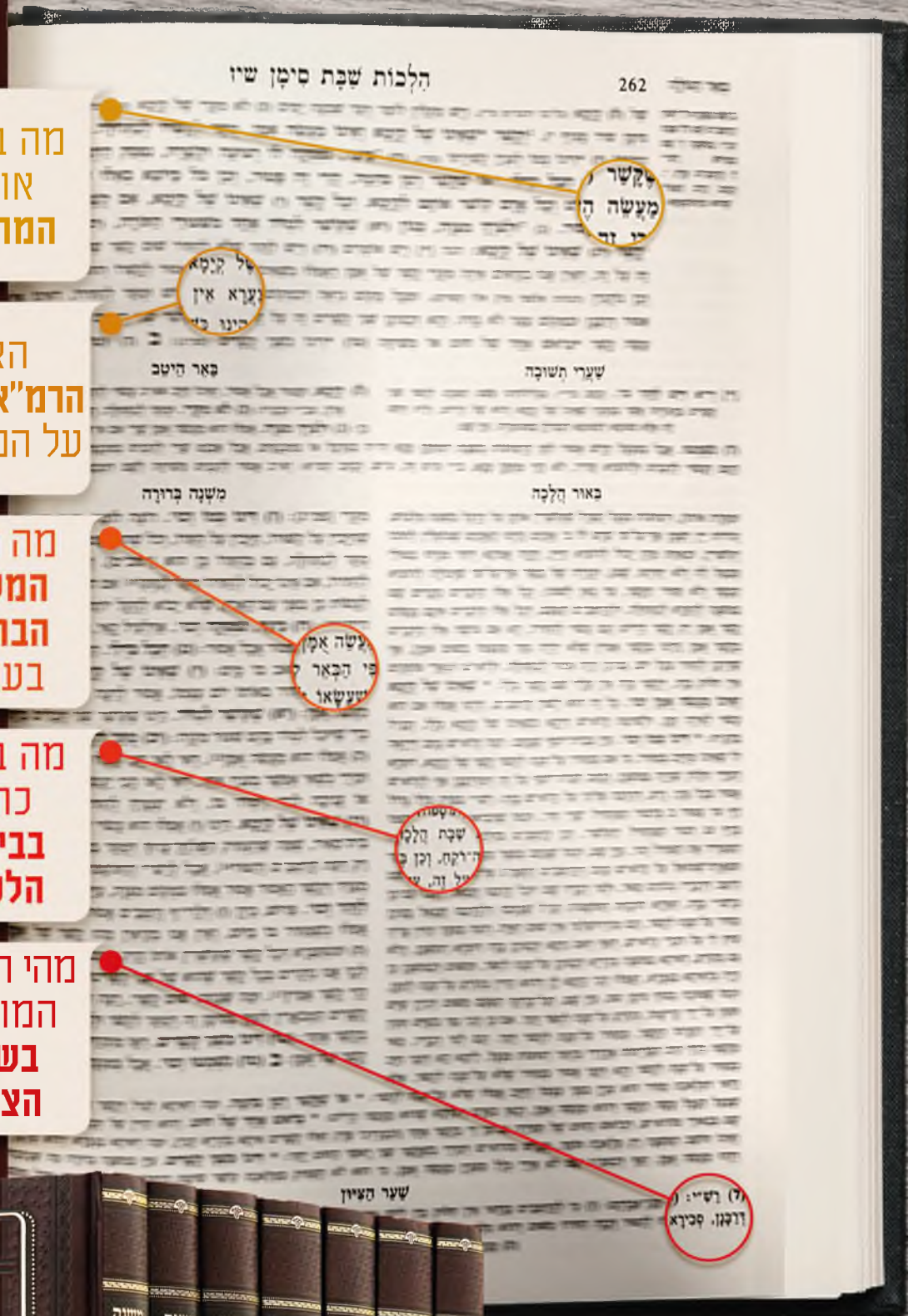
מה בדיוק
אומר
המחבר?

האם
הרמ"א חולק
על המחבר?

מה דעת
המשנה
הברורה
בעניין?

מה בדיוק
כתב
בביאור
הלכה?

מהי ההלכה
המובחנת
בשער
הציון?

שיטת
הנגשה מיוחדת,
בדוקה
ומנוסה

הבנה והספק גבוהים
בזמן לימוד קצר

ידיעה, קליטה
וזיכרון

הגשה הלכתית
מדויקת ומפורטת

הצלחה מובטחת
במבחנים

סיכום מונגש ברור
ושווה לכל נפש

ביאור חזותי חדשני
ומאיר עיניים

הצטרפו בעת לאלפי לומדי 'דרך ברורה' הזוכים לדעת משנה ברורה בהבנה בהירה ובזכירה

זכה דורנו לספרים רבים על סדר המ"ב,
אך רובם ככולם לקט...
ספר זה לעומתם "דרך ברורה" - כשמו כן הוא
דרך ברורה ובהירה בהבנת המשנה ברורה
(הגאון רבי אשר וייס שליט"א)

איני מכיר בדורנו עוד ספרים שנעשו
בסגנון הזה לגלות את כל החידושים
הטמונים והגנוזים בדברי רבינו המ"ב
(הגאון רבי משה שאול קליין שליט"א)

הביא השו"ע והמ"ב באופן מסודר וברור...
זה דבר שלרבים יהיה תועלת מזה
(הגאון רבי ניסים קרליץ זצוק"ל)

ועיקר עמלו ויגיעתו לברר היטב כל
ההלכות... ולסדרן ולשנותן בדרך קצרה
אשר מועילה לשינון ולזכירת ההלכות
(הגאון רבי מיכל יהודה לפקוביץ זצוק"ל)

מתוך 20
ההסכמות

אוצר הספרים שע"י מערכת 'קובץ גליונות' - משלוח חינם לנקודת ההפצה ברחבי הארץ

סגולות חיים

אוצר סגולות לזש"ק ממרן שר
התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א
בשילוב מראות קודש

מחיר 30 ₪

אור השנים

לבעל הפרדס הספר כמעט היחיד
שזכה להסכמת מרן הגאון מוילנא
זי"ע וכפי שהתבטא מרן שר התורה
על המחבר "הוא היה הסבא שלנו,
ואנחנו מצאצאיו"

מחיר 30 ש"ח

רפאני ה'

אוצר המידע כל מה שהחולה ומשפחתו
צריכים לדעת. מדריכים: בתי חולים,
יולדות, מחלקות, חיזוקים, טומאת כהנים,
תחומין, הלכות, מידע ועזרה לחולים

מחיר 30 ₪

הספרים

כשמו כן הוא סדר כתיבת ועריכת
ספריו של רבינו מרן שר התורה
הגר"ח קניבסקי שליט"א, מלווה
בתמונות וצילומי כתב יד קדשו

מחיר 35 ₪

זאת בריתי

זהירות חיזוק ותיקון בענין שמירת הקדושה
ערוך ומסודר על פי דברי חז"ל הק' רבותינו
ומאורינו גדולי הדורות זצ"ל ובפרט הגר"א
ה'חתם סופר' היחפץ חיים' ובעל ה'קהלות
יעקב' זצ"ל

מחיר 15 ₪

המשגיח

תולדות חייו, מעשיו וליקוטים מתורת
מרן המשגיח רבינו יחזקאל לוינשטיין
לרגל היאצ"ט במחיר מיוחד

מחיר 15 ₪

חכימא דיהודאי

גדול הדור רבי אהרן לייב שטינמן זצוק"ל
חכמתו של האיש, שהפך למלאך, היא
חכמה החצובה מששת ימי בראשית. והיא
ניתנת לכם במתנה, דרך דפי הספר המרתק,
המנווט, המכוון והמאיר את כל שבילי
החיים

מחיר 60 ₪

שלח תשלח

על מצות שלוח הקן

ובו שלשה חלקים חלק ההלכה חלק האגדה
וחלק ההדרכה המעשית בקיום המצוה כולל
קונטרס תשובות מאת מרן הגר"ח קניבסקי
שליט"א

מחיר 35 ₪

דרך השמיטה הלכות שמיטה מאוירות ע"פ פסקי מרן שה"ת שליט"א 50 ₪ **שיח השמיטה** פסקי
הלכות ממרן שה"ת הגר"ח קניבסקי שליט"א 38 ₪ **חם ד לא לפים** על עניני ברכת כהנים 15 ₪
'אלא' ד' אמות של הלכה הנהגות מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי על סדר השו"ע 45 ₪
שבענו משובך על התורה ממרן הגר"ח קניבסקי שליט"א 37 ₪ **שבענו משובך** עה"ת ממרן
שה"ת הגר"ח קניבסקי שליט"א 37 ₪ **שבענו משובך** בעניני השמיטה ממרן שה"ת הגר"ח קניבסקי שליט"א 45 ₪
להגיד חומש המנידים שמות/ויקרא 30 ₪ **עצתו אמונה** בעניני אמונה מבעלי המוסר וגדולי הדורות 15 ₪
אם אשכחך ענינים בנושאי ירושלים, בניינה וחורבנה 15 ₪ **עצה ותושיה** ליקום ענינים
בנושאים שונים מספריו של מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א 15 ₪

טלפון להזמנות 0533145900 או במייל k.gilyonot@gmail.com